

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

2005

GADA PĀRSKATS

2005

2005

2005

2005

BCE ECB EZB EKT EKP

2005

2005

2005

2005

2005

2005

2005

2005

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

GADA PĀRSKATS
2005

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Visās ECB 2006. gada publikācijās attēlots 5 euro banknotes motīvs.

GADA PĀRSKATS 2005

© Eiropas Centrālā banka, 2006

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main, Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main, Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.int>

Fakss

+49 69 1344 6000

Telekss

411 144 ecb d

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

Fotogrāfijas:

Deivids Farels (David Farrell)

Martins Jopens (Martin Joppen)

Roberts Mečs (Robert Metsch)

Konstantīns Meijers (Constantin Meyer)

Markuss Telens (Marcus Thelen)

Eiropas Parlaments

*Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst
stāvoklim 2006. gada 24. februārī.*

ISSN 1830-2904 (drukātā versija)

ISSN 1830-298X (interneta versija)

SATURS

IEVADVĀRDI	12	4. STATISTIKA	103
1. NODAĻA		4.1. Euro zonas vispārējās statistikas norises	103
TAUTSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ POLITIKA		4.2. Jauna vai uzlabota statistika	103
1. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI	18	4.3. Konverģences novērtēšanas statistika	104
2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES	22	5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI	106
2.1. Pasauls makroekonomiskā vide	22	5.1. Pētījumu programma	106
2.2. Monetārās un finanšu norises	25	5.2. Pētnieciskā darba organizācija	108
2.3. Cenu attīstības tendences	48	6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES	109
2.4. Produkcijas izlaide, pieprasījums un darba tirgus norises	54	6.1. Monetārās finansēšanas un privileģētās piekļuves aizliegumu ievērošana	109
2.5. Fiskālās norises	62	6.2. Padomdevēja funkcijas	109
2.6. Valūtas kursu un maksājumu bilances norises	67	6.3. Eiropas Kopienas aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšana	111
3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS POLITIKAS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS	75	3. NODAĻA	
		FINANŠU STABILITĀTE UN INTEGRĀCIJA	
2. NODAĻA		1. FINANŠU STABILITĀTE	114
CENTRĀLO BANKU OPERĀCIJAS UN DARBĪBA		1.1. Finanšu stabilitātes uzraudzība	114
1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES	86	1.2. Sadarbība finanšu krīzes situācijās	116
1.1. Monetārās politikas operācijas	86	2. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA	118
1.2. Valūtas maiņas darījumi	91	2.1. Vispārējie jautājumi	118
1.3. Ieguldījumu aktivitātes	91	2.2. Banku darbība	118
2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS	93	2.3. Vērtspapīri	118
2.1. TARGET sistēma	93	2.4. Grāmatvedība	119
2.2. TARGET2	95	3. FINANŠU INTEGRĀCIJA	121
2.3. Nodrošinājuma izmantošana pārrobežu darījumos	96	4. TIRGU INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA	126
3. BANKNOTES UN MONĒTAS	98	4.1. Liela apjoma euro maksājumu sistēmu un infrastruktūru pārraudzība	126
3.1. Euro banknotes un monētas apgrozībā un darbības ar naudu	98	4.2. Neliela apjoma maksājumu pakalpojumi	127
3.2. Banknošu viltošana un tās novēršana	99	4.3. Vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas	128
3.3. Banknošu emisija un ražošana	100		

4. NODAĻA		2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES	166
EIROPAS UN STARPTAUTISKĀS ATTIECĪBAS		2.1. Cilvēkresursi	166
1. EIROPAS JAUTĀJUMI	132	2.2. ECB efektivitātes un optimālas darbības analīze	168
1.1. Politikas jautājumi	132	2.3. ECB jaunās telpas	168
1.2. Institucionālie jautājumi	135	3. ECBS SOCIĀLAIS DIALOGS	170
1.3. Norises ES pievienošanās valstīs un sarunvalstīs un attiecības ar tām	136	4. ECB FINANŠU PĀRSKATI	171
2. STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI	138	Vadības ziņojums	172
2.1. Galvenās norises starptautiskajā monetārajā un finanšu sistēmā	138	Bilance 2005. gada 31. decembrī	174
2.2. Sadarbība ar valstīm ārpus ES	140	2005. gada peļņas un zaudējumu aprēķins	176
		Grāmatvedības politika	177
5. NODAĻA		Bilances skaidrojumi	181
ATBILDĪBA		Peļņas un zaudējumu aprēķina skaidrojumi	187
1. ATBILDĪBA PRET SABIEDRĪBU UN EIROPAS PARLAMENTU	144	Peļņas un zaudējumu sadales skaidrojums	191
2. ATSEVIŠĶI SANĀKSMĒS AR EIROPAS PARLAMENTU IZVIRZĪTIE JAUTĀJUMI	145	Auditora ziņojums	192
		5. EUROSISTĒMAS KONSOLIDĒTĀ BILANCE 2005. GADA 31. DECEMBRĪ	194
6. NODAĻA		PIELIKUMI	
ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA		ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI	198
1. KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA	150	ECB APSTIPRINĀTIE ATZINUMI	200
2. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI	151	EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOĻĪJA	205
7. NODAĻA		EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS PUBLICĒTIE DOKUMENTI (SĀKOT AR 2005. GADA JANVĀRI)	207
INSTITUCIONĀLĀ STRUKTŪRA, ORGANIZĀCIJA UN FINANŠU PĀRSKATI		TERMINU SKAIDROJUMS	213
1. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA	157	IELIKUMU SARAKSTS	
1.1. Eurosistēma un Eiropas Centrālo banku sistēma	157	1. Spēcīgās monetārās dinamikas pārmaiņas pēdējos gados	28
1.2. Padome	158	A attēls. M3 sastāvdaļas	29
1.3. Valde	160	B attēls. M3 un tā atbilstošo bilances posteņu pārmaiņas	29
1.4. Ģenerālpadome	162	C attēls. Privātā sektora noguldījumu struktūra	30
1.5. Eurosistēmas/ECBS komitejas, Budžeta komiteja un Cilvēkresursu konference	163		
1.6. Korporatīvā vadība	164		

2. Naftas cenu kāpuma ietekme uz obligāciju peļņas likmēm un akciju cenām: vēsturisks euro zonas un ASV salīdzinājums	37	7. Valdības parāda vērtspapīru emisijas tendences euro zonā	64
A tabula. Euro zonas un ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju pārmaiņas 12 mēnešos pirms naftas cenu kāpuma kulminācijas punktiem	37	A tabula. Euro zonas valdību emitēto parāda vērtspapīru gada pieauguma temps	64
B tabula. Euro zonas un ASV akciju cenu pārmaiņas 12 mēnešos pirms naftas cenu kāpuma kulminācijas punktiem	38	B tabula. Euro zonas valdību emitēto parāda vērtspapīru atlikumu struktūra	65
3. Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma atšķirības euro zonas valstīs	42	A attēls. Euro zonā apgrozībā esošie valdības parāda vērtspapīri emisijas valstu dalījumā 2005. gadā	66
A attēls. Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu pieauguma diapazons euro zonas valstīs	42	B attēls. Valdības parāda vērtspapīru neto emisijas emisijas valstu dalījumā 2005. gadā	66
B attēls. Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada pieauguma svērtais variācijas koeficients euro zonas valstīs	43	8. No naftas gūto ieņēmumu palielināšanās un tās ietekme	70
C attēls. Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu un mājsaimniecību parāda pieaugums euro zonā	43	A attēls. Naftas eksporta ieņēmumi	71
D attēls. Mājokļu tirgus dinamika un aizdevumi euro zonā (1999–2004)	44	B attēls. OPEC tīrie aktīvi un valūtu struktūra	71
4. Euro zonas inflācijas noturības un cenu noteikšanas mehānisma pētniecības darba organizācija	51	C attēls. Krievijas tīrie aktīvi un valūtu struktūra	72
5. Euro zonas izaugsmes sektoru struktūra	56	Tabula. Atsevišķu valstu tirgus daļas OPEC un NVS importā	72
A attēls. Kopējā bruto reālā pievienotā vērtība	57	9. Euro sistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi	111
B attēls. Pakalpojumu bruto reālā pievienotā vērtība	57	10. Eiropas kapitāla tirgu un finanšu integrācijas pētniecības tīkls	121
Tabula. Euro zonas bruto reālā pievienotā vērtība (norises sektoru dalījumā)	58	11. Hipotēku kredītu procentu likmju starpreģionālais salīdzinājums euro zonā un ASV	123
C attēls. Euro zonas pakalpojumu sektora pievienotā vērtība	58	A attēls. Mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu mainīgo un īstermiņa procentu likmju un atbilstošo tirgus procentu likmju dispersija attiecīgi ASV reģionos un euro zonas valstīs	123
D attēls. Euro zonas rūpniecības sektora pievienotā vērtība	58	B attēls. Mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu ilgtermiņa procentu likmju un atbilstošo tirgus procentu likmju dispersija attiecīgi ASV reģionos un euro zonas valstīs	123
6. Strukturālo reformu norise ES darba un preču tirgos	61	12. ECB publiskie paziņojumi par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu	133

TABULU SARAKSTS

1. Cenu attīstība	49	12. Valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes	35
2. Darbaspēka izmaksu rādītāji	53	13. Euro zonas obligāciju reālās peļņas likmes un līdzsvara inflācija	35
3. Reālā IKP pieauguma struktūra	55	14. Akciju cenu indeksi	40
4. Darba tirgus norises	60	15. Faktiskās un gaidāmās uzņēmumu akcijas peļņas pieaugums	40
5. Euro zonas fiskālie rādītāji	63	16. MFI aizdevumi mājsaimniecībām	41
6. Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā	75	17. Procentu likmes aizdevumiem mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām	41
7. SPCI inflācija ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā	76	18. Mājsaimniecību parāds un parāda segšanas izmaksas	45
8. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas fiskālie rādītāji	78	19. Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas	45
9. Maksājumu bilance (atsevišķi rādītāji)	79	20. Euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību peļņas rādītāji	47
10. VKM II norises	80	21. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālā gada pieauguma tempa dalījums	47
11. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu oficiālās monetārās politikas stratēģijas	82	22. Nefinanšu sabiedrību sektora parāda rādītāji	48
12. Maksājumu plūsma TARGET	94	23. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti	50
13. TARGET kopējā pieejamība	94	24. Galveno komponentu ietekme uz SPCI inflāciju	50
14. Izplatītie viltojumi nominālvērtību dalījumā	99	25. Mājokļu cenas	53
15. 2005. gadā iedalītais euro banknošu izgatavošanas apjoms	101	26. Rūpniecības ražotāju cenu dalījums	53

ATTĒLU SARAKSTS

1. ECB procentu likmes un naudas tirgus procentu likmes	19	27. Atlīdzība vienam nodarbinātajam nozaru dalījumā	54
2. Svarīgākās norises galvenajās industriālās attīstītajās valstīs	22	28. Ieguldījumi reālā IKP ceturkšņa pieaugumā	54
3. Svarīgākās norises preču tirgos	24	29. Konfidences rādītāji	56
4. M3 un aizdevumi privātajam sektoram	26	30. Bezdarbs	59
5. Ieguldījums M3 gada pieaugumā	26	31. Darba ražīgums	60
6. Īstermiņa noguldījumu procentu likmes	27	32. Euro nominālais un reālais efektīvais kurss	69
7. Īstermiņa noguldījumu un <i>repo</i> darījumu īpatsvars gada pieaugumā	27	33. Tekošā konta bilance un tās komponenti	69
8. M3 atbilstošie bilances posteņi	31	34. Euro zonas finanšu konts	73
9. Naudas apjoma starpības aplēses	32	35. Euro zonas finanšu plūsmas uz jaunajām ES dalībvalstīm	73
10. Euro zonas īstermiņa procentu likmes un naudas tirgus ienesīguma liknes izliekums	34	36. Neto starptautisko investīciju bilance	74
11. 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgots nākotnes līgumu procentu likmes un implicētais svārstīgums, kas iegūts no 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgots nākotnes līgumu iespēju līgumiem	34	37. Euro kursa pārmaiņas attiecībā pret ārpus VKM II esošo ES valstu valūtām	81
		38. Euro zonas likviditātes faktori 2005. gadā	86
		39. Tirgojamie atbilstošie aktīvi	89
		40. Tirgojamie atbilstošie aktīvi, kas izmantoti kā nodrošinājums	89

41. Starpība starp nodrošinājumam izmantoto aktīvu un tirgojamo atbilstošo aktīvu īpatsvaru	90
42. Kopējā apgrozībā esošo banknošu vērtība (2000–2005)	98
43. Kopējais apgrozībā esošo banknošu skaits (2002–2005)	98
44. Apgrozībā esošo euro banknošu skaits (2002–2005)	99
45. No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits (2002–2005)	100
46. ECB pētījumu sērija (<i>Journal of Economic Literature</i> klasifikācija)	107

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

BE	Beļģija
CZ	Čehijas Republika
DK	Dānija
DE	Vācija
EE	Igaunija
GR	Grieķija
ES	Spānija
FR	Francija
IE	Īrija
IT	Itālija
CY	Kipra
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Luksemburga
HU	Ungārija
MT	Malta
NL	Nīderlande
AT	Austrija
PL	Polija
PT	Portugāle
SI	Slovenija
SK	Slovākija
FI	Somija
SE	Zviedrija
UK	Lielbritānija
JP	Japāna
US	Amerikas Savienotās Valstis

CITI

CIF	preces cena, apdrošināšana, vedmaksā uz importētājvalsti robežas
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
EUR	euro
EVK	efektīvais valūtas kurss
FOB	franko uz kuģa klāja uz eksportētājvalsti robežas
IKP	iekšzemes kopprodukts
MBR5	SVF Maksājumu bilances rokasgrāmata (5. izdevums)
MFI	monetārās finanšu institūcijas
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VDIAR	vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā

Saskaņā ar Kopienas praksi šajā pārskatā ES dalībvalstis un pievienotās valstis uzskaitītas alfabēta secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

Kopš 1998. gada ECB organizē izstāžu sēriju "Eiropas Savienības dalībvalstu modernā māksla". Katras izstādes mērķis – sniegt ECB darbiniekiem un apmeklētājiem ieskatu kādas ES valsts mākslas pasaulē. Modernās mākslas izvēli noteica tas, ka tā atspoguļo laiku, kad par īstenību kļuva Ekonomikas un monetārā savienība.

Dažus mākslas darbus ECB iegādājas savas kolekcijas paplašināšanai. Septiņās lappusēs, kas atdala šā gada pārskata nodaļas, atspoguļota šīs kolekcijas mākslas darbu izlase.

Mākslinieks: Pēters Zauerers (*Peter Sauerer*)

Nosaukums: Turgus halle, 2004

Materiāls: koks un auklas; formāts: 90 × 20 × 15 cm 16

Māksliniece: Ilze Haidere (*Ilse Haider*)

Nosaukums: Sportista galva, 1994

Materiāls: kārķu klūgas, fotoemulsija; formāts: 180 × 120 × 40 cm 84

Mākslinieks: Peps Aguts (*Pep Agut*)

Nosaukums: Nolasi savu balsi, 2000

Materiāls: jaukta tehnika; formāts: 190 × 195 cm 112

Māksliniece: Marija Hēdlunda (*Maria Hedlund*)

Nosaukums: Zaudētais pamats, 2003

Materiāls: alumīnijs, 4 krāsu apdrukas; formāts: katra 85 × 76 cm 130

Mākslinieks: Deivids Farels (*David Farrell*)

Nosaukums: *Ballynultagh*, 2000 (no sērijas "Nevainīgās ainavas")

Materiāls: fotogrāfija; formāts: 100 × 100 cm 142

Māksliniece: Natividada Bermeho (*Natividad Bermejo*)

Nosaukums: Guļošais bērns, 2000

Materiāls: papīrs, grafika; formāts: 145 × 212 cm 148

Mākslinieks: Pedro Proensa (*Pedro Proença*)

Nosaukums: *Alla turca* (dažas muzikālas anotācijas), 2001

Materiāls: audekls, akrils; formāts: 200 x 150 cm 154

IEVADVĀRDI

Vispirms es gribētu godināt sava priekšgājēja, mūsu pirmā prezidenta Vima Duisenberga piemiņu, kurš pagājušajā gadā aizgāja mūžībā. Kā vairākkārt esmu uzsvēris Amsterdamā, Frankfurtē un daudzās citās Eiropas pilsētās, šī iestāde – Eiropas Centrālā banka, tās darbinieki, mani Valdes, Padomes un Ģenerālpadomes kolēģi un es – mēs visi esam Vimam milzīgu pateicību parādā. Viņš vienmēr būs mūsu piemiņā, vai, kā būtu teicis Šatobriāns, "nāve nav viņu pieveikusi; tā tikai padarījusi viņu neredzamu".

2005. gadā euro zonas reālais IKP pieaugums bija 1.4% (2004. gadā – 1.8%; 2003. gadā – 0.7%). 1. pusgadā bija vērojama mērena ekonomiskā aktivitāte, bet 2. pusgadā, saglabājoties globālā pieprasījuma spēcīgajam pieaugumam, uzņēmumu peļņas stabilajam kāpumam un ļoti labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem, tā palielinājās. Tāpēc ekonomiskā aktivitāte augstu un svārstīgu naftas cenu apstākļos bija samērā spēcīga. Taču sakarā ar ievērojamu preču un enerģijas cenu kāpumu un (mazākā

mērā) arī administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu palielinājumu 2005. gadā SPCI gada inflācija bija 2.2% – mazliet augstāka nekā iepriekšējos divos gados (2.1%). Tomēr iekšzemes inflācijas spiediens tika ierobežots, jo mērena darba samaksas dinamika un importēto rūpniecības preču cenu labvēlīgās tendences zināmā mērā kompensēja preču un enerģijas cenu kāpumu.

Pastāvot vājam iekšzemes inflācijas spiedienam, Padome ECB galvenās procentu likmes gandrīz visu gadu saglabāja nemainīgas vēsturiski zemajā 2% līmenī, turpinot cieši sekot līdzīlīgāka termiņa inflācijas gaidām. Gada gaitā ECB veiktā tautsaimniecības analīze liecināja, ka palielinās augšupvērsti riski vidēja termiņa cenu stabilitātei, un šo izvērtējumu apstiprināja monetārā analīze, pamatojoties uz spēcīgo apgrozībā esošā naudas daudzuma pieaugumu un kredītu atlikuma kāpumu un ņemot vērā jau tā augsto likviditāti. 2005. gada beigās regulārs tautsaimniecības un monetārās analīzes salīdzinājums liecināja, ka, lai novērstu šos riskus, nepieciešams koriģēt labvēlīgo ECB monetārās politikas nostāju. Tāpēc Padome 2005. gada 1. decembrī nolēma paaugstināt ECB galvenās procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Pirms tam šīs procentu likmes nebija mainītas divarpus gadu.

Inflācijas gaidas euro zonā kopumā tiek stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī, kā to atspoguļo apsekojumi un finanšu rādītāji. Tas veicinājis zemu riska prēmiju saglabāšanu, kas ietvertas nominālajās procentu likmēs visās termiņu grupās, tādējādi samazinoties gan īstermiņa, gan ilgtermiņa procentu likmēm. ECB augstā uzticamība un uz stabilitāti orientētā politika palīdzējusi saglabāt ļoti labvēlīgus finansēšanas nosacījumus investoriem, līdz ar to veicinot tautsaimniecības izaugsmi un darba vietu radīšanu. Tās arī palīdzējušas saglabāt patērētāju pirktpēju, kas ir ļoti svarīgi visiem euro zonas rezidentiem, galvenokārt tiem, kam ir zemāki ienākumi. Ir būtiski, lai šis euro zonas tautsaimniecības pozitīvais faktors

tiktu saglabāts. Tāpēc Padome turpinās cieši sekot līdzi visām attiecīgajām norisēm, lai nodrošinātu, ka vidēja termiņa un ilgtermiņa inflācijas gaidas joprojām tiktu stingri noturētas cenu stabilitātei atbilstošā līmenī.

EMS panākumi atkarīgi arī no ilgtspējīgas fiskālās politikas un visaptverošām strukturālajām reformām, kuru mērķis ir tautsaimniecības izaugsmes potenciāla palielināšana. Šāda politiku kombinācija ne vien sekmē euro zonas tautsaimniecības kohēziju un elastību, bet arī atbalsta monetārās politikas uzdevumu saglabāt cenu stabilitāti, tādējādi veicinot tās efektivitāti, kā arī ilgtspējīgu produkcijas izlaides pieaugumu un darba vietu radīšanu.

Saskaņoto fiskālo noteikumu ievērošana nostiprina valsts finanšu ilgtspēju, kas ir ļoti būtiski arī saistībā ar prognozēto iedzīvotāju novecošanas ietekmi uz budžetu. Tāpēc Eurosistēma vienmēr stingri atbalstījusi Stabilitātes un izaugsmes paktu. Pārskatīto noteikumu nepieņemšana un konsekventa ieviešana veicina fiskālo disciplīnu un palīdz atjaunot uzticēšanos ES fiskālajiem pamatprincipiem, kā arī uzticību piesardzīgai fiskālajai politikai. Valsts finanšu statistikas ticama apkopošana un savlaicīga tās publiskošana arī ir būtiska Eiropas fiskālajiem pamatprincipiem un savstarpējās uzraudzības efektīvai funkcionēšanai.

Pēdējos gados panākts zināms progress strukturālo reformu jomā, bet 2005. gada martā veiktais Lisabonas stratēģijas vidusposma pārskats liecināja, ka nepieciešams daudz nopietnāks darbs, lai uzlabotu Eiropas izaugsmes un nodarbinātības potenciālu. Elastīgāki darba, produktu un finanšu tirgi veicina labāku resursu sadali, bet vairāk stimulējoša uzņēmējdarbības vide sekmē spēju ieviest jauninājumus, ieguldīt un radīt darba vietas. Pastāv arī izaicinājums pabeigt sakārtot iekšējo tirgu, t.sk. pakalpojumus, tādējādi ļaujot uzņēmumiem gūt labumu no liela mēroga darbības ekonomiskā izdevīguma un augošās ekonomiskās efektivitātes. Kopumā iespējas, ko sniedz globalizācija un straujas

tehnoloģiskās pārmaiņas, vislabāk var izmantot, ļaujot veikt un paātrinot strukturālās pārmaiņas. Tas sniedz vislabākās izredzes Eiropas pilsoņu nākotnes labklājībai.

Eurosistēma veltī lielu uzmanību ar Eiropas finanšu integrāciju saistītajām norisēm. Finanšu integrācija veicina vienotās monetārās politikas raitu ieviešanu visā euro zonā, kā arī finanšu resursu efektīvu sadali un tādējādi arī tautsaimniecības izaugsmi. Tā ietekmē Eurosistēmas uzdevumu saglabāt finanšu stabilitāti un ir svarīga arī efektīvas maksājumu un norēķinu sistēmu darbības un raitas funkcionēšanas nodrošināšanai. 2005. gada septembrī ECB publicēja pirmo ziņojumu par euro zonas finanšu integrāciju, sniedzot euro zonas finanšu integrācijas rādītāju apkopojumu. Šie rādītāji liecināja par finanšu integrācijas uzlabošanu, lai gan dažādos tirgus segmentos tās līmenis bija atšķirīgs. Visbeidzot, neierobežojot cenu stabilitātes mērķa sasniegšanu, ECB ar atbalsta ES vispārējos mērķus, kuros ietilpst finanšu integrācija.

Pilnīga integrācija jau sasniegta reālā laika bruto norēķinu sistēmu jomā ar TARGET sistēmas palīdzību. Eurosistēma aktīvi gatavo TARGET2 sistēmu, kas piedāvās uzlabotus pakalpojumus un jaunu pamatpakalpojumu cenu noteikšanas mehānismu. TARGET2 pirmās valstu grupas darbība tiks uzsākta 2007. gada 19. novembrī. Paredzams, ka līdz 2008. gada maijam visas centrālās bankas, kas piedalās TARGET2, un attiecīgo valstu banku sektors jau lieto jauno sistēmu.

Attiecībā uz neliela apjoma maksājumu sistēmām vienotas euro maksājumu telpas (*Single Euro Payments Area*; SEPA) izveidošana joprojām ir būtisks mērķis. SEPA ietvaros klienti varēs veikt maksājumus visā euro zonā no viena bankas konta, izmantojot vienu maksājumu instrumentu paketi, tikpat efektīvi un droši kā pašlaik vienas valsts ietvaros. Paredzēts, ka šī iespēja iedzīvotājiem tiks nodrošināta līdz 2008. gadam. Eurosistēma pilnībā atbalsta šo

termiņu, kas prasa visu iesaistīto pušu stingru apņēmību.

Pēc tam, kad 2004. gada oktobrī tika parakstīts Līgums par Konstitūciju Eiropai (Eiropas Konstitūciju), dalībvalstis sāka nepieciešamās ratifikācijas procedūras. Līdz šim 15 dalībvalstis ratificējušas Eiropas Konstitūciju vai arī ir ļoti tuvu oficiālai procesa pabeigšanai. Francijā un Nīderlandē Konstitūcija neguva vairākuma atbalstu. ECB uzskata, ka Eiropas Konstitūcija izskaidro ES juridiskos un institucionālos pamatprincipus un veicina Savienības spēju darboties gan Eiropas, gan starptautiskā līmenī, vienlaikus apstiprinot pastāvošos monetāros pamatprincipus. Jāuzsver, ka ratifikācijas process neietekmē monetārās savienības darbību un euro stabilitāti. ECB, darbojoties vai nu saskaņā ar pašreizējo Līgumu, vai Eiropas Konstitūciju, turpinās nostiprināt euro uzticamību un nodrošināt cenu stabilitāti – priekšnosacījumu makroekonomiskajai videi bez inflācijas, kas veicinātu tautsaimniecības izaugsmi un nodarbinātību.

2005. gadā četras ES dalībvalstis iestājās Valūtas kursa mehānismā (VKM II), lai pievienotos euro zonai, kad visi konverģences kritēriji būs izpildīti un noturīgi. 2006. gada rudenī ECB un Eiropas Komisija izdos regulāro konverģences ziņojumu, ko publicē reizi divos gados. Jāuzsver, ka dalībvalstis tiks vērtētas katra atsevišķi atbilstoši to individuālajiem tautsaimniecības un monetārās darbības rezultātiem, pilnībā ievērojot vienlīdzīgas attieksmes principu. Ievērojot šādus nosacījumus, euro zonas paplašināšana būs izdevīga gan pašreizējai euro zonai, gan valstīm, kas tai pievienosies.

2005. gadā ECB peļņa bija 992 milj. euro. Tai ekvivalents apjoms tika nodalīts uzkrājumiem pret valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem, un tāpēc 2005. gada deklarētā tīrā peļņa bija precīzi nulle. Šos uzkrājumus izmantos, lai segtu šādu risku radītus zaudējumus, īpaši pārvērtēšanas zaudējumus, kas netiek segti no pārvērtēšanas kontiem. 2005. gada peļņa gūta

pēc 1636 milj. euro tīrajiem zaudējumiem 2004. gadā, ko galvenokārt noteica euro kursa palielināšanās attiecībā pret ASV dolāru. 2005. gadā euro kurss attiecībā pret šo valūtu kritās.

ECB 2005. gada budžetā paredzētais amata vietu kopskaits atbilda 1 369.5 pilna darba laika ekvivalenta (FTE) amata vietām (2004. gadā – 1 362.5). 2005. gada beigās ECB bija 1 360 darbinieku ar pastāvīgiem vai fiksētu termiņa (uz laiku ilgāku par 1 gadu) darba līgumiem, kas atbilst 1 351 FTE amata vietai. Pēc 2005. gada 15. maija ECB sāka pieņemt pieteikumus no abu pievienotās valstu (Bulgārijas un Rumānijas) pilsoņiem. 2005. gadā turpinājās jaunās, 2004. gadā izstrādātās cilvēkresursu stratēģijas ieviešana. Papildus mobilitātes veicināšanai stratēģija paredz arī ECB vadības attīstību un darbinieku prasmju un iemaņu nemitīgu apgūšanu un attīstību. Turklāt cilvēkresursu politikā pakāpeniski tika iestrādātas arī 2004. gadā noteiktās ECB sešas pamatvērtības, ko visi darbinieki turpinās ievērot ikdienas darbā.

Cilvēkresursu jautājumi tiek risināti arī Eurosistēmas līmenī. 2005. gadā Padome izveidoja Cilvēkresursu konferenci (HRC), lai arī turpmāk šajā jomā veicinātu Eurosistēmas/ECBS centrālo banku sadarbību un komandas garu. Neierobežojot NCB un ECB ekskluzīvo kompetenci šajā jomā, HRC nodrošinās pieredzes, profesionālo zināšanu un informācijas apmaiņas iespēju attiecīgajos cilvēkresursu politikas un prakses jautājumos, palīdzot arī rast kopīgu mācību iespējas un izstrādāt pasākumus darbinieku apmaiņas veicināšanai. HRC un Eurosistēmas/ECBS komunikācijas komitejai piešķirtas pilnvaras arī īstenot konkrētos pasākumus, lai popularizētu 2005. gada 1. janvārī publicēto Eurosistēmas misijas paziņojumu. Konkrēta satura piešķiršana misijas paziņojumam būs nepārtraukts process Eurosistēmas darbinieku ikdienas darbā, un tas stiprinās ECB un euro zonas NCB komandas garu.

Kā publiska institūcija ECB apņēmusies sniegt pakalpojumus visaugstākajā līmenī

ar viszemākajām izmaksām. Ņemot vērā šo pastāvīgo apņemšanos, Valde nolēma izanalizēt ECB efektivitāti un optimālo darbību, veicot nulles budžeta novērtējumu (*zero-based budgeting*; ZBB), kurā aktīvi tika iesaistīti darbinieki un vadība. Pamatojoties uz ZZB rezultātiem, Valde nolēma, ka amata vietu skaits ievērojami samazināms vai tās pārorientējamas, neatlaižot darbiniekus. Tika noteikts īslaicīgs pārtraukums darbinieku pieņemšanai darbā. Valde apstiprināja vairākus citus pasākumus, kas aptvēra plašāku organizatorisko jautājumu loku gan dažādās ECB darbības jomās, gan visās jomās kopumā un kas ļaus palielināt iestādes efektivitāti un optimizēt darbību. Tiek ieviestas ZBB izraisītās organizatoriskās pārmaiņas – piemēram, vairāku darbības jomu reorganizācija, lai labāk izmantotu sinerģiju, zināšanu, pieredzes un analītisko spēju koncentrēšana, darbības procesu vienkāršošana un pārorientēšanās uz vidēja termiņa stratēģisko plānošanu. ZBB radītais impulss nostiprinās vadības kultūru, lai vislabāk izmantotu jau esošos resursus.

Pēc tam, kad 2005. gada sākumā tika izvēlēts ECB nākotnes mītnes projekta arhitekts, Padome nolēma pārskatīt vispārējās prasības un projekta apjomu. Šā optimizācijas posma rezultātā būtiski samazinātas būvniecības izmaksu aplēses. Padome apstiprināja pārstrādāto projektu un 2005. gada decembrī pieņēma lēmumu par plānošanas kārtas uzsākšanu. ECB apņēmusies šo projektu īstenot un kontrolēt ar vislielāko rūpību attiecībā uz kopējām izmaksām un savlaicīgu visu atskaites punktu sasniegšanu.

Frankfurtē pie Mainas 2006. gada martā

Žans Klods Trišē
(*Jean-Claude Trichet*)

Mākslinieks

Pēters Zauerers (*Peter Sauerer*)

Nosaukums

Tirgus halle, 2004

Materiāls

Koks un auklas

Formāts

90 x 20 x 15 cm

© ECB un mākslinieks

1. NODAĻA

TAUTSAIMNIECĪBAS
ATTĪSTĪBA UN MONETĀRĀ
POLITIKA

1. MONETĀRĀS POLITIKAS LĒMUMI

2004. gada 2. pusgadā un 2005. gada 1. pusgadā tautsaimniecības izaugsme euro zonā kļuva mērenāka. Tas daļēji skaidrojams ar augošajām naftas cenām, pasaules tirdzniecības apjoma īslaicīgo samazināšanos un agrākā euro kursa kāpuma novēloto ietekmi. Taču 2005. gada 2. pusgadā euro zonas ekonomiskās aktivitātes pieaugums atkal kļuva straujāks. To veicināja pastāvīgais spēcīgais globālā pieprasījuma pieaugums, stabils uzņēmumu peļņas kāpums un ļoti labvēlīgie finansēšanas nosacījumi. Kopumā atbilstoši darbadienu skaitam daļēji izlīdzinātais reālā IKP pieaugums 2005. gadā palielinājās par 1.4% (2004. gadā – par 1.8% un 2003. gadā – par 0.7%). Tātad, ņemot vērā augstās un svārstīgās naftas cenas, ekonomiskā aktivitāte 2005. gadā bijusi samērā elastīga.

Lai gan preču un enerģijas cenu kāpums bija spēcīgs, iekšzemes inflācijas spiediens joprojām bija ierobežots, ņemot vērā atjaunojošos, tomēr relatīvi mēreno tautsaimniecības izaugsmi. Īpaši jāatzīmē, ka darba samaksas pārmaiņas joprojām bija mērenas. Inflācijas spiedienu mazināja arī importēto rūpniecības preču cenu labvēlīgās attīstības tendences. Ilgtermiņa inflācijas gaidas euro zonā joprojām stingri turējās cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Tomēr inflācija 2005. gadā joprojām bija nedaudz paaugstināta galvenokārt lielā enerģijas cenu kāpuma un (mazāk) administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu pieauguma dēļ. Kopumā SPCI gada inflācija 2005. gadā bija 2.2% – nedaudz augstāka par divu iepriekšējo gadu laikā novēroto līmeni (2.1%). Joprojām dominēja augšupvērsti riski, īpaši saistībā ar iespējamo netiešo seku izpausmi algu un cenu noteikšanā augošo naftas cenu dēļ.

Monetārā dinamika, kas sāka nostiprināties 2004. gada vidū, 2005. gadā kļuva vēl straujāka, taču trijos gada pēdējos mēnešos kļuva nedaudz mērenāka. Šis tempa kāpums daļēji atspoguļoja galvenokārt zemo procentu likmju stimulējošo ietekmi uz naudas un kredītu pieprasījumu. Spēcīgais monetāro rādītāju pieaugums vēl vairāk veicināja jau tā lielo likviditātes pārpalikumu euro zonā, norādot uz

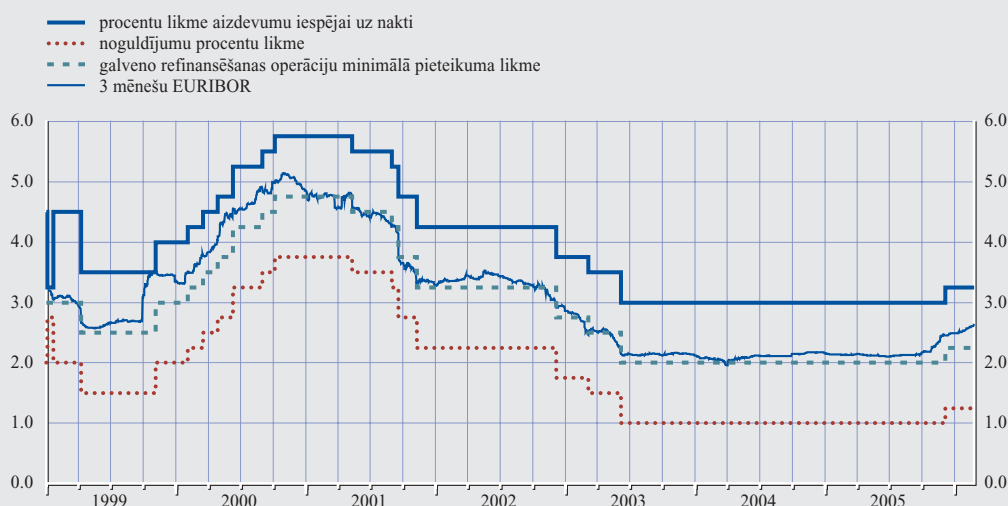
augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem vidējā un ilgākā termiņā.

Ņemot vērā minētās norises, Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme nemainījās, gandrīz visu gadu paliekot vēsturiski zemajā 2% līmenī. Gada sākumā ekonomiskā analīze liecināja par ierobežotu iekšzemes inflācijas spiedienu. Taču, ņemot vērā spēcīga monetāro rādītāju pieauguma un likviditātes pārpalikuma apstākļus, Padome pauda nepieciešamību saglabāt piesardzību attiecībā uz augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem. Turklāt inflācijas iespēju aplēses gada laikā tika atkārtoti pārskatītas un paaugstinātas daļēji tāpēc, ka kļuva skaidrs – naftas cenu kāpums turpināsies ilgāk, nekā sākotnēji tika gaidīts, apstiprinot augšupvērstu cenu stabilitātes risku esamību. Līdz 2005. gada decembrim, pamatojoties uz regulāro tautsaimniecības un monetāro analīzi un to savstarpēju salīdzinājumu, radās viedoklis, ka, lai novērstu šos riskus, nepieciešama labvēlīgās monetārās politikas nostājas koreģēšana. Tāpēc 2005. gada 1. decembrī Padome nolēma paaugstināt ECB galvenās procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Pirms tam šis procentu likmes nebija mainītas divarpus gadu. Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi palielināja līdz 2.25%, bet noguldījumu iespējas un aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmes – attiecīgi līdz 1.25% un 3.25% (sk. 1. att.).

Vērigāk ielūkojoties monetārās politikas lēmumos 2005. gadā, lietderīgi sadalīt gadu divās daļās. Vispirms par 1. pusgadu. Par 2005. gada dažiem pirmajiem mēnešiem pieejamie dati vedināja domāt, ka 2004. gada 2. pusgadā novērotā reālā IKP pieauguma pavājināšanās nebūs ilgstoša. Taču galvenokārt ilgstoši augsto un svārstīgo naftas cenu dēļ 2005. gada 2. ceturksnī, atklājoties lielākām neskaidrībām par iekšzemes pieprasījuma attīstību īstermiņā, šis vērtējums kļuva nedaudz pesimistiskāks. 2005. gada jūnijā Eurosistēmas speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses par reālā IKP pieaugumu salīdzinājumā ar 2004. gada decembri tika pārskatītas un pazeminātas. Paredzēja,

1. attēls. ECB procentu likmes un naudas tirgus procentu likmes

(gadā; dienas dati; %)

Avots: ECB.

Piezīme. Galveno refinansēšanas operāciju likme ir likme, kas ir spēkā fiksētas procentu likmes izsolēs līdz 2000. gada 28. jūnijam veiktajām operācijām. Pēc šā datuma likme atspoguļo minimālo pieteikuma likmi, kas ir spēkā mainīgas procentu likmes izsolēs.

ka reālā IKP gada kāpums samazināsies no 1.8% 2004. gadā līdz 1.1–1.7% 2005. gadā un 2006. gadā pieaugs līdz 1.5–2.5%. Starptautisko un privāto organizāciju prognozes sniedza līdzīgas norādes. Tomēr tika uzskatīts, ka ekonomiskās aktivitātes nostiprināšanās nosacījumi joprojām ir spēkā, lai gan bija leģitīmi izaugsmes riski saistībā ar zemo patērētāju konfidenci, augstajām un svārstīgajām naftas cenām un globālo nesabalansētību. Runājot par ārējiem faktoriem, pasaules tautsaimniecības izaugsme joprojām bija spēcīga, tādējādi veicinot euro zonas eksportu. Vērtējot iekšējos faktorus, ļoti labvēlīgie finansēšanas nosacījumi, stabila uzņēmumu peļņa un uzņēmumu pārstrukturēšanās radīja labvēlīgu vidi investīcijām. Bija gaidāms, ka straujāka nodarbinātības kāpuma un zemākas inflācijas apstākļos privātā patēriņa pieaugumu veicinās paredzamais reāli izmantojamo ienākumu kāpums. Pārskatītā statistika (kas bija pieejama tikai gada pēdējos mēnešos) rāda, ka, lai gan reālā IKP pieaugums joprojām bija mērens, 2005. gada 1. pusgadā tas faktiski pakāpeniski atjaunojās (no 0.2% 2004. gada pēdējā ceturksnī līdz 0.3% un 0.4% attiecīgi 2005. gada 1. un 2. ceturksnī), galvenokārt atspoguļojot neto eksporta ieguldījuma palielināšanos.

Vērtējot cenu norises, SPCI gada inflācija 2005. gada 1. pusgadā vidēji saruka līdz 2.0% (2004. gada 2. pusgadā – aptuveni 2.3%). Taču šis samazinājums galvenokārt atspoguļoja bāzes efektus. Naftas cenu kāpums turpināja radīt būtisku augšupvērstu spiedienu uz inflācijas dinamiku. Tomēr algu attīstība joprojām bija mērena, tāpēc nebija nekādu pierādījumu, ka euro zonā veidotos iekšzemes inflācijas spiediens. Tādējādi saskaņā ar Eurosistēmas speciālistu 2005. gada jūnija makroekonomiskajām iespēju aplēsēm bija gaidāms, ka vidējā SPCI inflācija 2005. gadā būs 1.8–2.2% un 2006. gadā – 0.9–2.1%. Lai gan pamatscenārijā iekšzemes inflācijas spiediens saglabājās ierobežots, tika konstatēts, ka šīs iespēju aplēses apdraud augšupvērsti riski, kas īpaši saistīti ar naftas cenu attīstību nākotnē un netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu iespējamo kāpumu. Turklāt Padome uzsvēra, ka arī turpmāk jāievēro piesardzība attiecībā uz iespējamo netiešo seku izpausmēm algu un cenu noteikšanā, ko varētu radīt augstākas naftas cenas.

Monetārās dinamikas nostiprināšanās, kas bija sākusies 2004. gada vidū, turpinājās arī 2005. gada 1. pusgadā. Atšķirībā no iepriekšējā

monetāro rādītāju strauja kāpuma perioda (no 2001. gada līdz 2003. gada vidum) monetāro rādītāju pieaugumu veicināja M3 sastāvdaļas ar visaugstāko likviditāti, un atbilstošajos bilances posteņos tas bija saistīts ar privātajam sektoram izsniegto kredītu apjoma kāpumu. Šīs norises lielā mērā atspoguļoja vēsturiski ļoti zemo euro zonas procentu likmju stimulējošo ietekmi. Pēdējos gados vērojamā spēcīgā M3 pieauguma dēļ likviditāte euro zonā bija ievērojami lielāka, nekā nepieciešams, lai finansētu tautsaimniecības izaugsmi bez inflācijas. Turklāt aizdevumu mājokļa iegādei pieprasījums joprojām bija stabils, tādējādi veicinot spēcīgu mājokļu cenu dinamiku dažos euro zonas reģionos. Savukārt nefinanšu sabiedrībām izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps atkal kļuva straujāks.

Kopumā Padome secināja, ka, lai gan, ņemot vērā ierobežoto iekšzemes inflācijas spiedienu, joprojām ir lietderīgi saglabāt vēsturiski zemās procentu likmes, tautsaimniecības analīzes un monetārās analīzes rezultātu salīdzinājums apstiprināja, ka ir pamats turpmākai piesardzībai attiecībā uz cenu stabilitātes risku īstenošanos vidējā un ilgākā termiņā. Šajos apstākļos īpaši rūpīgi tika novērotas ilgāka termiņa inflācijas gaidu tendences.

2005. gada 2. pusgadā tautsaimniecības analīze pakāpeniski apstiprināja ekonomiskās aktivitātes nostiprināšanos, kas bija gaidāma saskaņā ar Eurosistēmas speciālistu 2005. gada jūnija iespēju aplēsēm. 2005. gada 3. ceturksnī reālā IKP pieaugums euro zonā salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni palielinājās līdz 0.7%. Turklāt joprojām saglabājās iepriekšējās Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēsēs minētie tālākas izaugsmes nosacījumi. Ņemot vērā šos apstākļus, 2005. gada decembrī publicētās Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēses rādīja, ka reālais IKP kāpums 2005. gadā būs 1.2–1.6% un gan 2006., gan 2007. gadā – 1.4–2.4%, t.i., reālā IKP pieauguma aplēses pamatā atbilda jūnija iespēju aplēsēm. Starptautisko un privāto organizāciju prognozes bija līdzīgas. Tomēr šādu ekonomiskās aktivitātes perspektīvu joprojām apdraudēja lejupvērsti riski galvenokārt saistībā ar naftas cenām, kas varētu būt augstākas,

nekā gaidīts, globālo nesabalansētību un, lai arī augošu, tomēr joprojām zemu patērētāju konfidenci.

Vērtējot cenu attīstību, SPCI inflācija 2005. gada 2. pusgadā palielinājās, ievērojami pārsniedzot 2%. Visaugstāko līmeni tā sasniedza septembrī (2.6%) galvenokārt enerģijas cenu kāpuma dēļ. Turklāt pretēji tam, ko paredzēja 2005. gada sākumā, arvien skaidrāk kļuva redzams, ka naftas cenu pieaugums varētu būt samērā ilgstošs. Tāpēc, lai gan 2005. gada sākumā pieejamās iespēju aplēses un prognozes liecināja par relatīvi nozīmīgu SPCI inflācijas kritumu 2006. gadā, šis viedoklis gada laikā būtiski mainījās. 2005. gada 2. pusgadā tika uzskatīts, ka vidējā SPCI gada inflācija 2006. gadā varētu saglabāties virs 2%, pat ievērojot pieņēmumu, ka algas pieaugums joprojām būs ierobežots. Jāatzīmē, ka saskaņā ar Eurosistēmas speciālistu 2005. gada decembra iespēju aplēsēm paredzamā vidējā SPCI inflācija 2006. gadā bija 1.6–2.6% un 2007. gadā – 1.4–2.6%. Starptautisko un privāto organizāciju prognozes pamatā bija līdzīgas. Turklāt Padome apstiprināja, ka šo scenāriju joprojām apdraud iepriekš konstatētie augšupvērstie riski.

2005. gada 2. pusgadā monetārā analīze joprojām norādīja uz augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem vidējā un ilgākā termiņā. Visi ticamie rādītāji liecināja, ka likviditāte euro zonā bija augsta. Turklāt kopš 2004. gada vidus vērotā monetāro rādītāju pieauguma nostiprināšanās 2005. gada 3. ceturksnī kļuva vēl raksturīgāka. Plašās naudas rādītāja M3 kāpumu joprojām noteica tā likvidākās sastāvdaļas ļoti zemu procentu likmju apstākļos. Turklāt aizņēmumu, īpaši hipotēku kredīta, apjoma pieaugums joprojām bija ļoti spēcīgs. Šajos apstākļos bija rūpīgi jākontrolē cenu dinamika vairākos mājokļu tirgos.

Tāpēc 2005. gada 2. pusgadā Padome puda arvien lielākas bažas par augšupvērstiem cenu stabilitātes riskiem un uzsvēra, ka jāievēro liela piesardzība attiecībā uz ilgāka termiņa inflācijas gaidu attīstību. Tiešām, ņemot vērā cenu stabilitātes riskus, kas bija konstatēti, veicot

tautsaimniecības analīzi, un kas apstiprinājās, veicot salīdzinājumu ar monetāro analīzi, līdz decembrim bija izveidojusies nepieciešamība koriģēt labvēlīgo monetārās politikas nostāju. Ņemot vērā minētās norises, 1. decembrī Padome nolēma paaugstināt ECB galvenās procentu likmes par 25 bāzes punktiem. Padome uzskatīja, ka šis lēmums palīdzēs stingri noturēt vidēja un ilgāka termiņa inflācijas gaidas euro zonā cenu stabilitātei atbilstošā līmenī. Šāda inflācijas gaidu stabilizēšana ir priekšnoteikums, lai monetārā politika nodrošinātu pastāvīgu atbalstu tautsaimniecības izaugsmei euro zonā. Pēc 2005. gada 1. decembra lēmuma procentu likmes euro zonā visās termiņu grupās gan nominālajā, gan reālajā izteiksmē saglabājās ļoti zemas. Tātad ECB monetārā politika joprojām bija labvēlīga un ievērojami veicināja ekonomisko aktivitāti un jaunu darba vietu radīšanu. Padome uzsvēra, ka turpinās rūpīgi sekot visām norisēm saistībā ar cenu stabilitātes riskiem.

2. MONETĀRĀS, FINANŠU UN EKONOMISKĀS NORISES

2.1. PASAULES MAKROEKONOMISKĀ VIDE

TURPINĀJĀS STABILA PASAULES TAUTSAIMNIECĪBAS IZAUGSME

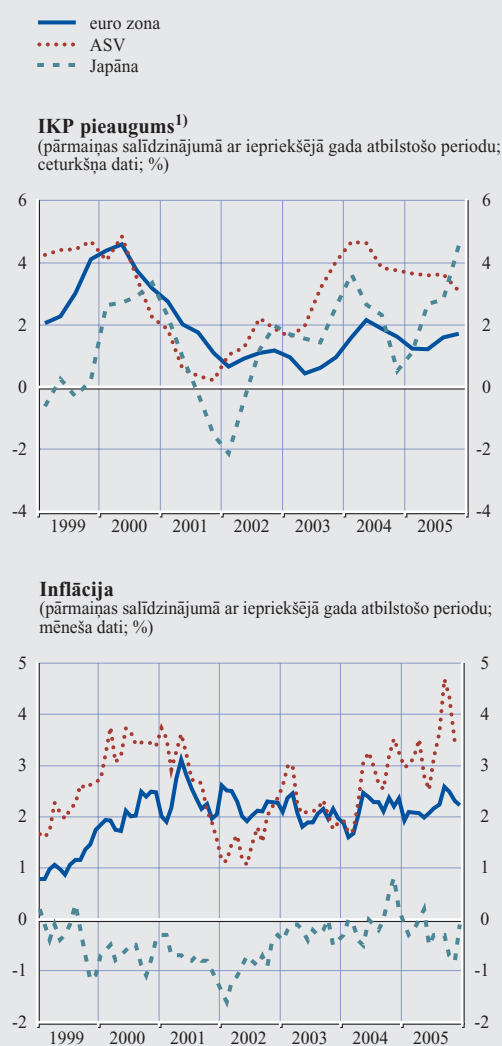
2005. gadā pasaules tautsaimniecība turpināja attīstīties stabilā tempā, kas tikai nedaudz palēninājās salīdzinājumā ar ārkārtīgi straujo 2004. gada pieaugumu. Tāpat kā 2004. gadā īpaši spēcīga izaugsme bija vērojama Āzijā. Tā Ķīnas tautsaimniecība turpināja attīstīties vairāk vai mazāk nemainīgā tempā, savukārt Japānas tautsaimniecībā bija vērojams straujš kāpums. Globālo aktivitāti joprojām veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi un stabilā uzņēmumu peļņitēspēja daudzās valstīs. Arī spēcīgā ASV tautsaimniecība turpināja veicināt globālo izaugsmi.

Lielā mērā atspoguļojot pasaules tautsaimniecības stabilo izaugsmi un ar to saistīto enerģijas pieprasījuma kāpumu, kā arī nepārtrauktu brīvo jaudu samazināšanos visā naftas piegādes ķēdē, naftas cenas gandrīz visu gadu turpināja palielināties, *Brent* jēlnaftas cenai septembra sākumā sasniedzot vēsturē augstāko līmeni (67.5 ASV dolāri par barelu). Tomēr ņemiet vērā, ka augsto naftas cenu ietekme uz globālo izaugsmi un inflāciju līdz šim bijusi samērā neliela. Lai gan enerģijas sastāvdaļas pieaugums ietekmēja PCI, inflācijas spiediens vairākumā valstu joprojām bija samērā ierobežots. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) valstīs PCI gada inflācija gadā kopumā bija 2.7%.

ASV ekonomiskā aktivitāte 2005. gadā attīstījās strauji – gadā kopumā reālais IKP pieauga par 3.5%. Reālā IKP kāpumu veicināja ilgstoši spēcīgs privātais patēriņš un ieguldījumu izdevumi, bet neto tirdzniecībai savukārt bija neliela negatīva ietekme uz izaugsmi. Gandrīz visu gadu saglabājās spēcīgs privātais patēriņš, ko veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi, dzīvojamo ēku cenu kāpums un nodarbinātības apstākļu turpmāka uzlabošanās. Darba samaksas palielināšanās joprojām bija samērā ierobežota, un augošās enerģijas cenas kavēja reāli izmantojamo ienākumu kāpumu, arvien vairāk samazinot jau tā zemo personisko uzkrājumu veidošanas tempu. Vienlaikus 2005. gadā

pieauga mājsaimniecību parāda procentuālā attiecība pret izmantojamiem ienākumiem. Strauji palielinājās uzņēmumu ieguldījumu apjoms, ko veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi un augstā uzņēmumu peļņitēspēja. Lai gan naftas cenas bija augstas un izejvielu izmaksas palielinājās, mērenais darba samaksas kāpums un spēcīga, lai arī nedaudz lēnāka darba ražīguma uzlabošanās veicināja peļņas maržu pieaugumu gada laikā.

2. attēls. Svarīgākās norises galvenajās industriāli attīstītajās valstīs

Avoti: valstu dati, SNB, Eurostat un ECB aprēķini.
1) Par euro zonu izmantoti Eurostat dati; par ASV un Japānu izmantoti attiecīgo valstu dati. IKP dati ir sezonāli izlīdzināti.

ASV ārējā bilance 2005. gadā turpināja pasliktināties. Tekošā konta deficīts sasniedza rekordaugstu līmeni – 6.4% no IKP. Importa kāpums pārsniedza eksporta palielinājumu, izraisot ārējā deficīta turpmāku pieaugumu.

Gada 3. ceturksnī bija vērojams īslaicīgs patēriņa cenu kāpums sakarā ar viesuļvētru izraisīto traucējumu negatīvajām sekām un ilgstoši augošajām enerģijas cenām. Taču līdz gada beigām cenu spiediens samazinājās, un PCI gada inflācija bija 3.4%. Inflācija (izņemot enerģiju un pārtikas preces) joprojām bija samērā zema (2.2%). Lai gan naftas cenas un izejvielu izmaksas auga un viesuļvētras bija izraisījušas negatīvas sekas, ASV dolāra kursa kāpums nominālajā efektīvajā izteiksmē un vienības darbaspēka izmaksu mērenais pieaugums palīdzēja mazināt cenu spiedienu. Vienlaikus inflācijas gaidas joprojām bija ierobežotas.

Federālo rezervju sistēmas Federālā atklātā tirgus komiteja (*Federal Open Market Committee*; FOMC) 2005. gadā paaugstināja federālo fondu mērķa likmi par 200 bāzes punktiem. Tā tika paaugstināta pakāpeniski astoņos posmos (par 25 bāzes punktiem). Tādējādi gada beigās federālo fondu mērķa likme sasniedza 4.25%. Paziņojumā pēc gada pēdējās sēdes FOMC atzīmēja, ka, iespējams, arī turpmāk būs jāievieš pārdomāti stingrākas politikas pasākumi. Runājot par fiskālo politiku, federālā budžeta deficīts 2005. fiskālajā gadā salīdzinājumā ar 2004. gadu samazinājās, galvenokārt palielinoties uzņēmumu un iedzīvotāju nodokļu ieņēmumiem. Federālā budžeta deficīts 2005. fiskālajā gadā bija 2.6% no IKP.

Japānā 2005. gadā turpinājās tautsaimniecības atveseļošanās. Reālā IKP pieauguma temps jau otro gadu pēc kārtas pārsniedza potenciālo IKP pieauguma tempu (2.8%; 2004. gadā – 2.3%). 2005. gada sākumā bija vērojams straujš ekonomiskās aktivitātes kāpums. To veicināja spēcīgs privātā patēriņa un nemājokļu ieguldījumu apjoma pieaugums. Stabilais patēriņa izdevumu kāpums atspoguļoja tālāku ienākumu un nodarbinātības apstākļu uzlabošanu, savukārt nemājokļu kapitālizdevumu straujo pieaugumu

veicināja labvēlīgie finansēšanas nosacījumi, stabilā uzņēmumu peļņa un finansiālā stāvokļa uzlabošanās, un novecojušā pamatkapitāla atjaunošana. Lai gan tautsaimniecības izaugsmi 2005. gadā joprojām galvenokārt noteica iekšzemes pieprasījums, gada beigās kļuva redzamas pirmās eksporta (īpaši uz Ķīnu) atveseļošanās pazīmes. Šajā gadā banku sektoru pozitīvi ietekmēja makroekonomisko apstākļu pakāpeniskā uzlabošanās un labvēlīgāka kredītriska situācija.

2005. gadā mazinājās bažas par iespējamo deflāciju. Patēriņa cenu gada pārmaiņu temps gadā kopumā bija mazliet negatīvs (–0.3%; 2004. gadā – 0.0%), un, tuvojoties gada beigām, patēriņa cenu, izņemot neapstrādāto pārtiku, kritums rimās. 2005. gadā Japānas Banka nolēma nemainīt pieprasījuma noguldījumu kontu atlikuma mērķi (aptuveni 30–35 trlj. Japānas jenu). Taču 2005. gada beigās Japānas Banka norādīja, ka 2006. fiskālajā gadā tā, visticamāk, atteiksies no kvantitatīvi veicinošās politikas (ko tā īstenojusi kopš 2001. gada marta), ja īstenosies labvēlīgās cenu attīstības iespēju aplēses (Japānas Banka norādījusi, ka ilgstošs patēriņa cenu pieaugums ir priekšnoteikums, lai tā atteiktos no savas pašreizējās monetārās politikas stratēģijas).

Pārējās Āzijas valstīs (izņemot Japānu) izaugsmē – kaut arī joprojām spēcīga – 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada ļoti straujo tempu nedaudz saruka galvenokārt sakarā ar ārējā pieprasījuma kritumu, mazāk stabilu iekšzemes pieprasījumu un augstākām naftas cenām. Runājot par cenu attīstību, augstās naftas cenas vairākās lielākajās šā reģiona valstīs, izņemot Ķīnu, izraisīja augstu inflāciju, un monetārās iestādes pamazām sāka paaugstināt procentu likmes. Ķīnas tautsaimniecība turpināja strauji attīstīties. To veicināja ievērojamais ārējais pieprasījums un stabils iekšzemes pieprasījums. Stingrie makroekonomiskie pasākumi palēnināja ieguldījumu pieauguma tempu, īpaši nekustamo īpašumu sektorā, un stabilizēja inflāciju. Šķiet, ka pāreja uz elastīgāku (bet joprojām stingri kontrolētu) valūtas kursa režīmu 2005. gada jūlijā nav būtiski ietekmējusi tautsaimniecību.

Decembrī pēc Ķīnas pirmā visaptverošā valsts mēroga tautsaimniecības apsekojuma Ķīnas Nacionālais statistikas birojs (*China's National Bureau of Statistics; NBS*) pārskatīja un paaugstināja 2004. gada IKP līmeni par 2.3 trlj. Ķīnas juaņām jeb 16.8% no iepriekš uzrādītā nominālā IKP. NBS pārskatīja arī Ķīnas IKP kāpuma rādītājus kopš 1993. gada, paaugstinot tos vidēji aptuveni par 0.5 procentu punktiem. Šī pārskatīšana notika galvenokārt tāpēc, ka tika labāk novērtēts Ķīnas pakalpojumu sektors, kas izrādījās gandrīz par 50% lielāks, nekā liecināja iepriekšējie aprēķini. 2005. gadā kopumā Ķīnas IKP palielinājās par 9.9%.

Latīņamerikā joprojām bija vērojama stabila ekonomiskās situācijas uzlabošanās, lai gan tās temps bija mazliet lēnāks nekā 2004. gadā. Reģionu pozitīvi ietekmēja ļoti labvēlīgā ārējā vide un preču cenu kāpums, kas ļāva mazināt finansiālo ievainojamību. Reģiona izaugsmi, ko noteica spēcīgs eksporta kāpums, veicināja arī augošs patēriņa pieprasījums un jaunu ieguldījumu iespējas. Argentīnā bija vērojams spēcīgs reālās produkcijas izlaides pieaugums, savukārt reģiona divās lielākajās valstīs (Brazīlijā un Meksikā) tautsaimniecības attīstības temps bija mērens.

PREČU CENAS 2005. GADĀ IEVĒROJAMI PIEAUGA

2005. gadā jau otro gadu pēc kārtas turpinājās straujš naftas cenu kāpums. *Brent* jēlnaftas cena septembra sākumā sasniedza jaunu visu laiku augstāko līmeni – 67.5 ASV dolārus par barelu. Pēc tam naftas cenas nedaudz saruka un gada beigās sasniedza 58 ASV dolārus. Gadā kopumā *Brent* jēlnaftas vidējā cena bija 55 ASV dolāri, kas par 45% pārsniedz 2004. gada vidējo līmeni.

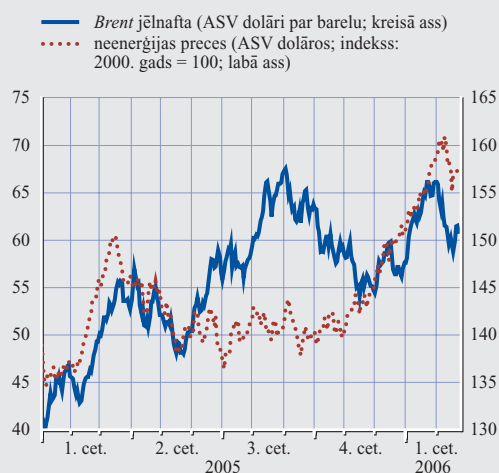
Lai gan naftas pieprasījums 2005. gadā samazinājās, brīvās jaudas visā naftas piegādes ķēdē turpināja sarukt. Naftas cenas joprojām bija ļoti jutīgas pret piegādes un pieprasījuma apstākļu pārmaiņām. Naftas tirgus apstākļus vēl saspringtākus vērsa zemais piegādes kāpums ārpus OPEC. 2005. gadā samazinājās ražošanas apjoma pieaugums Neatkarīgo Valstu Savienībā (kas iepriekšējos gados bija galvenais piegāžu pieauguma avots ārpus OPEC) un saruka naftas

ražošana Ziemeļjūrā. Turklāt ekstremālie klimatiskie apstākļi (t.i., viesuļvētras) spēcīgi iedragāja ražošanu ASV Meksikas līcī. Tāpēc pieauga OPEC naftas pieprasījums (vērsšanās pie OPEC). Tomēr OPEC ražošanas apjoma kāpums nespēja mazināt cenas, jo sarūkošā OPEC brīvā ražošanas jauda joprojām radīja tirgus dalībniekos bažas par drošības rezervju trūkumu nākotnē iespējamo piegādes pārtraukumu gadījumā.

Augot naftas pārstrādes produktu pieprasījumam, saruka brīvās pārstrādes jaudas. Sastrēgumi kļuva biežāki arī nepietiekamo smagās un skābās jēlnaftas pārstrādes jaudu dēļ. Arī neatbilstība starp kritiskā naftas barela piedāvāto un pieprasīto kvalitāti noteica augstas vieglās un saldās jēlnaftas, piemēram, *Brent*, cenas. Ģeopolitiska rakstura bažas par naftas piegādes drošību nākotnē radīja papildu spiedienu uz naftas cenām, jo šie draudi (atkārtoti) radās dažādās naftas ražotājvalstīs.

Neenerģijas preču cenas, ko mēra ar Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūta indeksu, kopš 2003. gada cēlušās un 2005. gada martā sasniedza augstāko līmeni. Kopumā neenerģijas preču cenu kāpums nedaudz mazinājās aprīlī un maijā un pamatā izlīdzinājās nākamajos sešos

3. attēls. Svarīgākās norises preču tirgos

Avoti: Bloomberg un Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts.

mēnešos. Kopš 2005. gada novembra neenerģijas preču cenas atkal strauji palielinājušās. ASV dolāru izteiksmē neenerģijas preču cenas 2005. gadā pieauga vidēji par 9.5%. Zelta cenas 2005. gadā palielinājās, 2005. gada decembrī sasniedzot augstāko līmeni kopš 1981. gada (538 ASV dolāri par Trojas unci).

2.2. MONETĀRĀS UN FINANŠU NORISES

ZEMU PROCENTU LIKMJU APSTĀKĻOS TURPINĀJĀS M3 DINAMIKAS KĀPUMS

2005. gadā ievērojami palielinājās monetāro rādītāju kāpums, ko noteica euro zonas zemo procentu likmju stimulējošā ietekme. Vienlaikus, īpaši 1. pusgadā, samazinājās kompensējošā, kavējošā ietekme uz M3 pieaugumu, kas saistīta ar euro zonas rezidentu portfeļa sastāva pārmaiņu normalizēšanos pēc tam, kad no 2001. gada līdz 2003. gada vidum priekšroka nepārprotami tika dota instrumentiem ar augstāku likviditāti. Kopumā monetāro rādītāju pieauguma kāpums 2005. gadā veicināja jau tā augsto likviditāti euro zonā.

Pēc kāpuma 2004. gada 2. pusgadā 2005. gada pirmajos mēnešos saglabājās spēcīgs M3 pieaugums. No 2005. gada aprīļa atsākās īpaši būtisks monetāro rādītāju kāpums, M3 gada pieauguma tempam 2005. gada 3. ceturksnī palielinoties līdz 8.0%. Īpaši spēcīga īsāka termiņa monetārā dinamika bija vērojama gada vidū, un uz gadu attiecinātais M3 sešu mēnešu kāpuma temps 2005. gada septembrī sasniedza augstāko līmeni kopš EMS trešā posma sākuma. 2005. gada 4. ceturksnī parādījās pazīmes, ka monetāro rādītāju pieaugums kļuvis mērenāks, lai gan M3 gada kāpuma temps joprojām bija stabils (7.8%).

No sastāvdaļām M3 kopējo kāpumu visvairāk ietekmēja šaurās naudas rādītājā M1 ietilpstošie M3 likvidākie aktīvi. No atbilstošajiem bilances posteņiem monetāro ekspansiju galvenokārt noteica MFI privātajam sektoram izsniegtie kredīti. Abas šīs norises liecina, ka galvenais monetāro dinamiku noteicošais faktors 2005. gadā bija euro zonā dominējošās zemās

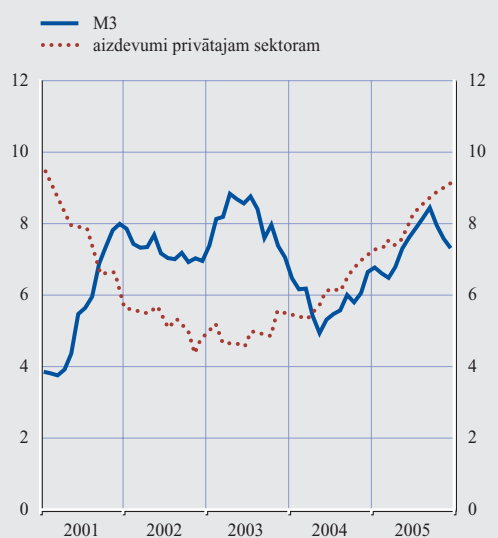
procentu likmes, kuras noteica zemākas likvīdo instrumentu turēšanas izvēles izmaksas un mazākas aizņemšanās izmaksas.

Šīs norises rāda arī, ka ievērojamais M3 pieauguma kāpums no 2004. gada vidus atšķīrās no palielinājuma, kas bija vērojams no 2001. gada līdz 2003. gada sākumam. Šajā iepriekšējā periodā, kam bija raksturīga paaugstināta ekonomiskā un finansiālā nenoteiktība, M3 gada pieauguma kāpumu pavadīja privātajam sektoram izsniegto aizdevumu gada pieauguma tempa stabils kritums (sk. 4. att.). Turpretī kopš 2004. gada vidus vērojamā monetārās dinamikas nostiprināšanās saistīta ar privātajam sektoram izsniegto aizdevumu kāpumu. Tāpēc tā, iespējams, vairāk atspoguļo fundamentālus faktorus (īpaši – zemās procentu likmes) nekā finanšu tirgus svārstīguma izraisīto portfeļa sastāva pārmaiņu (piemēram, tādu, kādas notika no 2001. gada līdz 2003. gada vidum) ietekmi. (Kopš 2004. gada vidus vērojamā M3 pieauguma noteicošo spēku analīzi sk. 1. ielikumā "Specīgās monetārās dinamikas pārmaiņas pēdējos gados".)

Lai gan ļoti lēnā tempā, 2005. gadā turpinājās euro zonas rezidentu portfeļa sastāva pārmaiņu normalizēšanās pēc tam, kad no 2001. gada līdz 2003. gada vidum priekšroka nepārprotami tika dota instrumentiem ar augstāku likviditāti. Ieguldījumu portfeļos naudas aktīvus aizstāja ilgāka termiņa aktīvi, nedaudz samazinot M3 kāpumu, lai gan šī ietekme bija daudz pieticīgāka, nekā varētu gaidīt, ņemot vērā pagātnes sistemātiskās tendences. Īpaši euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektors turpināja izrādīt nevēlēšanos ieguldīt ārvalstu aktīvos, kas bija gluži pretēji ārvalstnieku vēlmei ieguldīt līdzekļus euro zonas aktīvos. Tomēr, tuvojoties gada beigām, parādījās pirmās pazīmes, kas liecināja par agrākām portfeļa sastāva pārmaiņām par labu naudas instrumentiem pretēju pārmaiņu iespējamu atsākšanos, ko atspoguļoja MFI tīro ārējo aktīvu dinamika. Tā kā šādas pretējas pārmaiņas kavē monetāro rādītāju kāpumu, varētu secināt, ka oficiālajās M3 pieauguma datu

4. attēls. M3 un aizdevumi privātajam sektoram

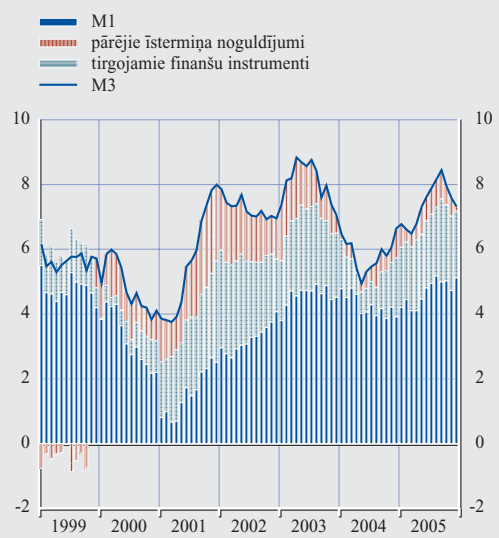
(sezonāli izlīdzinātas un atbilstoši darbadienu skaitam koriģētas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.

5. attēls. Ieguldījums M3 gada pieaugumā

(procentu punktos; sezonāli izlīdzinātas un atbilstoši darbadienu skaitam koriģētas pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.

laikrindās pamatā esošais monetārās ekspansijas temps novērtēts par zemu.

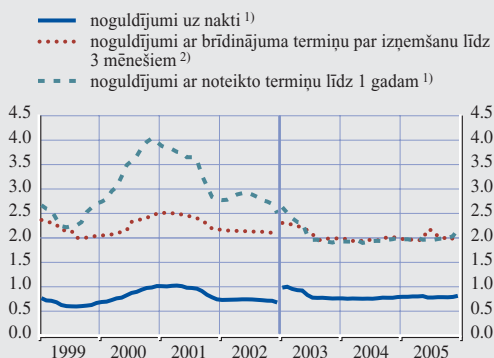
Tāpat kā 2003. un 2004. gadā, M3 gada kāpumu 2005. gadā noteica galvenokārt tā likvidākās, šaurās naudas rādītājā M1 ietilpstošās sastāvdaļas (sk. 5. att.). Joprojām lielais M1 devums kopējā kāpumā slēpa dažas pamatā esošo sastāvdaļu dinamikas atšķirības. No vienas puses, 2005. gada gaitā mazinājās apgrozībā esošās skaidrās naudas turējumu gada kāpuma temps, 2005. gada decembrī sarūkot līdz 13.7% (2005. gada janvārī – 18.5%). Šāda norise atbilda gaidām, ka banknošu un monētu turējumu pielāgojumu process pēc euro ieviešanas skaidrās naudas aprītē 2002. gada janvārī būs ilgstošs. No otras puses, 2005. gadā bija vērojams noguldījumu uz nakti gada pieauguma tempa kāpums, ko veicināja ļoti zemās šo instrumentu turēšanas izvēles izmaksas ļoti zemu procentu likmju apstākļos. Mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumu uz nakti vidējā procentu likme salīdzinājumā ar 2003. gada beigām kopumā nemainījās (2005. gada beigās – 0.81%; sk. 6. att.). Vienlaikus

zināma nozīme, iespējams, bija arī finanšu jaunievedumiem, piemēram, interneta noguldījumu kontiem ar augstu likviditāti un atlīdzību, kurus uzskaitē daļēji atspoguļo kā noguldījumus uz nakti.

Lai gan vislielāko kopējo ieguldījumu M3 pieaugumā 2005. gadā deva M1, M3 gada kāpuma tempa uzlabošanās 2005. gadā lielā mērā noteica īstermiņa noguldījumu (izņemot noguldījumus uz nakti) dinamika (sk. 5. att.). To vidējais ieguldījums M3 gada pieaugumā 2005. gadā sasniedza aptuveni 2.1 procentu punktu, gandrīz divreiz pārsniedzot 2004. gada rādītāju. Šāds liels ieguldījums atspoguļoja stabili īstermiņa termiņnoguldījumu (t.i., noguldījumu ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot) gada pieauguma tempa kāpumu. Turpretī īstermiņa krājnoguldījumu (t.i., noguldījumu ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem ieskaitot) gada pieauguma temps 2005. gadā pakāpeniski kritās. Kopumā visai lielais pieprasījums pēc īstermiņa noguldījumiem (izņemot noguldījumus uz nakti), domājams, atspoguļo šo samērā nelielas atlīdzības, tomēr

6. attēls. Īstermiņa noguldījumu procentu likmes

(gadā; %)

Avots: ECB.

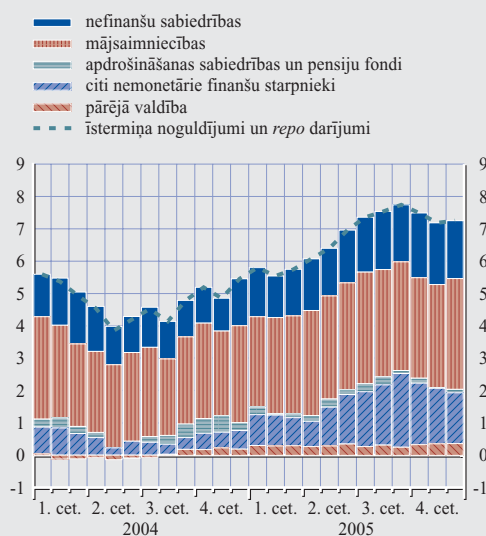
Piezīmes. Dati par maza apjoma darījumu procentu likmēm līdz 2002. gada decembrim un MFI procentu likmēm jaunajiem darījumiem, izņemot banku norēķinu kontu debeta atlikumus, sākot ar 2003. gada janvāri (sākot ar 2003. gada decembri – koriģētas saskaņā ar svariem). Sīkāku informāciju par MFI procentu likmju statistiku un svaru korekcijām sk. attiecīgi ECB 2003. gada decembra "Mēneša Biļetena" 2. ielikumā un ECB 2004. gada augusta "Mēneša Biļetena" 3. ielikumā.

1) Pirms 2003. gada – uzņēmumu noguldījumu procentu likme. Ar 2003. gada janvāri – mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumu procentu likme.

2) Pirms 2003. gada – uzņēmumu noguldījumu procentu likme. Ar 2003. gada janvāri – mājsaimniecību noguldījumu procentu likme.

7. attēls. Īstermiņa noguldījumu un *repo* darījumu īpatsvars gada pieaugumā

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %, īpatsvars; procentu punktos; sezonāli neizlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam nekoriģēti dati)

Avots: ECB.

Piezīme. Pārskatā iekļautajā sektorā ietilpst MFI, izņemot Eurosistēmu un centrālo valdību.

diezgan likvīdo aktīvu zemās turēšanas izvēles izmaksas zemu procentu likmju apstākļos.

Tirgojamo finanšu instrumentu vidējais ieguldījums M3 gada pieauguma tempā 2005. gadā nedaudz palielinājās, sasniedzot 0.6 procentu punktus (2004. gadā – 0.5 procentu punkti). Šādu pieaugumu nosaka atšķirīga dažādu komponentu dinamika. No vienas puses, naudas tirgus fondu akciju un daļu gada kāpuma temps joprojām bija samērā neliels. Tā kā mājsaimniecības un uzņēmumi šos aktīvus bieži izmanto kā drošus uzkrāšanas līdzekļus ekonomiskas un finansiālas neskaidrības apstākļos, to mērenais pieaugums apstiprina notiekošo, bet lēno euro zonas rezidentu portfeļu sastāva pārmaiņu normalizēšanos 2005. gadā. No otras puses, parāda vērstpapīru ar termiņu līdz 2 gadiem pieprasījums ievērojami kāpis, iespējams, atspoguļojot tādu jaunu strukturētu produktu parādīšanos, kuri apvieno šos vērtspāpīrus ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem, kas nozīmē zināmu atkarību no kapitāla vērtspāpīru

tirgus norisēm, tomēr pasargā ieguldītājus no lieliem kapitāla zaudējumiem. 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu arī atpirkšanas darījumu vidējais gada pieauguma temps ievērojami palielinājās, lai gan šo instrumentu kāpums var būt ļoti svārstīgs.

Īstermiņa noguldījumu un *repo* darījumu sektoru dalījums (t.i., lielākais M3 sastāvdaļu apkopojums, kam pieejams ticams sektoru dalījums) liecina, ka monetāro rādītāju pieauguma kāpumu 2005. gadā lielā mērā noteica finanšu starpnieku (izņemot MFI) noguldījumu turējumi (sk. 7. att.). Īpaši nemonetārie finanšu starpnieki, izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus (citi finanšu starpnieki jeb CFS), lielā mērā veicināja M3 dinamikas augšupejas tendenci, kura bija vērojama gandrīz visu 2005. gadu, lai gan šā sektora turējumā bija tikai neliela kopējo naudas līdzekļu turējumu daļa. CFS kā naudas līdzekļu turētāju sektora nozīmes pieaugums pēdējos gados, iespējams, lielā mērā atspoguļo finanšu regulēšanas

mazināšanos un liberalizāciju, kā arī ar to saistīto dziļāku un likvidāku vērtspapīru tirgu attīstību.

Vienlaikus salīdzinājumā ar 2004. gadu nedaudz palielinājās arī nefinanšu sabiedrību turējumā esošo noguldījumu īpatsvars īstermiņa noguldījumu un *repo* darījumu pieaugumā. Parasti nefinanšu sabiedrību turējumus pamatā veido likvidākie noguldījumu veidi, liecinot, ka šie noguldījumi galvenokārt tiek izmantoti darījumu veikšanai un saistīti ar īstermiņa finansējuma un apgrozāmo līdzekļu vajadzību nodrošināšanu. Turklāt spēcīgāks uzņēmumu

noguldījumu kāpums varētu atspoguļot arī piesardzības apsvērumus, jo nefinanšu sabiedrības, iespējams, izveidojušas likvidu noguldījumu turējumus, lai izvairītos no izvēles izmaksām, kuras saistītas ar iepriekšējām ieguldījumu iespējām, un/vai ārējā finansējuma piesaistīšanas izmaksām, ja rastos neparedzēta nepieciešamība pēc skaidrās naudas.

Visbeidzot, īstermiņa noguldījumu un *repo* darījumu struktūra sektoru dalījumā liecina, ka šo instrumentu spēcīgo 2005. gada kāpumu vēl arvien galvenokārt noteica mājsaimniecības.

1. ielikums

SPĒCĪGĀS MONETĀRĀS DINAMIKAS PĀRMAIŅAS PĒDĒJOS GADOS

Monetārās norises pēdējos gados raksturo divi būtiska M3 gada pieauguma tempa kāpuma periodi. Pirmais periods sākās ar M3 gada pieauguma tempa divkārtu palielināšanos no aptuveni 4% līdz aptuveni 8% 2001. gadā un beidzās ar tālāku kāpumu līdz gandrīz 9% 2003. gada 1. pusgadā. Otrais periods sākās 2004. gada vidū. Kopš tā laika M3 gada pieauguma temps no aptuveni 5% palielinājās, sasniedzot augstāko līmeni (8%) 2005. gada 3. ceturksnī. Šajā ielikumā izmantota informācija par M3 sastāvdaļām un atbilstošajiem bilances posteņiem un noguldījumiem sektoru dalījumā, lai parādītu monetāro rādītāju pieauguma tempa kāpuma atšķirības šajos divos periodos.

Spēcīgāka M3 kāpuma galvenais virzītājspēks no 2001. gada līdz 2003. gada 1. pusgadam bija šajā laikā valdošā paaugstinātā ģeopolitiskā, ekonomiskā un īpaši finansiālā nenoteiktība, kas bija saistīta ar vairākiem lieliem pasaules tautsaimniecības satricinājumiem.¹ Šādi satricinājumi bija ievērojams kapitāla vērtspapīru cenu kritums, 2001. gada 11. septembra teroristu uzbrukumi ASV, neskaitāmie grāmatvedības skandāli Atlantijas okeāna abos krastos, kas sekoja kapitāla vērtspapīru tirgus korekcijām, un karš Afganistānā 2001. gada beigās un Irākā 2003. gada sākumā. Domājot par savu uzkrājumu drošību šādu satricinājumu apstākļos, naudas līdzekļu turētāju sektors (galvenokārt mājsaimniecības un nefinanšu sabiedrības) mainīja savu līdzekļu portfeļu sastāvu, riskantos un ilgāka termiņa aktīvus aizstājot ar drošiem un likvidiem monetārajiem aktīviem un tādējādi veicinot monetāro rādītāju kāpumu. Turpretī kopš 2004. gada vidus spēcīgais monetāro rādītāju kāpums pēc būtības liekas fundamentālāks. Tā virzītāji bijuši zemās procentu likmes un attiecīgi zemās naudas turēšanas izvēles izmaksas.

Detalizēti aplūkojot M3 sastāvdaļas, atklājas, ka portfeļu sastāva pārmaiņas no riskantiem aktīviem uz naudu no 2001. gada līdz 2003. gada vidum veicināja līdzekļu ieplūdi parāda vērtspapīros ar termiņu līdz 2 gadiem un naudas tirgus fondu akcijās un daļās, ko mājsaimniecības un uzņēmumi izmanto, lai nosargātu likviditāti paaugstinātas nenoteiktības apstākļos. Tādējādi šo divu sastāvdaļu pārmaiņas lielā mērā ietekmēja kopējo monetāro dinamiku, bet vislikvidāko

¹ Sk. rakstu *Money demand and uncertainty* ECB 2005. gada oktobra "Mēneša Bijetenā".

sastāvdaļu ieguldījumam bija tikai pakārtota nozīme. Turpretī M3 straujo kāpumu kopš 2004. gada vidus veicināja šaurajā naudā M1 ietilpstošās likvidākās sastāvdaļas. Vienlaikus gada ieplūde parāda vērtspapīros ar termiņu līdz 2 gadiem un naudas tirgus fondu akcijās un daļās bijusi neliela (sk. A att.).

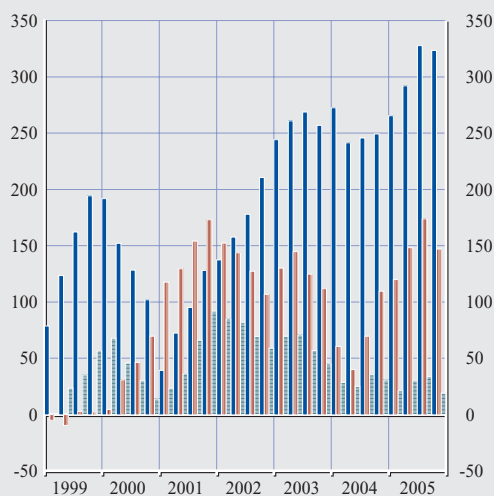
Tagad par M3 atbilstošajiem bilances posteņiem. Spēcīgā monetāro rādītāju pieauguma atšķirības abos periodos atklāj privātajam sektoram izsniegto aizdevumu attīstība (sk. pamatteksta 4. att.). No 2001. gada līdz 2003. gada vidum līdztekus straujākam M3 kāpumam bija vērojams privātajam sektoram izsniegto aizdevumu gada pieauguma tempa nepārtraukts kritums. Tādējādi ilgstošā paaugstinātas ekonomiskās un finansiālās nenoteiktības periodā M3 un privāto aizņēmumu pieauguma tempam bija pretēja attīstības dinamika. Turpretī periodu kopš 2004. gada vidus raksturo gan monetāro rādītāju, gan privātajam sektoram izsniegto aizdevumu apjoma straujāks kāpums, atspoguļojot zemās monetāro aktīvu turēšanas izvēles izmaksas zemo procentu likmju implicētos un labvēlīgos finansēšanas nosacījumus.

B attēlā parādīts, cik būtiska nozīme monetārās dinamikas pieaugumā no 2001. gada līdz 2003. gada vidum ir spēcīgajām kapitāla plūsmām uz euro zonu (to attēlo tīro ārējo aktīvu

A attēls. M3 sastāvdaļas

(gada plūsmas; mljrd. euro; sezonāli izlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati)

- skaidrā nauda apgrozībā un noguldījumi uz nakti (M1)
- pārējie īstermiņa noguldījumi un *repo* darījumi
- parāda vērtspapīri ar termiņu līdz 2 gadiem un naudas tirgus fondu akcijas/daļas

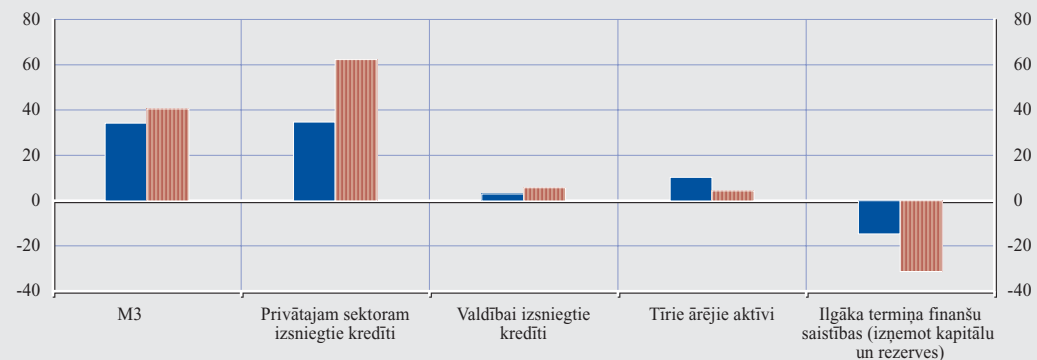

Avots: ECB.

B attēls. M3 un tā atbilstošo bilances posteņu pārmaiņas

(mēneša plūsmas; perioda vidējie rādītāji; mljrd. euro; sezonāli izlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati)

- 2001. g. 1. cet.–2003. g. 2. cet.
- 2004. g. 3. cet.–2005. g. 4. cet.

Avots: ECB.

Piezīmes. M3 parādīts tikai kā atsauce. Ilgāka termiņa finanšu saistības (izņemot kapitālu un rezerves) parādītas ar mīnusa zīmi, jo tās ir MFI sektora saistības.

pārmaiņas šajā periodā). Paaugstinātas finanšu tirgus un ģeopolitiskās nenoteiktības vidē euro zonas rezidenti repatriēja līdzekļus, kas iepriekš bija ieguldīti ārvalstu kapitāla vērtspapīros, nodrošinoties pret pasaules tautsaimniecības satricinājumiem. Periodā kopš 2004. gada vidus tīro ārējo aktīvu pozīcijas pārmaiņām bijusi daudz mazāka nozīme monetārās dinamikas pieaugumā, lai gan tā joprojām ir pozitīva. Lai gan tas liecina, ka euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektors joprojām negribīgi ieguldījis ārvalstu aktīvos (vismaz salīdzinājumā ar ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu pieprasījumu pēc euro zonas aktīviem), šā faktora ietekme uz M3 pieaugumu bijusi neliela salīdzinājumā ar aizdevumu apjoma kāpuma sniegto impulsu.

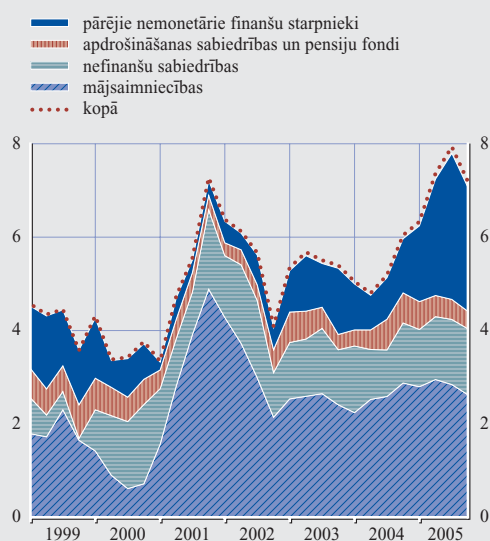
Runājot par M3 atbilstošo bilances posteņu vispārējo dinamiku, periodam no 2001. gada līdz 2003. gada vidum raksturīga pāreja no riskantiem ilgāka termiņa aktīviem uz īsāka termiņa monetārajiem aktīviem, par ko liecina nelielā ietilpde MFI ilgāka termiņa finanšu saistībās. Sākot no 2004. gada vidus, vispārējās MFI konsolidētās bilances ekspansijas kontekstā vienlaikus ar spēcīgu monetāro dinamiku bija vērojamas arī nozīmīgas ietilpdes MFI ilgāka termiņa finanšu saistībās.

Visbeidzot, aplūkojot visu termiņu noguldījumus sektoru dalījumā (apkopotais rādītājs, kas sektoru dalījumā pieejams kopš 1999. gada un kas ietver ilgāka termiņa noguldījumus ārpus M3), redzams, ka pirmajā periodā pieaugošais pieprasījums pēc noguldījumiem (t.sk. atpirkšanas līgumiem) galvenokārt vērojams mājsaimniecību sektorā (sk. C att.). Tas rāda, ka pēc akciju tirgus "burbuļa" pārplīšanas un ģeopolitiskās nenoteiktības rašanās mājsaimniecības arvien vairāk izvairās no riska un izvēlas likviditāti. Otrajā periodā spēcīgākam noguldījumu apjoma kāpumam visās termiņu grupās raksturīgs augošs pārējo nemonetāro starpnieku sektora ieguldījums, bet mājsaimniecību noguldījumu ietekme neliela. Tomēr dati par īstermiņa noguldījumiem un atpirkšanas līgumiem (t.i., tām M3 sastāvdaļām, par kurām informācija pieejama sektoru dalījumā, bet apkopota tikai kopš 2003. gada) rāda, ka šajā periodā mājsaimniecību ieguldījums vairāk izpaužas M3 ietvertajos noguldījumos nekā kopējos noguldījumu turējumos.

Rezumējot var teikt – noguldījumu sektoru dalījumā un M3 sastāvdaļu un atbilstošo bilances posteņu analīze apstiprina, ka divi nesen novērotie spēcīga M3 pieauguma periodi (no 2001. gada līdz 2003. gada 1. pusgadam un kopš 2004. gada vidus) ir atšķirīgi. Īpaši likvidāko sastāvdaļu spēcīgais pieaugums un kredītu pieprasījuma dinamika liecina, ka otrajā periodā monetāro rādītāju pieaugumu galvenokārt noteikušas zemās procentu likmes. Runājot par to ietekmi uz cenu stabilitāti, šķiet, ka pirmais straujais M3 kāpums ārkārtējas finansiālas un ģeopolitiskās nenoteiktības apstākļos, kas noteica pieaugošu tiekšanos pēc likviditātes, atspoguļo portfeļu aktīvu izvietojuma tendenču pārmaiņas,

C attēls. Privātā sektora noguldījumu struktūra

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; ieguldījums procentu punktos; sezonāli neizlīdzināti un atbilstoši darbdieniem skaitam nekoriģēti dati)

Avots: ECB.

Piezīme: Aplūkots MFI sektors, izņemot Eurosistēmu.

un attiecībā uz cenu attīstības perspektīvu to var uzskatīt par samērā labvēlīgu. Savukārt kopš 2004. gada vidus vērojamās spēcīgās monetārās attīstības atšķirīgais raksturs ietver lielāku inflācijas spiediena risku vidējā un ilgākā termiņā.

TURPINĀJĀS PRIVĀTAJAM SEKTORAM IZSNIEGTO MFI KREDĪTU KĀPUMS

No atbilstošajiem bilances posteņiem monetāro dinamiku noteica turpmāks privātajam sektoram izsniegto MFI kredītu kāpums (sk. 8. att.). Tas atspoguļoja spēcīgu privātajam sektoram izsniegto MFI aizdevumu gada pieauguma tempa palielināšanos zemu procentu likmju, uzlabotu kredītu piedāvājuma nosacījumu (saskaņā ar euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojumu) un ievērojama aktīvu cenu kāpuma (īpaši mājokļu tirgū) apstākļos. 2005. gada beigās privātajam sektoram izsniegto kredītu gada pieauguma temps palielinājās līdz 9.1% (2004. gada decembrī – 7.1%). 2005. gadā MFI privātajam sektoram izsniegto kredītu dinamika bija vienādi vērojama visos galvenajos naudas līdzekļu turētāju sektoros. Lai gan privātajam sektoram izsniegto aizdevumu kāpumu noteica mājāsaimniecību sektors, galvenokārt atspoguļojot aizdevumus mājokļa iegādei, turpmākais aizdevumu pieauguma palielinājums lielā mērā atspoguļoja gan nefinanšu sabiedrībām, gan citiem finanšu starpniekiem izsniegto aizdevumu dinamiku.

No citiem M3 atbilstošajiem bilances posteņiem pēc iepriekšējā gada ievērojamā kāpuma 2005. gadā saglabājās spēcīga MFI ilgāka termiņa finanšu saistību (izņemot kapitālu un rezerves) dinamika. Tas liecināja, ka euro zonas naudas līdzekļu turētāju sektors joprojām tiecas ieguldīt līdzekļus ilgāka termiņa euro aktīvos. Tomēr, ņemot vērā, ka salīdzinājumā ar 2004. gadu MFI ilgāka termiņa finanšu saistību kāpuma temps 2005. gadā nepalielinājās, šis norīse norāda arī uz euro zonas rezidentu portfeļu sastāva pārmaiņu normalizēšanās (novirzot līdzekļus no likvīdiem monetārajiem aktīviem

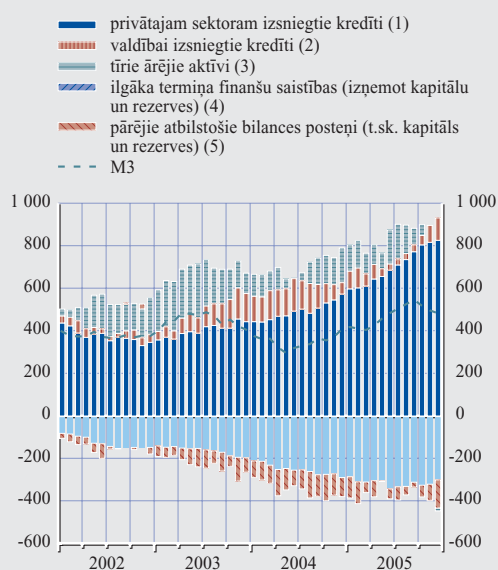
uz ilgāka termiņa instrumentiem) tempa zināmu palēnināšanos.

Gandrīz visu 2005. gadu MFI tīro ārējo aktīvu dinamikai bija raksturīgas pozitīvas gada plūsmas, kas radīja augšupvērstu spiedienu uz M3 dinamiku (sk. 8. att.). Maksājumu bilances dati liecina, ka šī parādība atspoguļoja lielāku ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu vēlmi ieguldīt līdzekļus euro zonas kapitāla vērtspapīros un obligācijās salīdzinājumā ar euro zonas rezidentu vēlmi ieguldīt līdzekļus ārvalstīs. 1. pusgadā šāda ieguldījumu aina, iespējams, bija saistīta ar euro kursa dinamiku.¹

Turpretī 2. pusgadā katru mēnesi salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu euro zonā bija vērojams

8. attēls. M3 atbilstošie bilances posteņi

(gada plūsmas; mljrd. euro; sezonāli izlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati)

Avots: ECB.

Piezīmes. M3 parādīts tikai uzziņai ($M3 = 1 + 2 + 3 - 4 + 5$). Ilgāka termiņa finanšu saistības (izņemot kapitālu un rezerves) parādītas ar pretēju zīmi, jo tās ir MFI sektora saistības.

¹ Sīkāku informāciju par saikni starp valūtas kursu un MFI tīro ārējo aktīvu dinamiku sk. ECB 2005. gada jūlija "Mēneša Biļetena" ielikumā *Recent developments in MFI net external assets*.

negatīvs kapitāla plūsmu saldo, ko, iespējams, noteica turpmāks ASV un euro zonas procentu likmju starpības palielinājums ienesīguma līknes īsākajiem termiņiem. Tas varētu būt saistīts arī ar atsevišķām iepriekš veiktajām portfeļu sastāva pārmaiņām par labu monetārajiem aktīviem pretējām pārmaiņām, pārvirzot šos līdzekļus uz riskantākiem ārvalstu vērtspapīriem pēc tam, kad acīmredzami mazinājās euro zonas ieguldītāju nevēlēšanās ieguldīt līdzekļus ārvalstīs. Šādas norises pakāpeniski samazināja euro zonas MFI tīro ārējo aktīvu gada plūsmu, līdz beidzot 2005. gada novembrī pirmo reizi kopš 2001. gada decembra šis atbilstošais bilances postenis kļuva negatīvs. Tuvāk gada beigām neto ārējo aktīvu un ilgāka termiņa finanšu saistību dinamikas palēninošā ietekme uz M3 pieaugumu vairāk nekā kompensēja kredītu pieauguma kāpumu.

SAGLABĀJĀS LIKVIDITĀTES PĀRPALIKUMS

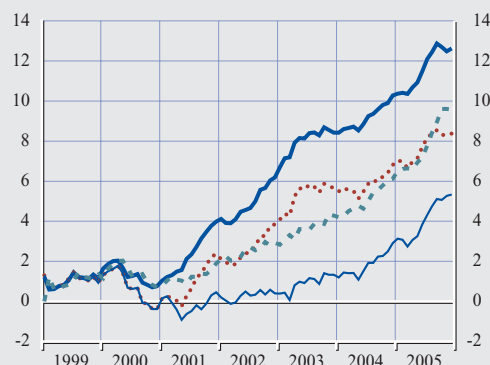
M3 dinamikas kāpums 2005. gadā veicināja jau esošo likviditātes pārpalikumu euro zonā. 2005. gadā vēl vairāk paaugstinājās pieejamās aplēses par likviditāti (nominālā naudas apjoma starpība un reālā naudas apjoma starpība), kuras mēģina novērtēt pieejamās likviditātes pārsniegumu pār apjomu, kas nepieciešams, lai finansētu tautsaimniecības izaugsmi bez inflācijas (sk. 9. att.). Nominālā naudas apjoma starpība ir starpība starp faktisko M3 apjomu un M3 apjomu, kāds veidotos, ja M3 pastāvīgi pieaugtu saskaņā ar tā atsaucē vērtību (kopš 1998. gada decembra – 4.5%), bet reālā naudas apjoma starpība koriģē nominālo naudas apjoma starpību par likviditātes pārpalikumu, kuru absorbējušas pagātnes cenu pārmaiņas (t.i., kumulatīvā inflācijas novirze no ECB cenu stabilitātes definīcijas). Gada nogalē abi rādītāji nedaudz stabilizējās, tomēr joprojām bija augsti.

ECB regulāri publicējusi arī naudas apjoma starpības rādītājus, kas noteikti, izmantojot koriģētus M3 datu laikrindas, mēģinot to koriģēt ar aplēsto ietekmi, kāda bija portfeļu sastāva pārmaiņām par labu monetārajiem aktīviem, kuras izraisīja lielās ekonomiskās un finansiālās neskaidrības 2001.–2003. gadā.² Šie koriģētie rādītāji 2005. gadā nedaudz palielinājās, tomēr joprojām bija ievērojami mazāki nekā atbilstošie naudas

9. attēls. Naudas apjoma starpības aplēses¹⁾

(no attiecīgā M3 rādītāja; sezonāli izlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati; %; 1998. gada decembris = 0)

- nominālā naudas apjoma starpība, pamatojoties uz oficiālajiem M3 datiem
- reālā naudas apjoma starpība, pamatojoties uz oficiālajiem M3 datiem
- - - - - nominālā naudas apjoma starpība, pamatojoties uz M3 datiem, kas koriģēti atbilstoši attiecīgā M3 rādītāja portfeļa sastāva pārmaiņu ietekmes aplēsēm²⁾
- reālā naudas apjoma starpība, pamatojoties uz M3 datiem, kas koriģēti atbilstoši portfeļa sastāva pārmaiņu ietekmes aplēsēm²⁾

Avots: ECB.

1) Nominālā naudas apjoma starpība ir starpība starp faktisko M3 apjomu un M3 apjomu, kāds veidotos, ja M3 pastāvīgi pieaugtu saskaņā ar tā atsaucē vērtību 4.5% kopš 1998. gada decembra. Reālā naudas apjoma starpība ir starpība starp faktisko M3 apjomu, kas deflēts ar SPCI, un M3 deflēto apjomu, kāds veidotos, ja M3 pastāvīgi pieaugtu saskaņā ar tā atsaucē vērtību 4.5% un SPCI inflāciju atbilstoši ECB cenu stabilitātes definīcijai, nosakot 1998. gada decembri par bāzes periodu.

2) Aplēses par to, cik liela ir portfeļu sastāva pārmaiņu ietekme uz M3, veiktas, izmantojot ECB 2004. gada oktobra "Mēneša Biļetena" raksta *Monetary analysis in real time* 4. sadaļā aprakstīto pieeju.

apjoma starpības rādītāji, kuru pamatā ir oficiālie M3 dati.

Vērtējot šos likviditātes rādītājus, tomēr nedrīkst aizmirst, ka tie ir likviditātes situācijas nepilnīgas aplēses. Tā kā bāzes perioda izvēle ir zināmā mērā patvaļīga, šo rādītāju līmeņi ir stipri nenoteikti un tāpēc jāvērtē piesardzīgi. Turklāt nevar pilnīgi noliegt, ka pašreizējā likviditātes situācija zināmā mērā atspoguļo pastāvīgas tautsaimniecības dalībnieku naudas pieprasījuma attīstības pārmaiņas, t.i., interesi par strukturāli augstāku likviditāti un

2) Sīkāku informāciju sk. ECB 2004. gada oktobra "Mēneša Biļetena" raksta *Monetary analysis in real time* 4. sadaļā.

tādējādi – vēlamā naudas līdzekļu turējumu līmeņa pieaugumu. Visbeidzot, ar portfeļu sastāva pārmaiņām koriģētā M3 aplēsi lielā mērā ietekmē ievērojamās neskaidrības, kas saistītas ar pašu M3 datu korekciju aplēsēm.

Šīs ievērojamās neskaidrības labi atspoguļo plašais aplēšu diapazons, kāds pieejams šeit aplūkotajiem četriem likviditātes rādītājiem. Tomēr, lai gan aplēsēm trūkst noteiktības, šo rādītāju kopaina liecina par likviditātes pārpalikuma saglabāšanos euro zonā 2005. gadā. Vidēja un ilgāka termiņa perspektīvā šāds likviditātes pārpalikums apdraud cenu stabilitāti. Turklāt spēcīgais monetāro rādītāju un kredītu kāpums saistībā ar jau esošo likviditātes pārpalikumu nozīmē, ka rūpīgi jāvēro aktīvu cenu dinamika (īpaši mājokļu tirgos), ņemot vērā to, cik liela ir noviržu veidošanās iespēja.

PĒC STABILITĀTES PERIODA NAUDAS TIRGUS PROCENTU LIKMES GADA NOGALĒ PIEAUGA

Gandrīz visu 2005. gadu ECB Padomes lēmums bija nemainīt galvenās procentu likmes. 2005. gada 1. decembrī ECB galvenās procentu likmes tika paaugstinātas par 25 bāzes punktiem, tomēr vēsturiskā skatījumā joprojām bija zemas. Naudas tirgus procentu likmes ienesīguma līknes īsākajiem termiņiem (piemēram, 1 mēneša EURIBOR, kas parādīts 10. att.) precīzi atspoguļo šīs norises saistībā ar ECB galvenajām procentu likmēm. Līdz novembrim naudas tirgus procentu likmes kopumā saglabājās stabilas (nedaudz virs 2%), bet tad pieauga, gaidot ECB galveno procentu likmju paaugstināšanos.

Ilgāka termiņa naudas tirgus procentu likmes 2005. gada 1. ceturksnī kopumā nemainījās un bija nedaudz augstākas par īsāka termiņa procentu likmēm. 2005. gada 2. ceturksnī 12 mēnešu EURIBOR sāka samazināties un jūnija beigās sasniedza tādu pašu līmeni kā naudas tirgus ienesīguma līknes īsāko termiņu procentu likmes, uz īsu brīdi pat nokrītot vēl zemāk par tām. 2005. gada jūlija beigās lejupslīde beidzās un procentu likmes atkal sāka kāpt; kopš 4. ceturkšņa sākuma ilgāka termiņa

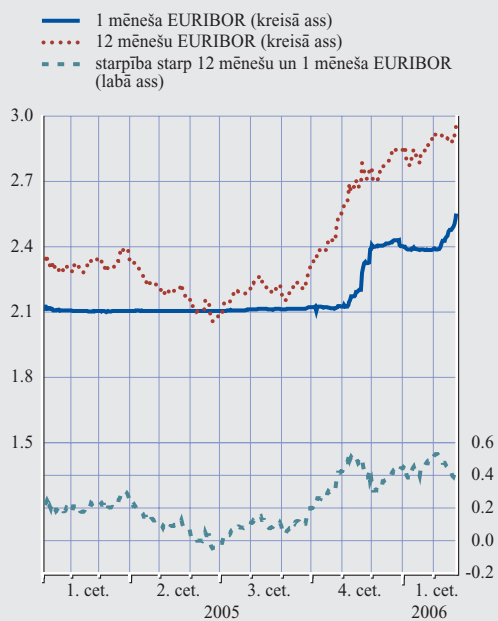
procentu likmju kāpuma tendence palielinājās un turpinājās vēl 2006. gada sākumā.

Šīs norises atspoguļoja naudas tirgus ienesīguma līknes izliekums. 2005. gada maija beigās ECB galveno procentu likmju pazemināšanas gaidu ietekmē sāka samazināties procentu likmes, īpaši naudas tirgus ienesīguma līknes ilgāko termiņu procentu likmes. Naudas tirgus ienesīguma līknes izliekums, ko mēra kā starpību starp 12 mēnešu un 1 mēneša EURIBOR, 2005. gada jūnijā kļuva negatīvs un 23. jūnijā sasniedza zemāko punktu (–5 bāzes punktus). Tomēr tirgū tālāku ECB galveno procentu likmju samazināšanas gaidas ātri saruka, tiklīdz uzlabojās euro zonas tautsaimniecības izaugsmes perspektīvas. Tāpēc naudas tirgus ienesīguma līkne kļuva stāvāka, un tas turpinājās līdz novembra vidum, kad īstermiņa procentu likmes reaģēja uz galveno monetārās politikas procentu likmju paaugstināšanas gaidu kāpumu un ienesīguma līkne kļuva nedaudz lēzenāka. Sākoties jaunajam gadam, īsāka termiņa naudas tirgus procentu likmes kopumā stabilizējās, bet ilgāka termiņa procentu likmes turpināja pieaugt. Tā rezultātā 2006. gada janvārī naudas tirgus ienesīguma līkne kļuva stāvāka, sasniedzot novembra vidū novērotajam līmenim līdzīgu slīpumu. Tomēr februārī parādījās pretēja tendence, jo īstermiņa procentu likmes palielinājās, bet ilgtermiņa procentu likmes pamatā nemainījās. Tāpēc 24. februārī 1 mēneša un 12 mēnešu EURIBOR bija attiecīgi 2.55% un 2.96%. Rezultātā februārī naudas tirgus ienesīguma līknes slīpums atkal samazinājās par 10 bāzes punktiem.

Implicētais svārstīgums, kas iegūts no 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgoto nākotnes līgumu iespēju līgumiem, 2005. gada janvārī–maijā ievērojami kritās, liecinot, ka tirgus dalībniekiem nav lielu neskaidrību par gaidāmo nākotnes īstermiņa procentu likmju attīstību. Tomēr, neraugoties uz šo zemo līmeni, divas reizes – 2005. gada jūnijā un (vēl ievērojamāk) 2005. gada 4. ceturksnī – šīm likmēm bija raksturīgs būtisks svārstīgums. Abos gadījumos svārstīguma kāpums bija saistīts ar to, ka tirgū parādījās ECB galveno procentu likmju maiņas gaidas.

10. attēls. Euro zonas īstermiņa procentu likmes un naudas tirgus ienesīguma liknes izliekums

(gadā; %, procentu punktos; dienas dati)

Avots: Reuters.

11. attēls. 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgto nākotnes līgumu procentu likmes un implīcētais svārstīgums, kas iegūts no 3 mēnešu EURIBOR biržā tirgto nākotnes līgumu iespēju līgumiem

(gadā; %, bāzes punktos; dienas dati)

Avoti: Reuters un Bloomberg.

Tuvojoties gada beigām, īpaši pēc Padomes lēmuma 1. decembrī paaugstināt procentu likmes, svārstīgums vispirms mazinājās un vēlāk stabilizējās. 2006. gada sākumā svārstīgums atkal samazinājās, sasniedzot ļoti zemu līmeni salīdzinājumā ar 2005. gadā novēroto (sk. 11. att.).

ILGTERMIŅA OBLIGĀCIJU PEĻŅAS LIKMES 2005. GADĀ SASNIEDZA VĒSTURISKI VISZEMĀKO LĪMENI

2005. gadā ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes euro zonā sasniedza gadsimta laikā zemāko līmeni.³ Pēc vēsturiski zemākā līmeņa 2005. gada septembrī (3.1%) euro zonas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes gada nogalē pieauga līdz 3.4%, tomēr joprojām bija aptuveni par 35 bāzes punktiem zemākas nekā 2004. gada beigās (sk. 12. att.).

Kopumā euro zonas ilgtermiņa obligāciju zemās peļņas likmes 2005. gadā atspoguļoja tirgus dalībnieku priekšstatu par to, ka ilgtermiņa inflācijas spiediens ir ierobežots un reālās

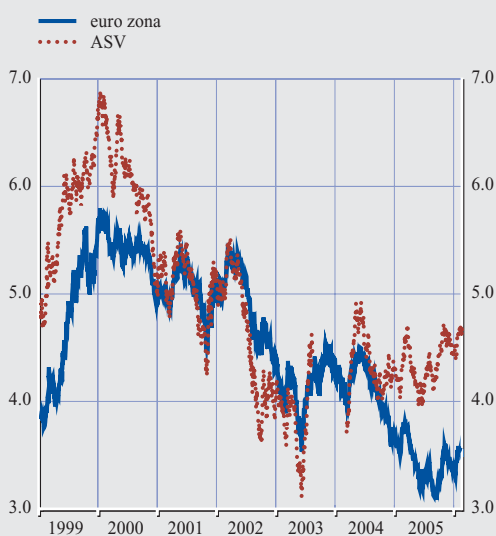
peļņas likmes ir zemas (sk. 13. att.). Ilgtermiņa inflācijas gaidas, ko atspoguļo līdzsvara inflācija, 2005. gadā svārstījās diezgan šaurās robežās un tādējādi joprojām bija stabilizējušās samērā zemā līmenī. Šķiet, ka reālās ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes ietekmēja ne tikai ilgtermiņa izaugsmes prognožu samazināšana, īpaši naftas cenu straujā kāpuma kontekstā (sk. 2. ielikumu "Naftas cenu kāpuma ietekme uz obligāciju peļņas likmēm un akciju cenām: vēsturisks euro zonas un ASV salīdzinājums"), bet arī augstais valdības obligāciju pieprasījums.

1. ceturkšņa beigās ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes euro zonā sasniedza 2005. gada augstāko līmeni (3.8%), īpaši atspoguļojot ASV valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju kāpumu paaugstināta cenu spiediena un kopumā labvēlīgu ASV tautsaimniecības perspektīvu datu publiskošanu apstākļos.

3 Sk. ECB 2005. gada augusta "Mēneša Biļetena" ielikumu *Long-term and short-term nominal interest rates in the largest euro area countries from a historical perspective*.

12. attēls. Valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes¹⁾

(gadā; %; dienas dati)

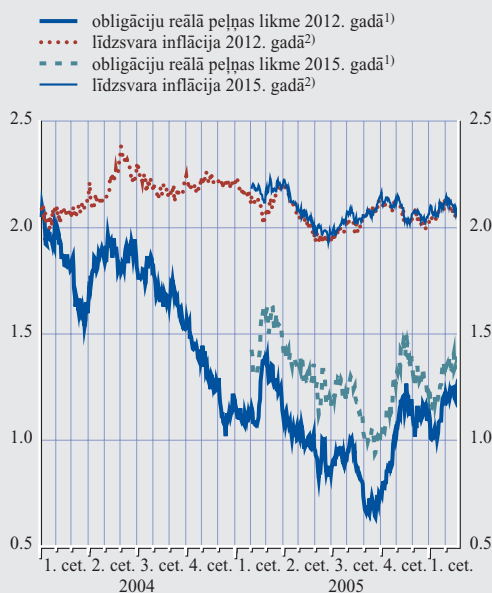

Avoti: Reuters, Bloomberg un Thomson Financial Datastream.

1) 10 gadu obligācijas vai obligācijas ar tuvāko pieejamo termiņu.

13. attēls. Euro zonas obligāciju reālās peļņas likmes un līdzsvara inflācija

(gadā; %; dienas dati)

Avoti: Reuters un ECB aprēķini.

1) Obligāciju reālās peļņas likmes iegūtas no Francijas valdības obligāciju tirgus cenām, kuras indeksētas ar euro zonas SPCI (izņemot tabakas cenas).

2) Sīkāku informāciju par aprēķināšanu sk. ECB 2002. gada februāra "Mēneša Biļetena" 2. ielikumā.

No 1. ceturkšņa beigām līdz 3. ceturkšņa beigām atjaunojās euro zonas ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju lejupslīdes tendence, un 2005. gada 3. ceturkšņa beigās tās sasniedza vēsturiski zemāko līmeni (3.1%). Šāds ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju kritums atspoguļoja reālo peļņas likmju samazināšanos līdz pat 3. ceturkšņa beigām, bet bažas par inflāciju joprojām bija ierobežotas, neraugoties uz naftas cenu straujo kāpumu (sk. 13. att.). Šķiet, reālo peļņas likmju kritums tikai daļēji bija saistāms ar makroekonomiskajiem pamatrādītājiem, t.i., ar ilgtermiņa izaugsmes perspektīvām, bet lielākā mērā bija atkarīgs no citiem faktoriem, kas galvenokārt saistīti ar neparasti augsto ilgtermiņa obligāciju pieprasījumu.⁴ Euro zonas pensiju fondi īpaši palielināja ilgtermiņa obligāciju turējumus daļēji tāpēc, ka bija notikušas regulējošo prasību pārmaiņas un pieaugusi pensiju fondu nepieciešamība saskaņot savus aktīvus ar (ilgtermiņa) saistībām. Ilgāka

termiņa perspektīvā vēl viena strukturāla norise, kas varētu būt ietekmējusi obligāciju peļņas likmju zemo līmeni, ir demogrāfiskā sprādziena paaudzes augoša aktivitāte uzkrājumu veidošanā un iedzīvotāju novecošana kopumā. Spekulatīvi darījumi, piemēram, ienesīguma liknes pārvirzes darījumi, t.i., aizņemšanās ar zemām īstermiņa procentu likmēm un ieguldījumi ilgāka termiņa instrumentos, iespējams, veicinājuši ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju kritumu.

Zemas valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes bija raksturīgas visiem lielākajiem tirgiem. Tas varētu liecināt, ka euro zonas obligāciju peļņas likmes samazinājās ne tikai iekšējo faktoru ietekmē, bet lielā mērā arī pieaugot pieprasījumam pēc euro zonas obligācijām pasaulē. Šajā ziņā noteikta loma, iespējams,

⁴ Sk. ECB 2005. gada aprīļa "Mēneša Biļetena" ielikumu *Recent developments in long-term real interest rates*.

bijusi augošajam naftas eksportētājvalstu pieprasījumam un joprojām augstam Āzijas un citu valstu centrālo banku pieprasījumam pēc obligācijām, kā arī arvien lielākai ārvalstu valūtas rezervju diversifikācijai. Turklāt nevar izslēgt to, ka zemās ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes 2005. gadā bija saistītas arī ar likviditātes pārpilnību pasaules finanšu sistēmā pēc ilgāka monetārās politikas noregulēšanas perioda.

2005. gada 3. ceturkšņa beigās euro zonas obligāciju nominālo un reālo peļņas likmju lejupslīde bija beigusies. Ilgtermiņa nominālo un indeksiem piesaistīto obligāciju peļņas likmju kāpums 2005. gada 4. ceturksnī liecina par to, ka tirgus gaidīja nedaudz straujāku euro zonas tautsaimniecības izaugsmi tuvākajā laikā. Ilgtermiņa obligāciju nominālo un reālo peļņas likmju kāpums euro zonā atspoguļoja arī tirgus dalībnieku gaidu palielināšanos attiecībā uz nākotnē paredzamo īstermiņa procentu likmju dinamiku tuvākā un vidējā termiņā, uz ko norāda pakāpenisks implicētās birža netirgoto nākotnes līgumu ienesīguma līknes kāpums 2005. gada 4. ceturksnī atbilstoša termiņa segmentos.

Šo norišu rezultātā euro zonas valdības 10 gadu obligāciju nominālās peļņas likmes gada beigās bija 3.4%, aptuveni par 35 bāzes punktiem zemākas nekā 2004. gada beigās. Turpretī ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes šajā pašā periodā pieauga aptuveni par 20 bāzes punktiem. Tāpēc starpība starp 10 gadu procentu likmēm ASV un euro zonā 2005. gadā ievērojami pieauga. 2004. gada beigās tā bija 55 bāzes punkti, bet 2005. gada 4. ceturkšņa

sākumā bija vislielākā – 120 bāzes punktu. Šāda ilgtermiņa procentu likmju attālināšanās atspoguļo tirgus dalībnieku dažādos viedokļus par makroekonomikas izredzēm un īstermiņa procentu likmju gaidas abās tautsaimniecībās. Euro zonas ilgāka termiņa obligāciju reālās peļņas likmes 2005. gadā samazinājās, bet ASV tās ievērojami pieauga.

2005. gadā, neraugoties uz naftas cenu kraso kāpumu, ilgtermiņa līdzsvara inflācija euro zonā svārstījās šaurās robežās starp 1.9% un 2.2% (sk. 13. att.). Gada beigās 2012. gada indeksam piesaistītā līdzsvara inflācija bija 2.0%, kas atbilst samazinājumam par 20 bāzes punktiem salīdzinājumā ar 2004. gada beigām.

2005. gadā implicētais obligāciju tirgus svārstīgums, kas raksturo tirgus uzskatus par to, kādās robežās obligāciju peļņas likmes svārstīsies tuvākajā termiņā, saglabājās kopš 2004. gada 2. pusgada novērotajā zemajā līmenī. Tas liecina, ka 2005. gadā tirgus dalībnieki paredzēja samērā ierobežotas tuvākā termiņa peļņas likmju svārstības euro zonas obligāciju tirgū.

2006. gada pirmajos divos mēnešos valdības ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes pasaules tirgos pieauga. 24. februārī valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes euro zonā bija par 20 bāzes punktiem augstākas nekā 2005. gada beigās. Šo kāpumu atspoguļoja indeksiem piesaistīto ilgāka termiņa obligāciju peļņas likmju palielinājums, bet ilgāka termiņa inflācijas gaidas, ko mēra ar līdzsvara inflāciju, pamatā nemainījās.

2. ielikums

NAFTAS CENU KĀPUMA IETEKME UZ OBLIGĀCIJU PEĻNAS LIKMĒM UN AKCIJU CENĀM: VĒSTURISKS EURO ZONAS UN ASV SALĪDZINĀJUMS

Šajā ielikumā aplūkota augstāku naftas cenu ietekme uz ekonomiskās izaugsmes un inflācijas gaidām tirgū, kuras atspoguļo ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes un akciju cenas euro zonā un ASV. Finanšu tirgus reakcija uz pēdējo straujo naftas cenu kāpumu salīdzināta ar iepriekšējiem augstu naftas cenu periodiem. Pilnīgi pretēji agrākajai pieredzei euro zonas un ASV obligāciju peļņas likmju un akciju cenu reakcija pagājušajā gadā bija samērā ierobežota.

Fišera hipotēze ļauj noskaidrot, kāpēc un kā obligāciju peļņas likmes reaģē uz naftas cenu pārmaiņām. Saskaņā ar šo hipotēzi ilgtermiņa nominālās procentu likmes var sadalīt gaidāmajā reālajā procentu likmē un prēmijā, kuru ieguldītājs pieprasa, lai kompensētu obligācijas termiņa laikā gaidāmo inflāciju. Reālās procentu likmes komponentu savukārt var saistīt arī ar obligāciju tirgus ieguldītāju priekšstatu par tautsaimniecības vidējo izaugsmes perspektīvu obligācijas termiņa laikā. Augstākas naftas cenas parasti pasliktina īstermiņa un vidēja termiņa izaugsmes perspektīvas valstīs, kas nav naftas ražotājas, vienlaikus palielinot inflācijas spiedienu un tādējādi arī inflācijas gaidas. Tāpēc teorētiski obligāciju nominālās peļņas likmes vispārējā reakcija uz augstākām naftas cenām, ko pauž gaidas, ir neskaidra, jo atkarīga no tā, cik stipri tā ietekmē izaugsmes un inflācijas gaidas.

Agrāk naftas cenu kulminācijas brīžos obligāciju nominālajām peļņas likmēm bija tendence palielināties, jo strauji augošā inflācija un inflācijas gaidas pilnībā kompensēja lejupvērsto spiedienu uz reālajām procentu likmēm, kas saistīts ar vienlaikus notiekošo ekonomisko lejupslīdi. A tabulas pirmās trīs rindas rāda 10 gadu obligāciju peļņas likmju pārmaiņas 12 mēnešos pirms brīža, kad naftas cenas sasniedza divus kulminācijas punktus naftas cenu šoku laikā 20. gs. 70. gados (1974. gada janvārī un 1979. gada novembrī), un kāpuma, ko izraisīja Persijas līča karš 1990. gadā (oktobrī).¹ Valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes patiešām ievērojami pieauga abās Atlantijas okeāna pusēs – par 90–180 bāzes punktiem Vācijā un par 50–150 bāzes punktiem ASV. Šajos vēstures periodos abās valstīs faktiskā inflācija nozīmīgi pieauga, izraisot ieguldītāju inflācijas gaidu paaugstināšanos. Visticamāk, ka tautsaimniecības lejupslīde, kas bija raksturīga šiem periodiem, arī radīja lejupvērsto spiedienu uz reālajām procentu likmēm. Tāpēc vērojama obligāciju nominālo peļņas likmju krasais kāpums liecina, ka augstākas inflācijas gaidas ar uzviju kompensēja reālo ilgtermiņa procentu likmju varbūtējo sarukumu.

Taču pēdējā naftas cenu krasā kāpuma laikā ilgtermiņa procentu likmju pārmaiņas bija krasi atšķirīgas, īpaši euro zonā (sk. A tabulas ceturto rindu). 12 mēnešos pirms 2005. gada septembra, kad naftas cenas sasniedza augstāko punktu, valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes euro zonā samazinājās aptuveni par 90 bāzes punktiem un ASV pieauga par 20 bāzes punktiem. Tas, domājams, galvenokārt

A tabula. Euro zonas un ASV valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju pārmaiņas 12 mēnešos pirms naftas cenu kāpuma kulminācijas punktiem

(bāzes punktos)

	euro zona	ASV
1973. g. janv.–1974. g. janv.	91	46
1978. g. nov.–1979. g. nov.	117	152
1989. g. okt.–1990. g. okt.	176	73
2004. g. sept.–2005. g. sept.	-89	20
<i>t.sk.:</i>		
ilgtermiņa reālās peļņas likmes	-79	-4
ilgtermiņa līdzsvara inflācija	-10	24

Avoti: SNB, Reuters un ECB aprēķini.

Piezīme. Pirmajos trijos periodos euro zonai izmantoti dati par Vācijas obligācijām.

¹ Euro zonas obligāciju peļņas likmes šajos trijos periodos attēlo Vācijas valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes.

atspoguļo to, ka salīdzinājumā ar iepriekšējiem naftas cenu šokiem faktiskā un gaidāmā inflācija šajā reizē saglabājās samērā stabila. Patiešām, kā redzams A tabulā, 10 gadu līdzsvara inflācija – kas gan nav ideāls inflācijas gaidu mērs – attiecīgajā periodā mainījies tikai nedaudz.² Turklāt šķiet, ka augstāku naftas cenu dēļ samazinājušās tirgus dalībnieku izaugsmes gaidas un tādējādi pazeminājušās ilgtermiņa reālās procentu likmes. Periodā pirms naftas cenu kulminācijas 2005. gada septembrī euro zonas indeksam piesaistīto 10 gadu obligāciju peļņas likme samazinājās aptuveni par 80 bāzes punktiem, bet faktiski nekas neliecina, ka līdzīga reakcija būtu novērota ASV (sk. A tabulu). Tāpēc euro zonas ilgtermiņa obligāciju nominālo peļņas likmju kritums šajā periodā galvenokārt atspoguļo zemākas reālās obligāciju peļņas likmes, inflācijas gaidām pamatā nemainoties. Turklāt iespējams, ka pagājušajā gadā centrālo banku lielāka uzticamība un prognozējamība palīdzējusi mazināt neskaidrību, tādējādi palīdzot arī ierobežot obligāciju peļņas likmju pārmaiņas. Taču, skaidrojot saikni starp ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju un naftas cenu nesajam pārmaiņām tikai saistībā ar naftas cenu ietekmi uz tirgus dalībnieku izaugsmes un inflācijas gaidām, netiek ņemti vērā daži citi faktori, kuri varētu būt tieši ietekmējuši abus šos mainīgos lielumus.³

Naftas cenu dinamika var ietekmēt arī akciju cenas. Teorētiski akcijas cena ir vienāda ar nākotnē gaidāmo dividendu summu, kas diskontēta ar bezrisku procentu likmi un riska prēmiju, ko ieguldītāji pieprasa par tās turēšanu. Nākotnē gaidāmās dividendes novērtējumā var aizstāt ar peļņas gaidām, ja pieņem, ka noteikta proporcionāla peļņas daļa tiks izmaksāta dividendēs. Naftas cenu pārmaiņas var ietekmēt visus trīs šos komponentus. Piemēram, augstāku enerģijas izmaksu dēļ gaidāmās peļņas pieauguma temps dažiem uzņēmumiem var samazināties, bet tiem uzņēmumiem, kuri gūst labumu no naftas cenu kāpuma, piemēram, naftas izpētes uzņēmumiem, gaidāmās peļņas pieaugums var arī palielināties. Valdības ilgtermiņa obligāciju reālās peļņas likmes bieži izmanto kā reālās bezriskas likmes rādītāju, un, kā skaidrots iepriekš, naftas cenu pārmaiņas var ietekmēt arī šo komponentu. Visbeidzot, periodos, kad naftas cenas ir augstas, palielinās ieguldītāju nedrošība par uzņēmumu peļņas perspektīvām, tāpēc savukārt var tikt pieprasītas augstākas kapitāla vērtspapīru riska prēmijas. Lai gan daži komponenti var darboties viens pret otru, augstām un pieaugošām naftas cenām kopumā ir tendence negatīvi ietekmēt akcijas, jo parasti tām nenāk par labu gaidāmā negatīvā ietekme uz priekšstatu par uzņēmuma pelnītspēju (sk. pirmās trīs rindas B tabulā).

B tabulā attēlota euro zonas un ASV akciju tirgu gada atdeve tajos pašos četros naftas cenu kulminācijas periodos. Tā parāda arī dažas krasas atšķirības starp akciju cenu dinamiku pēdējā periodā un iepriekšējos periodos, kam sekoja rekordaugsts naftas cenu līmenis. Abi naftas cenu šoki 20. gs. 70. gados un krasais kāpums 20. gs. 90. gadu sākumā bija vērojams vienlaikus ar samērā zemiem akciju tirgus investoru ienākumiem, toties no 2004. gada septembra līdz 2005. gada septembrim akciju

B tabula. Euro zonas un ASV akciju cenu pārmaiņas 12 mēnešos pirms naftas cenu kāpuma kulminācijas punktiem

(%)	euro zona	ASV
1973. g. janv.–1974. g. janv.	-2	-19
1978. g. nov.–1979. g. nov.	2	3
1989. g. okt.–1990. g. okt.	-1	-9
2004. g. sept.–2005. g. sept.	30	12

Avoti: *Datastream*, *Reuters* un ECB aprēķini.

Piezīme. Aprēķinos izmantotais akciju tirgus indekss ir *Datastream* kopējais tirgus indekss.

2 Indeksam piesaistīto obligāciju tirgus ir samērā jauna iezīme, tāpēc šis sadalījums trijiem iepriekšējiem naftas cenu kāpuma kulminācijas punktiem nav pieejams.

3 Piemēram, iespējams, ka arī jaunākās norises saistībā ar ilgtermiņa reālajām procentu likmēm veicināja vairāki faktori, kas nosaka obligāciju peļņas likmēs ietvertās riska prēmijas. Sk. ECB 2005. gada aprīļa "Mēneša Biļetena" ielikumu *Recent developments in long-term real interest rates*.

cenās pieauga, īpaši euro zonā. Tāpēc šķiet, ka pēdējā gadījumā tirgus dalībnieki uzskatījuši ar naftas cenām saistītos faktoros, kam ir tendence ietekmēt akciju cenas, par mazāk nozīmīgiem.

Iemesls varētu būt tas, ka salīdzinājumā ar 20. gs. 70. gadiem un 80. gadu sākumu attīstītās valstīs ir daudz mazāk atkarīgas no naftas un ka nesenais naftas cenu kāpums lielākā mērā bija atkarīgs no pieprasījuma, ko veicināja kopējā stabilā pasaules ekonomiskā aktivitāte. Turklāt šķiet, ka eskalācijas risks darba samaksas noteikšanas procesā un darba samaksas inflācijas spirālēs ir mazāks nekā iepriekšējo naftas cenu šoku gadījumā. Runājot par salīdzinošo sniegumu, krasākais kāpums euro zonas akciju tirgū salīdzinājumā ar ASV akciju tirgu 2004. un 2005. gadā zināmā mērā atspoguļo lielāku ilgtermiņa reālo procentu likmju kritumu euro zonā (sk. A tabulu).

Apkopojot var teikt, ka atšķirībā no iepriekšējām naftas cenu kāpuma kulminācijām pēdējā naftas cenu pieauguma periodā euro zonas un ASV akciju tirgi reaģēja mierīgāk. Euro zonas indeksi piesaistīto obligāciju reālo peļņas likmju kritums var norādīt, ka nesenā naftas cenu kulminācija, iespējams, radījusi zināmas bažas par euro zonas tautsaimniecības izaugsmes perspektīvu, lai gan šajā periodā nozīmīgi var būt bijuši arī citi strukturāli un īstermiņa faktori. Runājot par stabilo līdzsvara inflāciju euro zonā, nevar izslēgt iespēju, ka vērojamā finanšu aktīvu cenu elastība pret pēdējo naftas cenu šoku visvairāk bijusi saistīta ar pieaugošo ticību centrālo banku spējai radīt zemas un stabilas inflācijas vidi.

2005. GADĀ TURPINĀJĀS EURO ZONAS AKCIJU CENU KĀPUMS

2005. gadā turpinājās kopš 2003. gada sākuma vērojamā euro zonas akciju cenu pieauguma tendence (sk. 14. att.). *Dow Jones EURO STOXX* indekss gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējā gada beigām bija palielinājies par 23% (nedaudz mazāk nekā *Nikkei 225*, bet vairāk nekā *Standard & Poor's 500*, kas 2005. gadā novirzījās no iepriekšējās tendences). Ja neņem vērā salīdzinošās procentu likmju attīstības tendences, zemākus ASV akciju tirgus rādītājus zināmā mērā var skaidrot arī ar valūtas kursa dinamiku – 2005. gadā ASV dolāra kurss attiecībā pret euro un Japānas jenu pieauga attiecīgi par 13% un 15%.

Euro zonas akciju tirgus augstie rādītāji 2005. gadā, šķiet, atspoguļoja vairākus faktoros – īpaši zemākas ilgtermiņa procentu likmes, kuras darbojas kā nākotnes gaidāmo naudas plūsmu diskonta faktors, un ilgstošs ar divciparu skaitli rakstāms akcijas faktiskās peļņas kāpums (sk. 15. att.). Akciju tirgu analītiķi kopumā palielināja savas peļņas prognozes. Arī ilgstoši nelielais akciju tirgus svārstīgums, kas

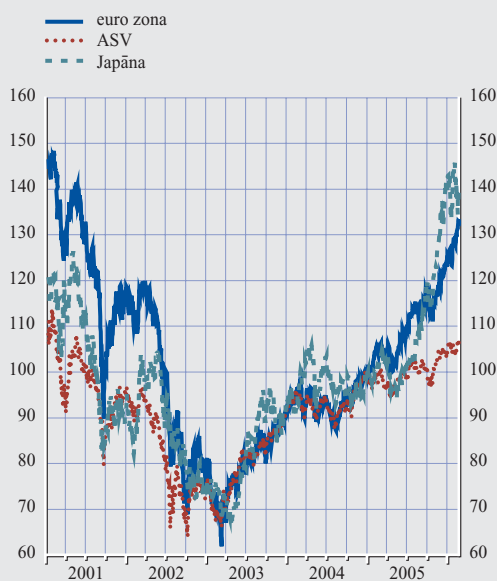
liecina, ka tirgus dalībnieku nenoteiktība par tuvākā termiņa akciju tirgus perspektīvām ir nenozīmīga, iespējams, nodrošinājis akciju cenu dinamiku veicinošus apstākļus.

Potenciāli negatīvi faktori, piemēram, mazāk optimistiskas tautsaimniecības perspektīvas straujā naftas cenu kāpuma dēļ (sk. 2. ielikumu), tikai daļēji vājinājuši akciju cenu kāpumu.

Sektoru dalījumā euro zonas akciju cenu pieaugums 2005. gadā visjūtamākais bija naftas un gāzes sektorā (tas atbilst spēcīgajam uzrādītās peļņas kāpumam, ko galvenokārt noteica naftas cenu attīstības tendences) un finanšu sektorā. No desmit *Dow Jones EURO STOXX* indeksā ietvertajiem tautsaimniecības sektoriem tikai telekomunikāciju sektorā 2005. gada beigās salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu akciju cenas bija pazeminājušās. Patēriņa pakalpojumu un veselības aprūpes sektora rādītāji arī bija zemāki par 2005. gada kopējo indeksu. Šādi zemāki minēto sektoru rādītāji liecina, ka to uzņēmumu peļņas perspektīvas, kuri vairāk atkarīgi no privātā patēriņa, 2005. gadā bija samērā vājas.

14. attēls. Akciju cenu indeksi

(indekss: 31.12.2004. = 100; dienas dati)

Avoti: Reuters un Thomson Financial Datastream.
Piezīme. Izmantotie indeksi ir Dow Jones EURO STOXX broad indekss euro zonai, Standard & Poor's 500 indekss ASV un Nikkei 225 indekss Japānai.

15. attēls. Faktiskās un gaidāmās uzņēmumu akcijas peļņas pieaugums

(gadā; %; mēneša dati)

Avoti: Thomson Financial Datastream un ECB aprēķini.
Piezīmes. Akcijas peļņas kāpums saskaņā ar Dow Jones EURO STOXX indeksu.
1) Akcijas pēdējo 12 mēnešu peļņa.
2) Analītiķu prognozētā peļņa pēc 12 mēnešiem.
3) Analītiķu prognozētā peļņa pēc 3–5 gadiem.

2006. gada sākumā pasaules akciju cenas turpināja kāpt. Līdz 2006. gada 24. februārim *Dow Jones EURO STOXX* indekss pieauga par 8% salīdzinājumā ar 2005. gada beigām. *Standard & Poor's 500* un *Nikkei 225* pieaugums šajā periodā bija mazāks. Šādu akciju cenu kāpumu var skaidrot ar vispārējo stabilo uzņēmumu peļņas pieaugumu un lielāku ieguldītāju vēlmi ieguldīt līdzekļus kapitāla vērtspārīros.

SPĒCĪGS MĀJSAIMNIECĪBU FINANSĒJUMA PIEPRASĪJUMS

2005. gadā turpinājās 2003. gada vidū aizsākusies mājsaimniecību aizņēmumu pieauguma tendence, atspoguļojot spēcīgu mājokļa iegādei izsniegto kredītu un arvien straujāku patēriņa kredītu kāpumu. 2005. gada decembrī mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada pieauguma temps palielinājās līdz 9.4% (2004. gada beigās – 7.9%). Vienlaikus kopējās euro zonas norises aizēno atšķirības dažādās valstīs (sk. 3. ielikumu "Mājsaimniecībām

izsniegto aizdevumu kāpuma atšķirības euro zonas valstīs").

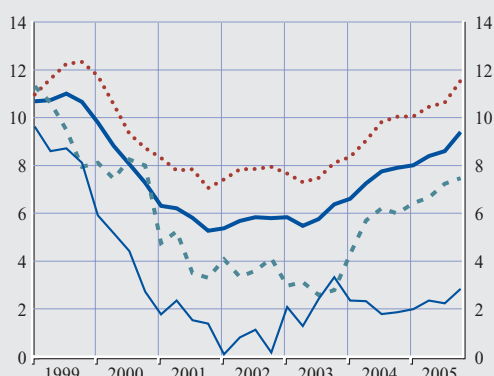
2005. gadā ievērojami palēninājās citu finanšu starpnieku mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu dinamika, kas iepriekšējā gadā bija daudz spēcīgāka nekā MFI aizdevumiem, tāpēc kopējo mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu gada pieauguma temps tuvinājās mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada kāpuma tempam.

Analizējot mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu dalījumu atbilstoši mērķim, šķiet, ka 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mājsaimniecību aizņēmumu ekspansija kļuvusi plašāk novērojama dažādās aizdevumu kategorijās. Tomēr aizdevumu dinamiku joprojām galvenokārt noteica spēcīgais pieprasījums pēc aizdevumiem mājokļa iegādei (sk. 16. att.). Liekas, ka nepārtrauktais

16. attēls. MFI aizdevumi mājsaimniecībām

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošu periodu)

- aizdevumi kopā
- aizdevumi mājokļa iegādei
- - - patēriņa kredīts
- pārējie aizdevumi

Avots: ECB.

hipotēku kredītu pieaugums bija saistīts gan ar turpmāku hipotēku kredītu procentu likmju samazināšanos visā euro zonā, gan ar dinamisko mājokļu tirgus attīstību daudzos reģionos (sk. šīs nodaļas 2.3. sadaļu).

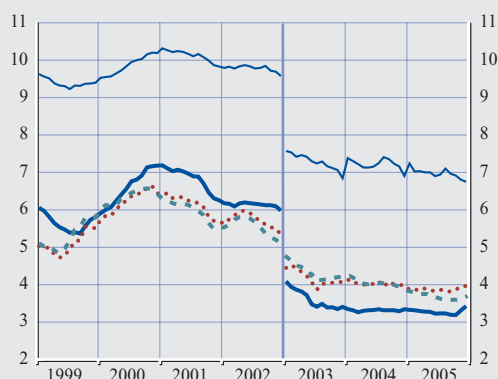
Hipotēku kredītu procentu likmes 2005. gadā turpināja sarukt, lai gan jau iepriekšējos gados tās bija sasnigušas zemu līmeni (sk. 17. att.). Piemēram, MFI procentu likmes jaunajiem aizdevumiem mājokļa iegādei ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu 5–10 gadi 2005. gadā samazinājās par 13 bāzes punktiem, 2005. gada decembrī sasniedzot 3.7%.

Turklāt euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojuma rezultāti liecina, ka spēcīgais mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu pieaugums, lai gan to galvenokārt noteica mājsaimniecību augstais pieprasījums, iespējams, bija saistīts arī ar nelielu mājokļa iegādei piešķirtajiem aizdevumiem piemēroto banku kreditēšanas nosacījumu atvieglošanu 2005. gada 1. un 3. ceturksnī. Šī kreditēšanas nosacījumu atvieglošana un spēcīgais pieprasījums daļēji atspoguļoja gan banku, gan

17. attēls. Procentu likmes aizdevumiem mājsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām

(gadā; %)

- īstermiņa procentu likmes aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām¹⁾
- ilgtermiņa procentu likmes aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām²⁾
- - - aizdevumu mājsaimniecībām mājokļa iegādei procentu likmes
- mājsaimniecību patēriņa kredītu procentu likmes

Avots: ECB.

Piezīmes. Dati par maza apjoma darījumu procentu likmēm līdz 2002. gada decembrim un MFI procentu likmēm jaunajiem darījumiem, izņemot banku norēķinu kontu debeta atlikumus, sākot ar 2003. gada janvāri (sākot ar 2003. gada decembri – koriģētas pēc svariem). Sīkāku informāciju par MFI procentu likmju statistiku un svaru korekcijām sk. attiecīgi ECB 2003. gada decembra "Mēneša Biļetena" 2. ielikumā un ECB 2004. gada augusta "Mēneša Biļetena" 3. ielikumā.

1) Līdz 2003. gadam – procentu likmes uzņēmumiem izsniegtajiem aizdevumiem ar termiņu līdz 1 gadam. Pēc 2003. gada janvāra – procentu likmes nefinanšu sabiedrībām izsniegtajiem aizdevumiem ar mainīgo procentu likmi un procentu likmes darbības sākotnējo periodu līdz 1 gadam.

2) Līdz 2003. gadam – procentu likmes uzņēmumiem izsniegtajiem aizdevumiem ar termiņu ilgāku par 1 gadu. Pēc 2003. gada janvāra – procentu likmes nefinanšu sabiedrībām izsniegtajiem aizdevumiem ar procentu likmes darbības sākotnējo periodu ilgāku par 1 gadu.

aizņēmēju arvien labvēlīgāku mājokļu tirgus perspektīvu novērtējumu.

Lai gan nominālā patēriņa izdevumu kāpums visā euro zonā bija samērā ierobežots, 2005. gadā bija vērojama patēriņa kredītu gada pieauguma tempa kāpuma tendence, 2005. gada 4. ceturksnī tam sasniedzot 7.5%. Šāda nostiprināšanās atbilst zemajām patēriņa kredītu procentu likmēm, kādas dominēja 2005. gadā, un to apstiprina arī euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojuma rezultāti, kas norāda uz vieglākiem kreditēšanas nosacījumiem.

MĀJSAIMNIECĪBĀM IZSNIERTO AIZDEVUMU PIEAUGUMA ATŠĶIRĪBAS EURO ZONAS VALSTĪS

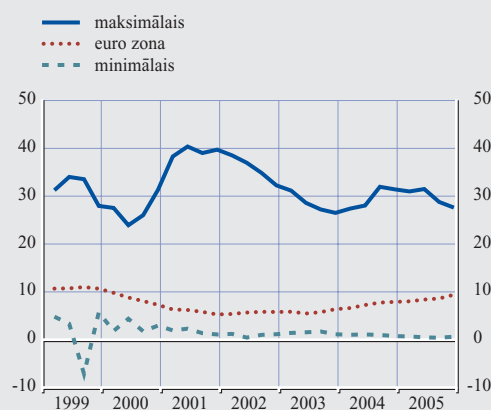
Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada pieauguma temps euro zonā kopš 2003. gada vidus nostiprinājās samērā vienmērīgi un 2005. gada beigās sasniedza 9.4%. Tomēr šāda stabila aizdevumu dinamika euro zonā neatklāj lielas kāpuma tempa atšķirības atsevišķās euro zonas valstīs. Šajā ielikumā aplūkotas statistiskās dispersijas rādītāju atšķirības un sniegti dažādās valstīs novēroto pārmaiņu skaidrojumi.

Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma atšķirību noteikšana euro zonas valstīs

Mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma atšķirības dažādās valstīs var analizēt vairākos griezumos. A attēlā parādīts euro zonas valstīs mājsaimniecībām izsniegto kopējo MFI aizdevumu augstākā un zemākā gada kāpuma tempa diapazons periodā kopš EMS trešā posma sākuma. Parasti šis diapazons ir ļoti liels, vairākos gadījumos pārsniedzot 30 procentu punktu. Lai gan gada pieauguma temps valstīs, kurās aizdevumu izsniegšana palielinās visstraujāk, svārstījās 25–40% robežās, valstīs ar vislēnāko aizdevumu izsniegšanas kāpumu atsaucēs periodā mājsaimniecību aizņēmumu dinamika bija ļoti neliela – reizēm pat zem nulles līmeņa. Salīdzinājums ar euro zonā kopumā sasniegto pieauguma tempu (5–10%) liecina, ka valstīs ar visaugstāko kāpuma tempu bija izņēmumi un/vai euro zonā tās veido samērā nelielu īpatsvaru mājsaimniecībām izsniegto neatmaksāto aizdevumu apjomā.

A attēls. Mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu pieauguma diapazons euro zonas valstīs

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.

Ievērojot atsevišķu valstu īpatsvaru euro zonas kopējā rādītājā, B attēlā atspoguļota aizdevumu gada pieauguma dispersija dažādās valstīs no 1999. gada līdz 2005. gadam, kas noteikta ar svērto variācijas koeficientu. Šā rādītāja priekšrocība ir tāda, ka to mazāk ietekmē izņēmumi. Tomēr plašā izteiksmē abu dispersijas rādītāju dinamika kopš 1999. gada ir diezgan līdzīga: pēc kulminācijas sasniegšanas 2002. gada vidū šķiet, ka mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma dispersija dažādās valstīs 2003. gadā nedaudz samazinājusies un pēc tam kopumā stabilizējusies virs 1999. gadā novērotā līmeņa.

Kopējos mājsaimniecībām izsniegtos MFI aizdevumus var sadalīt šādi: kredīti mājokļa iegādei, patēriņa kredīti un citi aizdevumi. B attēlā redzams, ka hipotēku kredītu svērtais variācijas koeficients pieauga līdz 2002. gada beigām, bet kopš tā laika tas saglabājies samērā nemainīgs. Ņemot vērā hipotēku kredītu lielo īpatsvaru mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu kopapjomā (2005. gada beigās – gandrīz 70%), hipotēku kredīta kāpuma dispersija galvenokārt nosaka mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu kopējā pieauguma dispersiju. Patēriņa kredītu un citu aizdevumu pieauguma svērtais variācijas koeficients agrāk bijis daudz netipiskāks

nekā attiecīgais hipotēku kredītu kāpuma koeficients. Tomēr ņemiet vērā, ka arī tas nesniedz stabilizēšanos, lai gan ievērojami augstākā līmenī nekā hipotēku kredītu pieauguma svērtais variācijas koeficients.

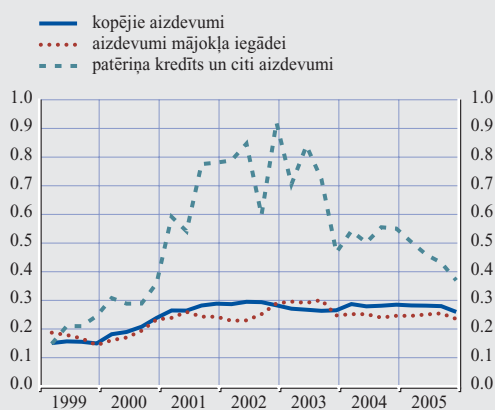
Euro zonas valstīs mājāsaimniecībām izsniegto aizdevumu kāpums un parāda līmeņu atšķirības

Iepriekšējos gados vērotās mājāsaimniecībām izsniegto aizdevumu kāpuma atšķirības dažādās valstīs var atspoguļot daudzveidīgus faktorus, t.sk. mājāsaimniecību finansiālā stāvokļa un procentu likmju konverģences līmeņa atšķirības pirms pievienošanās Ekonomikas un monetārajai savienībai, finanšu tirgu struktūras (īpaši hipotēku kredīta) un mājāsaimniecību aizņēmumu galveno ekonomisko noteicējfaktoru (īpaši nekustamā īpašuma tirgu un mājokļu cenu dinamikas) atšķirības.

C attēlā sniegta kopējo mājāsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada vidējais pieaugums euro zonas valstīs no 1998. gada 4. ceturkšņa līdz 2005. gada 4. ceturksnim attiecībā pret mājāsaimniecību parāda līmeni atsevišķās valstīs 1998. gada beigās. EMS trešā posma sākumā euro zonas valstīs bija vērojamas būtiskas mājāsaimniecību parāda līmeņa atšķirības, ko noteica pēc MFI aizdevumu apjoma attiecības pret IKP. Attēlā redzams, ka valstīs ar sākotnēji zemāku parāda līmeni novērots vidēji lielāks kredītešanas kāpums nekā valstīs ar lielāku sākotnējo parāda līmeni. Tāpēc kopš 1999. gada vērotās vidējā aizdevumu pieauguma atšķirības daļēji varētu atspoguļot parāda līmeņu konverģences procesu, procentu likmēm un inflācijas līmeņiem izlīdzinoties.

Finanšu tirgu struktūra šajās valstīs 1999. gadā arī būtiski atšķīrās un, iespējams, tādējādi ietekmējusi mājāsaimniecību parāda sākotnējā līmeņa atšķirības. Hipotēku tirgos šādas atšķirības atspoguļotas, piemēram, dažādos pieejamos produktos, ņemot vērā tādus faktorus kā līgumu ilgums, fiksētu vai mainīgu procentu likmju izmantošana, kā arī vidējā un maksimālā kredīta attiecība pret nodrošinājuma vērtību. Lai gan finanšu tirgu liberalizācija un lielāka finanšu starpnieku konkurence pēdējos gados ir izplatīta, dažu euro zonas valstu finanšu tirgos šādu strukturālo pārmaiņu ietekme ir lielāka

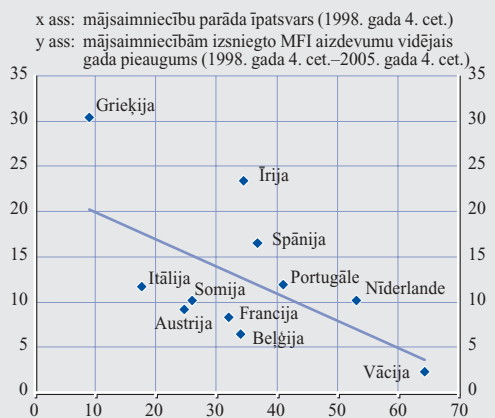
B attēls. Mājāsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada pieauguma svērtais variācijas koeficients euro zonas valstīs

Avots: ECB.
Piezīme. Mainīgā lieluma svērtais variācijas koeficients ir tā svērtās standartnovirzes attiecība pret tā svērtu vidējo. Svāri balstās uz valsts daļu attiecīgajā aizdevumu kategorijā.

C attēls. Mājāsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu un mājāsaimniecību parāda pieaugums euro zonā

(x ass: % no IKP; y ass: pārmaiņas salīdzinājumi ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.
Piezīme. Luksemburga nav iekļauta attēlā sakarā ar lielo pārrobežu aizdevumu daļu kopējā mājāsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikumā.

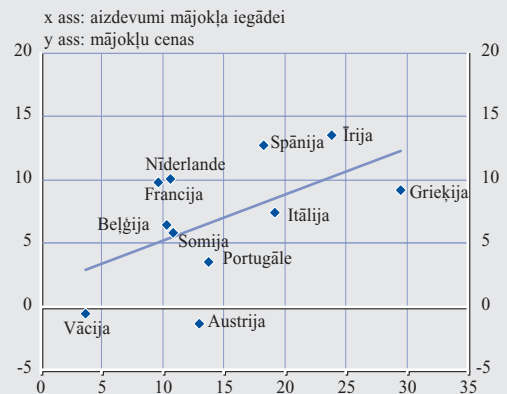
nekā citos tirgos gan sakarā ar sākumpozīcijām, gan ar veikto reformu tempu un apjomu. Tāpēc dažās valstīs, piemēram, straujāk samazinājās procentu likmju starpības un citas kredītēšanas izmaksas, kā arī paplašinājās jaunu un daudzveidīgu hipotēku produktu klāsts – piemēram, aizdevumu ar 30 vai pat 50 gadu termiņu pieejamība un t.s. akordeona (aizdevuma atmaksāšanas ilgums var mainīties atkarībā no procentu likmju pārmaiņām) mainīgās likmes un bezamortizācijas hipotēku ieviešana, tā nodrošinot lielākam mājsaimniecību skaitam piekļuvi finansējumam mājokļa iegādei. Pārmaiņas mājsaimniecību aizņēmumu dinamikā dažādās valstīs, iespējams, daļēji atspoguļo finanšu tirgu sarežģītības un attīstības pārmaiņu tempa un apjoma atšķirības.

Lai gan sakarā ar Ekonomikas un monetārās savienības izveidi dažādās valstīs ieviesta vienota īstermiņa procentu likme, valstu mājsaimniecību aizņēmumu dinamikas pārmaiņas atspoguļo arī makroekonomisko norišu atšķirības euro zonas valstīs. Tās īpaši vērojamas nekustamā īpašuma tirgu attīstībā. D attēlā parādīts, ka vairākās valstīs (piemēram, Īrijā un Spānijā) novērots ļoti straujš mājokļu cenu kāpums kopš 1999. gada, turpretī citās (Vācijā un Austrijā) raksturīgas stabilas mājokļu cenas. Tā kā hipotēku kredīts ir lielākais mājsaimniecību kopējā aizņēmuma komponents un parasti saistīts ar dinamisku mājokļu tirgu attīstību, nekustamā īpašuma cenu attīstības tendences atspoguļojas mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma tempa atšķirībās. Savukārt patēriņa kredītu atšķirības, iespējams, nosaka mājsaimniecību izmantojamo ienākumu un privātā patēriņa daudzveidīgās tendences dažādās valstīs.

Apkopojot var teikt, ka euro zonas valstīs būtiskas atšķirības vērojamas kopējo mājsaimniecībām izsniegto MFI aizdevumu gada pieaugumā no 1999. gada līdz 2005. gadam. Informācija arī liecina, ka šīs valstu atšķirības ir pastāvīgas. Lai gan inflācijas līmeņa un procentu likmju izlīdzināšanās pirms EMS darbības sākuma un pārejas uz drošu zemas inflācijas vidi ietekme EMS trešā posma sākumā, iespējams, palīdz izskaidrot valstu atšķirības, nozīmīga bijusi arī neviendabīgā pieredze kopš euro ieviešanas, īpaši saistībā ar mājokļu tirgu attīstību un finanšu tirgu struktūras pārmaiņām. Citi faktori, protams, arī varēja veicināt mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu pieauguma mainīgumu dažādās valstīs. Tie ietver, piemēram, dažādu ienākumu un privātā patēriņa dinamiku, kā arī demogrāfijas un attieksmes pret īpašnieka apdzīvotiem mājokļiem atšķirības starp valstīm, lai gan nozīmīga, iespējams, bijusi arī atšķirīga nodokļu atskaitīšana no procentu maksājumiem, kapitāla pieauguma nodokļi (no peļņas, kas gūta no mājokļu pārdošanas) un hipotēku aizdevumu pārvēršana vērtspapīros. Atšķirības iespējams daļēji izskaidrot arī ar finanšu sektora modelēšanā panākto daudzveidīgo progresu līmeni, kas nodrošinājis bankām lielākas tirgus norišu un kredītriska novērtēšanas iespējas.

D attēls. Mājokļu tirgus dinamika un aizdevumi euro zonā (1999–2004)

(vidējais gada pieauguma temps; %)

Avots: ECB.

Piezīme. Luksemburga nav iekļauta attēlā sakarā ar lielo pārrobežu aizdevumu daļu kopējā mājsaimniecībām izsniegto aizdevumu atlikumā.

MĀJSAIMNIECĪBU PARĀDA KĀPUMS

Ilgstošais mājsaimniecību aizņēmumu apjoma kāpums 2005. gadā vēl vairāk palielināja mājsaimniecību parāda attiecību pret izmantojamiem ieņēmumiem (sk. 18. att.). Tomēr euro zonas mājsaimniecību parāda līmenis joprojām bija zemāks nekā citās industriāli attīstītajās valstīs (piemēram, ASV, Lielbritānijā un Japānā). Turklāt, lai gan parāda slogs palielinājās, mājsaimniecību sektora kopējās parāda segšanas izmaksas (procentu maksājumu un pamatsummas atmaksas procentuālā attiecība pret izmantojamiem ienākumiem) kopumā nemainījās. Augstāku parāda atmaksas slogu, kas saistīts ar pēdējos gados novēroto spēcīgo kredītēšanas pieaugumu, vairāk vai mazāk kompensējis tas, ka zemu procentu likmju apstākļos procentu maksājumiem jāizlieto mazāka ienākumu daļa.

Tomēr parāda apjoma pieaugums palielinājis arī mājsaimniecību risku, kas saistīts ar procentu

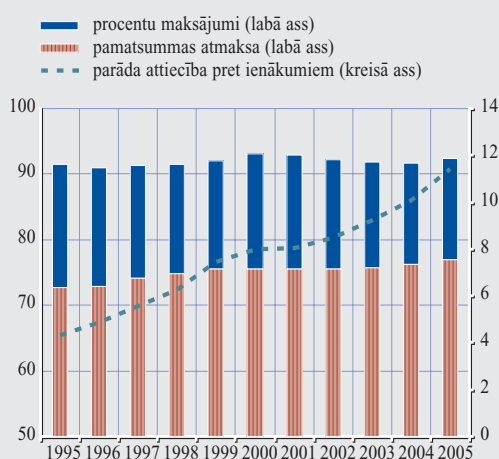
likmju, ienākumu un aktīvu cenu pārmaiņām. Turklāt, vērtējot šos apkopotos rādītājus, jāņem vērā, ka tie ir visas euro zonas mājsaimniecību sektora vidējie rādītāji un ka mājsaimniecībām ar neatmaksātu hipotēku kredītu parādu segšanas izmaksu rādītājs būs augstāks. Turklāt parāda segšanas izmaksu slogs arī var atšķirties dažādās euro zonas valstīs, kā arī dažādu ienākumu kategoriju mājsaimniecībām. Visbeidzot, zināma neskaidrība saistīta arī ar to, ka pašreizējā hipotēku parāda daļa, kas pakļauta dominējošo procentu likmju nosacījumu pārmaiņām, atkarīga no tā pamatā esošo hipotēku līgumu konkrētajām iezīmēm, kas dažādās euro zonas valstīs ir stipri atšķirīgas.

JOPROJĀM ZEMAS NEFINANŠU SABIEDRĪBU ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA REĀLĀS IZMAKSAS

2005. gadā nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma kopējās reālās izmaksas, ko aprēķina kā svērtās izmaksas, par pamatu ņemot dažādo ārējā finansējuma avotu atlikumus (koriģējot

18. attēls. Mājsaimniecību parāds un parāda segšanas izmaksas

(% no reāli izmantojamiem ienākumiem)

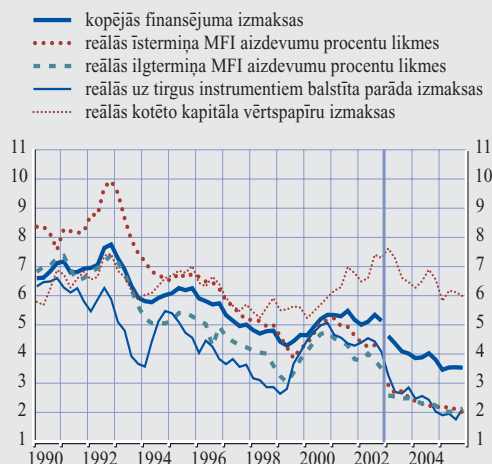

Avots: ECB.

Piezīme. 2005. gada dati ir aplēses.

19. attēls. Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas

(gadā; %)

Avoti: ECB, Thomson Financial Datastream, Merrill Lynch un Consensus Economics prognozes.

Piezīmes. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālās izmaksas tiek aprēķinātas kā vidējās svērtās banku aizdevumu, parāda vērtspapīru un kapitāla vērtspapīru izmaksas, ko iegūst no attiecīgajiem atlikumiem un deflē ar inflācijas gaidām (sk. ECB 2005. gada marta "Mēneša Biļetena" 4. ielikumu). Pēc saskaņoto MFI aizdevumu procentu likmju ieviešanas 2003. gada sākumā datu laikrindās radās statistiskais lūzums.

tos atbilstoši pārvērtēšanas ietekmei), joprojām bija vēsturiski zemas (sk. 19. att.).⁵ Nefinanšu sabiedrību parāda finansējums ievērojami pieauga tā ļoti zemo izmaksu dēļ, bet kotēto akciju emisiju apjoms 2. pusgadā palielinājās tikai nedaudz.

No ārējā finansējuma reālās izmaksas veidojošām sastāvdaļām līdz pat 2005. gada 2. ceturksnim nedaudz samazinājās nefinanšu sabiedrībām izsniegto MFI aizdevumu reālās procentu likmes (sk. 17. att.). Tas atspoguļoja turpmāko valdības īstermiņa un vidējā termiņa obligāciju peļņas likmju kritumu 1. pusgadā. 2. pusgadā notikušais valdības obligāciju peļņas likmju kāpums tikai daļēji atspoguļojās MFI kredītu procentu likmēs. 4. ceturksnī banku kredīšanas reālās izmaksas pēc nenozīmīga kāpuma 3. ceturksnī joprojām bija nelielas. Kopumā zemās banku veiktās kredīšanas reālās izmaksas atspoguļo to, ka bankas nefinanšu sabiedrību kredītrisku vērtē pozitīvi. To rāda arī euro zonas banku veiktās kredīšanas apsekojuma rezultāti, kas liecina par kopumā nedaudz atvieglotiem vai nemainīgiem uzņēmumu kredīšanas nosacījumiem 2005. gadā.

Uz tirgus instrumentiem balstītā parāda finansējuma reālās izmaksas 2005. gadā svārstījās vairāk nekā banku kredīšanas reālās izmaksas. Nefinanšu sabiedrību emitētā uz tirgus instrumentiem balstītā parāda finansējuma reālās izmaksas 2005. gada 1. ceturksnī bija viszemākās, bet tad, līdz pat 2. ceturkšņa vidum, pieauga. Tas bija saistīts ar uzņēmumu obligāciju ienesīguma likmju starpību pieaugumu, ko pamatā noteica vairāki uzņēmumiem specifiski notikumi, kas lielākoties skāra automobiļu ražošanas nozari. Vēlāk, līdz pat 3. ceturksnim, galvenokārt tāpēc, ka 2. un 3. ceturksnī gandrīz tādā pašā apmērā kā iepriekšējais kāpums samazinājās uzņēmumu obligāciju ienesīguma likmju starpības, uz tirgus instrumentiem balstītā parāda reālās izmaksas kritās, tomēr 2005. gada 4. ceturksnī tās atkal pieauga. Galvenokārt to noteica tirgus procentu likmju kāpums 2. pusgadā un uzņēmumu obligāciju ienesīguma likmju starpību palielināšanās 4. ceturksnī. 2005. gada beigās tās bija nedaudz augstākas

nekā 2004. gada beigās, tomēr vēsturiskā skatījumā – vēl arvien ļoti zemas.

2005. gadā nefinanšu sabiedrību emitēto kapitāla vērtspapīru reālās izmaksas joprojām bija ievērojami augstākas nekā parāda finansējuma reālās izmaksas un kopumā atbilda vidējam līmenim kopš 1995. gada. 1. pusgadā kotēto kapitāla vērtspapīru reālās izmaksas nedaudz palielinājās. Tas, iespējams, liecināja, ka augstāka nefinanšu sabiedrību peļnīspēja par gaidīto pilnībā neatspoguļojās akciju tirgus cenās vai arī bija paaugstinājusies kapitāla vērtspapīru riska prēmija. Tomēr, tuvojoties gada beigām, galvenokārt labvēlīgas akciju tirgus dinamikas ietekmē kapitāla vērtspapīru reālās izmaksas samazinājās aptuveni līdz tādām pašām līmenim kā gada sākumā.

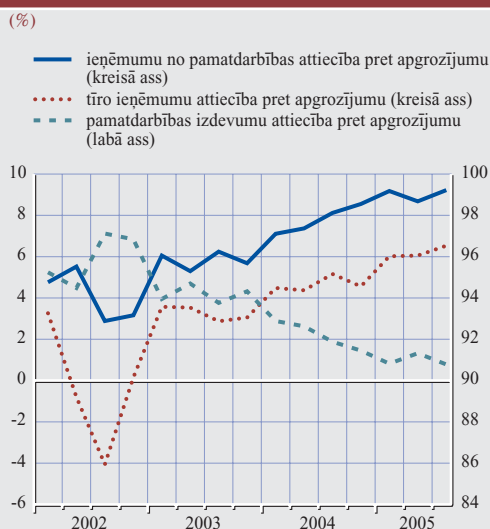
NEFINANŠU SABIEDRĪBU ĀRĒJĀ FINANSĒJUMA PIEPRASĪJUMA KĀPUMS

2005. gadā ievērojami palielinājās nefinanšu sabiedrību pieprasījums pēc ārējā finansējuma. Tas notika apstākļos, kad 2005. gadā pēc spēcīga peļnīspējas kāpuma 2003. un 2004. gadā sabiedrību peļnīspējas rādītāji (un ar tiem saistītā iekšējā finansējuma iespēju paplašināšanās) saglabājās stabilā līmenī, ko rāda euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību kopsavilkuma finanšu pārskati (sk. 20. att.).⁶ Galvenais faktors, kas nodrošināja peļnīspējas uzlabošanu, bija pamatdarbības izdevumu samazināšana attiecībā pret apgrozījumu. Lai gan tika prognozēts, ka nākamajā 12 mēnešu periodā no 2005. gada februāra līdz oktobrim sabiedrību peļņas kāpuma temps palielināsies, 2005. gada beigās uz akciju tirgu balstītie peļnīspējas rādītāji liecināja, ka nākamajos 12 mēnešos gaidāma lielo biržā kotēto sabiedrību peļnīspējas pieauguma tempa neliela samazināšanās. Vienlaikus gaidāmie sabiedrību peļnīspējas rādītāji joprojām bija samērā augsti.

5. Sīkāku euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālo izmaksu novērtējuma aprakstu sk. ECB 2005. gada marta "Mēneša Biļetena" 4. ielikumā.

6. Sīkāku informāciju par metodoloģiju un ilgtermiņa norisēm sk. ECB 2005. gada novembra "Mēneša Biļetena" rakstā *Developments in corporate finance in the euro area*.

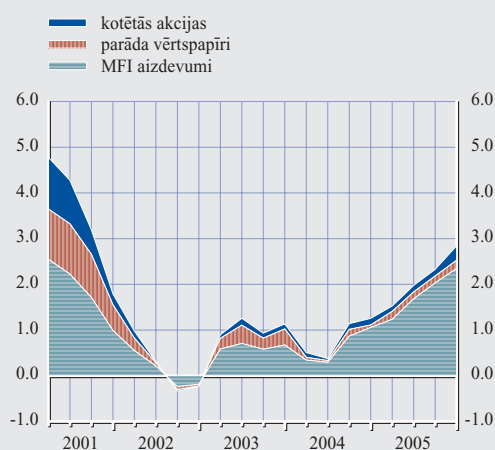
20. attēls. Euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību peļņas rādītāji

Avoti: Thomson Financial Datastream un ECB aprēķini.
Piezīmes. Aprēķina pamatā ir euro zonas biržā kotēto nefinanšu sabiedrību ceturkšņa kopsavilkuma finanšu pārskati. No datu parauga izslēgti izņēmumi. Salīdzinājumā ar ieņēmumiem no pamatdarbības, ko definē kā apgrozījumu, no kura atskaitīti pamatdarbības izdevumi, tīrie ieņēmumi ir ieņēmumi no pamatdarbības un ar pamatdarbību nesaistītie ieņēmumi pēc nodokļu, amortizācijas un ārkārtas posteņu atskaitīšanas.

21. attēls. Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālā gada pieauguma tempa dalījums¹⁾

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

Avots: ECB.
1) Reālais gada pieauguma temps definēts kā faktiskā gada pieauguma tempa un IKP deflatora pieauguma tempa starpība.

Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma reālais gada pieauguma temps 2005. gadā ievērojami palielinājās, 4. ceturksnī sasniedzot 2.8% (2004. gada beigās – 1.3%). Šādas norises galvenokārt noteica spēcīgs aizdevumu īpatsvara kāpums, bet parāda vērtspapīru un kotēto akciju īpatsvara pieaugums bija mērenāks (sk. 21. att.).

MFI aizdevumu nefinanšu sabiedrībām gada pieauguma temps decembrī palielinājās līdz 8.0% (2004. gada beigās – 5.4%). 1. pusgadā kāpumu galvenokārt noteica norises saistībā ar īstermiņa aizdevumiem. Tomēr 2. pusgadā strauji palielinājās ilgtermiņa aizdevumu gada pieauguma temps. Īstermiņa aizdevumus bieži izmanto kā apgrozāmos līdzekļus, bet ilgtermiņa aizdevumi parasti ciešāk saistīti ar ieguldījumiem uzņēmējdarbībā. Atbilstoši šādām norisēm 2005. gada oktobra un 2006. gada janvāra banku veiktās kredītēšanas apsekojumi rādīja, ka fiksētie ieguldījumi veicinājuši uzņēmumu neto pieprasījuma pēc aizdevumiem un kredītlinijām

kāpumu. Turklāt 2005. gada 2. un 3. ceturksnī strauji pieauga kopējā pamatkapitāla veidošanas gada kāpuma temps. Šajā ziņā nefinanšu sabiedrības, iespējams, vēlējas izmantot zemās finansējuma izmaksas un samērā labvēlīgos kredītēšanas nosacījumus uzņēmējdarbības izdevumu segšanai.

Dati, kas pieejami par periodu līdz 2005. gada 3. ceturkšņa beigām, liecina, ka pretēji MFI aizdevumiem nefinanšu sabiedrībām izsniegto ne-MFI aizdevumu gada pārmaiņu temps joprojām bija negatīvs. Tas, iespējams, vēl arvien saistīts ar vienas euro zonas valsts nodokļu normatīvo aktu grozījumiem, kas izraisīja uzņēmumu savstarpējo aizdevumu daļēju aizstāšanu ar nekotētiem kapitāla vērtspapīriem.

Nefinanšu sabiedrību emitēto parāda vērtspapīru gada pieauguma temps 2005. gadā kopumā bija neliels. Pēc kāpuma atsākšanās 1. ceturksnī, kas daļēji bija saistīta ar uzņēmumu apvienošanās

un pārņemšanas darījumu aktivizēšanos, 2. un 3. ceturksnī gada pieauguma temps kritās un 4. ceturksnī bija neliels. Kopumā samērā zema parāda vērtspapīru neto emisiju apjoms, iespējams, skaidrojams ar to, ka parāda vērtspapīru finansējums tika aizstāts ar aizdevumu finansējumu un uzlabojās lielo biržā kotēto uzņēmumu pelnītspēja. Vienlaikus, lai arī parāda vērtspapīru ar fiksēto procentu likmi neto emisiju apjoms 2005. gadā bija neliels, nefinanšu sabiedrības strauji palielināja ilgtermiņa parāda vērtspapīru ar mainīgo procentu likmi emisiju apjomu. Turklāt 2005. gadā ļoti lielos apmēros tika dzēsti parāda vērtspapīri, kurus emitēja 1999.–2001. gadā, kad euro zonas uzņēmumu obligāciju tirgū bija vērojams uzplaukums.

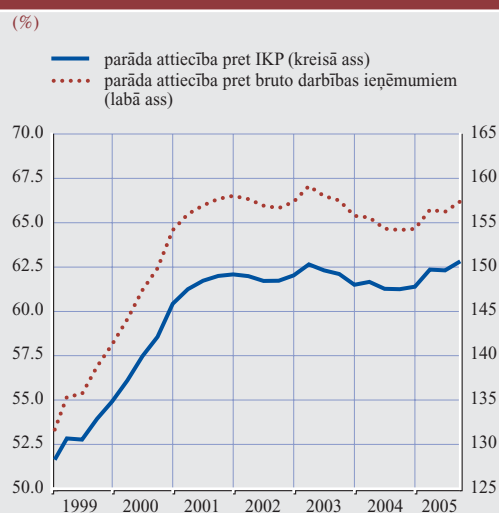
Nefinanšu sabiedrību emitēto kotēto akciju gada pieauguma temps 2005. gadā nedaudz palielinājās, tomēr kopumā joprojām bija lēns daļēji tāpēc, ka kapitāla vērtspapīru reālās izmaksas bija ievērojami lielākas nekā parāda finansējuma reālās izmaksas. Tomēr 2005. gada 2. pusgadā nefinanšu sabiedrību emitēto kotēto akciju apjoms nedaudz pieauga.

Euro zonas nefinanšu sabiedrību bilanču dinamika rāda, ka nefinanšu sabiedrību parāda finansējuma pieprasījuma pieaugums izraisīja nelielu nefinanšu sabiedrību parāda rādītāju kāpumu 2005. gadā (4. ceturkšņa beigās – 63% no IKP; sk. 22. att.). Tas varētu nozīmēt, ka 2005. gadā beidzās nefinanšu sabiedrību bilanču intensīvu strukturālo pārkārtojumu periods. Tomēr vienlaikus situācija atsevišķu uzņēmumu līmenī varētu ievērojami atšķirties.

Nelielais parāda rādītāju pieaugums jāvērtē saistībā ar uzlaboto nefinanšu sabiedrību pelnītspēju un joprojām vēsturiskajā skatījumā zemām ārējā finansējuma reālajām izmaksām. Turklāt arī neto procentu maksājumi, ko nefinanšu sabiedrības maksāja par MFI aizdevumiem un noguldījumiem (procentos no IKP), vēl arvien bija nelieli.

Kopumā, lai gan nedaudz palielinājās parāda rādītāji, nefinanšu sabiedrību bilanču stāvoklis, šķiet, 2005. gadā uzlabojies, galvenokārt

22. attēls. Nefinanšu sabiedrību sektora parāda rādītāji

Avoti: ECB un Eurostat.

Piezīmes. Darbības bruto ieņēmumi ir darbības bruto ieņēmumu un visas tautsaimniecības kopējo ienākumu kopsūma. Parāda dati sniegti saskaņā ar finanšu kontu ceturkšņa statistiku. Tajos ietilpst aizdevumi, emitētie parāda vērtspapīri un pensiju fondu rezerves. Salīdzinājumā ar datiem, kas sagatavoti, izmantojot gada finanšu pārskatus, šie parāda rādītāji ir nedaudz zemāki galvenokārt tāpēc, ka gada finanšu pārskatos iekļauti gan ārpus euro zonas esošo banku piešķirtie aizdevumi, gan plašāks nefinanšu sektoru izsniegto aizdevumu atspoguļojums. Sniegts novērtējums par pēdējo ceturksni, par kuru pieejami dati.

stabilas pelnītspējas dēļ. To rāda arī labvēlīgās vispārējās norises, kas saistītas ar kreditēšanas nosacījumiem uzņēmumiem izsniegtajiem aizdevumiem, par ko liecina euro zonas banku veiktās kreditēšanas apsekojums un norises kreditreitingu jomā.

2.3. CENU ATTĪSTĪBAS TENDENCES

Kopējā SPCI inflācija euro zonā 2005. gadā bija vidēji 2.2% (iepriekšējos divos gados – 2.1%; sk. 1. tabulu). 2005. gadā iekšzemes inflācijas spiediens joprojām bija zems, daļēji atspoguļojot joprojām mēreno darba samaksu neaktīvās darba tirgus attīstības kontekstā. Augstākas naftas cenas bija galvenais faktors, kas radīja augšupvērstu spiedienu uz cenām, īpaši 2. pusgadā. Tomēr tikai dažas pazīmes liecināja par iepriekšējo naftas cenu kāpumu ietekmi uz cenām vēlākā ražošanas procesa posmā. Vienlaikus inflāciju

1. tabula. Cenu attīstība

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu, ja nav norādīts citādi; %)

	2003	2004	2005	2004 4. cet.	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.	2005 Dec.	2006 Janv.
SPCI un tā komponenti										
Kopējais indekss	2.1	2.1	2.2	2.3	2.0	2.0	2.3	2.3	2.2	2.4
Enerģija	3.0	4.5	10.1	8.5	7.6	8.8	12.7	11.1	11.2	.
Apstrādātā pārtika	3.3	3.4	2.0	2.8	2.4	1.6	1.8	2.2	1.8	.
Neapstrādātā pārtika	2.1	0.6	0.8	-0.7	0.5	0.8	0.8	1.4	1.5	.
Neenerģijas rūpniecības preces	0.8	0.8	0.3	0.8	0.3	0.3	0.1	0.4	0.4	.
Pakalpojumi	2.5	2.6	2.3	2.7	2.4	2.3	2.2	2.1	2.1	.
Citi cenu un izmaksu rādītāji										
Rūpniecības ražotāju cenas ¹⁾	1.4	2.3	4.1	3.8	4.1	3.9	4.2	4.4	4.7	.
Naftas cenas (euro par barelu) ²⁾	25.1	30.5	44.6	34.5	36.6	42.2	50.9	48.6	48.5	52.5
Preču cenas ³⁾	-4.5	10.8	9.4	1.3	1.9	2.2	11.6	23.2	29.8	23.1

Avoti: Eurostat, Thomson Financial Datastream un Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts.

1) Izņemot būvniecību.

2) Brent Blend (piegādei pēc viena mēneša).

3) Izņemot enerģiju; euro.

mazināja iepriekšējā euro kursa pieauguma novēlotā ietekme un spēcīga konkurence globālā mērogā. Turklāt 2005. gadā tīro netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu ietekme uz SPCI inflāciju bija mazliet zemāka nekā 2004. gadā.

INFLĀCIJA, KO GALVENOKĀRT IETEKMĒ NAFTAS CENU TENDENCES

Kopējo SPCI inflāciju 2005. gadā būtiski ietekmēja enerģijas komponenta tendences, jo naftas cenas ievērojami pieauga (sk. 23. att.). Brent jēlnaftas vidējā cena euro par barelu 2005. gadā salīdzinājumā ar 2004. gadu palielinājās aptuveni par 45%. Tādējādi 2005. gadā enerģijas cenu gada kāpuma temps bija 10.1% (2004. gadā – 4.5%). Enerģijas cenu ieguldījums gada vidējā inflācijā 2005. gadā bija 0.8 procentu punkti, un tās bija augstākās piecu gadu laikā (sk. 24. att.).

2005. gada 1. pusgadā inflācija joprojām bija gandrīz 2.0%. 2. pusgadā galvenokārt atspoguļojot naftas cenu tendences, inflācija septembrī sasniedza augstāko līmeni (2.6%), bet līdz 2005. gada beigām samazinājās līdz 2.2%. Naftas cenu kāpuma ietekmi uz SPCI inflāciju atspoguļoja arī inflācijas gaidu pārmaiņas 2005. gadā. Piemēram, ECB Survey of Professional Forecasters (SPF) iekļautās 2005. gada inflācijas gaidas 2005. gada pēdējā

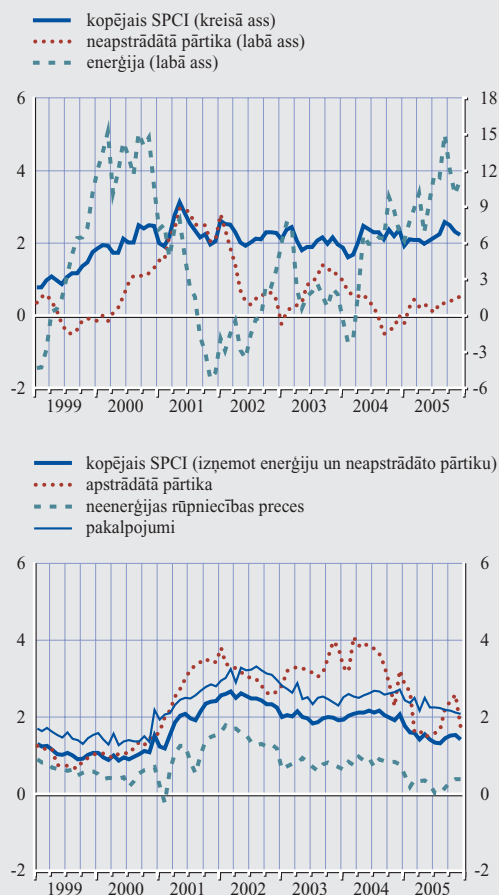
ceturksnī pieauga līdz 2.2% (1. ceturksnī – 1.9%). Turpretī SPF ilgtermiņa inflācijas gaidas nemainījās (2005. gadā – 1.9%). Šo tendenci plaši atspoguļoja arī citi īstermiņa un ilgtermiņa inflācijas gaidu apsekojumu rādītāji.

Mazāk svārstīgajiem SPCI komponentiem bija svarīga nozīme naftas cenu izraisītā augšupvērstā spiediena uz kopējo inflāciju ierobežošanā. Pēc samazinājuma 2005. gada 1. pusgadā SPCI, izņemot enerģiju un neapstrādāto pārtiku, gada kāpuma temps 2. pusgadā izlīdzinājās. Kopumā SPCI, izņemot enerģiju un neapstrādāto pārtiku, gada pieauguma temps 2005. gadā saruka līdz 1.5% (2004. gadā – 2.1%). Šo kritumu var daļēji skaidrot ar tīro netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu mazāku ietekmi uz kopējo inflāciju 2005. gadā (aptuveni 0.4 procentu punkti salīdzinājumā ar aptuveni 0.6 procentu punktiem 2004. gadā).⁷ Piemēram, apstrādātās pārtikas cenu inflāciju 2005. gada 1. pusgadā veicināja labvēlīgie bāzes efekti, atspoguļojot tabakas nodokļa palielināšanos dažās valstīs 2004. gada 1. pusgadā. Šos bāzes efektus tikai daļēji kompensēja tabakas nodokļa paaugstināšanās Vācijā 2005. gada septembrī.

7) Sīkāku informāciju par SPCI apakškomponentiem, kas izmantoti netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu attīstības tendenču ietekmes novērtēšanai, sk. ECB 2004. gada janvāra "Mēneša Biļetena" ielikumā *The impact of developments in indirect taxes and administered prices on inflation*.

23. attēls. SPCI inflācijas dalījums: galvenie komponenti

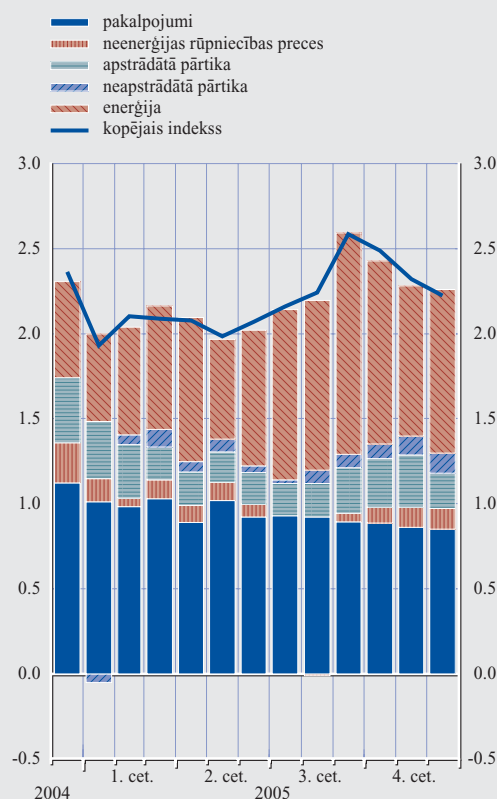
(pārmaiņas salīdzināmā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; mēneša dati)

Avots: Eurostat.

24. attēls. Galveno komponentu ietekme uz SPCI inflāciju

(pārmaiņas salīdzināmā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; mēneša dati; procentu punktos)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Noapaļošanas rezultātā ietekmju summa precīzi neatbilst kopējam indeksam.

Kopumā apstrādātās pārtikas cenu gada pārmaiņu temps 2005. gadā bija 2.0% – ievērojami zemāks nekā 2004. gadā (3.4%). Neenerģijas rūpniecības preču cenu gada pārmaiņu temps 2005. gadā arī saruka (līdz 0.3%; 2004. gadā – 0.8%). Vēsturiski ļoti nelielā neenerģijas rūpniecības preču cenu ietekme, iespējams, atspoguļo lejupvērsto ietekmi uz cenām, ko rada spēcīga ārējā konkurence un iepriekšējā euro kursa kāpuma novēlotā ietekme. Lai gan daži svārstīgie komponenti, piemēram, kompleksie tūrisma braucieni un transporta pakalpojumi, radīja īstermiņa mainīgumu, pakalpojumu cenu inflācija 2005. gadā samazinājās vidēji līdz

2.3% (2004. gadā – 2.6%). Kopumā 2005. gadā bija maz liecību par nozīmīgām enerģijas cenu pieauguma netiešajām sekām.

Tas, ka 2005. gadā kopējā SPCI inflācija piekto gadu pēc kārtas tikai mazliet pārsniedza 2%, skaidri liecina par inflācijas noturības faktoru analīzes nozīmi. 4. ielikumā izklāstīti Eurosistēmas inflācijas noturības organizācijas (*Eurosystem Inflation Persistence Network*) galvenie secinājumi par inflācijas noturību un cenu noteikšanas mehānismu euro zonā.

EURO ZONAS INFLĀCIJAS NOTURĪBAS UN CENU NOTEIKŠANAS MEHĀNISMA PĒTNIECĪBAS DARBA ORGANIZĀCIJA

Eurosistēmas inflācijas noturības organizācija (INO) tika izveidota 2003. gadā, lai analizētu inflācijas noturības un cenu noteikšanas tendences, faktoros un ietekmi euro zonā un tās dalībvalstīs. Inflācijas noturība attiecas uz inflācijas tendenci pēc šoka tikai lēnām tuvināties ilgstoši novērotajam līmenim. INO beidza darbu 2005. gadā.

INO bija visu Eurosistēmas centrālo banku kopējs pētniecisks projekts. Tajā izmantots bezprecedenta datu kopums, kas ietvēra lielu informācijas apjomu par makroekonomiskajiem un sektoru mainīgajiem lielumiem un atsevišķu uzņēmumu cenu noteikšanas mehānismu. Daudzām euro zonas valstīm kļuva pieejami atsevišķi cenu reģistri, uz kuriem pamatojas patēriņa cenu un ražotāju cenu indeksu veidošana. Turklāt INO veica cenu noteikšanas tendenču apsekojumus deviņās valstīs. Kopumā šis datubāzes sniedz unikālu iespēju izprast cenu veidotāju rīcību. Tās ir bezprecedenta pat pēc starptautiskiem standartiem, jo INO pieejamo datu apjoms ievērojami pārsniedz citām valstīm pieejamos datus.

Akadēmiskajās konferencēs INO iepazīstināja ar saviem sākotnējiem rezultātiem, lai operatīvi saņemtu akadēmisko aprindu atsauksmes, kuras varētu ņemt vērā turpmākajā darbā. 2005. gadā notika prezentācijas Amerikas Ekonomiskās asociācijas gada sanāsmē Filadelfijā un Eiropas Ekonomiskās asociācijas gadskārtējā kongresā Amsterdamā. ECB pētījumu sērijā publicēti daudzi pētījumi, tuvākajos mēnešos tiks publicēti vēl vairāk pētījumu, un daži ir vai tiks publiskoti žurnālos, kuros publicē savstarpēji vērtētus pētījumus.

Cenu noteikšanā INO galvenie secinājumi ir šādi. Euro zonā cenas ir diezgan neelastīgas – tās mainās vidēji tikai reizi gadā.¹ Ja cenu pārmaiņas notiek, tās mēdz būt visai ievērojamas – aptuveni 8–10% mazumtirdzniecības sektorā un aptuveni 5% ražošanas sektorā. Interesanti, ka cenu kāpumi un kritumi vērojami gandrīz vienlīdz bieži un to apjoms ir līdzīgs, bet būtisks izņēmums ir pakalpojumu sektors, kur nelieli cenu pieaugumi ir parasti un samazinājumi vērojami ļoti reti. Visos tautsaimniecības sektoros ir ievērojamas atšķirības, īpaši attiecībā uz cenu pārmaiņu biežumu. Turklāt cenu pārmaiņu biežums, apjoms un virziens atkarīgs no makroekonomiskiem apstākļiem (piemēram, inflācijas) un laika faktoriem (sezonas), un cenas reaģē uz specifiskiem notikumiem (piemēram, PVN pārmaiņām).

Apsekojumi rādīja, ka vairākums uzņēmumu veic cenu pārskatīšanu gan regulāri, gan reaģējot uz mainīgiem ekonomiskajiem nosacījumiem. Cenu pārskatīšana notiek biežāk nekā cenu pārmaiņas, iespējams, tāpēc, ka pārskatīšana liecina, ka cenu pārmaiņas nav nepieciešamas, vai arī tāpēc, ka ir cenu pārmaiņas kavējoši faktori, pat ja pārskatīšana rāda, ka cenas jāmaina. INO veiktajos apsekojumos konstatēti daži cenu pārmaiņas kavējoši faktori, un svarīgākie no tiem ir tiešie vai netiešie līgumi starp uzņēmumiem un klientiem un uzņēmumu stratēģiskā sadarbība.

Nākamais INO svarīgais konstatējums ir tas, ka inflācijas noturības pakāpe palielinās atkarībā no datu apkopošanas līmeņa. Atsevišķas vai neapkopotas cenu rindas vidēji ir daudz mazāk noturīgas nekā apkopotas rindas. Empīriskas aplēses liecina par mērenu inflācijas noturības

¹ Tas notiek daudz retāk nekā cenu pārmaiņas, piemēram, ASV. Detalizētu pārskatu par šiem rezultātiem sk. ECB 2005. gada novembra "Mēneša Biļetena" rakstā *Price-setting behaviour in the euro area*.

pakāpi pašreizējās monetārās politikas režīmā, taču aplēsēs, kas aptver plašākus periodus, svarīgi ņemt vērā atsevišķas iepriekšējās inflācijas vidējā līmeņa pārmaiņas. Tomēr, pat ja tas izdarīts, šādas aplēses joprojām saistītas ar mērenu nenoteiktības pakāpi.

Kopumā INO analīzes rezultāti būtiski papildinājuši zināšanas par inflācijas noturību un cenu noteikšanas tendencēm euro zonā. Tiem ir svarīga politiska nozīme un ietekme uz modeļa izstrādāšanu, jo jaunā informācija būtiski apstrīd vairākus makroekonomiskajos modeļos biežāk izmantotos pieņēmumus, kas pamatojas uz mikroekonomiku. Runājot par politiku, rezultāti rāda, cik svarīgi centrālajām bankām nodrošināt stabilas inflācijas gaidas, jo tādējādi mazināsies inflācijas noturība un tiks veicināta monetārās politikas īstenošana.

DINAMISKAS MĀJOKĻU CENAS

Euro zonā mājokļu cenas, kas nav iekļautas SPCI noteikšanā, 2005. gadā turpināja palielināties. 2005. gada 1. pusgadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu tās pieauga par 7.7% (2004. gadā kopumā – par 7.0%; sk. 25. att.). Tomēr šis kopējais spēcīgais kāpums neparādīja ievērojamas atšķirības valstu līmenī. Jaunākā dinamika galvenokārt atspoguļo mājokļu tirgu straujo attīstību Spānijā, Francijā un Itālijā, savukārt Vācijā mājokļu cenas nedaudz samazinājās. Par 2005. gada 2. pusgadu pieejamie ceturkšņa dati joprojām atspoguļoja strauju cenu kāpumu Spānijā un Francijā, lai gan nedaudz mērenākā tempā nekā iepriekš.

IEROBEŽOTA NETIEŠĀ IETEKME UZ VĒLĀKIEM RAŽOŠANAS PROCESA POSMIEM

Euro zonā rūpniecības (izņemot būvniecību) ražotāju cenu gada kāpuma temps 2005. gadā bija 4.1%, ievērojami pārsniedzot 2004. gada līmeni (2.3%; sk. 26. att.). Šo palielinājumu galvenokārt noteica enerģijas cenas, jo rūpniecības, izņemot enerģiju (un būvniecību), ražotāju cenu gada pieauguma temps 2005. gadā bija 1.8% (2004. gadā – 2.0%).

Rūpniecības, izņemot enerģiju, ražotāju cenu gada kāpuma tempa vispārējā stabilitāte neatklāja atšķirīgas apakšsektoru tendences. Kapitālpreču cenu gada pieauguma temps 2005. gadā bija 1.3% (2004. gadā – 0.7%). Šo augšupvērsto spiedienu daļēji kompensēja starppatēriņa preču cenu straujais kritums, daļēji atspoguļojot nenaftas izejvielu cenu tendences un arī iepriekšējā euro kursa kāpuma

novēloto ietekmi. Starppatēriņa preču cenu gada pieauguma temps 2005. gadā samazinājās (no 5.5% janvārī līdz 1.9% decembrī) un vidēji bija 2.9% (2004. gadā – 3.5%).

Tomēr bija maz pazīmju, kas liecinātu par ievērojama cenu spiediena veidošanos vēlākos ražošanas ķēdes posmos. 2005. gadā patēriņa preču ražotāju cenas pieauga par 1.1%, kas liecināja par kritumu salīdzinājumā ar 2004. gada cenām (1.3%). Neliels patērētāju pieprasījums, augoša ārējā konkurence un iepriekšējais euro kursa kāpums, iespējams, neļāva uzņēmumiem palielināt enerģijas un (mazāk) starppatēriņa preču cenas.

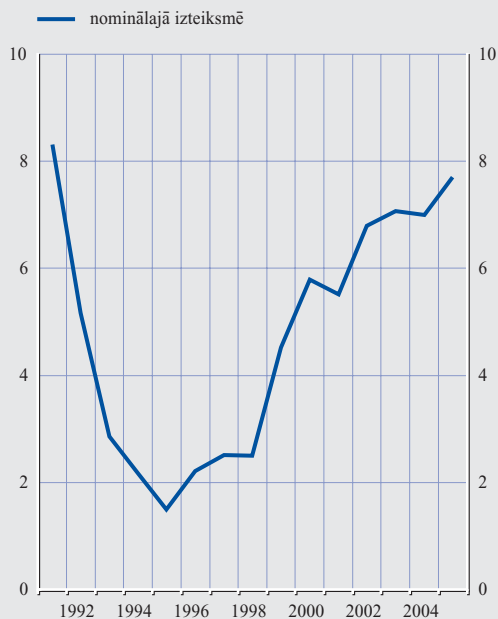
MĒRENAS DARBASPĒKA IZMAKSU ATTĪSTĪBAS TENDENCES 2005. GADĀ

Atlīdzības vienam nodarbinātajam pieaugums 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos būtiski samazinājās, un vidējais gada kāpuma temps bija 1.5% (2004. gadā – 2.0%; sk. 2. tabulu). Šo sarukumu galvenokārt noteica darba samaksas pārmaiņas rūpniecībā, izņemot būvniecību, un mazāk – pakalpojumu sektorā (sk. 27. att.). Tomēr pakalpojumu sektorā norises atšķīrās. Lai gan atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpums ar tirgu saistīto pakalpojumu sektorā 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos palielinājās (vidējais gada kāpuma temps – 1.8%; 2004. gadā – 1.5%), netirgus pakalpojumu sektorā tas ievērojami saruka (vidējais gada pieauguma temps – 0.8%; 2004. gadā – 2.1%).

Citi darbaspēka izmaksu rādītāji arī liecina par mērenu darba samaksas kāpumu. Vienošanās

25. attēls. Mājokļu cenas

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; gada dati)

Avots: ECB aprēķini, pamatojoties uz nesaskaņotiem valstu datiem. Piezīme. 2005. gada dati ir 1. pusgada dati.

26. attēls. Rūpniecības ražotāju cenu dalījums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; mēneša dati)

Avots: Eurostat.

ceļā noteiktās darba samaksas gada pieauguma temps 2005. gadā salīdzinājumā ar 2004. gadu nebija mainījies (2.1%). Turklāt vienošanos par darba samaksu, kas vairākās euro zonas valstīs parakstītas līdz 2005. gada beigām, sniegtā netiešā informācija neliecināja par augstāku naftas cenu netiešo ietekmi, kas pārsniegtu darba samaksas indeksācijas shēmu mehānisku ietekmi tajās valstīs, kurās tās ieviestas. Ņemot

vērā pašreizējo mēreno reālā IKP pieaugumu un ierobežoto spiedienu euro zonas darba tirgos, darba samaksas pārmaiņas 2005. gadā joprojām kopumā bija nelielas.

Lai gan darba samaksas kāpums samazinājās, vienības darbaspēka izmaksu pieaugums 2005. gadā nemainījās. Vienības darbaspēka izmaksas 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos,

2. tabula. Darbaspēka izmaksu rādītāji

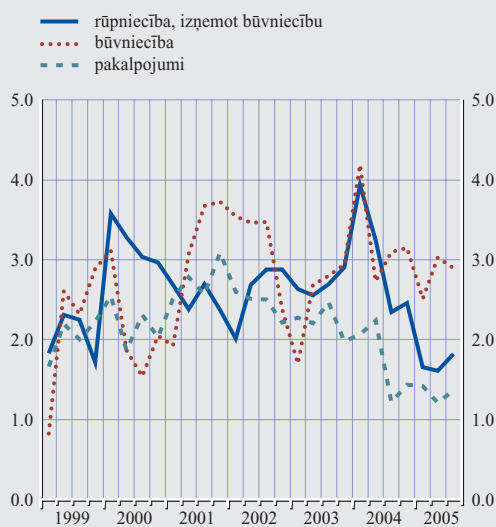
(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %, ja nav norādīts citādi)

	2003	2004	2005	2004 4. cet.	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.
Vienošanās ceļā noteiktā darba samaksa	2.4	2.1	2.1	2.0	2.2	2.1	2.1	2.0
Kopējās darbaspēka stundas izmaksas	3.0	2.5	.	2.4	3.2	2.5	2.2	.
Atlīdzība vienam nodarbinātajam	2.3	2.0	.	1.7	1.5	1.4	1.6	.
<i>Papildposteņi</i>								
Darba ražīgums	0.5	1.1	.	0.7	0.4	0.5	0.9	.
Vienības darbaspēka izmaksas	1.8	0.9	.	1.1	1.1	0.9	0.7	.

Avoti: Eurostat, valstu dati un ECB aprēķini.

27. attēls. Atlīdzība vienam nodarbinātajam nozaru dalījumā

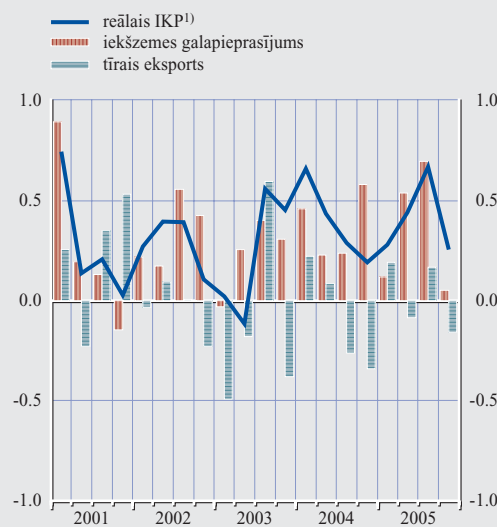
(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; ceturkšņa dati)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

28. attēls. Ieguldījumi reālā IKP ceturkšņa pieaugumā

(ceturkšņa ieguldījums procentu punktos; sezonāli izlīdzināti dati)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

1) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (%).

tāpat kā 2004. gadā, palielinājās vidēji par 0.9%. Šāds kāpums atspoguļoja darba ražīguma pieauguma tempa samazinājumu, kas 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos bija vidēji 0.6% (2004. gadā – 1.1%).

2.4. PRODUKCIJAS IZLAIDE, PIEPRASĪJUMS UN DARBA TIRGUS NORISES

2005. GADĀ LĒNĀKA TAUTSAIMNIECĪBAS IZAUGSME

Euro zonas reālā IKP kāpums (veikta daļēja izlīdzināšana atbilstoši darbadienu skaitam) 2005. gadā bija 1.4% – mazāks nekā iepriekšējā gadā (1.8%) un potenciālajai produkcijas izlaidei ilgākā laikā raksturīgais pieauguma temps (sk. 3. tabulu). Tas, ka 2005. gadā, turpinoties jau kopš 2004. gada vidus novērotajam mērenajam ekonomiskās aktivitātes pieaugumam, darbības rezultāti bija sliktāki, nekā gaidīts, atspoguļoja naftas cenu ietekmes spēku, euro kursa 2004. gada kāpuma novēloto iedarbību un īslaicīgu globālā pieprasījuma pavājināšanos 2005. gada 1. pusgadā.

Atvaseļošanās, kas bija sākusies 2003. gada 3. ceturksnī pēc ieilgušā lēnas izaugsmes perioda no 2001. gada vidus līdz 2003. gada vidum, bija samērā vāja salīdzinājumā ar atvaseļošanās posmiem 20. gs. 80. gadu sākumā un 90. gadu sākumā. To var skaidrot ar vairākiem faktoriem. Pirmkārt, atšķirībā no iepriekšējiem atvaseļošanās posmiem šajā bija ļoti spēcīgs naftas cenu kāpums un nozīmīgs euro kursa pieaugums. Otrkārt, ir varbūtēji pierādījumi tam, ka potenciālais produkcijas izlaides pieaugums pēdējos gados pavājinājies, galvenokārt palēninoties darba ražīguma pieaugumam. Treškārt, vajadzētu ievērot arī to, ka tempa palēninājums pirms atvaseļošanās bija samērā neliels. Tā kā dinamisms, ar kādu noris atgriešanās iepriekšējā stāvoklī, parasti atkarīgs no iepriekšējās lejupslīdes dziļuma, nav pārsteigums, ka pašreizējā atvaseļošanās nav tik spēcīga kā iepriekšējās.⁸

⁸ Sk. arī ECB 2005. gada novembra "Mēneša Biļetena" ielikumu *The current euro area recovery from a historical perspective*.

3. tabula. Reālā IKP pieauguma struktūra

(pārmaiņas; %, ja nav norādīts citādi; sezonāli izlīdzināti dati)

	Gada pieauguma temps ¹⁾					Ceturkšņa pieauguma temps ²⁾							
	2003	2004	2005	2004 4. cet.	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.	2004 4. cet.	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.
Reālais iekšzemes kopprodukts <i>t.sk.</i>	0.7	1.8	1.4	1.6	1.2	1.2	1.6	1.7	0.2	0.3	0.4	0.7	0.3
Iekšzemes pieprasījums ³⁾	1.3	1.8	1.6	1.9	1.6	1.7	1.7	1.6	0.5	0.1	0.5	0.5	0.4
Privātais patēriņš	1.0	1.4	1.4	1.9	1.3	1.5	1.9	0.8	0.9	0.1	0.3	0.5	-0.2
Valdības patēriņš	1.7	1.1	1.3	0.7	0.8	1.2	1.6	1.7	0.0	0.0	0.8	0.9	0.0
Kopējā pamatkapitāla veidošana	0.8	1.8	2.2	1.6	1.2	1.9	2.7	3.2	0.4	0.2	1.0	1.1	0.8
Pārmaiņas krājumos ⁴⁾	0.2	0.3	0.1	0.4	0.4	0.2	-0.3	0.1	0.0	0.0	0.0	-0.2	0.4
Neto eksports ⁵⁾	-0.6	0.0	-0.2	-0.3	-0.3	-0.5	-0.1	0.1	-0.3	0.2	-0.1	0.2	-0.2
Eksports ⁵⁾	1.2	5.9	3.9	5.8	3.1	2.6	4.9	5.1	0.3	-0.9	2.0	3.4	0.5
Imports ⁵⁾	3.0	6.2	4.7	7.1	4.3	4.2	5.4	5.0	1.3	-1.5	2.3	3.1	0.9
Reālā bruto pievienotā vērtība <i>t.sk.</i>													
Rūpniecība, izņemot būvniecību	0.2	1.6	1.3	0.6	0.4	0.6	1.4	2.6	-0.5	0.2	0.8	0.9	0.6
Būvniecība	0.9	1.8	1.7	1.2	-0.4	1.4	2.4	3.1	0.6	-0.5	1.9	0.5	1.3
Tikai ar tirgu saistītie pakalpojumi ⁶⁾	0.9	1.8	2.1	2.0	2.2	1.9	2.1	2.0	0.3	0.6	0.6	0.5	0.2

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīme. Sniegtie dati ir izlīdzināti sezonāli un daļēji arī pēc darbadienu skaita, jo ne visas euro zonas valstis sniedz nacionālo kontu ceturkšņa datu laikrindas, kas izlīdzinātas pēc darbadienu skaita.

1) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %.

2) Pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni; %.

3) Ieguldījums reālā IKP pieaugumā; procentu punktos.

4) Ietverot vērtslieku iegādi un neietverot to pārdošanu.

5) Eksports un imports aptver preces un pakalpojumus, ieskaitot iekšējo pārrobežu tirdzniecību euro zonā. Tā kā no nacionālo kontu importa un eksporta rādītājiem nav izslēgti dati par euro zonas valstu iekšējo tirdzniecību, šie dati nav pilnībā salīdzināmi ar maksājumu bilances datiem.

6) Ietver tirdzniecību, transportu, remontu, viesnīcas un restorānus, sakarus, finanses, darījumu pakalpojumus, nekustamā īpašuma un nomas pakalpojumus.

Mērenāka izaugsme 2005. gadā kopumā saistāma ar mazāku ārējā sektora un iekšzemes pieprasījuma ieguldījumu. 2005. gadā iekšzemes pieprasījuma un eksporta izaugsme atpalika no gaidām 2004. gada beigās (sk. 28. att.).

Attiecībā uz iekšzemes ieguldījumu izaugsmē privātā patēriņa pieaugums 2005. gadā joprojām bija neliels (sk. 3. tabulu). Tas daļēji bija tāpēc, ka, atspoguļojot nominālo ienākumu ierobežoto kāpumu un enerģijas cenu celšanos, bija mazs reāli izmantojamo ienākumu pieaugums. Šo ietekmi nemazināja sarukušie mājsaimniecību uzkrājumi, iespējams, tāpēc, ka saglabājās samērā pesimistiskas nodarbinātības gaidas. Sava loma varbūt bija arī bažām par pensiju un veselības aprūpes sistēmu ilgtspēju, kā arī tam, ka iedzīvotājus ar zemiem ienākumiem un vidēji lielāku patēriņa vēlmi varēja nesamērīgi ietekmēt vājais ienākumu kāpums un pirmās nepieciešamības preču un pakalpojumu cenu šoki. 2005. gadā saglabājās mērena patērētāju

konfidence, lai gan, tuvojoties gada beigām, parādījās tās uzlabojuma pazīmes (sk. 29. att.).

2005. gada 1. pusgadā ieguldījumu apjoma kāpums bija ievērojami zemāks nekā 2004. gada 2. pusgadā. Tā palēnināšanos lielākoties noteica ieguldījumu lēnāks pieaugums ar būvniecību nesaistītās nozarēs, galvenokārt sakarā ar transporta sektora negatīvajām norisēm.

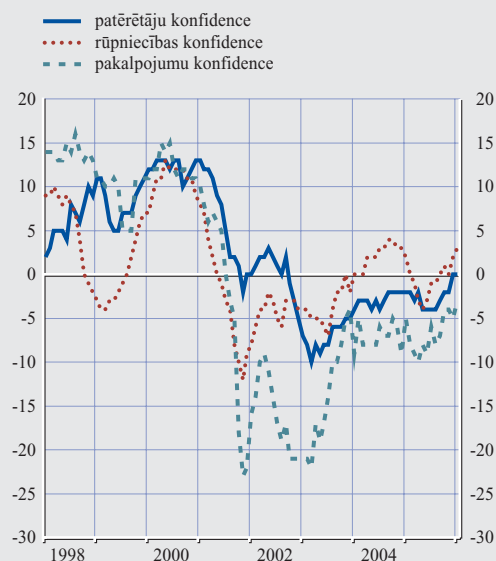
Tomēr no 2005. gada vidus spēcīgāk pieauga kopējā pamatkapitāla veidošana. 2005. gadā faktori, kas veicināja ieguldījumus, ietvēra darbības efektivitātes uzlabojumus, stabili sabiedrību peļņu, ļoti labvēlīgus finansēšanas nosacījumus un globālā pieprasījuma pastiprināšanos.

2005. gada ekonomiskās izaugsmes sektoru dalījums liecina, ka pozitīvu ieguldījumu tajā devusi rūpniecības (izņemot būvniecību), būvniecības un pakalpojuma sektora pievienotā

vērtība. Pievienotās vērtības pieaugums tirgus pakalpojumu sektorā bija lielāks nekā 2004. gadā, bet rūpniecībā (izņemot būvniecību) tas bija zemāks. Rūpniecības un pakalpojumu sektora konfidence 2005. gada 1. pusgadā pasliktinājās, bet 2. pusgadā tā uzlabojās (sk. 29. att.). Pēdējos gadu desmitos ievērojami pieaugusi pakalpojumu sektora nozīme, un gaidāms, ka tā ieguldījums euro zonas tautsaimniecībā nostiprināsies arī turpmākajos gados. 5. ielikumā sniegts euro zonas izaugsmes sektoru struktūras raksturojums, kas papildināts ar pakalpojumu sektora norišu sīkāku analīzi.

29. attēls. Konfidences rādītāji

(procentu starpības; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: Eiropas Komisijas uzņēmumu un patērētāju apsekojumi. Piezīmes. Visi dati ir sezonāli izlīdzināti un aprēķināti kā novirze no vidējā lieluma patērētāju konfidencei un rūpniecības konfidencei, sākot ar 1985. gada janvāri, un pakalpojumu konfidencei, sākot ar 1995. gada aprīli.

5. ielikums

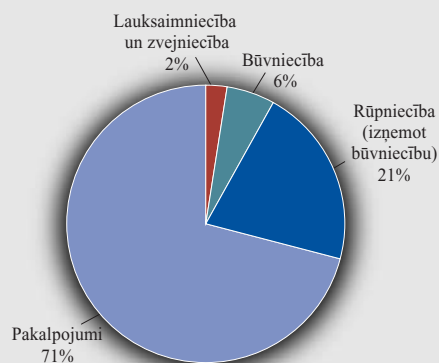
EURO ZONAS IZAUGSMES SEKTORU STRUKTŪRA

Šajā ielikumā sniegts pārskats par euro zonas tautsaimniecības sektoru struktūru un pārmaiņām pēdējos gados. Tajā raksturots arī svarīgāko tautsaimniecības sektoru pēdējo gadu ieguldījums euro zonas pievienotās vērtības un svārstīguma kāpumā, kā arī pētīts, vai pašreizējās atveseļošanās relatīvais vājums salīdzinājumā ar iepriekšējiem uzplaukuma periodiem saistīts ar norisēm konkrētos sektoros.

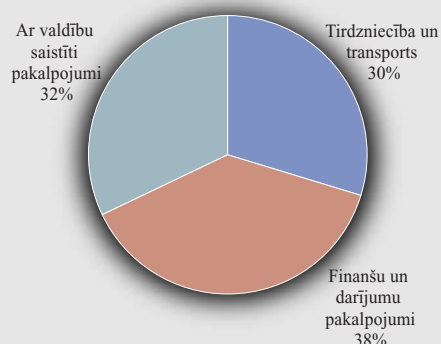
Pievienotās vērtības sektoru dalījums atspoguļo pakalpojumu sektora lielo nozīmi euro zonā (sk. A att.). Pakalpojumu sektors (īpatsvars – aptuveni 70%) ir pats lielākais euro zonas tautsaimniecības sektors. Rūpniecības sektors, kas ietver galvenokārt apstrādes rūpniecību (bet arī ieguves rūpniecību un karjeru izstrādi, kā arī elektroenerģiju, gāzes un ūdens apgādi), dod aptuveni 20% no euro zonas pievienotās vērtības. Būvniecības un lauksaimniecības īpatsvars ir attiecīgi tikai 6% un 2%.

Pakalpojumu sektors parasti tiek tālāk dalīts trijās galvenajās aptuveni vienāda lieluma kategorijās – tirdzniecība un transports, finanšu un darījumu pakalpojumi un sektors, kas galvenokārt sniedz ar valdību saistītus pakalpojumus (sk. B att.). Lai gan šāds dalījums stingri nenodala privātos un valsts pakalpojumus, tirdzniecības un transporta, kā arī finanšu un darījumu pakalpojumu sektori parasti tiek uzskatīti par tirgus pakalpojumu jomām.

A attēls. Kopējā bruto reālā pievienotā vērtība¹⁾

B attēls. Pakalpojumu bruto reālā pievienotā vērtība¹⁾

Avots: Eurostat.

1) Svāri attiecas uz 2005. gadu.

Atbilstoši attīstītajās valstīs parasti novērotajām izaugsmes tendencēm euro zonas tautsaimniecībā notikušas nozīmīgas strukturālas pārmaiņas. Par to liecina ievērojami augusi pakalpojumu sektora loma un rūpniecības sektora nozīmes pastāvīgā pavājināšanās. Piemēram, pakalpojumu sektora īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā kopš 1996. gada pieaudzis aptuveni par 3 procentu punktiem, bet rūpniecības sektora īpatsvars samazinājies par 2 procentu punktiem. Pakalpojumu sektora īpatsvara pieaugumu, iespējams, nosaka vairāki faktori, ieskaitot patērētāju pieprasījuma orientāciju uz pakalpojumiem, pieaugot ienākumiem, un pakalpojuma sektora liberalizāciju, kā arī sieviešu arvien lielāku iesaistīšanos darba tirgū, kas liecina par noteiktu pāreju no mājsaimniecības pienākumiem uz pakalpojumu sniegšanu.

Pārmaiņas atsevišķu euro zonas tautsaimniecības sektoru pievienotās vērtības īpatsvarā atspoguļo būtiskas atšķirības sektoru izaugsmes rezultātos. Darījumu pakalpojumu jomā rūpniecības sektora ārpalpojumu izmantošanas tendence arī var daļēji izskaidrot pakalpojumu sektora paplašināšanos. Šī norise turklāt stiprina abu sektoru savstarpējo saikni. Tabula rāda, ka kopš 20. gs. 90. gadu sākuma reālā kopējā pievienotā vērtība euro zonā salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni augusi par 0.5%. Pakalpojumu apjoma izaugsme norisēja tāpat kā iepriekš, un to veicināja tirgus pakalpojumu apjoma pieaugums. Rūpniecība (izņemot būvniecību) pieauga vidēji par 0.3%, bet būvniecības kāpuma temps, pieaugot tikai par 0.1%, bija vislēnākais. Sava apjoma un veiksmīgās darbības dēļ pakalpojumu sektors bija galvenais euro zonas pievienotās vērtības pieauguma veicinātājs. Kopš 20. gs. 90. gadu vidus pakalpojumu sektora vidējais ieguldījums euro zonas pievienotās vērtības pieaugumā bija 0.4 procentu punkti (rūpniecības sektora vidējais ieguldījums – tikai 0.1 procentu punkts).

Būtiskas sektoru atšķirības ir arī pievienotās vērtības pieauguma svārstību ziņā. Pievienotās vērtības pieauguma svārstības pakalpojumu sektorā (standartnovirzes izteiksmē) ir daudz mazākas nekā citos sektoros. Tomēr pakalpojumu sektora apjomīguma dēļ tas kopš 20. gs. 90. gadu vidus veicinājis pievienotās vērtības svārstības vidēji tikpat spēcīgi kā rūpniecības nozare.

Euro zonas bruto reālā pievienotā vērtība (norises sektoru dalījumā)

(attiecīgo periodu vidējie rādītāji)

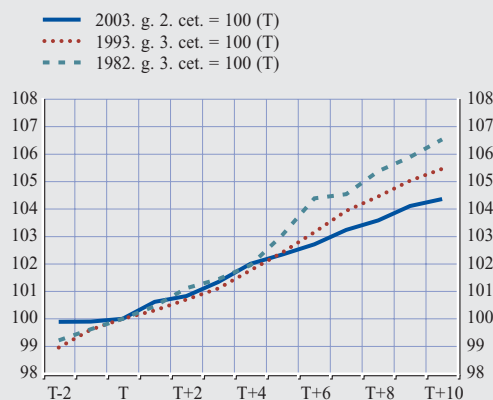
	Pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (%) (1991–2005)	Standartnovirze (no pieauguma salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni) (1991–2005)	Ieguldījums pieaugumā salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (procentu punktos) (1996–2005)	Vidējais absolūtais ieguldījums pieauguma pārmaiņās salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni (procentu punktos) (1996–2005)
Pakalpojumi	0.5	0.3	0.4	0.2
Tirdzniecības un transporta pakalpojumi	0.5	0.6	0.1	0.1
Finanšu un darījumu pakalpojumi	0.7	0.4	0.2	0.1
Ar valdību saistīti pakalpojumi	0.4	0.3	0.1	0.0
Rūpniecība (izņemot būvniecību)	0.3	1.0	0.1	0.2
Būvniecība	0.1	1.7	0.0	0.1
Lauksaimniecība	0.4	1.6	0.0	0.0
Kopā	0.5	0.4	0.5	–

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Ievērojot būtiskās atšķirības euro zonas galveno tautsaimniecības sektoru vidējās izaugsmes rezultātos, rodas jautājums, cik lielā mērā norises katrā no tiem varētu būt ietekmējušas pašreizējo samērā vājo atveseļošanās procesu vēsturiskā skatījumā. Atveseļošanās, kas sākās 2003. gada vidū, zaudēja sparū pacēluma otrajā gadā, bet pēc tam atkal pastiprinājās 2005. gada 3. ceturksnī. C un D attēlā salīdzinātas pakalpojumu un rūpniecības sektora pašreizējā atveseļošanās posma norises ar norisēm divos iepriekšējos uzplaukuma posmos. Tas liecina, ka šā atveseļošanās posma otrā gada samērā sliktie rezultāti nav atkarīgi no kāda atsevišķa sektora vājas darbības. Faktiski gan rūpniecības, gan pakalpojumu sektora relatīvās darbības modelis atbilst vispārējam IKP modelim. Pašreizējā atveseļošanās posma pirmajā gadā nevienā no abiem sektoriem netika novērotas būtiskas novirzes no divu iepriekšējo atveseļošanās periodu vidējām

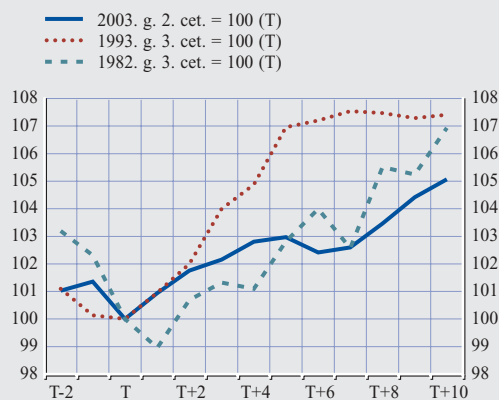
C attēls. Euro zonas pakalpojumu sektora pievienotā vērtība

(indekss: T = 100)

D attēls. Euro zonas rūpniecības sektora pievienotā vērtība

(indekss: T = 100)

Avots: Uz Eurostat datiem balstīti ECB aprēķini.

Piezīme. Atveseļošanās sākuma punkts ir T + 1, kur T ceturksnis ir cikla zemākais punkts saskaņā ar Ekonomiskās politikas pētījumu centra (EPPC) Euro zonas ekonomikas ciklu datēšanas komitejas definīciju (sk. <http://www.cepr.org/data/Dating>), izņemot pedējo atveseļošanās periodu, kurš noteikts, pamatojoties uz reālā IKP ceturkšņa pieauguma modeli.

norisēm. Taču atveseļošanās perioda otrajā gadā pievienotās vērtības pieaugums abos sektoros bija lēnāks nekā vidēji abos iepriekšējos atveseļošanās posmos. Turklāt attēli liecina par daudz nepastāvīgākām norisēm rūpniecības sektorā salīdzinājumā ar pakalpojumu sektoru. Šķiet, ka pašreizējā atveseļošanās posma otrā gada relatīvi vājo attīstību ietekmējuši vairāki faktori, t.sk. mazāks produkcijas izlaides kāpums ilgākā laikā, euro kursa un naftas cenu šoki, kā arī neskaidrība par reformu procesu dažās euro zonas tautsaimniecībās (sk. ECB 2005. gada novembra "Mēneša Biļetena" 5. ielikumu *The current euro area recovery from a historical perspective*).

Kopumā euro zonas pievienotās vērtības pieauguma struktūra sektoru dalījumā liecina par pakalpojumu sektora nozīmi euro zonā. Pakalpojumu sektors ir pats lielākais euro zonas tautsaimniecības sektors. Tā nozīme būtiski augusi pēdējo gadu desmitu laikā, un šāds process, ļoti iespējams, turpināsies; pašlaik tā ietekme uz pievienotās vērtības kāpuma vispārējām svārstībām ir aptuveni tikpat liela kā rūpniecības sektora ietekme. Tādējādi salīdzinājumā ar iepriekšējiem pacēluma periodiem pašreizējā atveseļošanās posma otrajā gadā, t.i., no 2004. gada vidus līdz 2005. gada vidum, lēnāka izaugsme bijusi pamatā visos galvenajos euro zonas sektoros.

Dažādi dispersijas rādītāji liecina, ka reālā IKP pieauguma tempa novirzes euro zonas valstīs 2005. gadā kopumā nemainījās. Daļēji atspoguļojot globālās ekonomiskās izaugsmes un tirdzniecības sašaurināšanos un naftas cenu celšanos, reālā IKP gada vidējais kāpuma temps 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās vai faktiski nemainījās visās euro zonas valstīs, izņemot Spāniju, kur tas nedaudz pieauga un joprojām bija relatīvi spēcīgs.

SITUĀCIJAS UZLABOŠANĀS DARBA TIRGŪ

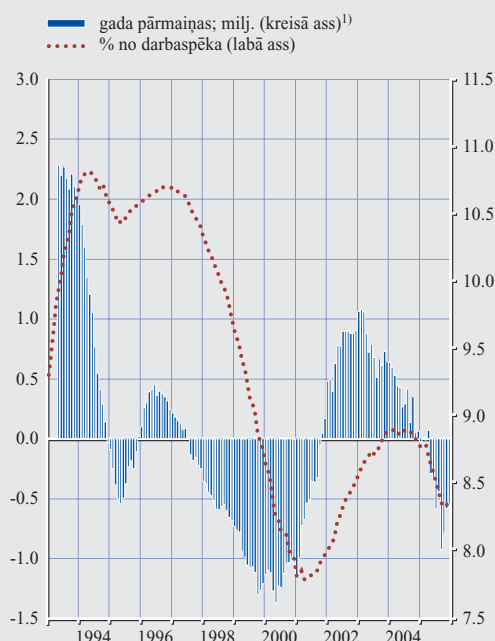
Visu gadu nodarbinātības līmenis paaugstinājās tempā, kas bija līdzīgs 2004. gadā reģistrētajam (sk. 4. tabulu). Runājot par sektoriem, nodarbinātība ievērojami pieauga pakalpojumu un būvniecības sektorā, bet rūpniecībā (izņemot būvniecību) un lauksaimniecībā tā samazinājās. Gada beigās ievērojami uzlabojās arī pakalpojumu sektora un rūpniecības nodarbinātības perspektīvu apsekojumu rādītāji. Iespējams, ka 2005. gada mērenās ekonomiskās attīstības apstākļos liela nozīme bija nesenajiem darba tirgus politikas pasākumiem, kas veicināja nepilnas slodzes nodarbinātības un pašnodarbinātības iespēju paplašināšanos.

2005. gadā bezdarba līmenis euro zonā vienmērīgi pazeminājās un gada beigās noslīdēja līdz 8.3% (sk. 30. att.). Bezdarbs ievērojami samazinājās to strādājošo vidū, kas jaunāki

par 25 gadiem. Pēc strukturālā bezdarba līmeņa (*non-accelerating inflation rate of unemployment*; NAIRU) paaugstināšanās no 20. gs. 70. gadiem līdz 90. gadu vidum, kas

30. attēls. Bezdarbs

(mēneša dati; sezonāli izlīdzināti)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Visu gadu dati attiecas uz visām 12 euro zonas valstīm.

1) Gada pārmaiņas nav sezonāli izlīdzinātas.

4. tabula. Darba tirgus norises

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu; %)

	2003			2004			2005						
	3. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.	1. cet.	2. cet.	3. cet.	4. cet.			
Darbaspēks	0.8	0.9	.	0.1	0.2	0.2	0.3	0.3	0.2	0.0	0.0	0.0	.
Nodarbinātība	0.3	0.7	.	0.1	0.1	0.2	0.3	0.3	0.2	0.0	0.2	0.3	.
Lauksaimniecība ¹⁾	-2.2	-1.0	.	-0.3	-0.3	-0.3	-0.3	0.1	-0.4	-1.1	-0.2	-0.7	.
Rūpniecība ²⁾	-1.1	-0.9	.	-0.4	-0.4	-0.5	0.2	-0.1	0.0	-0.6	0.0	0.0	.
– izņemot būvniecību	-1.5	-1.6	.	-0.5	-0.6	-0.7	0.1	-0.5	0.1	-0.8	-0.1	-0.1	.
– būvniecība	0.0	0.8	.	-0.4	0.1	0.1	0.5	1.1	-0.3	-0.0	0.3	0.4	.
Pakalpojumi ³⁾	0.9	1.4	.	0.3	0.3	0.5	0.3	0.4	0.4	0.4	0.2	0.4	.
Bezdarba līmenis⁴⁾													
Kopā	8.7	8.9	8.6	8.7	8.8	8.9	8.9	8.9	8.8	8.8	8.6	8.4	8.3
Līdz 25 gadiem	17.6	17.9	17.7	17.6	18.1	17.9	18.1	17.9	18.0	18.3	17.6	17.2	17.5
25 gadi un vairāk	7.5	7.6	7.3	7.5	7.6	7.6	7.6	7.6	7.6	7.5	7.4	7.2	7.1

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

1) Ieskaitot zvejniecību, medniecību un mežsaimniecību.

2) Ieskaitot apstrādes rūpniecību, būvniecību, ieguves rūpniecību un karjeru izstrādi, elektroenerģiju, gāzes un ūdens apgādi.

3) Izņemot eksteritoriālās iestādes un organizācijas.

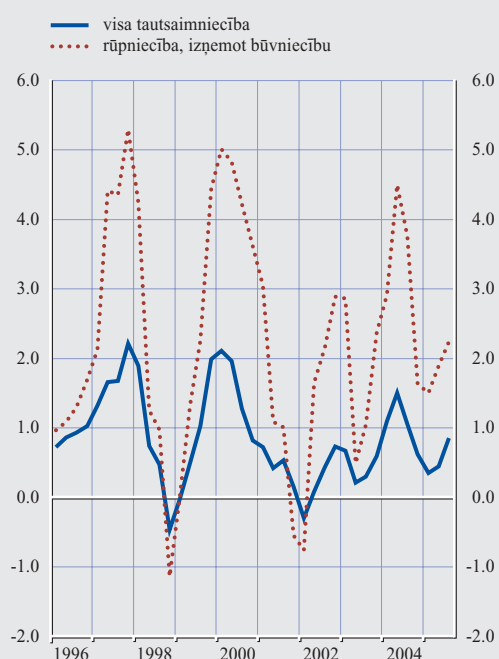
4) Darbaspēks saskaņā ar SDO rekomendācijām (%).

lielākoties atspoguļoja negatīvos šokus un darba tirgus institūciju stingrību lielākajā daļā euro zonas valstu, pēdējo desmit gadu laikā

NAIRU aplēses tika nedaudz pazeminātas.⁹ Šis samazinājums vispirms saistāms ar darba tirgus reformu ietekmi atsevišķās euro zonas valstīs (sīkāka informācija sniegta 6. ielikumā). Laikā, kad vairākās valstīs gūti ievērojami panākumi darba tirgus elastības paaugstināšanā, daudzās citās valstīs vēl nepieciešamas radikālākas reformas. Tikai ļoti apņēmīgi veicot darba tirgus strukturālās reformas, būs iespējams ievērojami samazināt bezdarba līmeni turpmākajos gados, neapdraudot cenu stabilitāti.

31. attēls. Darba ražīgums

(gada pārmaiņas; %)

Avots: Eurostat.

Darba ražīguma kāpums arī 2005. gadā bija mērens (sk. 31. att.). Tā pieauguma temps rūpniecības sektorā (izņemot būvniecību) saglabājās augstāks nekā visas tautsaimniecības darba ražīguma pieauguma līmenis. Euro zonas darba ražīguma pieaugums pēdējos gados bijis neapmierinošs. Tas pēdējā laikā krities no 2% (20. gs. 90. gados) līdz mazliet vairāk par 1%. Zemāks darba ražīguma pieaugums euro zonā daļēji skaidrojams ar augstāku nodarbinātību, vienlaikus liecinot arī par jaunu, darba ražīgumu veicinošu tehnoloģiju nepietiekamu izmantošanu. Pēdējo gadu darba ražīguma kāpuma analīze arī rāda, ka zemākai darba

9 Sk. arī ECB 2005. gada augusta "Mēneša Biļetena" ielikumu *A longer-term perspective on structural unemployment in the euro area.*

kvalitātei¹⁰ ir nozīme darba ražīguma pieauguma izskaidrošanā. Provizoriskie empīriskie dati saista samērā vājos darba ražīguma uzlabojumus euro zonas valstīs ar konkurences trūkumu un darba aizsardzības likumiem.¹¹ Nākotnes perspektīvā tas nozīmē, ka politikai cilvēkkapitāla jomā jābūt veidotai tā, lai radītu plašākas iespējas izglītības iegūšanai un apmācībai darba vietā. Noteikti nepieciešams izstrādāt arī ekonomisko politiku,

kas stimulē inovācijas un veicina darba ražīgumu paaugstinošu tehnoloģiju izmantošanu.

10 Sk.: G. Schwerdt and J. Turunen, "Growth in euro area labour quality", ECB Working Paper No 575, January 2006.

11 Sk.: G. Nicoletti and S. Scarpetta, "Regulation and economic performance: product market reforms and productivity in the OECD", OECD Economics Department Working Paper No 460, November 2005.

6. ielikums

STRUKTURĀLO REFORMU NORISE ES DARBA UN PREČU TIRGOS

Saasināta konkurence, straujas tehnoloģiju pārmaiņas un iedzīvotāju novecošana liecina par to, ka Eiropas valstīm izvīrti jauni uzdevumi, kurus risinot, jārada jaunas iespējas. Runājot par darba un preču tirgiem, šādi uzdevumi ietver darba tirgus elastības paaugstināšanu, darbaspēka iemaņu uzlabošanu, vienotā tirgus (arī pakalpojumiem) izveides pabeigšanu, inovāciju veicināšanu un uzņēmējdarbības vides nostiprināšanu. Lai to paveiktu, nepieciešamas strukturālās reformas, kas vairotu Eiropas ekonomiskās izaugsmes potenciālu, veicinātu jaunu darba vietu rašanos, paātrinātu pielāgošanos un paaugstinātu spēju pretoties šokiem.

Šo uzdevumu risināšanai 2005. gada pavasara Eiropadome vienojās, ka Komisijai, Padomei un dalībvalstīm būtu jāatgriežas pie Lisabonas stratēģijas – 2000. gada martā ieviestās vērienīgās reformu programmas –, atkal koncentrējoties uz ilgtspējīgu izaugsmi un nodarbinātību.¹ Šādā kontekstā un sekojot Komisijas priekšlikumam, ECOFIN 2005. gadā apstiprināja Integrētās vadlīnijas izaugsmei un nodarbinātībai triju gadu posmam (2005–2008), kas ietvēra gan jaunās Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas, gan jaunās Nodarbinātības vadlīnijas. Šajās tautsaimniecības un nodarbinātības vadlīnijās tostarp izteikta nepieciešamība pēc strukturālām reformām, lai uzlabotu ES darba un preču tirgu darbību. Pamatojoties uz "Integrētajām vadlīnijām", dalībvalstis sagatavojušas savas nacionālās reformu programmas, nosakot plānotās strukturālās reformas 2005.–2008. gadam (sk. 4. nodaļas 1. sadaļu). 2005. gada jūlijā Komisija apstiprināja paralēlo Kopienas Lisabonas programmu, kas papildina nacionālās reformu programmas ar pasākumiem, kas veicami Eiropas mērogā.

Viena no svarīgākajām nacionālo reformu programmu prioritātēm ir darba tirgus situācijas uzlabošana. ES vēl joprojām bez darba ir 20 milj. cilvēku, tātad līdz šim veiktie pasākumi nodarbinātības palielināšanā un bezdarba līmeņa samazināšanā norisējuši lēni. Lai gan dalībvalstis paziņojušas par daudzām darba tirgus pilnveidošanas reformām, šķiet, ka jārikojas ātrāk, lai sasniegtu Lisabonas stratēģijā noteiktos nodarbinātības mērķus. Īpaši jāpaaugstina strādājošo sieviešu, par 25 gadiem jaunāku un par 55 gadiem vecāku strādājošo līdzdalības un nodarbinātības līmenis. Pamatojoties uz šādām prioritātēm, 2005. gadā dalībvalstis virzīja savu darba tirgus politiku galvenokārt tā, lai ietekmētu darbaspēka piedāvājumu, lielākam skaitam cilvēku radot stimulus pievienoties darba tirgum. Vairākums politikas pasākumu attiecās uz darba nodokļiem, aktīva darba tirgus politiku, kā arī uz bezdarbnieku un sociālajiem pabalstiem. Lielākā daļa

1 Sk. ECB 2005. gada jūlija "Mēneša Biļetena" rakstu *The Lisbon strategy – five years on*.

pasākumu darba resursu nodokļu jomā vērsti uz darba nodokļu sloga atvieglošanu, lai veicinātu nodarbinātību, samazinot darba resursu izmaksas. Aktīvas darba tirgus politikas jomā vairākas valstis strukturāli pārveidoja savu valsts nodarbinātības pakalpojumu sistēmu. Bezdarbnieku un sociālo pabalstu jomā tika īstenoti dažādi pasākumi, lai ieviešanā būtu konkrētāk vērsta, kontrole stingrāka un atbilstības noteikumi precīzāki. Vairākas ES valstis paziņojušas, ka robežu atvēršanai iebraucējiem no jaunajām dalībvalstīm līdz šim kopumā bijusi pozitīva ietekme. Vienlaikus tika uzsākts nedaudz reformu priekšlaicīgas pensionēšanās jomā.

Eiropa riskē nokļūt zaudētajos cīņā ar sāncenšiem, ja konkurētspējas un regulēšanas ziņā neuzlabosies uzņēmējdarbības vide. Preču, pakalpojumu un enerģijas, t.sk. komunikāciju nozaru, tirgi vēl nav pilnībā konkurētspējīgi. Regulēšanas pilnveidošana nacionālajā un ES līmenī kopumā paātrinājās. Attiecībā uz pakalpojumiem iekšējā tirgus pakalpojumu direktīvas īstenošana būs svarīgs ieguldījums iekšējā tirgus izveides pabeigšanā. Tomēr nepieciešama aktīvāka rīcība, lai likvidētu pievienošanās šķēršļus un nodrošinātu tirgu, t.sk. komunikāciju nozaru tirgu, pareizu darbību.

Darba un preču tirgu reformas jāpapildina ar reformām, kas nodrošinās atbilstošus apstākļus zināšanu attīstībai un inovācijām. Starptautiskajos vērtējumos ES ieņem zemas pozīcijas pētniecībai un attīstībai paredzēto izdevumu ziņā, kuri kopš 2001. gada bijuši gandrīz nemainīgi – aptuveni 1.9% no IKP. Šis rādītājs ir daudz zemāks par Lisabonas stratēģijā noteikto 3% mērķi. Lai gan daudzas dalībvalstis nacionālajās reformu programmās iekļāvušas ievērojamu kopējo pētniecības un attīstības izdevumu palielinājumu līdz 2010. gadam, vidējā un tālākā perspektīvā nepieciešams aktīvāk veicināt līdzekļu, īpaši privātā sektora finansējuma, kāpumu pētniecības un attīstības vajadzībām. Runājot par izglītību, arī šai jomai jāpievērš lielāka uzmanība, lai darba kvalitātes uzlabošanas norises atbilstu Lisabonas stratēģijā noteiktajiem mērķiem.

Apkopojot var teikt, ka 2005. gadā panākts tālāks strukturālo reformu progress. Atjaunotās Lisabonas stratēģijas kontekstā izvirzītie reformu pasākumi, kas deklarēti gan Kopienas Lisabonas programmā, gan nacionālajās reformu programmās, ir gaidīts, pareizajā virzienā vērsts papildu solis. Pamatojoties uz šīm programmām, jākāpina reformu īstenošanas temps.

2.5. FISKĀLĀS NORISES

NEAPMIERINOŠAS BUDŽETA ATTĪSTĪBAS TENDENCES

2005. GADĀ

Runājot par fiskālajām norisēm, euro zonā 2005. gadā bija vērojams pavisam neliels progress stabili valsts finanšu nodrošināšanā. Saskaņā ar jaunākajiem pieejamiem dalībvalstu aktualizēto stabilitātes programmu datiem euro zonas budžeta deficīts nedaudz samazinājās (līdz 2.5% no IKP). Tas nebija pietiekami, lai izvairītos no turpmākās vidējās parāda attiecības pret IKP kāpuma (sk. 5. tabulu). Aplēstie budžeta rezultāti 2005. gadā atspoguļoja nedaudz stingrāku fiskālo nostāju mērenas tautsaimniecības izaugsmes apstākļos.

Vairākas valstis neizpildīja budžeta mērķus, kas noteikti to 2004. gada beigās un 2005. gada 1. pusgadā aktualizētajās stabilitātes programmās. Prognozētie rezultāti bija sliktāki, nekā paredzēts mērķos (vidēji par 0.2 procentu punktiem no IKP), un daļēji to noteica ne tikai zemāka, nekā prognozēts, tautsaimniecības izaugsme, bet arī nepietiekama konsolidācija un izdevumu pārsniegšana atsevišķās valstīs. Aplēstā situācijas pasliktināšanās bija īpaši ievērojama dažās valstīs, kurām jau bija liels budžeta deficīts. Par budžeta situācijas pasliktināšanos 2005. gadā liecina arī to valstu skaita palielināšanās, kuru budžeta deficīta koeficients pārsniedza 3% no IKP atsaucēs vērtību salīdzinājumā ar 2004. gada stabilitātes programmas koriģētajiem

5. tabula. Euro zonas fiskālie rādītāji

(% no IKP)

Valdības budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)				Stabilitātes programmas dati 2005. gadam
	2002	2003	2004	
Euro zona	-2.5	-3.0	-2.7	-2.5
Beļģija	0.0	0.1	0.0	0.0
Vācija	-3.8	-4.1	-3.7	-3.3
Grieķija	-4.9	-5.7	-6.6	-4.3
Spānija	-0.3	0.0	-0.1	1.0
Francija	-3.3	-4.1	-3.7	-3.0
Īrija	-0.6	0.2	1.4	0.3
Itālija	-2.7	-3.2	-3.2	-4.3
Luksemburga	2.1	0.2	-1.2	-2.3
Nīderlande	-2.0	-3.2	-2.1	-1.2
Austrija	-0.4	-1.2	-1.0	-1.9
Portugāle	-2.8	-2.9	-3.0	-6.0
Somija	4.3	2.5	2.1	1.8

Valdības bruto parāds				Stabilitātes programmas dati 2005. gadam
	2002	2003	2004	
Euro zona	69.2	70.4	70.8	71.0
Beļģija	105.8	100.4	96.2	94.3
Vācija	61.2	64.8	66.4	67.5
Grieķija	111.6	108.8	109.3	107.9
Spānija	53.2	49.4	46.9	43.1
Francija	58.8	63.2	65.1	65.8
Īrija	32.4	31.5	29.8	28.0
Itālija	108.3	106.8	106.5	108.5
Luksemburga	6.8	6.7	6.6	6.4
Nīderlande	51.3	52.6	53.1	54.4
Austrija	66.7	65.1	64.3	63.4
Portugāle	56.1	57.7	59.4	65.5
Somija	42.3	45.2	45.1	42.7

Avoti: Eiropas Komisija (2002.–2004. gadam), 2005. un 2006. gada aktualizētās stabilitātes programmas (2005. gadam) un ECB aprēķini. Piezīme. Dati pamatojas uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras definīciju. Budžeta bilances neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus.

datiem. Tiek lēsts, ka četru valstu (Vācijas, Grieķijas, Itālijas un Portugāles) budžeta deficīts pārsniedza atsaucē vērtību, lai gan stabilitātes programmās šāda situācija prognozēta tikai divās valstīs. Šo valstu (izņemot Portugāli, kurā no 2002. gada līdz 2004. gadam īstenoti nozīmīgi pasākumi budžeta deficīta saglabāšanai 3% no IKP līmenī vai zem tā) budžeta deficīts kopš euro ieviešanas 1999. gadā lielākoties pārsniedza atsaucē vērtību. Prognozēts, ka Vācijas budžeta deficīta koeficients 2005. gadā būs 3.3% no IKP, bet savukārt Francijas – 3.0%. Tādējādi Vācijas budžeta deficīts ceturto gadu pēc kārtas saglabājās virs 3% no IKP. Pēc būtiskas statistisko datu pārskatīšanas 2004. gadā kļuva skaidrs, ka saskaņā ar EKS 95 metodoloģiju

Grieķijas budžeta deficīts kopš 1997. gada pārsniedza atsaucē vērtību, un prognozēts, ka 2005. gadā tā līmenis būs 4.3% no IKP. Arī Itālija 2005. gadā ievērojami pārsniedza atsaucē vērtību (aplēstais budžeta deficīta koeficients – 4.3% no IKP). Salīdzinājumā ar 2004. gadu Portugālē budžeta deficīts faktiski divkārtējies, pēc nozīmīgo politikas pasākumu beigām sasniedzot 6.0% no IKP.

Budžeta rezultāti euro zonā kopumā atspoguļoja nedaudz stingrāku fiskālās politikas nostāju. Aplēstais reālais IKP pieaugums bija zemāks nekā potenciālais, un tas nozīmē, ka ekonomiskais cikls negatīvi ietekmēja budžeta norises. Procentu maksājumi saglabājās stabili,

atspoguļojot vēsturiski zemas procentu likmes un labvēlīgu finanšu situāciju.

Tā kā konsolidācijas vajadzības euro zonas valstīs ļoti atšķiras, par ko liecina atsevišķu valstu cikliski koriģētās fiskālās bilances svārstīšanās no pārpalikuma (aptuveni 2.5% no IKP) līdz deficītam (aptuveni 5% no IKP), valsts finanšu situācijas strukturālie uzlabojumi vairākās valstīs joprojām bija nepietiekami salīdzinājumā ar nepieciešamo līmeni. Deficīta samazināšanas pagaidu pasākumi un vienreizēji efekti tomēr padara situāciju neskaidrāku (lai gan mazāk nekā iepriekšējos gados) un būtībā neveicina tās ilgstošu uzlabošanu. Tiek lēsts, ka euro zonā kopumā valdības izdevumi un ieņēmumi (procentos no IKP) nedaudz palielinājušies. Tiešo nodokļu un sociālo iemaksu samazināšana pamatā kompensē 2005. gadā novēroto izdevumu ierobežojumu apjomu un netiešo nodokļu palielinājumu.

Paredzams, ka 2005. gadā parāda attiecība pret IKP euro zonā trešo gadu pēc kārtas palielināsies un būs 71.0% no IKP. Šo pieaugumu noteica

zems sākotnējā pārpalikuma koeficients, tas, ka tautsaimniecības izaugsme bija zemāka nekā valsts parāda implicētā vidējā procentu likme un – dažos gadījumos – parādu palielinošas akciju plūsmas korekcijas. Lielākās daļas euro zonas valstu parāda koeficients pārsniedza atsaucē vērtību (60% no IKP). Daudzos gadījumos parāda attiecība pret IKP turpināja augt. Itālijai bija visaugstākais parāda koeficients euro zonā (aplēstais rādītājs – 108.5% no IKP). Grieķijas parāda koeficients samazinājās tikai nedaudz, parādam 2005. gadā saglabājoties virs 100% no IKP. Paredzams, ka trīs pārējās valstis, kuru parāda koeficients pārsniedz 60% no IKP atsaucē vērtību (t.i., Vācija, Francija un Portugāle), nebūs samazinājušas savu parāda attiecību pret IKP. Lai gan tiek lēsts, ka Beļģijai 2005. gadā atkal bija sabalansēts budžets, ko daļēji noteica pagaidu pasākumu īstenošana, tās parāda koeficienta samazināšanu ietekmēja ievērojamu deficīta-parāda korekciju veikšana. Par būtiskām budžeta neatbilstībām un nelabvēlīgu parāda dinamiku euro zonā liecināja arī valdības parāda vērtspapīru emisijas apjoms (sk. 7. ielikumu).

7. ielikums

VALDĪBAS PARĀDA VĒRTSPAPĪRU EMISIJAS TENDENCES EURO ZONĀ

Valdības parāda vērtspapīru emisijas apjoms 2005. gadā joprojām bija liels, jo pieauga valdību finansējuma vajadzības budžeta deficīta novēršanai. Līdz 1999. gadam, kad sākās EMS trešais posms, lielākajai daļai euro zonas valstu bija tikai nelielas budžeta neatbilstības vai pat tā pārpalikums, un tāpēc šo valstu aizņemšanās vajadzības bija nelielas. Tomēr pēc 2000. gada budžeta situācija sāka pasliktināties, un to daļēji noteica nelabvēlīgāki ekonomiskie nosacījumi, tāpēc palielinājās euro zonas valstu kopējās aizņemšanās vajadzības. Šo attīstības tendenci

A tabula. Euro zonas valdību emitēto parāda vērtspapīru gada pieauguma temps

(%; perioda beigās)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Valdības vērtspapīri kopā	4.3	3.6	2.5	2.7	4.1	4.7	5.0	4.1
<i>Ilgtermiņa vērtspapīri</i>	6.3	5.7	3.3	2.2	2.9	3.9	5.7	4.8
Fiksēta procentu likme			5.1	5.2	3.9	5.0	6.1	4.7
Mainīga procentu likme			-4.0	-16.2	-9.4	-5.5	5.1	9.3
<i>Īstermiņa vērtspapīri</i>	-10.5	-16.0	-7.1	8.8	19.1	13.4	-1.3	-3.3

Avots: ECB.

atspoguļo gan parāda attiecības pret IKP kāpums, gan valdības emitēto parāda vērtspapīru lielāks gada pieauguma temps euro zonā. Pēdējos četros gados tas vidēji bija aptuveni 4.5% (sk. A tabulu).

Apdrozībā esošo valdības parāda vērtspapīru struktūras analīze atklāj, ka valdības parāda vērtspapīrus galvenokārt emitē centrālā valdība, un 2005. gada decembrī tie veidoja 93.8% no apdrozībā esošo parāda vērtspapīru apjoma, savukārt pārējās valdības emitētie parāda vērtspapīri – atlikušos 6.2%. Tomēr pārējās valdības sektors kļuvis aktīvāks. No 1998. gada līdz 2005. gadam centrālās valdības emitēto parāda vērtspapīru īpatsvars nepārtraukti samazinājās, savukārt pārējās valdības emitēto parāda vērtspapīru īpatsvars divkāršojās (sk. B tabulu).

Parāda vadībā valstis turpināja ilgtermiņa kursu. Svarīgs faktors, kas veicināja valdības ilgtermiņa parāda vērtspapīru emisiju, bija zemās procentu likmes. Faktiski 2005. gada beigās ilgtermiņa parāda vērtspapīri bija 92.3% no apdrozībā esošo parāda vērtspapīru apjoma, savukārt īstermiņa parāda vērtspapīru īpatsvars bija tikai 7.7%. Vienlaikus 2005. gadā vērojams arī īstermiņa parāda vērtspapīru negatīvs pieauguma temps. Ilgtermiņa parāda vērtspapīru gada pieauguma temps nedaudz samazinājās (no 5.7% 2004. gadā līdz 4.8% 2005. gadā).

B tabulā parādīts, ka lielākā daļa valdības ilgtermiņa parāda vērtspapīru emitēta ar fiksētu procentu likmi. Laika gaitā mainīgas ilgtermiņa procentu likmes parāda vērtspapīru īpatsvars ievērojami samazinājies (no 11.9% 1998. gadā līdz 7.9% 2005. gada decembrī). Šo attīstības tendenci noteica pakāpeniskā dažu valdību izmaksātās termiņa prēmijas samazināšanās fiksētas procentu likmes ilgtermiņa vērtspapīriem 20. gs. 90. gadu beigās cenu stabilitātes apstākļos. Tomēr 2005. gadā mainīgās procentu likmes parāda vērtspapīru īpatsvars nedaudz pieauga (līdz 7.9%; 2004. gadā – 7.7%). Itālija ir vienīgā valsts, kurā mainīgās procentu likmes parāda vērtspapīru īpatsvars ievērojami (par 21%) pārsniedza euro zonas vidējo līmeni, lai gan kopš 1998. gada tas būtiski samazinājies. Mainīgās ilgtermiņa procentu likmes vērtspapīru pieauguma temps euro zonā 2005. gadā palielinājās līdz 9.3%, atspoguļojot parāda vērtspapīru emisijas tendences citos tirgus segmentos, piemēram, MFI (sk. šīs nodaļas 2.2. sadaļu). Šis pieaugums varētu būt saistīts ar to, ka mainīgās procentu likmes vērtspapīrus pozitīvi ietekmēja ļoti zemas īstermiņa procentu likmes (sk. A tabulu).

B tabula. Euro zonas valdību emitēto parāda vērtspapīru atlikumu struktūra

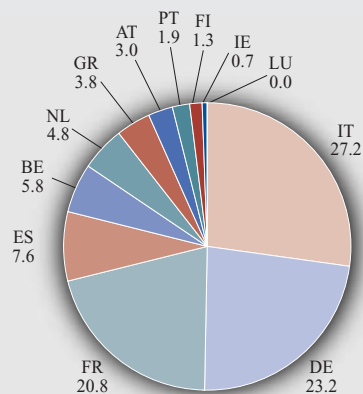
(% no valdības emitēto parāda vērtspapīru kopapjoma; perioda beigās)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Centrālās valdības vērtspapīri	96.9	96.9	96.7	96.3	95.4	94.7	94.3	93.8
<i>Ilgtermiņa vērtspapīri</i>	87.5	89.3	89.8	89.0	87.2	85.8	86.0	86.2
<i>Īstermiņa vērtspapīri</i>	9.4	7.6	6.9	7.2	8.2	8.9	8.3	7.6
Pārējās valdības vērtspapīri	3.1	3.1	3.3	3.7	4.6	5.3	5.7	6.2
<i>Ilgtermiņa vērtspapīri</i>	3.0	3.0	3.2	3.6	4.5	5.2	5.6	6.1
<i>Īstermiņa vērtspapīri</i>	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Valdības vērtspapīri kopā								
<i>Ilgtermiņa vērtspapīri</i>	90.5	92.3	93.0	92.6	91.7	91.1	91.6	92.3
Fiksēta procentu likme	75.9	79.2	81.1	82.5	82.0	82.2	82.8	83.4
Mainīga procentu likme	11.9	10.6	10.0	8.8	8.1	7.6	7.7	7.9
<i>Īstermiņa vērtspapīri</i>	9.5	7.7	7.0	7.4	8.3	8.9	8.4	7.7
Valdības vērtspapīri kopā (mljrd. euro)	3 314.6	3 450.7	3 547.6	3 765.7	3 940.2	4 142.0	4 370.5	4 588.3

Avots: ECB.

A attēls. Euro zonā apgrozībā esošie valdības parāda vērtspapīri emisijas valstu dalījumā 2005. gadā

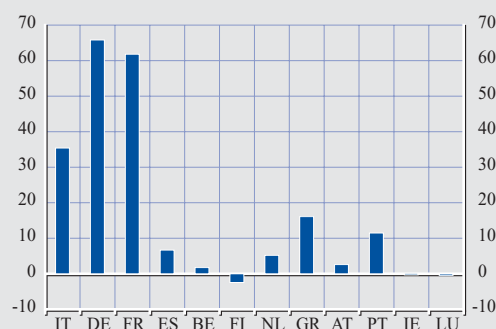
(%; perioda beigās)

Avots: ECB.

B attēls. Valdības parāda vērtspapīru neto emisijas emisijas valstu dalījumā 2005. gadā

(mljrd. euro; perioda vidējie rādītāji)

Avots: ECB.

Kopumā jaunākās tendences valdības finansēšanas struktūrā atspoguļo to, ka valsts parāda vadības stratēģijas pozitīvi ietekmējušas labvēlīgās finanšu tirgus tendences, ko nosaka pēdējo 10 gadu laikā īstenotā ekonomikas politika, kas vairāk orientēta uz stabilitāti. Visbūtiskākais sabiedrības ieguvums ir ievērojami zemāka valdības budžeta daļa, kas izlietota procentu maksājumiem.

Aplūkojot apgrozībā esošo valdības parāda vērtspapīru kopapjomu 2005. gada decembrī (sk. A att.), redzams, ka Itālija ir lielākais emitents (27.2% no euro zonas kopājuma). Tad seko Vācija un Francija (attiecīgi 23.2% un 20.8%). Šo triju valstu parādi veido vairāk nekā divas trešdaļas no visu euro zonas valstu parāda. Salīdzinot neto emisijas līmeni 2005. gadā, redzams, ka Vācijai ir lielākais apjoms (65.8 mljrd. euro). Tai seko Francija un Itālija (attiecīgi 61.8 mljrd. euro un 35.4 mljrd. euro; sk. B att.).

2006. GADA VALSTS FINANŠU PERSPEKTĪVAS

Jaunākie stabilitātes programmu grozījumi liecina, ka mērķi atspoguļo konsolidācijas progresu, kas vairākumā gadījumu pamatā atbilst pārskatītajam Stabilitātes un izaugsmes paktam. Taču (tāpat kā iepriekšējos gados) daudzām valdībām nav pietiekami konkrētu vai ticamu plānu visaptverošai fiskālo neatbilstību novēršanai. Vērojama neliela mērķtiecīga izdevumu ierobežošana, taču paredzams, ka to kompensēs nodokļu samazināšana. Tādējādi vienlaikus saruku valdības izdevumi un ieņēmumi. Tāpēc ir bažas, ka lielākās daļas valstu centieni budžeta deficīta novēršanai būs nepietiekami un ka pietrūks arī visaptverošu strukturālu reformu. 2006. gada stabilitātes programmas norāda uz mērenu euro

zonas vidējā budžeta deficīta samazinājumu (0.2 procentu punkti) līdz 2.3% no IKP un nosaka, ka tautsaimniecības izaugsme būs tuvu potenciālajam līmenim. Šādos apstākļos 2006. gadā ekonomiskajam ciklam būtu neitrāla ietekme uz fiskālajām norisēm un procentu maksājumi euro zonas līmenī nedaudz samazinātos. Vidējais parāda koeficients pamatā saglabātos stabils – tuvu 71% no IKP.

Runājot par valstīm ar pārmērīgu budžeta deficītu, Grieķija 2006. gadā plāno samazināt budžeta deficītu zem 3%, savukārt Vācija un Itālija to paredz darīt tikai 2007. gadā, bet Portugāle – 2008. gadā. Šīs valstis un Francija plāno sasniegt vidēja termiņa mērķiem atbilstošu

fiskālo situāciju tikai pēc īstenojamo programmu aptvertā perioda. Pārējās valstis to paveiks, vēlākais, līdz 2008. gadam.

FISKĀLAJAI POLITIKAI NEPIECIEŠAMS STRATĒGISKS PAVĒRSIENS

Saskaņā ar Eiropas Komisijas apliecināto un aktualizētajās stabilitātes programmās norādīto līdzšinējās un paredzamās fiskālās norises rada vairākas nopietnas problēmas.

Pirmkārt, prioritāte jānosaka fiskālajai konsolidācijai. Nopietnas bažas izraisa to valstu skaits, kurām ir būtiskas fiskālās neatbilstības. Uzlabojoties izaugsmes perspektīvām, valstīm rodas laba iespēja censties novērst pārmērīgu budžeta deficītu un nodrošināt stabilas valsts finanses. Tomēr šķiet, ka, neīstenojot papildu pasākumus, vairākas valstis nevar izpildīt savas konsolidācijas saistības. No tā jāizvairās īpaši tāpēc, lai atjaunotu pārskatītā Stabilitātes un izaugsmes pakta uzticamību. Eiropas fiskālā struktūra ir EMS stūrakmens, kas nostiprina fiskālās disciplīnas gaidas un tādējādi veicina izaugsmi, stabilitāti un kohēziju euro zonā.

Otrkārt, atbilstoši ekonomiskajam pamatojumam pārskatītajā Paktā vairāk akcentēta budžeta bilanču ilgstoša konsolidācija, nevis vienreizēji un pagaidu pasākumi, kas nepieciešami fiskālās situācijas uzlabošanai. Tāpēc, kā paredzējušas dažas valdības, būtu ļoti svarīgi mazināt paļaušanos uz šādiem pasākumiem. Ir skaidrs, ka pagaidu pasākumi var mazināt konsolidācijas centienus, kas nepieciešami strukturālo budžeta problēmu risināšanai, ar kurām saskaras daudzas euro zonas valstis. Turklāt šādu pasākumu sniegtie īstermiņa guvumi var turpmāk izraisīt tālāku pasliktināšanos. Tāpēc nākamajam paaudzēm varētu būtu lielāks fiskālais slogs.

Treškārt, lai veicinātu nodarbinātību un izaugsmi, lielākajai daļai euro zonas valstu nepieciešama visaptveroša reformu stratēģija. Šajās reformās jāietver fiskālās konsolidācijas nodrošināšana. Ņemot vērā, ka daudzas valstis grib šajā stratēģijā iekļaut darba un kapitāla ienākumu efektīvo nodokļu likmju samazināšanu, būtiska nozīme ir valdības izdevumu kontrolei.

Stabilu un izaugsmi veicinošu valsts finanšu nodrošināšanā svarīga nozīme ir strukturālo izdevumu reformām. Lai veicinātu ieguldījumus, inovācijas un nodarbinātību, jāparedz izdevumi efektīvu mērķu sasniegšanai. Vienlaikus jāuzlabo izdevumu kontroles mehānismi, lai izvairītos no izdevumu pārsniegšanas, kas bieži rada budžeta deficīta mērķu augšupvērstu izlīdzināšanu. Daudzos gadījumos būs būtiski arī pārskatīt valdības saistības, lai uzlabotu valsts izdevumu kvalitāti. Tas ļaus valstīm nodrošināt stabilas finanses, sniedzot atbilstošu finansējumu valsts sektora galveno uzdevumu izpildei.

2.6. VALŪTAS KURSU UN MAKSĀJUMU BILANCES NORISES

EURO KURSA KRITUMS 2005. GADĀ

Pēc ievērojama kāpuma 2004. gada pēdējos trijos mēnešos euro kurss 2005. gada 1. pusgadā samazinājās. Šī kursa krišanās bija samērā plaša, bet visizteiktāk tā bija vērojama attiecībā pret ASV dolāru un vairākām Āzijas valstu valūtām, kuras tika oficiāli vai *de facto* piesaistītas ASV dolāram. Tāpēc, lai gan euro kurss atguva agrākos zaudējumus attiecībā pret Japānas jenu, vairākumam divpusējo euro un citu valūtu pāru svārstības bija samērā nelielas. Tādējādi līdz 2005. gada beigām euro kurss bija stabilizējies nominālajā efektīvajā izteiksmē (aptuveni par 6% zemāks nekā gada sākumā; sk. 32. att.).

Euro kurss, kas 2004. gada beigās bija sasniedzis augstāko līmeni kopš tā ieviešanas 1999. gadā gan nominālajā efektīvajā izteiksmē, gan attiecībā pret ASV dolāru, sāka samazināties, mainoties tirgus izpratnei par valūtas kursu ietekmējošiem faktoriem. Šajā laikā arvien vairāk pazīmju liecināja par ekonomiskās aktivitātes uzlabošanu ASV un Japānā, lai gan euro zonas perspektīvas joprojām netika vērtētas kā iepriecinošas. Īpaši ASV informācija, kas liecināja par spēcīgu tautsaimniecības izaugsmi vienlaikus ar augošu inflācijas spiedienu pazīmēm, acīmredzot novirzīja tirgus uzmanību no lielā un pastāvīgā ASV tekošā konta deficīta uz augstāku procentu likmju gaidām ASV, tādējādi atbalstot ASV valūtu. Šīs norises tikai neilgi tika

pārtrauktas (no 2005. gada februāra vidus līdz marta sākumam), kad uz ASV valūtu īslaicīgi tika izdarīts spiediens, izplatoties pieņēmumiem par atsevišķu centrālo banku veikto ārvalstu valūtas rezervju diversifikāciju. Tomēr marta vidū tirgus noskaņojums attiecībā pret ASV dolāru uzlabojās, lai gan tas kļuva negatīvāks attiecībā pret euro kursu. Šī tendence pastiprinājās jūnija sākumā pēc Līguma par Konstitūciju Eiropai noraidīšanas Francijā un Nīderlandē. Euro kursa ārējās vērtības ievērojamo pazemināšanos no marta vidus līdz jūlija beigām tikai daļēji līdzsvaroja tā kāpums attiecībā pret četrus lielāko jauno ES dalībvalstu valūtām. Vēlmes riskēt īslaicīga samazināšanās pasaulē, šķiet, ietekmējusi ieguldījumu lēmumus Centrālajā Eiropā un Austrumeiropā, īpaši no marta vidus līdz jūnija sākumam, tāpēc valūtu stabilitāte šajā reģionā diezgan ievērojami samazinājās.

2005. gada 2. pusgadā ārvalstu valūtu tirgos joprojām dominēja cikliskie faktori, savukārt strukturālo faktoru nozīme, šķiet, bija mazinājusies. Īpaši ASV procentu likmju starpības palielināšanās attiecībā pret citām lielākajām valstīm joprojām ir bijusi ASV dolāru atbalstošs faktors. Turpmāk to veicināja ar Iekšzemes ieguldījumu aktu¹² saistītās ASV korporatīvās plūsmas un ziņas, ka ārējais ASV aktīvu pieprasījums turpina palielināties, tādējādi, iespējams, mazinot tirgus bažas par ASV tekošā konta deficīta finansēšanu. Tomēr pazīmes, kas liecināja par euro zonas uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, līdzsvaroja ASV dolāra kursa kāpumu, tādējādi euro kurss attiecībā pret ASV dolāru no 2005. gada jūlija līdz decembra beigām tikai nedaudz samazinājās. Japānas tautsaimniecības perspektīvu uzlabošanās acīmredzot nebija pietiekama, lai līdzsvarotu lejupvērsto ietekmi uz Japānas jenu, ko noteica augstākas naftas cenas un Japānas un citu lielāko valstu peļņas likmju starpības palielināšanās. Tāpēc Japānas jenas kurss 2005. gada 2. pusgadā ievērojami samazinājās. Ķīna 21. jūlijā atteicās no oficiālās piesaistes ASV dolāram un pārgāja uz kontrolētu mainīgu valūtas kursa režīmu ar atsauci uz valūtu grozu. Šīs pārmaiņas galvenokārt bija jūtamas Āzijā un, šķiet, tām nebija ilgstošas tiešas ietekmes uz euro kursu.

2005. gada 30. decembrī 1 euro atbilda 1.20 ASV dolāriem. Tas ir aptuveni par 11% zemāks rādītājs nekā gada sākumā. 2005. gadā euro kurss samazinājās arī attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu mārciņu (par 3.9%), Norvēģijas kronu (par 2.5%) un Austrālijas un Kanādas dolāru (attiecīgi par 7.0% un 14.4%). Tas samazinājās arī attiecībā pret dažām jauno ES dalībvalstu valūtām, t.i., Polijas zlotu (par 5.4%) un Čehijas kronu (par 4.7%). Minētajā periodā euro kurss bija gandrīz nemainīgs attiecībā pret Japānas jenu un Šveices franku.

Euro kursa kritumu attiecībā pret minētajām valūtām tikai daļēji kompensēja tā mērens kāpums attiecībā pret Ungārijas forintu un (vēl vairāk) attiecībā pret Zviedrijas kronu (par 5.1%).

2006. gada janvārī euro kurss palielinājās attiecībā pret lielāko daļu nozīmīgāko valūtu, bet februārī – samazinājās. 2006. gada pirmajos divos mēnešos tirgus gaidas par turpmāko monetārās politikas kursu īpaši euro zonā, ASV un Japānā, šķiet, galvenokārt ietekmēja euro kursa attīstības tendences. 2006. gada 24. februārī euro kurss nominālajā efektīvajā izteiksmē bija aptuveni par 0.3% zemāks nekā tā līmenis gada sākumā.

Euro reālais efektīvais kurss – pamatojoties uz dažādiem izmaksu un cenu indeksiem – arī 2005. gadā samazinājās atbilstoši nominālā efektīvā valūtas kursa kritumam (sk. 32. att.). 2005. gada 4. ceturksnī euro reālā efektīvā kursa indeksi nedaudz pārsniedza to līmeni 1999. gada 1. ceturksnī un tuvojās to vidējam līmenim pēdējo 10 gadu laikā.

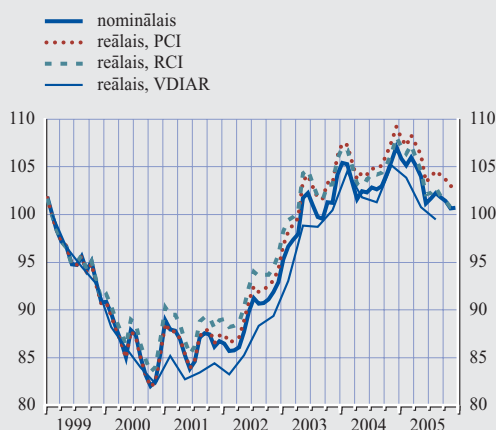
TEKOŠĀ KONTA POZITĪVAIS SALDO 2005. GADĀ SAMAZINĀJĀS GALVENOKĀRT AUGSTĀKU NAFTAS IMPORTA IZMAKSU DĒĻ

Euro zonas tekošā konta negatīvais saldo 2005. gadā bija 29.0 mljrd. euro (t.i., 0.4% no IKP), lai gan 2004. gadā tas bija pozitīvs

¹² Iekšzemes ieguldījumu akts dod iespēju ASV uzņēmumiem attiecīgajos fiskālajos gados repatriēt ārzonā turēto peļņu ar izdevīgu nodokļu likmi.

32. attēls. Euro nominālais un reālais efektīvais kurss¹⁾

(mēneša/ceturkšņa dati; indekss: 1999. gada 1. cet. = 100)

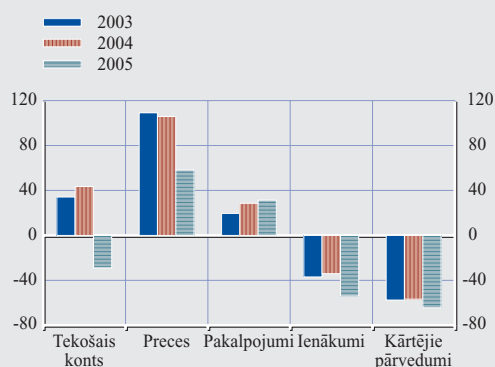

Avots: ECB.

1) EVK-23 indeksa palielinājums atspoguļo euro kursa kāpumu. Mēneša datu jaunākie novērojumi attiecas uz 2005. gada decembri. Uz VDIAR balstīta reālā EVK-23 jaunākie novērojumi ir 2005. gada 3. ceturkšņa dati, un tie daļēji pamatojas uz aplēsēm.

33. attēls. Tekošā konta balance un tās komponenti

(mljrd. euro; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: ECB.

(43.5 mljrd. euro; 0.6% no IKP). Šo samazinājumu lielākoties noteica preču pozitīvā saldo un – mazāk – ienākumu negatīvā saldo samazināšanās, savukārt pakalpojumu un kārtējo pārvedumu atlikumi pamatā palika nemainīgi (sk. 33. att.).

Euro zonas tekošā konta ģeogrāfiskais dalījums, kas pieejams līdz 2005. gada 3. ceturksnim, liecina, ka kumulētā tekošā konta pozitīvā saldo krasi samazinājumu, kas bija vērojams 12 mēnešu periodā līdz 2005. gada septembrim, galvenokārt noteica naftas tirdzniecības ar naftas eksportētājvalstīm negatīvā saldo pieaugums. Vienlaikus naftas tirdzniecības ar ASV pozitīvais saldo saglabājās gandrīz nemainīgs (aptuveni 41 mljrd. euro), savukārt tirdzniecības ar pārējām ES valstīm pozitīvais saldo pieauga par 14 mljrd. euro. Šo kāpumu galvenokārt noteica tirdzniecības ar Lielbritāniju pozitīvā saldo pieaugums.

Tā kā importa vērtība palielinājās straujāk nekā eksporta vērtība, preču pozitīvais saldo 2005. gadā samazinājās par 47.6 mljrd. euro. Preču eksporta vērtība palielinājās aptuveni

tādā pašā tempā kā 2004. gadā, savukārt preču importa vērtības pieaugums bija neliels. Ienākumu negatīvais saldo krasi palielinājās, īpaši gada beigās, atspoguļojot ienākumu maksājumu lielāku pieaugumu.

Preču tirdzniecības dinamiku var labāk izprast, izmantojot *Eurostat* ārējās tirdzniecības statistiku, kurā sniegts ārpus euro zonas veiktā preču eksporta un importa vērtības dalījums cenās un apjomos (pieejamā statistika aptver periodu līdz 2005. gada novembrim). Runājot par importu, ievērojamo preču importa vērtības pieaugumu 2005. gadā galvenokārt noteica enerģijas produktu importa vērtības straujā palielināšanās, kas lielākoties atspoguļo naftas cenu kāpumu. Turklāt importa apjoms pieauga, īpaši 2005. gada 2. pusgadā. Pēc samazināšanās 2005. gada 1. pusgadā importa apjoma kāpumu noteica euro zonas kopējā galapprasījuma palielināšanās, īpaši izdevumu importa intensitātes kategorijās, piemēram, investīcijās un eksportā.

Runājot par eksportu, tā cenas un apjoms veicināja preču eksporta vērtības pieaugumu

2005. gadā. Eksporta cenu pieaugumu daļēji noteica ar augstākām naftas cenām saistīto izmaksu palielināšanās. Gada laikā preču eksporta apjoma palielinājumu galvenokārt noteica euro zonas ārējā pieprasījuma tendences. Pēc samazināšanās 1. ceturksnī euro zonas ārējais pieprasījums pārējās gada mēnešos strauji palielinājās, lai gan ne tik strauji kā iepriekšējos gados. Sevišķi strauji pieauga eksports uz Āziju (īpaši – Ķīnu) un jaunajam ES dalībvalstīm, atspoguļojot ekonomiskās aktivitātes nostiprināšanos šajos reģionos

2005. gadā. Euro zonas eksportu veicināja arī naftas eksportētājvalstu no naftas gūto ieņēmumu palielināšanās izraisītā ietekme (sk. 8. ielikumu). Attiecībā uz produktiem kapitālpreču eksports sasniedza straujāko pieaugumu, bet patēriņa preču eksports bija mērenāks. Attiecībā uz cenu konkurētspēju eksporta apjomu gada sākumā negatīvi ietekmēja euro kursa kāpuma novēlotā ietekme. Tomēr tā turpmākais kritums, iespējams, veicinājis to, ka 2005. gada 2. un 3. ceturksnī eksporta apjoms pārsniedza ārējā pieprasījuma pieauguma tempu.

8. ielikums

NO NAFTAS GŪTO IEŅĒMUMU PALIELINĀŠANĀS UN TĀS IETEKME

Pieaugot naftas cenām un ražošanas apjomam, kopš 2002. gada ievērojami palielinājušies naftas eksportētājvalstu no naftas eksporta gūtie ieņēmumi. Šajā ielikumā aplūkoti Naftas eksportētājvalstu organizācijas (OPEC) un Neatkarīgo Valstu Savienības (NVS), kas kopā ražo aptuveni 70% no starptautiski pārdotās naftas, no naftas eksporta gūtie uzkrātie ieņēmumi. Tiek lēsts, ka apvienotie OPEC un NVS ieņēmumi palielinājušies no 250 mljrd. ASV dolāru 2002. gadā līdz aptuveni 630 mljrd. ASV dolāru 2005. gadā (sk. A att.). Ielikumā aplūktas no naftas gūto ieņēmumu palielināšanās (*oil-bill recycling*) izraisītās sekas un īpaši abi galvenie kanāli – finanšu tirgi un starptautiskā tirdzniecība –, pa kuriem no naftas eksporta gūtie ieņēmumi tiek novirzīti uz naftas importētājvalstīm.

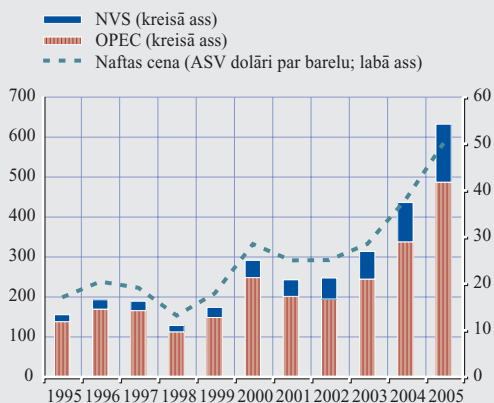
Viens no iespējamajiem resursu pārdales scenārijiem pēc ietilguša augstu naftas cenu perioda ir tāds, ka naftas eksportētājvalstis palielina savus noguldījumus starptautiskajās bankās un/vai pārāk ārvalstu kapitāla vērtspārus un parāda instrumentus. Parasti un īpaši pēc otrā naftas cenu šoka 20. gs. 80. gadu sākumā OPEC valstis galvenokārt ieguldījušas ASV aktīvos un tirgos un savus noguldījumus bankās veikušas gandrīz tikai ASV dolāros. Līdzīgi naftas cenu kāpumam no 1998. gada vidus līdz 2000. gada beigām ar nelielu novēlošanos sekoja starptautiskajās bankās turēto OPEC neto aktīvu gandrīz divkārtīga palielināšanās – rādītājs, kas liecina par OPEC līdzekļu novirzīšanu noguldījumos starptautiskajās bankās. Tomēr šāda situācija nebija vērojama pēdējā naftas cenu pieauguma periodā, jo OPEC aktīvu apjoms attiecībā pret SNB pakļautajām bankām kopš 2001. gada 1. ceturkšņa pamatā saglabājies neliels (sk. B att.).¹ Ieguldījumu aina, kuru var novērot, aplūkojot banku bilanci, tomēr, iespējams, neatspoguļo situāciju kopumā. Patiešām, aplūkojot pārrobežu kapitāla plūsmas, ASV Valsts kase uzrāda OPEC turēto ASV vērtspāriu apjoma palielināšanos par 92% no 2001. gada janvāra līdz 2005. gada septembrim (no 28.5 mljrd. ASV dolāru līdz 54.6 mljrd. ASV dolāru). Turklāt no naftas gūtie eksporta ieņēmumi, iespējams, novirzīti ASV vērtspāriem, izmantojot ārzonas tirgus.

Naftas eksportētājvalstu aktīvu valūtu struktūrā ir dažas būtiskas pārmaiņas. OPEC valstis pakāpeniski palielināja euro denominēto noguldījumu īpatsvaru no 12% 1999. gada sākumā

¹ Sk. SNB 2005. gada decembra ceturkšņa pārskata 25.–27. lpp. Neto aktīvi attiecas uz atšķirību starp OPEC aktīviem un pasīviem attiecībā pret SNB pakļautajām bankām un norāda uz līdzekļu novirzīšanu uz starptautisko banku sistēmu.

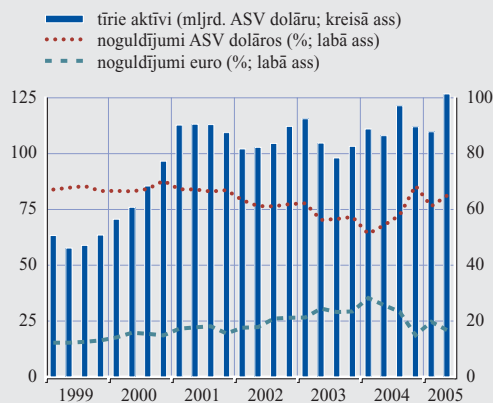
A attēls. Naftas eksporta ieņēmumi

(mljrd. ASV dolāru, ja vien nav norādīts citādi)

Avoti: Starptautiskās Enerģētikas aģentūras un ECB speciālistu aplēses.

B attēls. OPEC tīrie aktīvi un valūtu struktūra

Avoti: SNB un ECB aprēķini.
Piezīme: Jaunākie novērojumi attiecas uz 2005. gada 2. ceturksni.

līdz vairāk nekā 28% 2004. gada 1. ceturkšņa beigās. Vienlaikus bija vērojams arī stabils ASV dolāros denominēto noguldījumu īpatsvara samazinājums. Tomēr kopš 2004. gada OPEC valstis atkal pakāpeniski palielinājušas ASV dolāros veikto noguldījumu daļu, neraugoties uz samērā augsto euro kursa kāpumu šajā gadā. Tādējādi palielinājās ASV dolāros denominēto noguldījumu īpatsvars no zemākā līmeņa (51%) 2004. gada 1. ceturkšņa beigās līdz 65% 2005. gada 2. ceturksnī. Vienlaikus apjoma ziņā līdzīgi saruka euro denominēto noguldījumu īpatsvars (2005. gada 2. ceturksnī – 17%).

Krievijas, kas ir lielākā naftas ražotāja NVS un pasaulē lielākā naftas eksportētāja ārpus OPEC, turētie neto aktīvi nesenaos naftas cenu kāpuma periodos būtiski palielinājās, un mainījās arī to valūtas struktūra (sk. C att.). Krievija kopš 2002. gada bijusi SNB pakļauto banku neto kreditore. No 2002. gada vidus līdz 2005. gada 2. ceturksnim euro denominēto noguldījumu īpatsvars vairāk nekā trīskāršojās, pieaugot no 11% līdz 36%. Šis samērā krasais palielinājums pēdējo triju gadu laikā zināmā mērā atspoguļo arī šajā periodā novēroto nozīmīgo euro kursa kāpumu attiecībā pret ASV dolāru un to, ka Krievijas monetārās institūcijas arvien vairāk izmanto euro kā starptautisko rezervju veidošanas valūtu. Kā skaidrots tālāk, šī pāreja uz sabalansētāku noguldījumu portfeli valūtu dalījumā var liecināt par naftas ražotāju vēlmi nosargāt savu pirktspēju laikā, kad to imports tiek novirzīts no ASV uz Eiropu un pārējām valstīm.

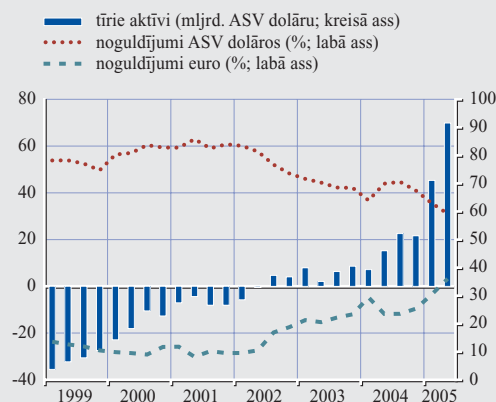
Starptautiskā tirdzniecība norāda uz otro iespējamo no naftas gūto ieņēmumu palielinājuma novirzīšanas kanālu. Pirmā un otrā naftas cenu kāpuma izraisītā šoka laikā 20. gs. 70. gados OPEC no naftas eksporta gūtā ieņēmumi ilgstoši visai nozīmīgi pārsniedza kopējo importa apjomu, veidojot "no naftas atkarīgās tirdzniecības pozitīvu saldo". Tas kļuva negatīvs 20. gs. 80. gadu vidū, kad naftas cena samazinājās aptuveni līdz 15 ASV dolāriem par barelu. Saldo atkal kļuva pozitīvs 2000. gadā, kad bija vērojams krass naftas cenu kāpums. Tomēr kopš 2001. gada OPEC no naftas atkarīgās tirdzniecības pozitīvais saldo saglabājies visai mērens salīdzinājumā ar iepriekšējiem periodiem, kad naftas cenas bija augstas, lai gan bija ievērojams naftas cenu un naftas eksporta apjoma pieaugums. Tas liecina, ka OPEC uzkrātie no naftas eksporta gūtā ieņēmumi, kas arvien pieaug, atbilda augošajam OPEC importam apjoma. Līdzīgu tendenci

var novērot NVS. To uzrādītais no naftas atkarīgās tirdzniecības negatīvais saldo krasi samazinājās pēc naftas cenu kāpuma 1999. un 2000. gadā. Ievērojamais naftas cenu kāpums tomēr sakrita ar NVS no naftas atkarīgās tirdzniecības bilances pasliktināšanos no 2001. gada līdz 2004. gadam. Tas liecina, ka NVS šajos gados uzkrātie no naftas eksporta gūtie ieņēmumi, kas arvien palielinās, atbilda augošajam importa apjomam. Tomēr 2005. gada 1. pusgadā NVS no naftas atkarīgās tirdzniecības negatīvais saldo atkal ievērojami samazinājās.

Kopējais OPEC un NVS importa apjoma vidējais gada pieaugums nominālajā ASV dolāru izteiksmē no 2001. gada līdz 2004. gadam bija attiecīgi 18% un 21%. Šķiet, ka euro zonu labvēlīgi ietekmējis naftas eksportētājvalstu ievērojamais pieprasījums. OPEC un NVS no euro zonas iegūtā importa vidējais gada pieauguma temps no 2001. gada līdz 2004. gadam bija attiecīgi 21% un 26%, tāpēc pieauga euro zonas tirgus īpatsvars abos naftas eksportētājreģionos (sk. tabulu). Arī Āzijas valstīm (izņemot Japānu) izdevās palielināt savu relatīvo īpatsvaru kopējā OPEC un NVS importā. Šie dati būtiski atšķiras no ASV, kur tirgus īpatsvars šajā periodā ievērojami samazinājās. 2005. gadā euro zonu joprojām labvēlīgi ietekmēja augošais naftas eksportētājvalstu imports. OPEC un NVS importa apjoms 2005. gada 1. pusgadā (jaunākie pieejamie dati) salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu pieauga (attiecīgi par 22% un 25%).

Kopumā kopš 1999. gada naftas eksportētājvalstu, īpaši OPEC valstu, papildus no naftas eksporta gūto ieņēmumu sadalījumā vērotas atšķirīgas tendences. Pēc ievērojama naftas cenu kāpuma 1999. gadā OPEC valstis noguldīja lielu no naftas gūto ieņēmumu procentuālo daļu starptautiskajās bankās, savukārt importa izmantošanas līmenis bija zems. Tomēr kopš 2001. gada gan OPEC, gan NVS valstis nozīmīgi palielināja savu importa apjomu. Šis nesensais NVS un OPEC valstu importa kāpums, šķiet, labvēlīgi ietekmējis euro zonu. Tādējādi, ja naftas cenu kāpumam būtu jāsamazina ekonomiskā aktivitāte euro zonā, no naftas gūto ieņēmumu palielināšanās ietekmei, šķiet, pēdējā laikā zināmā mērā vajadzētu mazināt sākotnēji pieaugušo naftas cenu negatīvo ietekmi.

C attēls. Krievijas tīrie aktīvi un valūtu struktūra

Avoti: SNB un ECB aprēķini.

Piezīme. Jaunākie novērojumi attiecas uz 2005. gada 2. ceturksni.

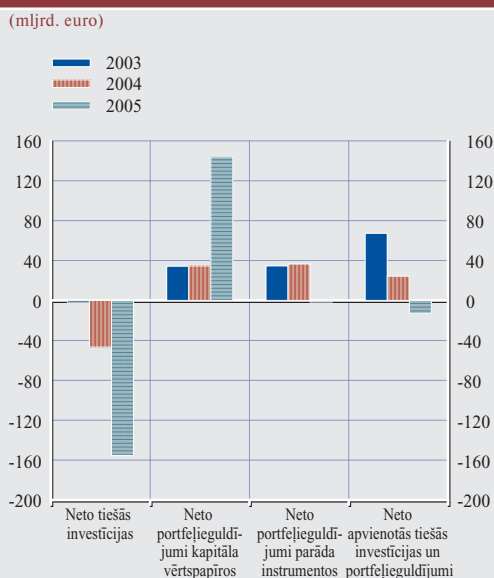
Atsevišķu valstu tirgus daļas OPEC un NVS importā

(% no kopējā importa apjoma)

	OPEC			NVS		
	1998	2001	2004	1998	2001	2004
Euro zona	26.0	24.8	26.7	32.0	31.6	33.2
ASV	15.4	12.5	8.9	7.0	6.5	3.7
Lielbritānija	5.9	5.0	4.4	2.5	2.3	2.5
Āzija, izņemot Japānu un Ķīnu	9.8	10.7	12.3	2.8	2.5	3.1
Japāna	9.2	8.3	7.0	1.4	1.8	3.3
Ķīna	3.7	4.8	7.4	1.9	2.9	5.9

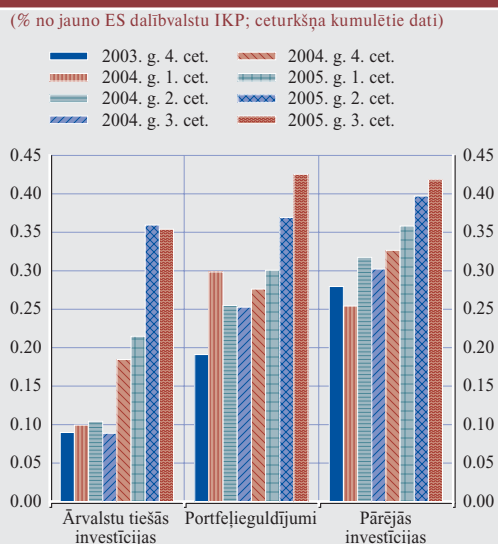
Avoti: SVF un ECB aprēķini.

34. attēls. Euro zonas finanšu konts

Avots: ECB.

35. attēls. Euro zonas finanšu plūsmas uz jaunajām ES dalībvalstīm

Avots: ECB.

APVIENOTO TIEŠO INVESTĪCIJU UN PORTFEĻIEGULDĪJUMU NEGATĪVAIS SALDO 2005. GADĀ

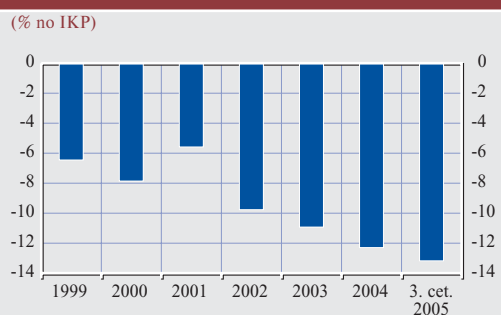
2005. gadā finanšu kontā euro zonas apvienoto tiešo investīciju un portfeļieguldījumu negatīvais saldo bija 13 mljrd. euro (2004. gadā pozitīvais saldo – 24 mljrd. euro). Šo samazinājumu galvenokārt noteica kapitāla vērtspāpīru portfeļieguldījumu pozitīvā saldo pieaugums, ko kompensēja tiešo investīciju negatīvais saldo un zemāks parāda instrumentu pozitīvais saldo (sk. 34. att.).

Lielāku tiešo investīciju deficītu 2005. gadā noteica euro zonas ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) pieaugums galvenokārt pašu kapitāla veidā. Šī palielināšanās var daļēji atspoguļot euro zonas korporāciju atgūto interesi par konkurences veicināšanu ar ārvalstu saistīto uzņēmumu starpniecību, kā arī *Royal Dutch Shell* ārkārtas pārstrukturēšanas operāciju. Vienlaikus ĀTI pozitīvais saldo euro zonā 2004. gadā bija zems. Minētās norises noteica gaidas, ka pārējās pasaules valstīs varētu būt spēcīgāka tautsaimniecības izaugsme nekā euro zonā.

Portfeļieguldījumu neto pozitīvā saldo kāpumu veicināja nerezidentu veikto euro zonas kapitāla vērtspāpīru neto pirkumu pieaugums. Šos pirkumus daļēji nodrošināja *Royal Dutch Shell* pārstrukturēšanas rezultātā iegūtie kapitāla vērtspāpīri un augstāku no euro zonas akciju tirgiem gūto ieņēmumu gaidas. Tirgus aptaujas dati norādīja arī uz ārvalstu investoru interesi par euro zonas kapitāla vērtspāpīriem, kuru cenas tie uzskatīja par daudz izdevīgākām nekā citos tirgos.

Pievēršoties parāda instrumentiem, 2005. gadā strauji pieauga pārrobežu plūsmas, lielāko daļu darījumu veicot obligācijās un parādzīmēs. 2005. gadā bija vērojamas divas noteiktas tendences: gada sākumā – stabils euro zonas parāda instrumentu pozitīvā saldo pieaugums, kas vasaras sākumā sasniedza augstāko līmeni, pēc tam, 2. pusgadā, saldo kļuva negatīvs. Šī tendenču maiņa, iespējams, atspoguļojusi faktu, ka ASV un euro zonas valstu valdības obligāciju un parādzīmju peļņas likmju starpība, īpaši vasarā, diezgan būtiski palielinājās.

36. attēls. Neto starptautisko investīciju bilance

Avots: ECB.

Pamatojoties uz kumulētajām plūsmām 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos, Lielbritānija un jaunās ES dalībvalstis bija galvenās euro zonas tiešo investīciju saņēmējas. Jaunās ES dalībvalstis šajā periodā bija arī galvenās ieguldītājas euro zonā. Portfeļieguldījumu ģeogrāfiskais dalījums rāda, ka euro zonas portfeļieguldījumi ārvalstīs 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos galvenokārt tika virzīti uz Lielbritāniju un ārzonu centriem. Euro zonas ieguldītāji veica arī lielus ASV obligāciju un parādzīmju neto pirkumus un neto pārdeva ASV kapitāla vērtspapīrus un naudas tirgus instrumentus.

Jaunās ES dalībvalstis kopumā saņēma ievērojamu euro zonas ārvalstu investīciju apjomu. Skaidri redzama pozitīva tendence, ka euro zonas investoriem šis reģions varētu šķīst samērā ienesīgs un ka šajā periodā, iespējams, nostiprinājusies finanšu integrācija starp euro zonu un jaunajām ES dalībvalstīm (sk. 35. att.).

STARPTAUTISKĀ INVESTĪJU BILANCE 2005. GADĀ TURPINĀJA PASLIKTINĀTIES

Euro zonas starptautiskās investīciju bilances (s.i.b.) dati attiecībā pret pārējām pasaules valstīm, kas pieejami par periodu līdz 2005. gada 3. ceturkšņa beigām, norādīja, ka euro zonas neto saistības ir 1 049 mljrd. euro (13.2% no euro zonas IKP; 2004. gada beigās – 946 mljrd. euro (12.4% no IKP) un 2003. gada beigās – 809 mljrd. euro (11.0% no

IKP); sk. 36. att.). Lielākās neto saistības 2005. gadā galvenokārt noteica portfeļieguldījumu neto saistību pieaugums (no 1 071 mljrd. euro līdz 1 350 mljrd. euro), ko daļēji kompensēja tiešo investīciju neto aktīvu pozīcijas palielinājums (no 89 mljrd. euro līdz 224 mljrd. euro) un pārējo ieguldījumu neto saistību samazinājums (no 241 mljrd. euro līdz 212 mljrd. euro).

Saskaņā ar euro zonas ĀTI ģeogrāfisko dalījumu 2004. gada beigās 24% bija ieguldīti Lielbritānijā un 21% – ASV. Raksturojot euro zonas portfeļieguldījumus ārvalstīs, abu šo valstu atbilstošās daļas bija 23% un 35%. Šīs divas valstis bija arī svarīgākie tiešie investori euro zonā.

3. EKONOMISKĀS UN MONETĀRĀS POLITIKAS NORISES ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠAJĀS ES DALĪBVALSTĪS

EKONOMISKĀ AKTIVITĀTE

Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs 2005. gadā samazinājās salīdzinājumā ar 2004. gadu, taču saglabājās spēcīgāks nekā euro zonā (sk. 6. tabulu). Tāpat kā iepriekšējos gados, visspēcīgākā izaugsme bija vērojama Baltijas valstīs (par 7% augstāks kāpums) un Slovēnijā un Čehijas Republikā (abās valstīs pieauguma temps bija 6%).

Lielākajā daļā valstu saglabājās stabils iekšzemes pieprasījums spēcīgā privātā patēriņa kāpuma dēļ, kas 2005. gadā joprojām bija augsts, īpaši lielākajā daļā jauno dalībvalstu. Mājsaimniecību izdevumus veicināja nozīmīgs reāli izmantojamo ienākumu pieaugums, kā arī ekspansīvā fiskālā politika un mājokļu cenu palielināšanās dažās valstīs. Turklāt augošs privātā sektora kredītēšanas kāpums vairākās ārpus euro zonas esošajās ES valstīs, īpaši Baltijas valstīs, veicināja ieguldījumu nekustamajā īpašumā un mājsaimniecību izdevumu pieauguma saglabāšanos. 2005. gadā bija vērojams neliels patēriņa kāpums Maltā (atspoguļojot zemu izmantojamo ienākumu pieaugumu), Polijā (darba samaksas ierobežošanas un

lielāku uzkrājumu dēļ) un Lielbritānijā (augstāku procentu likmju un mājokļu tirgus aktivitātes samazināšanās ietekmē). Iekšzemes pieprasījumu vēl vairāk veicināja joprojām spēcīgais ieguldījumu pieaugums daudzās ārpus euro zonas esošajās dalībvalstīs, īpaši Baltijas valstīs, Ungārijā, Maltā, Slovēnijā un Zviedrijā. Straujo ieguldījumu kāpumu noteica zemas procentu likmes, ražotāju konfidences atjaunošanās, augsts kapitāla izmantošanas līmenis un pozitīvas stabila pieprasījuma prognozes, turklāt no ES fondiem gūtie finanšu resursi arī veicināja ieguldījumu pieaugumu jaunajās dalībvalstīs.

Savukārt attiecībā uz ārējo pieprasījumu eksports bija galvenais noteicošais reālā IKP izaugsmes faktors lielākajā daļā jauno dalībvalstu, īpaši Baltijas valstīs, Čehijas Republikā, Ungārijā un Polijā. Taču neto eksporta ieguldījums reālā IKP pieaugumā ārpus euro zonas esošajās ES valstīs ievērojami atšķīrās, bet visā grupā kopumā tā ietekme bija galvenokārt neitrāla. 2005. gadā jaunajās dalībvalstīs saglabājās samērā augsts eksporta un importa kāpums, liecinot, ka ilgstošais tirdzniecības integrācijas

6. tabula. Reālā IKP pieaugums ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.
Čehijas Republika	2.6	1.5	3.2	4.4	6.0	5.3	5.8	6.0	6.7
Dānija	0.7	0.5	0.7	1.9	3.4	0.3	4.7	4.8	3.7
Igaunija	6.5	7.2	6.7	7.8	.	7.2	9.9	10.6	.
Kipra	4.1	2.1	1.9	3.9	3.8	3.9	3.6	4.0	3.6
Latvija	8.0	6.5	7.2	8.5	10.2	7.3	11.4	11.4	10.5
Lietuva	7.2	6.8	10.5	7.0	7.5	4.4	8.4	7.6	8.8
Ungārija	4.3	3.8	3.4	4.6	4.1	3.2	4.5	4.5	4.3
Malta	0.3	1.5	-2.5	-1.5	2.5	0.1	2.8	4.1	2.8
Polija	1.1	1.4	3.8	5.3	3.2	3.6	1.2	3.4	.
Slovēnija	2.7	3.5	2.7	4.2	3.9	2.8	5.4	3.6	3.7
Slovākija	3.8	4.6	4.5	5.5	6.0	5.1	5.1	6.2	7.6
Zviedrija	1.1	2.0	1.7	3.7	2.7	1.1	3.3	3.5	2.9
Lielbritānija	2.2	2.0	2.5	3.2	1.8	2.0	1.6	1.8	1.8
ES10 ¹⁾	2.8	2.6	3.9	5.1	4.5	4.1	3.8	4.8	.
ES13 ²⁾	2.1	2.0	2.5	3.5	2.5	2.2	2.4	2.7	2.5
Euro zona	1.9	0.9	0.7	2.1	1.3	0.6	1.9	1.4	1.3

Avoti: Eurostat un Lietuvas un Slovēnijas nacionālie statistikas biroji gada pieauguma tempam 2005. gadā šajās abās valstīs.

Piezīmes. Ceturkšņa dati nav sezonāli izlīdzināti, izņemot Čehijas Republiku (sezonāli izlīdzināti) un Lielbritāniju (sezonāli izlīdzināti un atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti). Čehijas Republikas gada pieauguma temps 2005. gadā ir ceturkšņu vidējais rādītājs.

1) ES10 kopējais rādītājs ietver to 10 valstu datus, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā.

2) ES13 kopējais rādītājs ietver 13 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu datus.

process bija guvis jaunu impulsu tirdzniecības barjeru likvidēšanas dēļ (galvenokārt pārtikas produktiem) pēc pievienošanās ES.

2005. gadā lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo dalībvalstu, īpaši Baltijas valstīs, Polijā un Slovākijā, situācija darba tirgū turpināja uzlaboties. Lai gan bezdarba līmenis tikai pakāpeniski samazinājās, nodarbinātības pieaugums jaunajās dalībvalstīs strauji palielinājās, īpaši tajās, kurās bija vērojams vislielākais bezdarbs. Sevišķi augsts bezdarba līmenis saglabājās Polijā un Slovākijā, aptuveni divreiz pārsniedzot euro zonas rādītāju. Kiprā, Dānijā un Lielbritānijā situācija darba tirgū bija salīdzinoši stabila (par 6% zemāks bezdarba līmenis).

CENU ATTĪSTĪBAS TENDENCES

2005. gadā viszemākā SPCI inflācija – zemāka nekā euro zonas vidējais rādītājs – bija vērojama Zviedrijā, Čehijas Republikā, Dānijā un Lielbritānijā. Lielākajā daļā pārējo ārpus euro zonas esošo ES valstu SPCI inflācija bija tikai nedaudz augstāka par euro zonas vidējo rādītāju, lai gan Latvijā, Igaunijā un Ungārijā tā pārsniedza 3% (sk. 7. tabulu). Salīdzinājumā ar 2004. gadu vairākumā jauno dalībvalstu (izņemot

Baltijas valstis) SPCI inflācija 2005. gadā bija zemāka, savukārt Dānijā un Lielbritānijā tā no zema līmeņa pieauga, sasniedzot augstākus rādītājus.

Inflācijas dinamiku ārpus euro zonas esošajās dalībvalstīs daļēji noteica kopīgi faktori. Vairākās jaunajās dalībvalstīs 2005. gada 1. pusgadā vērojamā inflācijas samazināšanās atspoguļoja cenu pieauguma (kas saistīts ar pievienošanos ES 2004. gadā) bāzes efektu. Turklāt šķiet, ka lielākajā daļā ārpus euro zonas esošo dalībvalstu spēcīga konkurence izraisīja lejupvērstu spiedienu uz cenu dinamiku (īpaši rūpniecības precēm un pārtikai). Savukārt naftas cenas kāpums radīja augšupvērstu spiedienu uz inflāciju. Tomēr tā konkrētā ietekme katrā valstī bija citāda, galvenokārt atspoguļojot atšķirības patēriņa tendencēs, tirgus struktūrā un enerģijas izmantošanas intensitātē ražošanas procesā. Turklāt, tā kā daudzās ārpus euro zonas esošajās ES valstīs enerģijas cenas lielākoties tiek administratīvi regulētas, augstāku naftas cenu transmisija uz inflāciju 2005. gadā, iespējams, pilnībā nenotika. Inflācijas spiediens dažās jaunajās dalībvalstīs radās arī ilgstoši spēcīgā iekšzemes pieprasījuma rezultātā.

7. tabula. SPCI inflācija ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs un euro zonā

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2005 1. cet.	2005 2. cet.	2005 3. cet.	2005 4. cet.
Čehijas Republika	4.5	1.4	-0.1	2.6	1.6	1.4	1.2	1.6	2.2
Dānija	2.3	2.4	2.0	0.9	1.7	1.1	1.6	2.2	2.0
Igaunija	5.6	3.6	1.4	3.0	4.1	4.5	3.6	4.3	4.0
Kipra	2.0	2.8	4.0	1.9	2.0	2.5	2.1	1.7	1.9
Latvija	2.5	2.0	2.9	6.2	6.9	6.7	6.7	6.7	7.5
Lietuva	1.6	0.3	-1.1	1.2	2.7	3.1	2.4	2.2	3.0
Ungārija	9.1	5.2	4.7	6.8	3.5	3.5	3.6	3.5	3.2
Malta	2.5	2.6	1.9	2.7	2.5	2.3	2.2	2.1	3.5
Polija	5.3	1.9	0.7	3.6	2.2	3.6	2.2	1.8	1.2
Slovēnija	8.6	7.5	5.7	3.7	2.5	2.8	2.2	2.3	2.6
Slovākija	7.2	3.5	8.4	7.5	2.8	2.8	2.6	2.2	3.7
Zviedrija	2.7	1.9	2.3	1.0	0.8	0.7	0.5	0.9	1.1
Lielbritānija	1.2	1.3	1.4	1.3	2.0	1.7	1.9	2.4	2.1
ES10 ¹⁾	5.7	2.6	1.9	4.1	2.5	3.2	2.4	2.2	2.2
ES13 ²⁾	2.7	1.8	1.6	2.1	2.1	2.1	2.0	2.2	2.1
Euro zona	2.4	2.3	2.1	2.1	2.2	2.0	2.0	2.3	2.3

Avots: Eurostat.

1) ES10 kopējais rādītājs ietver to 10 valstu datus, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā.

2) ES13 kopējais rādītājs ietver 13 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu datus.

Valūtas kursa tendences un to novēlotā transmisija uz kopējo inflāciju arī ietekmēja inflācijas virzību 2005. gadā. Vairākās valstīs, īpaši Čehijas Republikā, Ungārijā, Polijā un Slovākijā, valūtas kursa kāpuma ietekmē inflācija samazinājās.

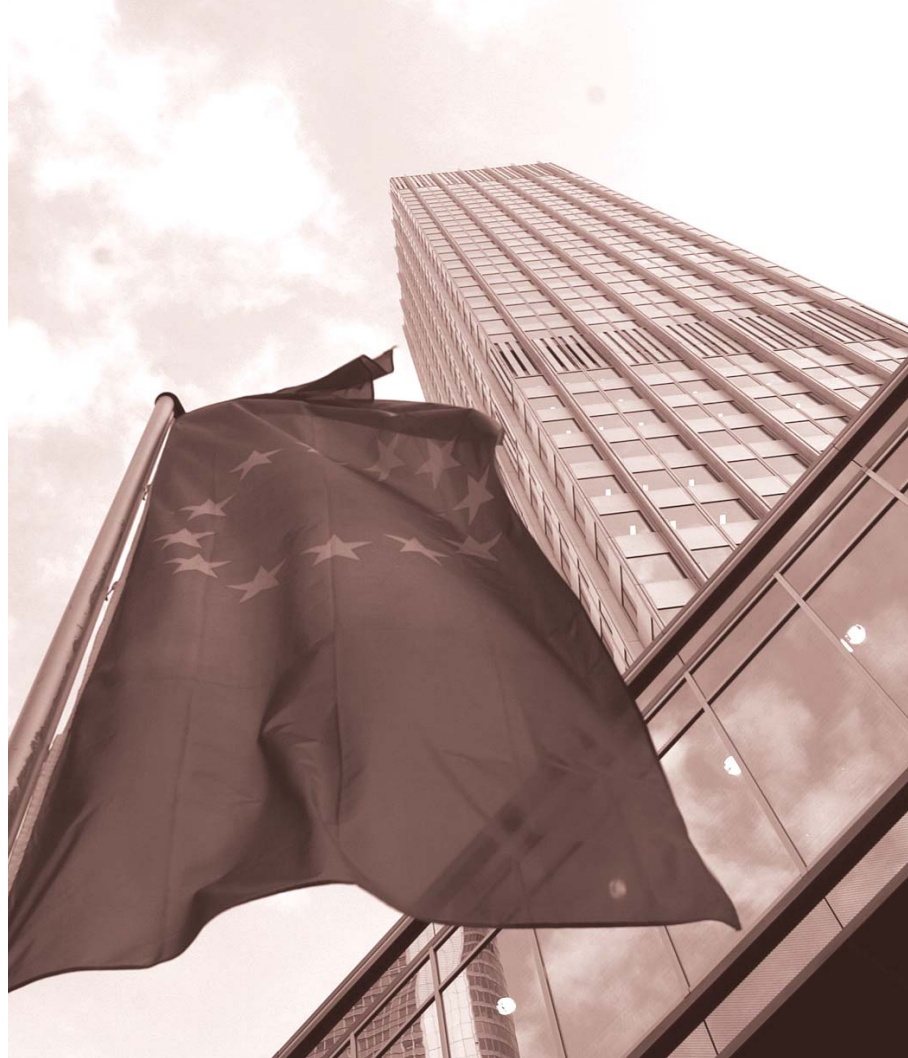
FISKĀLĀ POLITIKA

Ņemot par pamatu pēdējās aktualizētās konverģences programmas, kas iesniegtas 2005. gada beigās un 2006. gada sākumā, ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu fiskālo politiku vispārējā aina 2005. gadā bija atšķirīga. Trijās ārpus euro zonas esošajās dalībvalstīs (Dānijā, Igaunijā un Zviedrijā) bija fiskālais pārpalikums, bet pārējās 10 valstīs – fiskālais deficīts. 2005. gada budžeta rezultātu aplēses vai nu pamatā atbilda konverģences programmās noteiktajiem mērķiem, vai bija labāki par tiem, izņemot Čehijas Republiku, Ungāriju, Maltu un Slovākiju. Gada laikā sešas no 13 ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm valdības budžeta bilances rādītāji pasliktinājās (sk. 8. tabulu), lai gan konverģences programmās dažkārt bija norādītas samērā konservatīvas aplēses. Pasliktināšanās notika, lai gan fiskālās bilances rādītājus ietekmēja labvēlīga ekonomiskā vide, kas vairākās valstīs nodrošināja augstākus ieņēmumus, nekā tika gaidīts.

Cikliskā ietekme uz budžetu bija galvenokārt pozitīva vai neitrāla. Taču vienīgās valstis ar stingrāku fiskālo nostāju bija Dānija, Kipra, Malta, Polija un Lielbritānija. 2005. gadā Kiprā un Ungārijā pagaidu pasākumiem bija deficītu samazinoša ietekme (tas saruka vairāk nekā par 0.5% no IKP). Turpretī Slovākijā deficīts 2005. gadā palielinājās vienreizēju izdevumu dēļ.

Izdevumu daļas izpilde galvenokārt atbilda plānotajām izlietojuma jomām. Taču, tāpat kā 2004. gadā, dažas valdības, t.sk. Čehijas Republikā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Slovākijā, izmantoja daļu no ieņēmumu pārsnieguma, lai finansētu papildu izdevumus, nevis uzlabotu savas fiskālās bilances rādītājus.

Saskaņā ar ECOFIN 2004. gada 5. jūlija lēmumiem sešas ārpus euro zonas esošajās

dalībvalstīs (Čehijas Republikā, Kiprā, Ungārijā, Maltā, Polijā un Slovākijā) tika konstatēts pārmērīgs budžeta deficīts. No minētajām valstīm Kipra 2005. gadā samazināja deficītu zem 3% no IKP, kā to paredz attiecīgais Padomes lēmums. Taču saskaņā ar jaunākajiem aktualizēto konverģences programmu datiem Čehijas Republikā, Ungārijā un Slovākijā deficīts palielinājās (lai gan Slovākijā tas notika saistībā ar vienreizēju parāda atlaišanu 0.8% apjomā no IKP). Kipra, Malta un Polija izpildīja pozitīvu pārmaiņu konsolidācijas etalonu (vismaz 0.5% no IKP) cikliski koriģētajā budžeta bilancē, atskaitot vienreizējus un citus pagaidu pasākumus. Ungārijā atkal bija vērojama būtiska neatbilstība salīdzinājumā ar 2005. gadam noteikto budžeta mērķi, kas tika mainīts uz augšu – no 3.6% uz 6.1% no IKP. Padome divreiz pieņēma lēmumu (saskaņā ar Līguma 104. panta 8. punktu), ka Ungārija nav veikusi nekādas efektīvas darbības, lai novērstu pārmērīgu budžeta deficītu (sk. arī 4. nodaļas 1.1. sadaļu). Lielbritānijai jau trešo gadu pēc kārtas deficīta rādītājs pārsniedza atsaucies vērtību (3% no IKP). ECOFIN 2006. gada 24. janvārī pieņēma lēmumu, ka Lielbritānijā ir pārmērīgs budžeta deficīts, un saskaņā ar Līguma 104. panta 7. punktu izdeva rekomendāciju, aicinot pēc iespējas ātrāk (bet ne vēlāk kā līdz 2006./2007. finanšu gadam) to novērst.

8. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu un euro zonas fiskālie rādītāji

(% no IKP)

Valsts budžeta pārpalikums (+)/deficīts (-)

	2002	2003	2004	Konverģences programmas dati 2005. gadam
Čehijas Republika	-6.8	-12.5	-3.0	-4.8
Dānija	1.4	1.2	2.9	3.6
Igaunija	1.5	2.5	1.7	0.3
Kipra	-4.5	-6.3	-4.1	-2.5
Latvija	-2.3	-1.2	-0.9	-1.5
Lietuva	-1.4	-1.2	-1.4	-1.5
Ungārija	-8.5	-6.5	-5.4	-6.1
Malta	-5.8	-10.4	-5.1	-3.9
Polija	-3.3	-4.8	-3.9	-2.9
Slovēnija	-2.7	-2.7	-2.1	-1.7
Slovākija	-7.8	-3.8	-3.1	-4.1
Zviedrija	-0.3	0.2	1.6	1.6
Lielbritānija	-1.7	-3.3	-3.2	-3.0
ES10 ¹⁾	-4.8	-6.1	-3.6	-3.6
ES13 ²⁾	-1.9	-3.1	-2.3	-2.2
Euro zona	-2.5	-3.0	-2.7	-2.5

Valdības bruto parāds

	2002	2003	2004	Konverģences programmas dati 2005. gadam
Čehijas Republika	29.8	36.8	36.8	37.4
Dānija	47.6	45.0	43.2	35.6
Igaunija	5.8	6.0	5.5	4.6
Kipra	65.2	69.8	72.0	70.5
Latvija	14.2	14.6	14.7	13.1
Lietuva	22.4	21.4	19.6	19.2
Ungārija	55.5	57.4	57.4	57.7
Malta	63.2	72.8	75.9	76.7
Polija	41.2	45.3	43.6	42.5
Slovēnija	29.8	29.4	29.8	29.0
Slovākija	43.7	43.1	42.5	33.7
Zviedrija	52.4	52.0	51.1	50.9
Lielbritānija	38.2	39.7	41.5	43.3
ES10 ¹⁾	39.9	43.3	42.6	41.5
ES13 ²⁾	40.6	42.0	42.8	43.2
Euro zona	69.2	70.4	70.8	71.0

Avoti: Eiropas Komisija (par 2002.–2004. gadu), 2005. un 2006. gada aktualizētās konverģences programmas un Komisijas novērtējums (2005. gadam) un ECB aprēķini.

Piezīmes. Dati pamatojas uz pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras definīciju. Budžeta bilances (Komisijas dati) neietver UMTS licenču pārdošanas ieņēmumus. Datus iekļauti otrā līmeņa valsts pensiju fondi. Aplēses par to pozitīvo ietekmi (ja tādas ir) procentos no IKP ir šādas: Dānija (0.9% uz budžeta bilanci), Ungārija (1.3% uz budžeta bilanci, 3.8% uz parādu), Polija (1.8% uz budžeta bilanci, 5.4% uz parādu), Slovākija (0.8% uz budžeta bilanci), Zviedrija (1.0% uz budžeta bilanci, 0.6% uz parādu).

1) ES10 kopējais rādītājs ietver to 10 valstu datus, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā.

2) ES13 kopējais rādītājs ietver 13 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu datus.

2005. gadā gandrīz visās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs parāda rādītājs saglabājās ievērojami zemākā līmenī nekā euro zonas vidējais rādītājs. Tikai Kiprā un Maltā tas joprojām pārsniedza atsaucēs vērtību (60% no IKP). Ārpus euro zonas esošo dalībvalstu parāda rādītājs samazinājās (ar dažiem izņēmumiem), daļēji atspoguļojot labvēlīgu izaugsmes un procentu likmju starptību un parādu samazinošas deficīta-parāda korekcijas.¹³

MAKSĀJUMU BILANCES PĀRMAIŅAS

2005. gadā apvienotā tekošā un kapitāla konta rādītāji būtiski atšķīrās dažādās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs (sk. 9. tabulu). Zviedrijā un Dānijā bija ievērojams pozitīvs saldo, bet Lielbritānijā un jaunajās ES

13 2005. gada parāda dati no jaunākajām aktualizētajām konverģences programmām nav precīzi salīdzināmi ar Eiropas Komisijas iepriekšējo gadu datiem.

dalībvalstīs – negatīvs saldo. Igaunijā, Latvijā un Maltā saglabājās ļoti liels deficīts (aptuveni 10% no IKP vai lielāks), gan samazinoties divās pirmajās minētajās valstīs, bet Kiprā, Lietuvā, Ungārijā un Slovākijā tekoša un kapitāla konta deficīts pārsniedza 5% no IKP. Čehijas Republikā, Polijā, Slovēnijā un Lielbritānijā tas bija mazāks.

Lai gan liels tekoša konta deficīts dažās valstīs varētu norādīt uz riskiem saistībā ar to ārējās bilances posteņu stabilitāti, zināmā mērā tā arī ir normāla iezīme valstīs, kas cenšas panākt attīstītās valstīs, piemēram, jaunajās dalībvalstīs, kur kapitāla plūsmas ļauj finansēt augstas atdeves ieguldījumus, ko nebūtu iespējams veikt, izmantojot tikai iekšzemes uzkrājumus. Lai gan lielākajā daļā valstu ārējā nelīdzsvarotība galvenokārt radās preču negatīvā saldo ietekmē, vairākos gadījumos arī ienākumu negatīvais saldo (kas bieži tiek saistīts ar ārvalstīm piederošu uzņēmumu peļņas repatriāciju un tādējādi ar iepriekš iekļūdušām ĀTI) bija svarīgs tās cēlonis. Nesenās tekoša konta pārmaiņas jāvērtē ar zināmu piesardzību, jo tās daļēji ietekmē

metodoloģijas pārmaiņas tirdzniecības datu apkopošanā pēc pievienošanās ES.

Lielākajā daļā ES dalībvalstu ĀTI (daļēji saistībā ar privatizācijas programmām) joprojām bija svarīgs ārējā finansējuma avots. Visai šo valstu grupai kopā 2005. gadā ĀTI pozitīvais saldo nedaudz palielinājās salīdzinājumā ar 2004. gadu (sk. 9. tabulu). Īpaši augsts ĀTI pozitīvais saldo (IKP izteiksmē) bija Igaunijā, kur spēcīga ietekme bija vienam lielam darījumam. Arī Čehijas Republikā un Maltā saglabājās samērā ievērojams pozitīvs saldo. Visās jaunajās dalībvalstīs ĀTI saldo bija pozitīvs, izņemot Slovēniju, kur 2005. gadā ĀTI plūsmas bija samērā sabalansētas. No pārējām ārpus euro zonas esošajām ES dalībvalstīm Zviedrijā un Dānijā ĀTI saldo bija negatīvs (Zviedrijā diezgan liels), savukārt Lielbritānijā bija ievērojams ĀTI pozitīvais saldo. Lai gan kopumā 2005. gadā ĀTI plūsmas bija svarīgs finansējuma avots vairākās ārpus euro zonas esošajās dalībvalstīs, vairākumā gadījumu to apjoms nebija pietiekams, lai segtu apvienotā tekoša un kapitāla konta deficītu.

9. tabula. Maksājumu bilance (atsevišķi rādītāji)

(% no IKP)

	Apvienotā tekoša konta un kapitāla konta saldo				Ārvalstu tiešo investīciju saldo				Portfeļieguldījumu saldo			
	2002	2003	2004	2005 ¹⁾	2002	2003	2004	2005 ¹⁾	2002	2003	2004	2005 ¹⁾
Čehijas Republika	-5.7	-6.3	-5.7	-3.3	11.2	2.1	3.6	7.6	-1.9	-1.4	2.2	-1.9
Dānija	2.3	3.3	2.4	2.9	0.8	0.1	0.4	-1.1	0.1	-7.0	-6.0	-7.1
Igaunija	-9.9	-11.6	-12.0	-10.8	2.2	8.4	6.9	21.8	2.1	1.9	6.5	-14.3
Kipra	-4.5	-2.4	-4.9	-6.5	5.7	3.0	3.0	4.3	-4.9	1.9	7.6	7.1
Latvija	-6.4	-7.4	-11.9	-9.9	2.7	2.3	4.3	4.0	-2.2	-2.0	1.7	-0.8
Lietuva	-4.7	-6.4	-6.4	-5.2	5.0	0.8	2.3	1.3	0.1	1.5	0.9	-0.3
Ungārija	-6.8	-8.7	-8.5	-7.2	4.1	0.6	3.5	2.8	2.6	3.6	6.8	6.7
Malta	0.5	-5.5	-8.7	-9.0	-10.4	8.6	8.1	9.9	-9.1	-33.5	-31.3	-25.7
Polija	-2.5	-2.1	-3.8	-1.2	2.0	2.0	4.6	3.3	1.0	1.1	3.8	5.1
Slovēnija	0.8	-1.0	-2.5	-1.1	6.5	-0.5	0.8	-0.3	-0.3	-0.9	-2.2	-2.9
Slovākija	-7.6	-0.5	-3.1	-5.6	17.0	2.3	3.4	3.8	2.3	-1.7	2.2	-1.2
Zviedrija	5.0	7.4	8.2	7.3	0.5	-6.6	-3.8	-7.2	-4.5	-3.0	-6.9	0.8
Lielbritānija	-1.5	-1.3	-1.8	-1.7	-1.7	-1.9	-0.9	4.9	4.8	5.4	-4.7	-5.6
ES10 ²⁾	-4.2	-4.3	-5.3	-3.5	5.0	1.8	3.9	4.2	0.4	0.5	3.2	2.5
ES13 ³⁾	-1.0	-0.6	-1.1	-0.8	-0.1	-1.6	-0.2	0.0	2.7	2.6	-3.5	-1.7
Euro zona	0.9	0.6	0.8	0.2	0.3	0.0	-0.6	-1.9	1.9	0.9	0.9	2.9

Avots: ECB.

1) 2005. gads attiecas uz četrus ceturkšņus vidējo rādītāju līdz 2005. gada 3. cet.

2) ES10 kopējais rādītājs ietver to 10 valstu datus, kas pievienojās ES 2004. gada 1. maijā.

3) ES13 kopējais rādītājs ietver 13 ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu datus.

Arī portfeļieguldījumu pozitīvais saldo deva nozīmīgu ieguldījumu tekošā konta deficīta finansēšanā 2004. un 2005. gadā Kiprā, Ungārijā un Polijā salīdzinājumā ar samērā nelielo pozitīvo saldo iepriekšējos gados. Šī norise atspoguļoja galvenokārt lielāku parāda vērtspapīru pozitīvo saldo (kas dažos gadījumos varēja būt daļēji saistīts ar peļņas likmju starpību), taču palielinājās arī kapitāla vērtspapīru pozitīvais saldo. Portfeļieguldījumu un arī citu ieguldījumu pozitīvais saldo nodrošināja papildu finansējumu, un daļēji tā rezultātā pieauga arī dažu valstu ārējais parāds attiecībā pret IKP.

VKM II UN AR VALŪTAS KURSU SAISTĪTI JAUTĀJUMI

2005. gadā četras jaunas ES dalībvalstis pievienojās Igaunijai, Lietuvai, Slovēnijai un Dānijai VKM II: Kipra, Malta un Latvija iestājās mehānismā 2005. gada 2. maijā un Slovākija – 2005. gada 28. novembrī; visas valstis ar $\pm 15\%$ standarta pieļaujamo svārstību koridoru ap attiecīgās valūtas centrālo kursu attiecībā pret euro. Pirms iestāšanās VKM II gan Kipras mārciņa, gan Latvijas lats jau bija vienpusēji piesaistīti euro. Kipras mārciņa bija piesaistīta euro jau kopš vienotās valūtas ieviešanas 1999. gadā, savukārt Latvija 2005. gada sākumā mainīja savas valūtas piesaisti no Speciālajām aizņēmuma tiesībām (norēķinu vienība, ko galvenokārt izmanto SVF un kuras vērtību nosaka, izmantojot valūtu grozu) uz euro un saglabāja $\pm 1\%$ svārstību koridoru. Pēc pievienošanās VKM II Latvijas varas iestādes

paziņoja, ka tās vienpusēji saglabās centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošu lata kursu, nosakot $\pm 1\%$ svārstību koridoru. Pievienojoties mehānismam, tika veikta Maltes liras piesaistes maiņa no valūtu groza, kas ietvēra euro, Lielbritānijas sterliņu mārciņu un ASV dolāru, uz euro. Turklāt Maltes varas iestādes paziņoja, ka tās vienpusēji saglabās centrālajam kursam attiecībā pret euro atbilstošu Maltes liras kursu. Attiecībā uz Slovākijas kronu un Kipras mārciņu varas iestādes neuzņēmas nekādas formālas vienpusējas saistības par šaurāku svārstību koridoru. Vienpusējās saistības neuzliek ECB nekādus papildu pienākumus. Lai nodrošinātu veiksmīgu dalību VKM II, tajā iesaistītās valstis apņēmušās veikt nepieciešamos makroekonomiskās un valūtas kursa stabilitātes saglabāšanas pasākumus.

Dalība VKM II nav saistīta ar ievērojamām problēmām valūtas tirgos nevienā no mehānisma dalībvalstīm. Igaunijas krona, Lietuvas lits, Maltes lira un Slovēnijas tolars kopš pievienošanās mehānismam pastāvīgi tirgoti atbilstoši to centrālajiem kursiem vai ļoti tuvu tiem. Arī Dānijas krona 2005. gadā joprojām tika tirgota tuvu tās centrālajam kursam. Pēc pievienošanās VKM II Kipras mārciņas kurss attiecībā pret euro pirmajos divos mēnešos nedaudz pieauga, bet pēc tam 2005. gada 2. pusgadā nostabilizējās aptuveni 2% līmenī virs centrālā kursa. Latvijas lata kurss saglabājās nemainīgs standarta svārstību koridora stiprajā

10. tabula. VKM II norises

Pievienošanās datums	Augstākais kurss	Centrālais kurss	Zemākais kurss	Maksimālā novirze; %		
				Augšupvērsta	Lejupvērsta	
DKK	01.01.1999.	7.62824	7.46038	7.29252	0.1	0.4
EEK	28.06.2004.	17.9936	15.6466	13.2996	0.0	0.0
CYP	02.05.2005.	0.673065	0.585274	0.497483	0.0	2.1
LVL	02.05.2005.	0.808225	0.702804	0.597383	0.0	1.0
LTL	28.06.2004.	3.97072	3.45280	2.93488	0.0	0.0
MTL	02.05.2005.	0.493695	0.429300	0.364905	0.0	0.0
SIT	28.06.2004.	275.586	239.640	203.694	0.2	0.1
SKK	28.11.2005.	44.2233	38.4550	32.6868	0.0	3.2

Avots: ECB.

Piezīme. Lejupvērsta (augšupvērsta) novirze atbilst pārmaiņām zemākā (augstākā) kursa virzienā un norāda attiecīgās valūtas kursa pret euro kāpumu (kritumu). Sniegtajām maksimālajām novirzēm atsaucies periodi ir no datuma, kad notikusi pievienošanās VKM II, līdz 2006. gada 24. februārim. Dānijai atsaucies periods ir no 2004. gada 1. janvāra līdz 2006. gada 24. februārim.

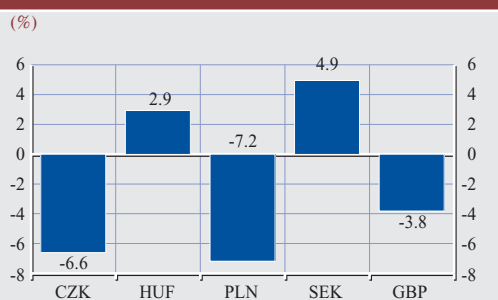
pusē un tuvu tā vienpusēji noteiktā svārstību koridora augšējai robežai. Pēc pievienošanās VKM II Slovākijas kronas svārstīgums bija lielāks nekā pārējām VKM II valūtām un tā tika tirgotā pēc kursa, kas pārsniedza tās centrālo kursu līdz 3.2% (sk. 10. tabulu).

Vairākuma ārpus euro zonas esošo VKM II nepievienojušos dalībvalstu valūtu kurss attiecībā pret euro 2005. gadā pieauga, bet saskaņā ar tirdzniecības svārstībām (efektīvā izteiksmē) – mazāki, jo to daļēji līdzsvaroja šo valūtu kursa kritums attiecībā pret ASV dolāru un ASV dolāram piesaistītajām valūtām. Pēc 2004. gadā vērojamā Polijas zolta un Čehijas kronas kursa spēcīgā kāpuma 2005. gada 1. pusgadā šo valūtu kurss gandrīz tādā pašā apjomā kritās, bet 2. pusgadā atkal atsākās kāpums. 2006. gada 24. februārī būtiski palielinājās šo valūtu kurss attiecībā pret euro salīdzinājumā ar 2005. gada sākumu (t.i., euro kurss pret attiecīgo valūtu samazinājās par 7.2% un 6.6%; sk. 37. attēlu). Turpretī Ungārijas forinta kurss kritās – gadā kopumā tas ievērojami svārstījās galvenokārt fiskālās perspektīvas pasliktināšanās dēļ. 2006. gada 24. februārī Ungārijas forinta kurss bija gandrīz par 3% zemāks nekā 2005. gada sākumā. Šķiet, ka procentu likmju starpību pārmaiņas ietekmējušas Zviedrijas kronu un Lielbritānijas sterliņu mārciņu. Gandrīz visu 2005. gadu Zviedrijas kronas kurss attiecībā pret euro samērā izteikti kritās, arvien pieaugot negatīvajai procentu likmju starpībai salīdzinājumā ar euro zonu. Savukārt Lielbritānijas sterliņu mārciņas kurss attiecībā pret euro 2005. gadā un 2006. gada sākumā palielinājās (gandrīz par 4%), vienlaikus ievērojami svārstoties.

MONETĀRĀ POLITIKA

Cenu stabilitāte ir monetārās politikas galvenais mērķis visās ārpus euro zonas esošajās ES dalībvalstīs. Dažādās valstīs monetārās politikas stratēģija ievērojami atšķiras, atspoguļojot nominālas, reālas un strukturālas atšķirības starp tām (sk. 11. tabulu). Izņemot Kipras, Latvijas, Maltas un Slovākijas pievienošanās VKM II, 2005. gadā ārpus euro zonas esošajās

37. attēls. Euro kursa pārmaiņas attiecībā pret ārpus VKM II esošo ES valstu valūtām

Avots: ECB.
Piezīme. Pozitīva (negatīva) vērtība norāda uz euro kursa kāpumu (kritumu) Pārmaiņas attiecas uz periodu no 2005. gada 3. janvāra līdz 2006. gada 24. februārim.

ES dalībvalstīs saglabājās pārsvarā nemainīgs monetārās politikas un valūtas kursa režīms, lai gan vairāku valstu monetārās politikas pamatnostādņēs tika veikti daži uzlabojumi, domājot par monetāro integrāciju nākotnē.

Kas attiecas uz monetārās politikas lēmumiem 2005. gadā valstīs ar valūtas kursa mērķi, *Danmarks Nationalbank* paaugstināja galveno monetārās politikas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 2.4%) sakarā ar to, ka 2005. gada 1. decembrī ECB paaugstināja procentu likmes. *Danmarks Nationalbank* 2006. gada 17. februārī vēlreiz paaugstināja procentu likmi (par 10 bāzes punktiem; līdz 2.5%) sakarā ar ārvalstu valūtas aizplūšanu februārī, kas notika arī Dānijas institucionālo investoru veikto ārvalstu akciju un citu vērtspapīru pirkumu rezultātā. *Central Bank of Cyprus* līdz 2005. gada beigām samazināja minimālo pieteikuma procentu likmi kopumā par 125 bāzes punktiem (līdz 3.25%), lai ierobežotu augšupvērsto spiedienu uz Kipras mārciņas kursu, ko izraisīja augoša ieguldītāju uzticība ekonomiskajai perspektīvai, uzlabojoties valsts finanšu stāvoklim un Kipras mārciņai pievienojoties VKM II. Latvijas Banka divos posmos paaugstināja obligāto rezervju normu no 4% uz 8%, lai ierobežotu ļoti spēcīgo kredītēšanas kāpumu Latvijā. Maltā oficiālā procentu likme tika paaugstināta par 25 bāzes punktiem (līdz 3.25%) sakarā ar straujo kredītēšanas kāpumu. 2006. gada februārī

11. tabula. Ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu oficiālās monetārās politikas stratēģijas

	Monetārās politikas stratēģija	Valūta	Raksturojums
Čehijas Republika	Inflācijas mērķis	Čehijas krona	Mērķis: 2–4% līdz 2005. gada beigām; pēc tam 3%, nodrošinot, lai inflācijas rādītāji neatšķirtos vairāk par vienu procentu punktu (p.p.) abos virzienos no šā mērķa. Peldošs (pārvaldīts) valūtas kurss.
Dānija	Valūtas kursa mērķis	Dānijas krona	Dalība VKM II, nosakot $\pm 2.25\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap DKK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 7.46038 DKK).
Igaunija	Valūtas kursa mērķis	Igaunijas krona	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap EEK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 15.6466 EEK). Igaunija saglabā valūtas padomes mehānismu kā vienpusējas saistības.
Kipra	Valūtas kursa mērķis	Kipras mārciņa	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap CYP centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 0.585274 CYP).
Latvija	Valūtas kursa mērķis	Latvijas lats	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap lata centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = Ls 0.702804). Latvija saglabā $\pm 1\%$ pieļaujamo svārstību koridoru kā vienpusējas saistības.
Lietuva	Valūtas kursa mērķis	Lietuvas lits	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap LTL centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 3.45280 LTL). Lietuva saglabā valūtas padomes mehānismu kā vienpusējas saistības.
Ungārija	Kombinēts valūtas kursa un inflācijas mērķis	Ungārijas forints	Valūtas kursa mērķis: piesaiste euro, nosakot, ka 1 EUR = 282.36 HUF ar $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru. Inflācijas mērķis: 4% (± 1 p.p.) līdz 2005. gada beigām, 3.5% (± 1 p.p.) līdz 2006. gada beigām un 3% (± 1 p.p.) vidēja termiņa mērķis, sākot ar 2007. gadu.
Malta	Valūtas kursa mērķis	Maltas lira	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap MTL centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 0.42930 MTL). Malta saglabā nemainīgu valūtas kursu attiecībā pret euro salīdzinājumā ar centrālo kursu kā vienpusējas saistības.
Polija	Inflācijas mērķis	Polijas zlots	Inflācijas mērķis: 2.5% ± 1 p.p. (PCI gada pārmaiņu temps), spēkā ar 2004. gadu. Brīvi peldošs valūtas kurss.
Slovēnija	Divu pīlāru stratēģija, novērojot makroekonomiskās situācijas monetāros, reālos, ārējos un finanšu rādītājus	Slovēnijas tolars	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap SIT centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 239.640 SIT).
Slovākija	Inflācijas mērķa noteikšana, piedaloties VKM II	Slovākijas krona	Dalība VKM II, nosakot $\pm 15\%$ pieļaujamo svārstību koridoru ap SKK centrālo kursu attiecībā pret euro (1 EUR = 38.4550 SKK). Inflācijas mērķis: īstermiņa inflācijas mērķis, kas noteikts 3.5% ± 0.5 p.p. 2005. gada beigās. Periodam no 2006. gada līdz 2008. gadam inflācijas mērķis noteikts zem 2.5% līdz 2006. gada beigām un zem 2% 2007. gada beigās un 2008. gada beigās.
Zviedrija	Inflācijas mērķis	Zviedrijas krona	Inflācijas mērķis: PCI kāpums 2%, ar ± 1 p.p. pielaišanas koridoru. Brīvi peldošs valūtas kurss.
Lielbritānija	Inflācijas mērķis	Lielbritānijas sterliņu mārciņa	Inflācijas mērķis: 2%, to nosaka pēc PCI ¹⁾ 12 mēnešu kāpuma. Ja novirze pārsniedz 1 p.p., Monetārās politikas komiteja raksta atklātu vēstuli finanšu ministram. Brīvi peldošs valūtas kurss.

Avots: ECBS.

1) PCI ir vienāds ar SPCI.

Banka Slovenije samazināja savu galveno monetārās politikas procentu likmi par 25 bāzes punktiem (līdz 3.75%).

Pievēršoties ārpus euro zonas esošajām ES valstīm, kurās ieviesta inflācijas mērķrādītāju sistēma, 2005. gadā vairākums valstu pazemināja galvenās monetārās politikas procentu likmes. Ņemot vērā labvēlīgāku inflācijas perspektīvu, Ungārijā, Polijā un Slovēnijā samazināja galvenās monetārās politikas procentu likmes kopumā par 350, 200 un 100 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 6%, 4.5% un 3%). Slovēnijā lēmumus par procentu likmēm noteica arī valūtas kursa kāpums. Polijā galveno monetārās politikas procentu likmi 2006. gada janvārī pazemināja vēl par 25 bāzes punktiem (līdz 4.25%). Zviedrijā un Lielbritānijā galvenās monetārās politikas procentu likmes 2005. gadā tika pazeminātas par 50 un 25 bāzes punktiem (attiecīgi līdz 1.5% un 4.5%), atspoguļojot produkcijas izlaides samazināšanos un zemāku paredzamo inflāciju. Tomēr Zviedrijā 2006. gada janvārī monetārās politikas procentu likmes paaugstināja par 25 bāzes punktiem (līdz 1.75%) un 2006. gada februārī vēlreiz par 25 bāzes punktiem (līdz 2%). Šo lēmumu pamatojums bija 2005. gada decembra un 2006. gada februāra "Inflācijas pārskatos" sniegtās prognozes (ņemot vērā īstermiņa procentu likmju kāpuma tendenci). Čehijas Republikā 2005. gada 1. pusgadā monetārās politikas procentu likmes tika samazinātas kopumā par 75 bāzes punktiem, ņemot vērā labvēlīgo inflācijas perspektīvu un Čehijas kronas kursa kāpumu, lai gan oktobra beigās tās atkal tika paaugstinātas par 25 bāzes punktiem (līdz 2%) atbilstoši jaunākajām inflācijas prognozēm un ar tām saistītajiem riskiem.

FINANŠU NORISES

2005. gadā ilgtermiņa obligāciju peļņas likmju pārmaiņas vairākumā ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu atbilda līdzīgu likmju dinamikai euro zonā. Līdz septembrim bija vērojams vispārējs kritums, bet pēc tam tās nedaudz paaugstinājās, īpaši Ungārijā un Polijā. Lietuvā un Slovēnijā

ilgtermiņa procentu likmes pakāpeniski samazinājās, sasniedzot euro zonas līmeni, savukārt Maltā un Lielbritānijā tās bija nedaudz stabilākas. Kopumā 2005. gada beigās lielākajā daļā valstu ilgtermiņa procentu likmes bija par 20–55 bāzes punktiem zemākas nekā gada sākumā. Spēcīgāks kritums bija vērojams Latvijā, Polijā, Slovēnijā un īpaši Kiprā (vairāk nekā par 200 bāzes punktiem). Euro zonas ilgtermiņa procentu likmes 2005. gadā kritās aptuveni par 30 bāzes punktiem, bet obligāciju peļņas likmju starpības salīdzinājumā ar euro zonu saglabājās stabilas vai samazinājās. Taču Ungārijā un Polijā starpības salīdzinājumā ar euro zonu gada pēdējā ceturksnī diezgan ievērojami pieauga. Tirgus reakcija atspoguļoja nelabvēlīgās fiskālās tendences Ungārijā un neskaidrību par fiskālo attīstību un tautsaimniecības politiku pēc parlamenta vēlēšanām Polijā.

Akciju tirgi ārpus euro zonas esošajās ES valstīs 2005. gadā turpināja veiksmīgi darboties, un – izņemot Slovēniju un Lielbritāniju – to rādītāji pārsniedza vidējo akciju cenu dinamiku euro zonā (saskaņā ar *Dow Jones EURO STOXX* indeksu). 2005. gada beigās akciju cenas jaunajās ES dalībvalstīs, izņemot Slovēniju, bija par 25–65% augstākas nekā gada sākumā.

Māksliniece

Ilze Haidere (*Ilse Haider*)

Nosaukums

Sportista galva, 1994

Materiāls

Kārķļu klūgas, fotoemulsija

Formāts

180 x 120 x 40 cm

© ECB un māksliniece

2. NODAĻA

**CENTRĀLO BANKU
OPERĀCIJAS UN
DARBĪBA**

1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS, VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI UN IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES

1.1. MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJAS

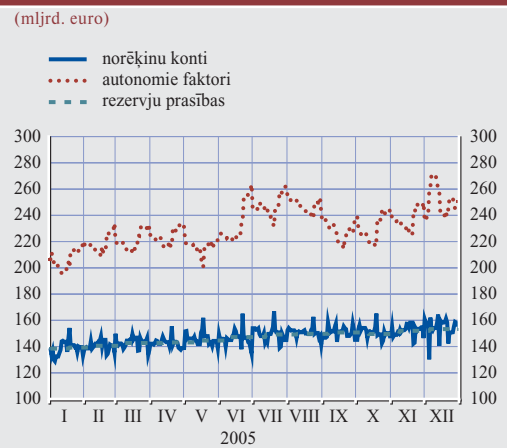
2005. gadā vienotās monetārās politikas īstenošanas principi¹ joprojām bija efektīvi. Visu gadu saglabājās stabilas naudas tirgus ļoti īsa termiņa procentu likmes. 2005. gadā bija vērojams ļoti neliels EONIA svārstīgums. EONIA un minimālās pieteikuma procentu likmes standartnovirzes starpība bija 5 bāzes punkti (2004. gadā – 9 bāzes punkti un 2003. gadā – 16 bāzes punktu).

2005. gada beigu norises bija pirmā iespēja zināmā mērā pārbaudīt darbības principu (ar 2004. gada martā veiktajiem grozījumiem)² spēju rezervju prasību izpildes periodā neitralizēt ECB galveno procentu likmju gaidu pārmaiņu ietekmi. Pēc vairāk nekā diviem gadiem, kuru laikā netika gaidītas procentu likmju pārmaiņas, 2005. gada novembrī naudas tirgū bija vērojama procentu likmju palielināšanas gaidu ietekme. Pēc ECB Prezidenta 18. novembra paziņojuma (pirms Padomes 1. decembra sēdes) procentu likme darījumiem uz nakti palielinājās pat par 12 bāzes punktiem. Taču pēc dažām dienām tā sāka kristies, un pēc tam, kad rezervju prasību izpildes perioda pēdējā galvenajā refinansēšanas operācijā (GRO) tika piedāvāta par etalonu³ lielāka likviditātes summa (kopā ar paskaidrojošu paziņojumu), procentu likme mainījās iepriekšējā līmeņa virzienā. Tāpēc šķiet, ka, lai gan bija šāda sākotnējā reakcija, izpildes perioda sākuma saskaņošana ar lēmumu par procentu likmju maiņu ieviešanu efektīvi palīdzēja izvairīties no nozīmīgas un ilgstošas procentu likmju maiņas gaidu ietekmes iepriekšējā izpildes periodā.

LIKVIDITĀTES NOVĒRTĒJUMS UN PĀRVALDĪŠANA

Eurosistēmas likviditātes pārvaldīšana pamatojas uz katru dienu veikto euro zonas banku sistēmas likviditātes novērtējumu, lai noteiktu sistēmas likviditātes vajadzības un tādējādi arī nepieciešamo likviditātes apjomu, kas izolāms katras nedēļas GRO, katra mēneša ilgāka termiņa refinansēšanas operācijās (ITRO) un potenciāli izmantojot citas atklātā tirgus operācijas (piemēram, precizējošas operācijas). Banku sistēmas likviditātes vajadzības

38. attēls. Euro zonas likviditātes faktori 2005. gadā

Avots: ECB.

nosaka bankām piemēroto rezervju prasību, finanšu līdzekļu, kas tiek glabāti kredītiestāžu pieprasījuma noguldījumu kontos NCB papildus rezervju prasībās paredzētajiem (virsrezerves), un autonomo faktoru summa (sk. 38. att.). Autonomie faktori ir Eurosistēmas bilances posteņu kopums, kas ietekmē banku likviditātes vajadzības, bet parasti nav Eurosistēmas likviditātes pārvaldīšanas tiešā kontrolē (piemēram, banknotes aproģozībā, valdības noguldījumi un tīrie ārējie aktīvi).

2005. gadā euro zonas banku sistēmas dienas likviditātes vajadzību vidējais apjoms sasniedza 377.4 mljrd. euro (par 21% vairāk nekā 2004. gadā). Rezervju prasību vidējais apjoms bija 146.5 mljrd. euro, virsrezervju – 0.8 mljrd. euro un autonomo faktoru – 230.1 mljrd. euro.

1 Darbības principu detalizētu aprakstu sk. ECB publikācijā "Monetārās politikas īstenošana euro zonā. Eurosistēmas monetārās politikas instrumentu un procedūru vispārējā dokumentācija", 2005. gada februāris.

2 2004. gada martā tika ieviestas divas pārmaiņas: 1) rezervju prasību izpildes periodu grafiks tika koriģēts tā, lai šie periodi vienmēr sāktos tās galvenās refinansēšanas operācijas (GRO) norēķinu dienā, kas tiek veikta pēc Padomes sēdes, kurā plānots pieņemt kārtējā mēneša lēmumu par monetārās politikas nostāju; 2) GRO termiņš tika saīsināts no 2 nedēļām uz 1 nedēļu. Sk. ECB 2004. gada pārskatu (latviešu val.), 80. un 81. lpp.

3 Etalonsumma ir piedāvātā summa, kas parasti nepieciešama, lai nodrošinātu sabalansētu likviditāti īstermiņa naudas tirgū, ņemot vērā Eurosistēmas komplekso likviditātes prognozi. Publikotā etalonsumma noapaļota līdz tuvākajiem 500 milj. euro.

Autonomo faktoru kopapjomā lielākais joprojām bija banknošu apjoma gada kāpums. Banknošu vidējais apjoms pieauga aptuveni par 15% (līdzīgi kā 2004. gadā), 2005. gada 24. decembrī sasniedzot vēsturiski augstāko rādītāju – 568 mljrd. euro.

GALVENĀS REFINANSĒŠANAS OPERĀCIJAS

GRO ir likviditāti palielinošas katru nedēļu veiktas operācijas ar 1 nedēļas termiņu, un tās notiek kā mainīgas procentu likmes izsoles ar minimālu pieteikuma procentu likmi saskaņā ar vairāku procentu likmju izsoles procedūru. GRO ir svarīgākās Eurosistēmas veiktās atklātā tirgus operācijas, jo tām ir izšķiroša nozīme, virzot procentu likmes, pārvaldot likviditāti tirgū un paužot monetārās politikas nostāju ar minimālās pieteikuma procentu likmes līmeni.

Lai palīdzētu kredītiestādēm sagatavot pieteikumus GRO izsolēm, ECB 2005. gadā turpināja katru nedēļu publicēt dienas vidējo autonomo faktoru un etalonsummas prognozi. Šīs komunikācijas politikas mērķis ir novērst nepareizu pieņēmumu veidošanos tirgū par to, vai ar GRO piedāvājuma lēmumiem paredzēts līdzsvarot likviditāti vai ne.

2005. gadā GRO tika piedāvātas summas 259.0–333.5 mljrd. euro apjomā. Vidējais solītāju skaits vienā GRO bija 351 – līdzīgi kā 2004. gadā pēc principos ieviestajām pārmaiņām. Ar GRO palīdzību nodrošinātā likviditāte veidoja 77% no kopējās neto likviditātes, ko Eurosistēma nodrošināja ar monetārās politikas operāciju palīdzību. Robežlikmes un minimālās pieteikuma procentu likmes vidējā starpība bija 5.3 bāzes punkti (2004. gadā – 1.6 bāzes punkti;

2003. gadā – 4.7 bāzes punkti). 2005. gada pirmajos trijos ceturkšņos saglabājās kopumā stabila starpība (5 bāzes punkti), bet septembrī tā sāka palielināties un oktobra vidū sasniedza 7 bāzes punktus. Tad ECB paziņoja par savām bažām šā kāpuma dēļ un sāka īstenot nedaudz lielākas piešķiruma summas nekā etalonsumma politiku, vienlaikus saglabājot mērķi rezervju prasību izpildes perioda beigās panākt sabalansētu likviditāti. Šī lielāku piešķiruma summu politika faktiski izraisīja robežlikmes un minimālās pieteikuma procentu likmes starpības stabilizēšanos 5 bāzes punktu līmenī.

PRECIZĒJOŠĀS OPERĀCIJAS

2004. gada martā veikto darbības principu grozījumu dēļ palielinājās likviditātes prognožu kļūdu diapazons, kas uzkrātos astoņu dienu laikā starp izpildes perioda pēdējo GRO un izpildes perioda beigām. 2005. gadā prognozes un reālā rezultāta absolūtā starpība astoņu dienu laikā sasniedza vidēji 7.16 mljrd. euro. Lai nepieļautu, ka šīs kļūdas izraisītu pastāvīgu iespēju izmantošanu nozīmīgā apjomā, un izvairītos no lielas procentu likmes darījumiem uz nakti un minimālās piedāvājuma procentu likmes starpības, ECB veica precizējošās operācijas rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā katru reizi, kad varēja paredzēt ievērojamu likviditātes nesabalansētību. Pavisam tika veiktas deviņas precizējošās operācijas: trīs no tām bija likviditāti palielinošās operācijas (18. janvārī, 7. februārī un 6. septembrī) un sešas – likviditātes samazinošās operācijas (8. martā, 7. jūnijā, 12. jūlijā, 9. augustā, 11. oktobrī un 5. decembrī). Visu šo operāciju mērķis bija panākt sabalansētu likviditāti un veicināt procentu

likmju darījumiem uz nakti stabilizēšanos rezervju prasību izpildes perioda beigās.

ILGĀKA TERMIŅA REFINANSĒŠANAS OPERĀCIJAS

ITRO ir likviditāti palielinošas operācijas, ko organizē katru mēnesi. Parasti šīs izsoles notiek mēneša pēdējā trešdienā, un to termiņš ir 3 mēneši, tādējādi nodrošinot bankām iespēju apmierināt likviditātes vajadzības ilgākam periodam. ITRO (atšķirībā no GRO) netiek izmantotas, lai paustu Eurosistēmas monetārās politikas nostāju. Tās tiek veiktas kā vienkāršas mainīgas procentu likmes izsoles ar iepriekš izziņotu piedāvātās summas apjomu, tāpēc Eurosistēma piemēro tai piedāvātās procentu likmes.

2005. gadā aptuveni 23% no kopējās neto likviditātes, ko nodrošina ar atklātā tirgus operāciju palīdzību, bija ITRO darījumi. Katrai operācijai piedāvātā summa 2005. gada janvārī palielinājās no 25 mljrd. euro līdz 30 mljrd. euro, bet 2006. gada janvārī – līdz 40 mljrd. euro.

PASTĀVĪGĀS IESPĒJAS

Abas Eurosistēmas piedāvātās pastāvīgās iespējas – t.i., aizdevumu iespēja uz nakti un noguldījumu iespēja, – palielina un samazina likviditāti uz nakti par procentu likmēm, kas veido starpbanku procentu likmju koridoru darījumiem uz nakti. 2005. gadā koridora diapazons nemainījās (200 bāzes punktu), koncentrējoties ap GRO minimālo pieteikuma procentu likmi.

2005. gadā vidējais dienā izmantotais aizdevumu iespējas uz nakti apjoms sasniedza 106 milj. euro, bet vidējais dienā izmantotais noguldījumu iespējas apjoms – 122 milj. euro. Nelielais izmantoto pastāvīgo iespēju apjoms 2005. gadā atbilda iepriekšējo gadu līmenim un atspoguļo starpbanku tirgus augsto efektivitāti, kā arī katra rezervju prasību izpildes perioda pēdējā dienā novērotās likviditātes nesabalansētības samazināšanos. Šīs likviditātes nesabalansētības kritums atbilst 2005. gadā arvien biežāk izmantotajām precizējošajām operācijām gadījumā, ja notikušas ievērojamas likviditātes prognožu kļūdas.

OBLIGĀTO REZERVJU SISTĒMA

Euro zonas kredītiestādēm jātur obligātās rezerves NCB kontos. Obligāto rezervju apjoms ir 2% no kredītiestādes rezervju bāzes, ko nosaka atkarībā no attiecīgās iestādes bilances elementiem. Obligāto rezervju prasības jāizpilda vidēji rezervju prasību izpildes periodā. Sistēmai ir divas funkcijas: pirmkārt, stabilizēt naudas tirgus īstermiņa procentu likmes, izmantojot vidējā atlikuma nosacījumu, un, otrkārt, palielināt likviditātes deficītu, t.i., banku vispārējo Eurosistēmas refinansējuma nepieciešamību. 2005. gadā obligāto rezervju prasību apjoms pakāpeniski pieauga, sasniedzot 153 mljrd. euro gada pēdējā izpildes periodā.

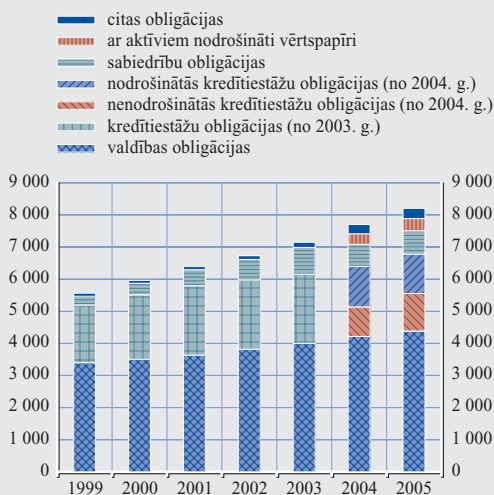
MONETĀRĀS POLITIKAS OPERĀCIJU ATBILSTOŠIE AKTĪVI

Lai pasargātu Eurosistēmu no zaudējumiem, noteikta prasība par visu Eurosistēmas kredītooperāciju pietiekamu nodrošinājumu. Sakarā ar Eiropas finanšu tirgu un Eurosistēmas monetārās politikas darbības principu īpašajām iezīmēm kā nodrošinājums tiek pieņemts plašs aktīvu loks. 2005. gadā atbilstošā tirgojamā nodrošinājuma vidējais apjoms bija 8.3 trlj. euro (par 7% vairāk nekā 2004. gadā; sk. 39. att.). Valdības parāds veidoja 53% no kopējā apjoma, bet atlikušo daļu – kredītiestāžu emitētās nodrošinātās (t.i., *Pfandbrief* veida) vai nenodrošinātās obligācijas (29%), uzņēmumu obligācijas (9%), ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri (5%) un citas obligācijas, piemēram, starpvalstu organizāciju emitētās obligācijas (4%). Tirgojamo aktīvu, ko darījuma partneri izmantoja kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās, vidējā vērtība 2005. gadā bija 866 mljrd. euro (2004. gadā – 787 mljrd. euro; sk. 40. att.).

41. attēls ilustrē starpību starp atbilstošajiem aktīviem, ko var izmantot kā nodrošinājumu, un tiem, kas reāli izmantoti kā nodrošinājums Eurosistēmas kredītooperācijās aktīvu veidu dalījumā. Valdības parāds veidoja 53% no pieejamā tirgojamā nodrošinājuma, taču tikai 34% no izmantotā nodrošinājuma. Savukārt kredītiestāžu nenodrošinātās obligācijas bija 14% no pieejamā tirgojamā nodrošinājuma, bet 27% no izmantotā nodrošinājuma. Ar

39. attēls. Tirgojamie atbilstošie aktīvi

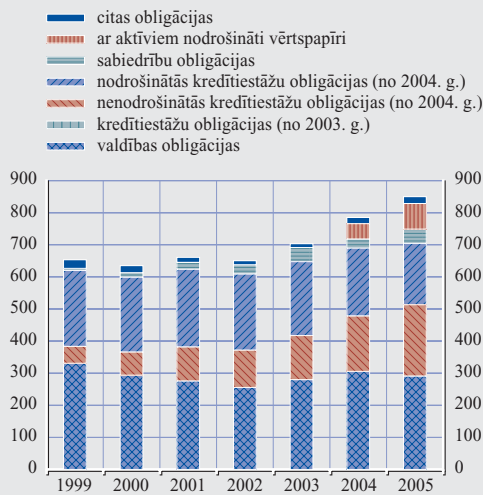
(mljrd. euro)

Avots: ECB.

40. attēls. Tirgojamie atbilstošie aktīvi, kas izmantoti kā nodrošinājums

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

aktīviem nodrošināti vērtspapīri veidoja 5% no pieejamā nodrošinājuma, bet 10% no izmantotā nodrošinājuma.

2005. gadā bija vairākas svarīgas norises saistībā ar Eurosistēmas nodrošinājuma politiku. Pirmkārt, Eurosistēma pabeidza ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru atbilstības kritēriju formulējumu pārskatīšanu. Tas bija nepieciešams, jo ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri kļūst par arvien svarīgāku nodrošinājuma avotu Eurosistēmas operācijās un darījuma partneri aicināja palielināt caurredzamību attiecībā uz tiem ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru veidiem, kas tiek pieņemti. Kritēriju grozījumi tika izsludināti 2006. gada janvārī un tiks piemēroti ar 2006. gada maiju. Tie ar aktīviem nodrošinātie vērtspapīri, kas pašlaik ir atbilstošo aktīvu sarakstā, bet neatbilst minētajiem kritērijiem, tiks likvidēti līdz 2006. gada oktobrim.

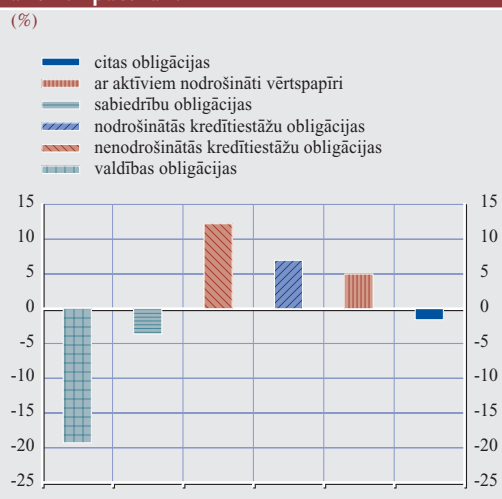
Eurosistēma skaidri noteica arī minimālo kredītēšanas nosacījumu, kas ticis konsekventi piemērots, pieņemot aktīvus kā nodrošinājumu, kopš tika ieviesta vienotā valūta, – vismaz A (*single A*) kredītreitingu, ko piešķirusi viena no trim galvenajām starptautiskajām kredītreitinga

aģentūrām. A kredītreitings ir ekvivalents vismaz A– ilgtermiņa kredītreitingam, ko piešķir *Standard & Poor's* vai *Fitch Ratings*, vai vismaz A3, ko piešķir *Moody's*. Tika arī paskaidrots, ka šī prasība vienādi piemērojama gan privātā, gan valsts sektora emitentiem.

Turpinājās arī vienotā nodrošinājuma saraksta izveide, lai pakāpeniski nomainītu pašreizējo divu līmeņu nodrošinājumu sistēmu. Gaidāms, ka vienotais saraksts palielinās nodrošinājuma pieejamību, veicinot vienādas iespējas euro zonā, turpinot atbalstīt vienādu attieksmi pret darījuma partneriem un emitentiem un palielinot nodrošinājuma principu vispārējo caurredzamību. Vienotā saraksta izveides pirmie divi galvenie pasākumi stājās spēkā 2005. gadā.

– Pirmkārt, 30. maijā tika publicēts to neregulēto tirgu saraksts, kuri ir pieņemami Eurosistēmai no nodrošinājuma pārvaldīšanas viedokļa. Saraksts pieejams ECB interneta lapā un tiks aktualizēts vismaz reizi gadā. Aktīvi, kas iekļauti sarakstā, kotēti vai tirgoti tikai neregulētos tirgos, kas nav iekļauti šajā sarakstā, būs atbilstoši līdz 2007. gada maijam. Pēc tam tie kļūs neatbilstoši.

41. attēls. Starpība starp nodrošinājumam izmantoto aktīvu un tirgojamo atbilstošu aktīvu īpatsvaru

Avots: ECB.

- Otrkārt, 1. jūlijā atbilstošu aktīvu pirmā līmeņa sarakstā tika ieviesta jauna, iepriekš neatbilstoša nodrošinājuma kategorija, t.i., euro denominēti parāda instrumenti, ko emitējuši uzņēmumi, kas reģistrēti to 10 valstu grupā (G10), kuras neietilpst EEZ. 2005. gada beigās jaunā atbilstošā nodrošinājuma kopējais apjoms bija 137 mljrd. euro. 2005. gada 2. pusgadā šo jauno instrumentu izmantošana pakāpeniski palielinājās, decembra beigās sasniedzot 5.3 mljrd. euro.

2005. gada februārī Padome paziņoja, ka vienotā saraksta sagatavošanas nākamais posms – banku aizdevumu iekļaušana – notiks saskaņā ar šādu grafiku.

- Banku aizdevumi būs atbilstoši kā Eurosistēmas kredītooperāciju nodrošinājums visās euro zonas valstīs ar 2007. gada 1. janvāri, kad tiks ieviesti vienoti atbilstības kritēriji un Eurosistēmas kredītu novērtējuma sistēma (EKNS). EKNS ir procedūru un noteikumu kopums, kas nosaka Eurosistēmas prasību, ka visiem atbilstošajiem nodrošinājumiem topošajā vienotajā sarakstā jāatbilst augstiem kredīvērtēšanas nosacījumiem (sk. tālāk).

- No 2007. gada 1. janvāra līdz 2011. gada 31. decembrim tiks noteikts starprežīms, kas ļaus katrai euro zonas NCB izvēlēties aizdevumu minimālo apjomu, par kuru lielāki aizdevumi būs atbilstošs nodrošinājums, un lemt, vai tiks piemērota maksa par apkalpošanu.

- Ar 2012. gada 1. janvāri tiks noteikts vienots režīms banku aizdevumu izmantošanai par nodrošinājumu ar vienotu minimālo apjomu 500 000 euro.

2005. gada jūlijā Padome apstiprināja vispārējos atbilstības kritērijus, kādiem jāatbilst banku aizdevumiem, un 2005. gada novembrī apstiprināja arī EKNS pamatelementus, kas nodrošinās debitoru atbilstību Eurosistēmas augstajiem finanšu stabilitātes standartiem. Pašlaik tiek gatavota banku aizdevumu pamatprincipu ieviešana. Galīgās tehniskās un darbības detaļas attiecībā uz banku aizdevumu iekļaušanu tiks paziņotas 2006. gada 1. pusgadā.

RISKA VADĪBAS JAUTĀJUMI

Veicot kredītooperācijas monetārās politikas vai maksājumu sistēmas vajadzībām, Eurosistēmai rodas ar iespējamu darījuma partneru saistību neizpildi saistīts kredītrisks un tirgus risks. Šos riskus mazina prasība sniegt pietiekamu nodrošinājumu saskaņā ar ECBS Statūtu 18.1. punktu, kā arī pienācīgs nodrošinājuma novērtējums un riska kontroles pasākumi.

EKNS stāsies spēkā 2007. gada 1. janvārī. EKNS pamatā ir četri kredītu kvalitātes novērtēšanas avoti – ārējās kredītu vērtēšanas iestādes, NCB iekšējās kredītu vērtēšanas sistēmas, darījuma partneru iekšējās, uz kredītreitingiem balstītās sistēmas un trešo personu – kredītreitinga sniedzēju – reitinga instrumenti. Konsekvence, precizitāte un salīdzināmība būs galvenie principi, uz ko pamatosies EKNS.

Lai nodrošinātu šo pamatprincipu piemērošanu, visiem kredītu kvalitātes novērtēšanas avotiem būs jāatbilst noteiktiem kritērijiem. Turklāt tehnisku specifikāciju un instrumentu kopums

(t.sk. kredītu kvalitātes sliekšnis un kredītu vērtēšanas rezultātu kontroles un pārskatu sniegšanas procedūra) tiks izmantots, lai garantētu, ka atbilstošs nodrošinājums ir saskaņā ar minimālajiem kredītspējas nosacījumiem.

Kas attiecas uz kredītriska etalonu, Eurosistēma principā pieņems parāda instrumentus tikai no tādiem aizdevumu ņēmējiem,

- kam ir vismaz A kredītreitings, ko piešķirusi kāda no trim galvenajām starptautiskajām kredītreitanga aģentūrām, vai
- kam saistību neizpildes varbūtība nepārsniedz 0.10%, ietverot aizdevuma ņēmējus, kuri pieder riska grupai ar gaidāmo viena gada saistību neizpildes varbūtību, kas nepārsniedz 0.10%.

Šī definīcija vienādi piemērojama gan privātā, gan valsts sektora emitentiem, kā tas paredzēts Līguma 102. pantā, aizliedzot ECB piešķirt labvēlīgākus nosacījumus valsts sektora parāda instrumentiem.

1.2. VALŪTAS MAIŅAS DARĪJUMI

ECB 2005. gadā valūtas tirgū neveica ar monetāro politiku saistītas intervences. Tās valūtas maiņas darījumi bija saistīti tikai ar ieguldījumu aktivitātēm. Turklāt ECB neveica arī valūtas maiņas darījumus ar tām ārpus euro zonas esošo valstu valūtām, kuras piedalās VKM II.

Pastāvīgā vienošanās starp ECB un SVF par SVF Speciālo aizņēmuma tiesību (SDR) darījumu veikšanas ECB vārdā veicināšanu ar citiem SDR turētājiem 2005. gadā tika izmantota piecos gadījumos.

1.3. IEGULDĪJUMU AKTIVITĀTES

ECB ieguldījumu aktivitātes tiek organizētas tā, lai nodrošinātu, ka, pieņemot lēmumus par ieguldījumiem, nevar izmantot nekādu iekšējo informāciju par centrālās bankas

politikas īstenošanas pasākumiem. Noteikumu un procedūru kopums, t.s. Ķīnas mūris, nošķir ECB ieguldījumu aktivitātēs iesaistītās komercdarbības vienības no pārējām ECB komercdarbības vienībām.

ĀRĒJO REZERVJU PĀRVALDĪŠANA

ECB ārējo rezervju portfelis atspoguļo euro zonas NCB ārējo rezervju nodošanu ECB, kā arī iepriekšējās ECB valūtas maiņas un zelta operācijas. ECB ārējo rezervju galvenais mērķis ir veicināt ECB intervences valūtas tirgū. ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas mērķi, kas sakārtoti pēc svarīguma, ir likviditāte, drošība un atdeve. 2005. gadā ECB ārējās rezerves tika pārvaldītas decentralizēti, katrai NCB paturot turējumā un aktīvi pārvaldot ECB portfeļa daļu.

ECB ārējo rezervju portfelis galvenokārt sastāv no ASV dolāriem, bet tajā ir arī Japānas jenas, zelts un SDR. 2005. gadā zelta un SDR turējumi netika aktīvi ieguldīti. ECB pārdeva zeltu (kopā 47 tonnas). Tas pilnībā atbilda 2004. gada 27. septembrī ECB parakstītajam Centrālo banku nolīgumam par zeltu. ECB oficiālie ārējo rezervju aktīvi atbilstoši faktiskajam valūtas kursam un tirgus cenām palielinājās no 35.1 mljrd. euro 2004. gada beigās līdz 41.0 mljrd. euro 2005. gada beigās. Pārmaiņas portfeļa vērtībā 2005. gadā galvenokārt atspoguļoja ASV dolāra un zelta kursa kāpumu attiecībā pret euro, kā arī portfeļa pārvaldīšanas

pasākumu rezultātā gūto peļņu, ko veido kapitāla pieaugums un procentu ienākumi.

2006. gada janvārī tika uzsākta ECB ārējo rezervju pārvaldīšanas jauno darbības principu ieviešana. Principu pārmaiņas tika ieviestas Eurosistēmas ieguldījumu operāciju decentralizētās izpildes efektivitātes palielināšanai. ECB ārējo rezervju operāciju pārvaldīšanas jomā (t.i., operāciju veikšanā, ieguldot šos līdzekļus) katrai euro zonas NCB tagad ir tiesības pārvaldīt tikai vienu portfeli (t.i., vai nu ASV dolāru, vai Japānas jenu portfeli). Taču divas NCB katra pārvalda divus portfeļus. Turklāt euro zonas NCB drīkst atteikties no ECB ārējo rezervju operāciju pārvaldīšanas, tomēr saglabājot dalību stratēģiskās portfeļu pārvaldīšanas aktivitātēs, piemēram, stratēģiskajā etalonu un riska kontroles principu pārskatīšanā. Tās euro zonas NCB, kuras izvēlējušās piedalīties operāciju pārvaldīšanā, drīkst arī apvienot šīs aktivitātes.

2005. gadā turpinājās atbilstošo instrumentu, kuros var ieguldīt ārējās rezerves, saraksta paplašināšana. 2006. gada sākumā sarakstam tika pievienoti valūtas mijmaiņas darījumi un ASV STRIPS⁴ darījumi. Veikts sagatavošanās darbs arī procentu likmju mijmaiņas darījumu ieviešanai.

PAŠU LĪDZEKĻU PĀRVALDĪŠANA

ECB pašu līdzekļu portfeli veido parakstītā kapitāla apmaksātās daļas un ECB vispārējo rezervju fonds. Šā portfeļa mērķis ir nodrošināt ECB ar rezervēm iespējamo zaudējumu segšanai. Portfeļa pārvaldīšanas mērķis ir gūt ilgtermiņa ienākumus, kas pārsniegtu ECB galveno refinansēšanas operāciju vidējo procentu likmi. 2005. gadā ieguldījumiem atbilstošu instrumentu emitentu saraksts tika tālāk papildināts ar ļoti augsta reitinga aģentūru un nodrošināto obligāciju segmenta dalībniekiem. 2006. gada sākumā ieguldījumu iespēju sarakstam tika pievienotas nenodrošinātas seniorobligācijas, ko emitējuši finanšu sektora uzņēmumi ar augstu kredītreitingu.

ECB pašu līdzekļu portfelis faktiskajās tirgus cenās palielinājās no 6.1 mljrd. euro 2004. gada

beigās līdz 6.4 mljrd. euro 2005. gada beigās, atspoguļojot peļņu no portfeļa pārvaldīšanas kapitāla pieauguma un procentu ienākumu veidā.

RISKA VADĪBAS JAUTĀJUMI

ECB izmantotie principi tās finanšu risku (piemēram, tirgus riska, kredītriska un likviditātes riska) mazināšanai tiek īstenoti, piemērojot stingras politikas prasības (piemēram, ilguma ierobežojumus, valūtas dalījumu un minimālo portfeļa likviditāti) un sīki izstrādātu ierobežojumu sistēmu, ar kuru tā katru dienu pārbauda un nosaka atbilstību. 2005. gadā tika veikta *Value-at-Risk* (VaR)⁵ ieviešanas sagatavošana, kas ir galvenais instruments to risku sliekšņa noteikšanai, kas saistīti ar portfeļu pārvaldītāju tirdzniecības pozīcijām salīdzinājumā ar ECB atsauces etalonportfeļiem. VaR piedāvā vairākas konceptuālas priekšrocības un kā visaptverošs riska rādītājs guvis lielu popularitāti finanšu nozarē. Par to liecina nozīmīgums, kas tam piešķirts Jaunajos Bāzeles kapitāla pamatprincipos saistībā ar kapitāla prasību aprēķināšanu.

4 STRIPS (*Separate Trading of Registered Interest and Principal of Securities* – reģistrētas vērtspapīru procentu summas un pamatsummas atsevišķa tirgošana) ir vērtspapīri, kas rodas, nodalot ASV valdības obligācijas pamatsummu no procentu maksājumiem.

5 VaR definēts kā zaudējumu summa, ko drīkst pārsniegt ar noteiktu varbūtību iepriekš noteiktā laika periodā. Piemēram, viena gada 99% VaR ir zaudējumi, kas tiks pārsniegti viena gada laikā tikai ar 1% varbūtību.

2. MAKSĀJUMU UN VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMAS

Statūtos Eurosistēmai noteikts uzdevums veicināt maksājumu sistēmu raitu darbību. Eurosistēmas galvenais šā uzdevuma (papildus pārraudzības funkcijai) izpildes instruments ir maksājumu un vērtspapīru norēķinu veikšanas iespēju nodrošināšana. Tāpēc Eurosistēma izveidojusi Eiropas Vienoto automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu, kas pazīstama kā TARGET, liela apjoma maksājumiem euro. Dažu pēdējo gadu laikā tā uzlabota, un sāka otrās paaudzes sistēmas TARGET2 izstrāde.

2005. gada augustā ECB publicēja politikas deklarāciju "Centrālo banku pakalpojumi kredītiestādēm klientu euro maksājumu nodrošināšanai". Minot Eurosistēmas Statūtos ietvertu prasību nodrošināt kredītiestādēm klientu neliela apjoma maksājumu euro apstrādes iespējas, deklarācijā norādīts, ka NCB, kas piedāvā kredītiestādēm neliela apjoma maksājumu pakalpojumus, ņem vērā attiecīgā tirgus prasības un konkurences apstākļus, t.sk. rentabilitāti.

Vērtspapīru norēķinu jomā Eurosistēma un tirgus piedāvā vairākas iespējas, lai veicinātu nodrošinājuma izmantošanu pārrobežu darījumos.

2.1. TARGET SISTĒMA

Pašreizējā TARGET sistēma ir "sistēmu sistēma", ko veido 16 ES dalībvalstu nacionālās reālā laika bruto norēķinu sistēmas (RTGS), ECB maksājumu mehānisms (EMM) un savienošais mehānisms, kas nodrošina maksājumu apstrādi saistītajās sistēmās.

2005. gadā TARGET veicināja turpmāko euro naudas tirgus integrāciju un tai joprojām bija svarīga nozīme vienotas monetārās politikas raitā īstenošanā, jo, izmantojot šo sistēmu, tiek veiktas Eurosistēmas kredītooperācijas. Sakarā ar tās reālajā laikā sniegtajiem centrālās bankas naudas norēķinu pakalpojumiem un plašo tirgus segumu TARGET sistēma piesaista arī dažādus citus maksājumus. 2005. gadā TARGET funkcionēja raiti un veiksmīgi un turpinājās euro

veikto liela apjoma maksājumu skaita kāpuma tendence. Tas atbilst Eurosistēmas politikas mērķim – veicināt centrālās bankas naudas norēķinus kā īpaši drošu maksājumu veidu. 2005. gadā 89% no euro veikto liela apjoma maksājumu kopējā apgrozījuma veikti TARGET. TARGET pieejama visu kredīta pārvedumu euro veikšanai starp pieslēgtajām bankām, nenosakot maksimālā vai minimālā apjoma limitu. Šādu pārvedumus var veikt gan starp vienas dalībvalsts bankām (dalībvalsts iekšzemes maksājumu plūsma), gan starp dažādu dalībvalstu bankām (starp dalībvalstīm veikto maksājumu plūsma).

2005. gadā veiktais apsekojums parādīja, ka 2004. gada 31. decembrī TARGET bija 10 564 dalībnieki. Ar TARGET palīdzību, izmantojot banku identifikācijas kodu, kopumā var apkalpot aptuveni 53 000 iestāžu, īpaši dalībnieku filiāles.

TARGET DARBĪBA

2005. gadā TARGET vidēji dienā apstrādāto maksājumu skaits un apjoms palielinājās par 10%. 12. tabulā sniegts pārskats par maksājumu plūsmu TARGET 2005. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējā gada plūsmu.

2005. gadā TARGET kopējā pieejamība, t.i., apjoms, kādā dalībnieki varēja izmantot TARGET tās darba laikā (nenotiekot darbības traucējumiem), sasniedza 99.83% (sk. 13. tabulu). Vidēji 95.59% starp dalībvalstīm veikto maksājumu apstrādāti piecās minūtēs.

SISTĒMISKI NOZĪMĪGU MAKSĀJUMU VEIKŠANAS TARGET REZERVES PASĀKUMI

Sakarā ar TARGET sistēmas svarīgo nozīmi tirgū un tās plašo tirgus segumu sistēmas drošai un raitai darbībai būtiska ir atbilstoša aizsardzība pret dažādu veidu draudiem. Īpaši svarīgi, lai pat ārkārtas apstākļos nekavējoties varētu veikt sistēmiski nozīmīgus maksājumus, t.i., maksājumus, kas var radīt sistēmisku risku, ja netiek apstrādāti paredzētajā laikā. Eurosistēma ieviesusi rezerves pasākumus, lai nodrošinātu šādu maksājumu raitu apstrādi pat TARGET nepareizas darbības gadījumā. 2005. gadā centrālās bankas veica vairākas papildu

12. tabula. Maksājumu plūsma TARGET¹⁾

Darījumu skaits	2004	2005	Pārmaiņas (%)
Kopumā			
Kopā	69 213 486	76 150 602	9
Dienas vidējais rādītājs	267 234	296 306	10
Dalībvalstu iekšzemes maksājumi²⁾			
Kopā	52 368 115	58 467 492	10
Dienas vidējais rādītājs	202 193	227 500	11
Starp dalībvalstīm veiktie maksājumi			
Kopā	16 845 371	17 683 110	5
Dienas vidējais rādītājs	65 040	68 806	5
Apjoms (mljrd. euro)			
Kopumā			
Kopā	443 992	488 900	9
Dienas vidējais rādītājs	1 714	1 902	10
Dalībvalstu iekšzemes maksājumi²⁾			
Kopā	297 856	324 089	8
Dienas vidējais rādītājs	1 150	1 261	9
Starp dalībvalstīm veiktie maksājumi			
Kopā	146 137	164 812	11
Dienas vidējais rādītājs	564	641	12

Avots: ECB.
1) 2004. gadā bija 259 darbadienas un 2005. gadā – 257 darbadienas.
2) Ietverti attālinātie dalībnieki.

13. tabula. TARGET kopējā pieejamība

RTGS sistēma	2005 (%)
EPM (ECB)	99.52
ELLIPS (BE)	99.66
KRONOS (DK)	99.84
RTGSplus (DE)	99.24
HERMES euro (GR)	99.80
SLBE (ES)	99.93
TBF (FR)	99.62
IRIS (IE)	99.93
BI-REL (IT)	99.89
LIPS-Gross (LU)	99.93
TOP (NL)	100.00
ARTIS (AT)	99.86
SORBNET-EURO (PL)	100.00
SPGT (PT)	99.97
BOF-RTGS (FI)	99.98
E-RIX (SE)	99.89
CHAPS Euro (UK)	99.97
Sistēmas kopējā pieejamība	99.83

Avots: ECB.

pārbaudes (bieži iesaistot komercbankas), un tās pierādīja TARGET rezerves pasākumu efektivitāti. Pārbaudes apstiprināja Eurosistēmas spēju nodrošināt maksājumu sistēmu un finanšu tirgu raitas darbības turpināšanos krīzes situācijā.

JAUNO ES DALĪBVALSTU PIESLĒGUMS TARGET

2002. gada oktobrī Padome nolēma, ka pēc ES paplašināšanās jauno dalībvalstu NCB ļaus pieslēgties TARGET sistēmai, bet tas nebūs obligāts pienākums. Ņemot vērā pašreizējās TARGET sistēmas ierobežoto darbības laiku un izmaksu samazināšanas nolūkā Eurosistēma izstrādāja alternatīvas pilnai integrācijai, kas ļauj jauno dalībvalstu NCB pieslēgt savas sistēmas pašreizējai TARGET sistēmai.

Polija bija pirmā jaunā dalībvalsts, kas pievienojās TARGET. 2005. gada 7. martā *Narodowy Bank Polski* euro RTGS sistēmu (SORBNET-EURO) pieslēdza TARGET, izmantojot *Banca d'Italia* RTGS sistēmu (BI-REL).

ATTIECĪBAS AR TARGET LIETOTĀJIEM UN REĀLĀ LAIKA BRUTO NORĒKINU OPERATORIEM CITU VALŪTU ZONĀS

ECBS uztur ciešas saiknes ar TARGET lietotājiem, lai nodrošinātu, ka to vajadzības tiek rūpīgi apsvērtas un tiek saņemta atbilstoša atbilde. 2005. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, notika regulāras TARGET pieslēgto 16 NCB un TARGET nacionālo lietotāju grupu sēdes. Turklāt TARGET darbības jautājumu apspriešanai notika ECBS TARGET2 darba grupas un Eiropas Banku nozares TARGET

darba grupas kopīgās sēdes. Stratēģiskie jautājumi tika risināti diskusijā Euro maksājumu stratēģijas kontaktgrupā, kurā pārstāvēta komercbanku un centrālo banku augstākā līmeņa vadība. Eurosistēma, kas ir operatore vienai no pasaulē lielākajām RTGS sistēmām, uztur ciešas saiknes ar RTGS operatoriem citu valūtu zonās. Savstarpējo saikņu (tādu, ko izraisa pastāvīgi saistītas norēķinu operācijas) paplašināšanās radījusi nepieciešamību kopīgi apspriest darbības jautājumus.

2.2. TARGET2

2005. gada 8. februārī ECB publicēja pirmo progresa ziņojumu par TARGET2. Ziņojumā iekļauta informācija par lēmumiem, kurus Padome 2004. gada decembrī pieņēma par TARGET2 pakalpojumiem, pamatpakalpojumu cenu noteikšanas vispārējo mehānismu un pāreju uz TARGET2. Tajā sniegts arī pārskats par projekta plānošanu kopumā.

Otrais progresa ziņojums publicēts 2005. gada 21. oktobrī. Tas iepazīstina ar Padomes lēmumiem, kas pieņemti galvenokārt par plānoto TARGET2 darbības uzsākšanu, datumiem, kad paredzēta dažādu valstu grupu pāreja uz jauno sistēmu, pūla pakalpojumu cenu noteikšanu un specializēto sistēmu norēķiniem. Ziņojumā arī izklāstīts TARGET2 pamatpakalpojumu cenu noteikšanas mehānisms, kuru bankas apspriedīs pirms galīgā lēmuma pieņemšanas. Visbeidzot, ziņojumā sniegta detalizēta informācija par TARGET2 darbības dienu grafiku un saistībā ar rezerves pasākumiem notiekošo darbu.

2005. gadā veiktais galvenais sagatavošanās darbs bija veltīts funkcionālo specifikāciju pabeigšanai. 2005. gada augusta beigās ciešā sadarbībā ar TARGET lietotājiem pabeigta "Lietotāju detalizētās funkcionālās specifikācijas" (LDFS) pagaidu versijas izstrāde. Galīgā LDFS (2.0 versija) lietotājiem kļuva pieejama 30. novembrī. Specifikāciju pabeigšana veicināja TARGET2 vienotās platformastehnisko izstrādi un ieviešanu, kā arī atsevišķu dalībnieku iekšējo sistēmu pielāgošanu pieslēgumam jaunajai sistēmai.

Runājot par plānoto darbības uzsākšanas datumu, Padome 2005. gada 17. jūnijā tirgus dalībniekiem paziņoja, ka lietotāju plašo konsultāciju periods ir pabeigts un pirmās valstu grupas darbības uzsākšanas datums būs 2007. gada 2. pusgadā. Pēc plānošanas kārtības vispusīgas novērtēšanas tika noteikts, ka pirmā valstu grupa, kas pārgājusi uz jauno sistēmu, uzsāks darbību 2007. gada 19. novembrī. Gaidāms, ka līdz 2008. gada maijam visas centrālās bankas, kas piedalās TARGET2, un to nacionālās banku grupas lieto jauno sistēmu. *Sveriges Riksbank* un *Bank of England* nolēmušas nepievienoties TARGET2.

2005. gadā vēl viena svarīga darba joma bija turpmāko testēšanas un pārejas pasākumu sagatavošana. Eurosistēma piekrita sadalīt pārejas procesu četros posmos, un pēdējais posms paredzēts tikai rezerves pasākumiem. Katrs pārejas posms ietvers NCB grupu un attiecīgo banku sistēmu. Katra pārejas posma plānotie izpildes datumi ir šādi: 2007. gada 19. novembris, 2008. gada 18. februāris, 19. maijs un 15. septembris (ja jāizmanto rezerves iespēja). 2005. gada maijā Eurosistēma publicēja valstu pārejas procesa modeļus, kuros aprakstīta dažādu moduļu izmantošana, sākot ar datumu, kurā centrālās bankas pāries uz TARGET2. Lietotāju testēšana tiks veikta atbilstoši pārejas posmiem. Katrā posmā testus sadalīs dažādos līmeņos, piemēram, institucionālajā, nacionālo banku sistēmu un Eiropas līmenī. 2007. gada

sākumā plānots uzsākt centrālo banku testēšanu. 2005. gada oktobra beigās NCB interneta lapās tika publicēts lietotāju testēšanas pasākumu plānošanas un organizatorisko aspektu vispārējs apraksts.

Pamatpakalpojumu cenu noteikšanas mehānisms paredzēts divu galveno mērķu sasniegšanai. Pirmkārt, tam jānodrošina plaša piekļuve sistēmai, kas nozīmē, ka šāds mehānisms nedrīkstētu atturēt mazākas institūcijas no tiešas dalības sistēmā. Otrkārt, noteiktajām cenām jābūt pievilcīgām galvenajiem tirgus dalībniekiem, kuru darījumi veido ļoti lielu daļu no pašlaik TARGET veiktajiem darījumiem. Otrajā progresa ziņojumā sniegtā shēma ļauj dalībniekiem izvēlēties: 1) nelielu mēneša maksu 100 euro apmērā plus fiksētu likmi 0.80 euro apmērā par darījumu un 2) mēneša maksu 1 250 euro apmērā plus uz apjomu pamatotu pakāpeniski dilstošu maksu 0.60–0.20 euro apmērā par darījumu. Mēneša maksa ir fiksēta summa, kas katram dalībniekam jāmaksā par norēķinu kontu. Paredzētajā cenu noteikšanas mehānismā iekļautās vidējās maksas gandrīz visās attiecīgajās valstīs ir ievērojami zemākas nekā esošās TARGET sistēmas maksas. Visas centrālās bankas neatkarīgi no tām noteiktajiem pārejas datumiem piemēros TARGET2 cenas tikai tad, kad trešās pārejas grupas valstīs būs pievienojušās vienotajai platformai, t.i., ar 2008. gada maiju.

Saistībā ar TARGET2 tika risināti arī līgumu un citi juridiski, kā arī darbības principu jautājumi (piemēram, rezerves pasākumi un mijiedarbība ar speciālām sistēmām). Eurosistēma turpinās rezultatīvo dialogu un ciešu sadarbību ar TARGET lietotājiem pārējo projekta posmu īstenošanas laikā un regulāri ziņos par sasniegtajiem rezultātiem.

2.3. NODROŠINĀJUMA IZMANTOŠANA PĀRROBEŽU DARĪJUMOS

Atbilstošos aktīvus var izmantot pārrobežu darījumos, lai nodrošinātu Eurosistēmas visu veidu kredītooperācijas galvenokārt ar centrālo

banku korespondentattiecību modeļa (CCBM) palīdzību vai ar atbilstošām saiknēm starp euro zonas vērtspapīru norēķinu sistēmām (VNS). Eurosistēma nodrošina CCBM, bet atbilstošās saiknes ir tirgus noteikts risinājums.

2005. gada decembrī Eurosistēmas turējumā esošā pārrobežu nodrošinājuma apjoms pieauga līdz 444 mljrd. euro (2004. gada decembrī – 370 mljrd. euro). 2005. gada beigās pārrobežu nodrošinājums kopumā veidoja 49.1% no kopējā Eurosistēmai sniegtā nodrošinājuma. Šie skaitļi apstiprina iepriekšējos gados novēroto tendenci – finanšu tirgu augošo integrāciju euro zonā un darījuma partneru arvien lielāku vēlmi savos vērtspapīru portfeļos iekļaut citā euro zonas valstī emitētus aktīvus.

CENTRĀLO BANKU KORESPONDENTATTIECĪBU MODELIS

CCBM joprojām ir nozīmīgākais pārrobežu nodrošinājuma pārveduma kanāls Eurosistēmas monetārajā politikā un dienas ietvaros izsniegtā kredīta operācijās. Tā ieguldījums bija 36.7% no kopējā Eurosistēmai 2005. gadā sniegtā nodrošinājuma. 2005. gada beigās to aktīvu apjoms, kuri atrodas glabāšanā, izmantojot CCBM, pieauga līdz 353 mljrd. euro (2004. gada beigās – 298 mljrd. euro).

2005. gadā sākās CCBM tehnisko un darbības principu pārskatīšana, ņemot vērā gaidāmo 2005. gada jūlijā Padomes apstiprinātās Eurosistēmas jaunās nodrošinājuma sistēmas ieviešanu. Šī sistēma paredz vienotu atbilstošu aktīvu sarakstu un ļauj jebkurā euro zonas valstī izmantot banku aizdevumus kā nodrošinājumu. Turklāt, ņemot vērā euro zonas turpmāko paplašināšanos, veikti sākotnējie pasākumi atsevišķu jauno ES dalībvalstu integrēšanai CCBM sistēmā.

Tā kā CCBM pakalpojumiem, kas paredzēti kā pagaidu mehānisms, ja visā euro zonā nepastāv tirgus noteikts risinājums, nav visaptverošas tirgus alternatīvas, ECB sāka Eurosistēmas nodrošinājuma pārvaldības darbības principu izstrādes iespēju analīzi.

NACIONĀLO VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMU ATBILSTOŠĀS SAIKNES

Nacionālās VNS var saistīt līgumiskas vienošanās un operatīva kārtība, kas sistēmās ļauj veikt atbilstošo vērtspapīru pārrobežu pārvedumu. Kad, izmantojot šādas saiknes, veikts atbilstošo vērtspapīru pārvedums uz citu VNS, tos ar iekšējo procedūru palīdzību var izmantot tāpat kā jebkuru iekšzemes nodrošinājumu. Pašlaik darījuma partneriem pieejamas 59 saiknes, no kurām aktīvi izmantots tiek tikai ierobežots skaits. Turklāt šīs saiknes aptver tikai daļu euro zonas. Saiknes kļūst piemērotas Eurosistēmas kredītooperācijām, ja tās atbilst Eurosistēmas deviņiem lietotāju standartiem.⁶ Eurosistēma pēc šiem standartiem novērtē jebkuras jaunas saiknes vai atbilstošo saikņu uzlabojumus. 2005. gadā uzlabotas un pozitīvi novērtētas trīs pašreizējās atbilstošās saiknes.

Ar saikņu palīdzību turējumā esošā nodrošinājuma apjoms 2005. gada decembrī sasniedza 91 mljrd. euro (2004. gada decembrī – 72 mljrd. euro). Tas veidoja 8.6% no kopējā 2005. gadā Eurosistēmas turējumā esošā (pārrobežu un iekšzemes) nodrošinājuma.

2005. gadā Eurosistēma nolēma, ka trīspusējas saiknes starp VNS varētu izmantot nodrošinājuma pārrobežu pārvedumam Eurosistēmai. Trīspusēja saikne ir līgumiska vienošanās un tehnisks mehānisms, kas ļauj divām tieši nesaistītām VNS veikt darījumu, izmantojot trešo VNS. Lai nepieļautu Eurosistēmas pakļaušanu jebkādiem nevēlamiem riskiem, tirgus dalībnieku izmantotā trīspusējā saikne uzskatāma par atbilstošu tikai tadā gadījumā, ja pati saikne un VNS, kuru tā savieno, atbilst Eurosistēmas lietotāju standartiem. Tāpēc ir izstrādāta metodoloģija, lai Eurosistēma varētu veikt trīspusējo saikņu novērtējumu. Pirmie trīspusējo saikņu novērtējumi sākti 2005. gadā.

⁶ *Standards for the use of EU securities settlement systems in ESCB credit operations*, 1998. gada janvāris.

3. BANKNOTES UN MONĒTAS

3.1. EURO BANKNOTES UN MONĒTAS APGROZĪBĀ UN DARBĪBAS AR NAUDU

EURO BANKNOŠU UN MONĒTU PIEPRASĪJUMS

2005. gadā apgrozībā esošo euro banknošu vērtība palielinājās par 63.9 mljrd. euro (līdz 565.2 mljrd. euro; sk. 42. att.). Gada pieauguma temps samazinājās aptuveni līdz 12.8% (2004. gadā – 15.0%). Apgrozībā esošo banknošu skaits 2005. gada beigās sasniedza 10.4 mljrd., gada kāpuma tempam pieaugot līdz 7.4% (2004. gadā – 6.8%; sk. 43. att.). Statistiskā analīze liecina, ka nemitīgi augošais euro banknošu pieprasījums daļēji rodas tirgos ārpus euro zonas. Tiek lēsts, ka 10–20% apgrozībā esošo euro banknošu izmanto ārpus euro zonas esošo valstu iedzīvotāji, galvenokārt veidojot uzkrājumus vai veicot maksājumus euro līdztekus nacionālajai valūtai.

2005. gadā, tāpat kā katru gadu kopš pārejas uz euro skaidrās naudas lietošanu, apgrozībā esošo euro banknošu vērtība augusi straujāk nekā to skaits. Tas liecina, ka saglabājas spēcīgs lielu nominālvērtību euro banknošu pieprasījums. Atsevišķu nominālvērtību banknošu pieprasījuma dinamika saglabājās 2004. gada līmenī: apgrozībā esošo 5, 10, 20 un 200 euro banknošu skaita pieauguma temps bija mērens (3.1–3.9%), bet 50, 100 un 500 euro banknošu skaits apgrozībā ievērojami palielinājās (attiecīgi par 11.4%, 10.8% un 20.9%; sk. 44. att.).

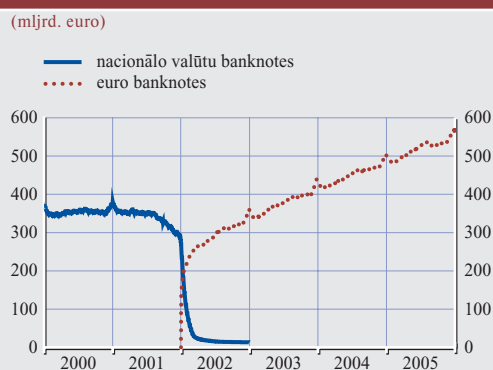
Kopš 2003. gada janvāra gan euro monētu skaits apgrozībā, gan to vērtība pieaug. 2005. gadā apgrozībā esošo euro monētu vērtība (t.i., kopējā vērtība, izņemot NCB rīcībā esošo krājumu vērtību) palielinājās par 8.5% (no 15.3 mljrd. euro līdz 16.6 mljrd. euro). Kopējais apgrozībā esošo euro monētu skaits pieauga par 12.1% (no 56.2 mljrd. līdz 63.0 mljrd.). Monētu skaita ievērojamo kāpumu galvenokārt noteica ilgstošais mazas nominālvērtības monētu pieprasījums.

DARBĪBAS AR BANKNOTĒM EURO SISTĒMĀ

2005. gadā turpinājās iepriekšējos gados sācies nelielais banknošu izlaišanas un noguldīšanas kāpums. Kopējais emitēto euro banknošu skaits sasniedza 31.3 mljrd., un 30.6 mljrd. banknošu atgriezās NCB.

Visām euro banknotēm, kas no apgrozības nonāca atpakaļ euro zonas NCB, tika noteikts autentiskums un derīgums apgrozībai, izmantojot pilnībā automatizētas banknošu apstrādes iekārtas. 2005. gadā šādi tika pārbaudīts aptuveni par 1 mljrd. vairāk banknošu nekā iepriekšējā gadā. Tika iznīcināts aptuveni 4.3 mljrd. netīru, nolietotu un tādējādi apgrozībai nederīgu banknošu.

42. attēls. Kopējā apgrozībā esošo banknošu vērtība (2000–2005)

Avots: ECB.

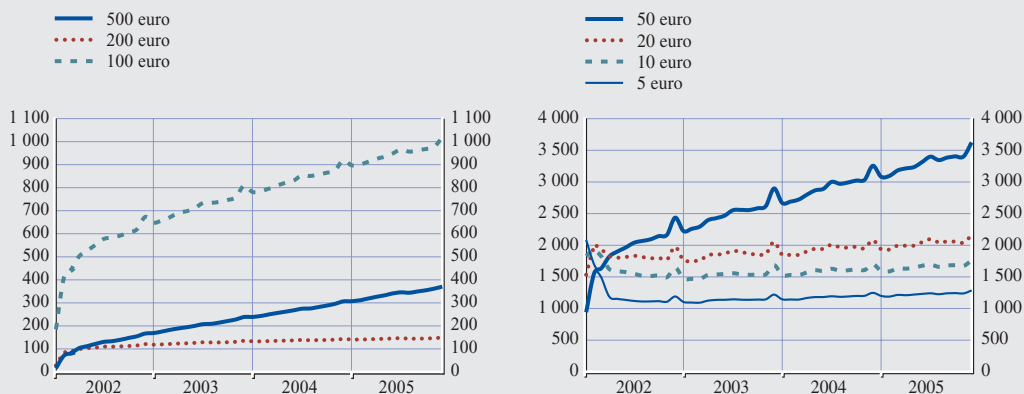
43. attēls. Kopējais apgrozībā esošo banknošu skaits (2002–2005)

Avots: ECB.

44. attēls. Aproximātais esošo euro banknošu skaits (2002–2005)

(milj.)

Avots: ECB.

3.2. BANKNOŠU VILTOŠANA UN TĀS NOVĒRŠANA

VILTOTAS EURO BANKNOTES

2005. gadā saglabājās stabils atklāto viltoto euro banknošu skaits. No 2004. gada sākuma līdz 2005. gadabeigām vidēji mēnesī no apgrozībastika izņemts aptuveni 49 000 viltotu euro banknošu. Kopējais viltojumu skaits, kas 2005. gadā nonāca nacionālajos analīzes centros (NAC)⁷, sasniedza aptuveni 582 000 un bija ļoti tuvs 2004. gada rādītājam (594 000). Sabiedrība var uzticēties euro drošumam, jo tā ir labi aizsargāta valūta gan sarežģīto aizsardzības elementu, gan Eiropas un nacionālo tiesībsargājošo iestāžu darbības efektivitātes ziņā. Tomēr ECB iesaka cilvēkiem būt modriem un neaizmirst par naudas pārbaudi, to aptaustot, apskatot un pagrozot.⁸ 45. attēls atspoguļo no apgrozības izņemto viltojumu tendences, izmantojot datus ar sešu mēnešu intervālu kopš euro banknošu laišanas apgrozībā. 14. tabulā redzams, ka 50 euro banknote ir visbiežāk viltotā naudas

zīme; kopš 2004. gada viltoto 50 euro naudas zīmju īpatsvars audzis, bet viltoto 100 euro banknošu īpatsvars attiecīgi krities.

VILTOŠANAS NOVĒRŠANA

Euro viltošanas novēršanā ECB turpina ciešu sadarbību ar euro zonas NCB, Eiropolu un Eiropas Komisiju (īpaši ar Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroju (*European Anti-Fraud Office*; OLAF)). Eurosistēma aktīvi darbojas gan ES, gan ārpus tās robežām, lai apmācītu skaidrās naudas apstrādātājus noteikt viltotas banknotes un rīkoties ar tām.

Starptautiskais viltojumu novēršanas centrs (*International Counterfeit Deterrence Centre*; ICDC) vērtē jaunās reproducēšanas iekārtas un naudas viltojumu novēršanas sistēmas, kā arī sniedz atbalstu Centrālo banku viltojumu novēršanas grupai, kurā G10 valstu centrālo banku vadītāju aizbildnībā darbojas 27 centrālās bankas. Viltojumu novēršanas sistēmu izplatīšanās rezultātā ICDI darbības joma ievērojami paplašinājusies. Turpinās viltojumu novēršanas infrastruktūras veidošana; pilnveidota interneta lapa www.rulesforuse.org, tāpēc uzlabojusies informācijas apmaiņa par

14. tabula. Izplatītie viltojumi nominālvērtību dalījumā

	5 euro	10 euro	20 euro	50 euro
Procenti	1	7	21	59
	100 euro	200 euro	500 euro	Kopā
Procenti	7	4	1	100

Avots: Eurosistēma.

7 Centri, kas izveidoti katrā ES dalībvalstī sākotnējai viltoto euro banknošu analīzei valsts līmenī.

8 Sīkāku informāciju sk. <http://www.ecb.int/bc/banknotes/security/html/index.en.html>.

45. attēls. No apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaits (2002–2005)

viltojumu novēršanas sistēmām starp banknošu emitentiem un sabiedrību.

3.3. BANKNOŠU EMISIJA UN RAŽOŠANA

SISTĒMA VILTOJUMU NOTEIKŠANAI UN BANKNOŠU ŠĶIROŠANAI PĒC DERĪGUMA

Lai nodrošinātu, ka apgrozībā esošās banknotes nav viltotas un ir labā stāvoklī, 2005. gada janvārī ECB publicēja viltojumu noteikšanas un banknošu šķirošanas pēc derīguma sistēmu kredītiestādēm un citiem profesionāliem skaidrās naudas apstrādātājiem. Sistēma paredz vienotu politiku to banknošu apstrādāšanā, kuras kredītiestādes un citi profesionāli naudas apstrādātāji saņem no saviem klientiem. Turklāt sistēma palīdz šīm iestādēm pienākumu izpildē saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1338/2001 par viltotu euro banknošu atklāšanu un izņemšanu no apgrozības 6. pantu. Lai nodrošinātu vienotu šīs sistēmas ieviešanu visā Eurosistēmā, 2005. gada decembrī Padome apstiprināja procedūru rokasgrāmatu. NCB būs atbildīgas par sistēmas ieviešanu ne vēlāk kā līdz 2006. gada beigām, ievērojot vietējos apstākļus (piemēram, ekonomisko vidi, banku sistēmas struktūru, NCB filiāļu tīklu un attiecīgās NCB nozīmi skaidrās naudas aprites ciklā). Turklāt tiks noteikts divu gadu pārejas periods, kas noslēgsies ne vēlāk kā 2007. gada beigās, lai kredītiestādes un citi profesionāli skaidrās naudas apstrādātāji varētu pielāgot procedūras un iekārtas.

Kredītiestāžu un citu profesionālu skaidrās naudas apstrādātāju pienākums pārbaudīt visu no klientiem saņemto un citiem klientiem atkārtoti izsniegto euro banknošu īstumu un – atbilstoši minimālajiem šķirošanas standartiem – arī to kvalitāti (derīgumu) ir svarīgs sistēmas nosacījums. Ja kredītiestādes un citi profesionāli skaidrās naudas apstrādātāji nolems neiesaistīties banknošu aprītē, tie joprojām saglabās iespēju apmierināt euro banknošu vajadzības NCB.

Kredītiestāžu bankomātos izsniegtās banknotes pārbaudīs banknošu apstrādes iekārtās, kuru atbilstību sistēmai noteikušas euro zonas NCB. Paredzēts, ka arī citas organizācijas, kuru rīcībā ir bankomāti, īpaši mazumtirgotāji, veiks banknošu pārbaudi saskaņā ar šiem standartiem. Eurosistēma sekos norisēm šajā jomā.

Sistēma arī paredz, ka kredītiestādes un citi profesionāli skaidrās naudas apstrādātāji sniedz NCB informāciju par savām darbībām ar skaidro naudu, lai ļautu Eurosistēmai uzraudzīt atbilstību sistēmai. 2004. gada decembrī Padome nolēma, ka Eurosistēma sadarbībā ar banku sektoru detalizēti noteiks šādu datu apkopošanu. Lai to īstenotu, Eurosistēma 2005. gadā izveidoja apvienotu speciālo darba grupu ar pārstāvjiem no Eiropas Maksājumu padomes Skaidrās naudas darba grupas (*European Payments Council's Cash Working Group*) un Eiropas Apsardzes transporta asociācijas (*European Security Transport Association*). No iestādēm, kuras euro banknotes laiž apgrozībā bankomātos, ekonomiski izdevīgi tiks vākta ierobežota apjoma svarīgākā informācija par skaidrās naudas darījumu infrastruktūru un operatīvie dati par banknošu apstrādi.

PAPLAŠINĀTO PĀRRAUDZĪTO KRĀJUMU PILOTPROGRAMMAS IZVEIDE

ECB apsver iespēju izstrādāt euro banknošu paplašināto pārraudzīto krājumu (PPK) pilotprogrammu, lai veicinātu banknošu starptautisko izplatību un uzlabotu to aprites kontroli ārpus euro zonas, ņemot vērā aplēses, ka nominālvērtības izteiksmē 10–20% apgrozībā esošo euro banknošu atrodas ārpus euro zonas.

PPK nozīmē skaidrās naudas krājumus kādā privātā bankā (PPK bankā), kurai nauda nodota pārraudzībā. Šādas programmas ietvaros PPK bankas ziņotu par banknošu pārdošanas galamērķi un izcelsmi, apkopotu informāciju par atklātajiem viltojumiem un noteiktu apgrozībai nederīgās banknotes, tādējādi sniedzot Eurosistēmai ziņas par euro izmantošanu ārpus euro zonas un viltojumiem. PPK bankas varētu arī sniegt informāciju par jauna izlaiduma euro banknošu laišanu apgrozībā un paātrināt vecā izlaiduma nomaiņu. Pirms galīgā lēmuma par šādas programmas izveidošanu un darbību pieņemšanas ECB novērtēs viena gada PPK pilotprogrammas īstenošanu divās bankās Āzijā.

BANKNOŠU IZGATAVOŠANAS KĀRTĪBA

2005. gadā kopumā tika izgatavoti 3.63 mljrd. (2004. gadā – 1.6 mljrd.) euro banknošu. Banknošu izgatavošanas pieaugums 2005. gadā atspoguļoja šādus faktorus: 1) NCB krājumu līmeņa kritumu 2004. gadā, 2) naudas apgrozījuma pieaugumu 2005. gadā, 3) tādu apgrozībā esošo banknošu skaita palielināšanos, kuras nepieciešams nomainīt, un 4) lēmumu 2005. gadā izgatavot daļu no nākotnē nepieciešamā banknošu pieprasījuma. Šim lēmumam vajadzētu samazināt nākotnē gaidāmos banknošu izgatavošanas sastrēgumus un tuvākajos gados ļaut daudz racionālāk izmantot ražošanas jaudas.

2005. gadā euro banknošu izgatavošana turpināja norisēt pēc decentralizētās izgatavošanas scenārija ar kopīgu banknošu fondu, kuru apstiprināja 2002. gadā. Saskaņā ar šo kārtību katra euro zonas NCB atbild par tai no kopējā noteiktas nominālvērtības banknošu pieprasījuma iedalītās daļas izgatavošanu. 15. tabulā sniegts 2005. gadā iedalītā banknošu izgatavošanas apjoma kopsavilkums.

EURO BANKNOŠU OTRAIS IZLAIDUMS

Pēc tam, kad Padome apstiprināja otrā izlaiduma euro banknošu sagatavošanas, ražošanas un apgrozības ģenerālplānu, sākās šā projekta īstenošana, kas noris veiksmīgi. Projekta galvenos posmus veido dažādu banknošu lietotāju grupu funkcionālo un tehnisko prasību

noteikšana, potenciālu liela mēroga iespēšanas, dizaina un izcelsmes problēmu identificēšanas rūpnieciskais pamatojums, eksperimentālā ražošana, banknošu iespēšana lielā apjomā un to pakāpeniska izlaišana.

Jauno banknošu svarīgākās funkcionālās prasības, ieskaitot galvenos drošības elementus, tiek izstrādātas, pamatojoties uz tirgus pētījumiem un konsultācijām ar Eiropas patērētāju asociācijām un Eiropas Neredzīgo savienību. Konsultāciju procesā iesaistīts arī Eiropas banku sektors, apsardzes transporta, mazumtirdzniecības un tirdzniecības automātu nozares, kā arī banknošu iekārtu ražotāju asociācijas.

15. tabula. 2005. gadā iedalītais euro banknošu izgatavošanas apjoms

Nominālvērtība	Apjoms (milj. banknošu)	Izgatavošanas pasūtītāja NCB
5 euro	530	FR
10 euro	1 020	DE, GR, IE, AT
20 euro	700	ES, FR, NL, PT, FI
50 euro	1 100	BE, DE, ES, IT, NL
100 euro	90	IT
200 euro	–	–
500 euro	190	DE, LU
Kopā	3 630	

Avots: ECB.

Gaidāms, ka pirmā jaunā izlaiduma banknote tiks emitēta šā gadu desmita beigās. Precīzs izlaides laiks un secība būs atkarīga no panākumiem jaunu drošības elementu izveidē un no situācijas naudas viltošanas jomā. Otrajā izlaidumā saglabāsies esošo euro banknošu nominālvērtības, un dizainā tiks izmantota pašreizējā banknošu izlaiduma "laikmetu un stilu" tēma.

4. STATISTIKA

Ar NCB atbalstu ECB vāc, apkopo un publicē plašu statistisko datu klāstu, kas palīdz euro zonas monetārās politikas īstenošanā, kā arī dažādu ECBS uzdevumu izpildē. Tāpat kā iepriekšējos gados, 2005. gadā statistisko datu vākšana norisēja raiti. Turklāt atbilstoši ECB statistikas vidēja termiņa stratēģijai kļuva pieejama jauna statistiskā informācija un turpinājās ECB ieguldījums statistisko koncepciju saskaņošanā un to ieviešanas veicināšanā sadarbībā ar Kopienas iestādēm un citām starptautiskajām organizācijām.

4.1. EURO ZONAS VISPĀRĒJĀS STATISTIKAS NORISES

Dažu pēdējo gadu laikā gūti ievērojami panākumi, attīstot euro zonas statistikas sistēmu. Euro zonas statistikas sistēma tiecas atspoguļot finanšu tirgu un visas tautsaimniecības pārmaiņu norises saistībā ar nākotni, vienlaikus cenšoties novērst statistisko datu trūkumu, uz ko norāda lietotāji ECB un ārpus tās. Šo uzdevumu izpildē ECB ir apņēmības pilna darboties rentabli un maksimāli samazināt datu sniedzēju slodzi. Tādējādi jaunu vai būtiski mainītu statistisko datu priekšlikumi tiek vērtēti no izmaksu un izdevīguma aspekta, iesaistot gan pārskatu sniedzējus un datu apkopotājus, gan arī to lietotājus.

Ceturkšņa finanšu un nefinanšu kontu sistēmas uzbūve un veidošana institucionālo sektoru dalījumā euro zonai, ko Eurosistēma veic kopā ar Eiropas Komisiju (*Eurostat*) un nacionālajām statistikas iestādēm (NSI), ir svarīgākā prioritāte. Gaidāms, ka šāda integrēta kontu sistēma tiks izstrādāta 2007. gadā. Tā atspoguļos dažādu tautsaimniecības sektoru (nefinanšu sabiedrību, finanšu iestāžu, valdības un mājsaimniecību), kā arī šo sektoru un ārpusaules mijiedarbību. Tā veidos pamatu tautsaimniecības finanšu un nefinanšu norišu sakarību analīzei, īpaši attiecībā uz balansposteņiem, piemēram, mājsaimniecību un sabiedrību uzkrājumiem un ieguldījumiem, valsts budžeta deficītu un IKP. Tādējādi ar laiku kļūs iespējams gūt labāku izpratni par dažādiem monetārās politikas transmisijas kanāliem un dziļāk analizēt ekonomisko šoku ietekmi euro

zonā. Rezultātā euro zonas ceturkšņa konti ļaus kontrolēt lielu skaitu statistisko datu un svarīgāko rādītāju vienotā un saskaņotā makroekonomiskā kontu sistēmā.

ECB arī veido sistēmu, lai apkopotu saskaņotus statistiskos datus par nemonetārajiem finanšu starpniekiem (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), īpašu uzmanību veltot ieguldījumu fondiem, tādējādi norādot uz arvien augošo šo institūciju nozīmi euro zonas finanšu tirgos.

Gatavošanās euro zonas tālākai paplašināšanai nākotnē ir vēl viens ECB statistikas vidēja termiņa stratēģijas pamatelements. ECB cieši sadarbojas ar ārpus euro zonas esošo ES dalībvalstu NCB, lai nodrošinātu, ka plašais nacionālo datu klāsts, par kuriem atbildīga ECB, kļūtu pieejams ar dienu, kad šīs valstis pievienosies euro zonai. Ir apstiprināta vispārēja visu ES dalībvalstu svarīgu iepriekšējo datu iesniegšanas politika, lai nodrošinātu, ka jebkādas paplašinātas euro zonas apstākļos būs pieejamas pietiekami garas datu laikrindas.

ECB cieši sadarbojas ar *Eurostat* un citām starptautiskajām organizācijām, un tā aktīvi iesaistās pasaules statistisko standartu, piemēram, Nacionālo kontu sistēmas (NKS 93) un SVF Maksājumu bilances rokasgrāmatas, atjaunināšanā. Starptautiski atzītu statistisko standartu pilnveide un lietojums, kā arī statistikas jomas vadības noteikumi ļauj apkopot nozīmīgus euro zonas rādītājus un veikt starpvalstu salīdzinājumu un veicina oficiālo statistisko datu ticamību un neatkarību.

4.2. JAUNA VAI UZLABOTA STATISTIKA

Grozījumi ECB Regulā par MFI konsolidēto bilanci stājās spēkā 2005. gada 1. janvārī. Saskaņā ar šo Regulu kredītiestādēm un naudas tirgus fondiem jāturpina datu sniegšana par noguldījumu un aizdevumu apjomiem to nominālvērtībā, neņemot vērā Starptautisko Finanšu pārskatu standartu piemērošanu finanšu

instrumentiem, tādējādi nodrošinot monetārās statistikas konceptuālās bāzes saglabāšanu.

Kopš 2005. gada janvāra ECB publicē euro zonas maksājumu bilanci un starptautisko investīciju bilanci ģeogrāfiskajā dalījumā. Kopš 2005. gada aprīļa starptautisko investīciju bilance tiek publiskota katru ceturksni. Jaunie statistiskie dati sniedz labāku priekšstatu par pārrobežu darījumu un pozīciju ietekmi uz euro zonas tautsaimniecību.

2005. gada septembrī ECB sāka publicēt statistiskos rādītājus par integrācijas līmeni galvenajos euro zonas finanšu – naudas, obligāciju, kapitāla vērtspapīru un banku – tirgos. Tie ietver datus no maza apjoma aizdevumiem līdz liela akciju apjoma tirdzniecībai (sk. 3. nodaļas 3. sadaļu).

Lai nodrošinātu jaunu statistisko datu publicēšanu nākotnē, ECB juridiskajā bāzē veikti tālāki uzlabojumi. Izstrādājot minēto stratēģiju euro zonas finanšu un nefinanšu ceturkšņa kontu integrēta komplekta veidošanai institucionālo sektoru dalījumā, Padome veica grozījumus ECB Pamatnostādnē par ceturkšņa finanšu kontiem. Tie nodrošinās daudz aptverošāku un savlaicīgāku ceturkšņa finanšu kontu iesniegšanu, sākot ar 2006. gadu, turklāt ietverot pilnīgu sektoru un instrumentu dalījumu, kas papildināts ar atbilstošo sektoru informāciju par noguldījumiem un aizdevumiem (sākot ar 2008. gadu). Turklāt, pieņemot ECB Pamatnostādni par valdības finanšu statistiku, tika paātrināta valdības sektora statistisko datu iekļaušana euro zonas ceturkšņa kontos institucionālo sektoru dalījumā. Euro zonas valsts parāda un deficīta-parāda korekciju ceturkšņa rādītāji tiek publicēti kopš 2005. gada novembra.

Atbilstoši ECB centieniem uzlabot euro zonas statistisko datu pieejamību un kvalitāti Padome 2005. gadā veica pasākumus, lai atļautu (tikai statistikas vajadzībām) konfidenciālas statistiskās informācijas apmaiņu starp statistikas iestādēm. Informācijas pieejamība stingras slepenības apstākļos ļauj izvairīties no vienu un to pašu datu

daudzkārtējas pieprasīšanas no informācijas sniedzējiem.

Lai veicinātu Vienotās euro maksājumu telpas (sk. 3. nodaļu) izveidošanu, Padome atbalstīja arī Eiropas Komisijas nodomu paaugstināt ES veikto maksājumu bilancē atspoguļojamo euro denominēto maksājumu sliekšni. Šāds priekšlikums nozīmētu, ka ar 2008. gada janvāri bankām vairs nebūtu jāziņo par tādiem klientu pārrobežu maksājumiem euro, kas mazāki par 50 000 euro.

2005. gadā tika veikta tālāka statistiskās informācijas izplatīšanas un pieejamības pilnveide. ECB un lielākās daļas euro zonas NCB interneta lapās pieejamas atsevišķu statistisko datu tabulas ar euro zonas rādītājiem un visiem valstu ieguldījumiem tajos. Turpinājās darbs, lai atvieglotu politikas veidotāju, plašsaziņas līdzekļu, analītiķu, akadēmiskā personāla un citu lietotāju piekļuvi statistiskajai informācijai ECB interneta lapā. Plānots, ka tas tiks pabeigts 2006. gada 2. pusgadā.

4.3. KONVERĢENCES NOVĒRTĒŠANAS STATISTIKA

Līgums paredz, ka ECB un Eiropas Komisija sagatavo konverģences ziņojumus vismaz reizi divos gados vai pēc ārpus euro zonas esošas dalībvalsts pieprasījuma. Nākamais konverģences ziņojums tiks publiskots 2006. gadā.

Statistiskos datus, kas nepieciešami, lai novērtētu, kādā līmenī dalībvalstis izpildījušas konverģences kritērijus cenu, fiskālā stāvokļa, valūtas kursa un ilgtermiņa procentu likmju jomā, nodrošina *Eurostat*. ECB un attiecīgo dalībvalstu NCB palīdz *Eurostat* sagatavot ilgtermiņa procentu likmju statistiku, kā arī vāc un apkopo citu statistisko informāciju, kas papildina četrus minētos galvenos rādītājus.

Tā kā konverģences procesa novērtējumā izšķiroša nozīme ir tā pamatā esošo statistisko datu kvalitātei un drošumam, ECB stingri uzrauga jaunākās norises statistisko datu, īpaši valdības finanšu statistikas, apkopošanā un sniegšanā.

Tāpēc ECB atbalsta Eiropas Komisijas 2005. gadā īstenotās iniciatīvas par *Eurostat* un NSI Prakses kodeksa ieviešanu. Gaidāms, ka šā kodeksa ievērošana paaugstinās nacionālo un Kopienas statistikas iestāžu neatkarību, integritāti un atbildību, kas ir ļoti svarīgi kvalitatīvas un drošas statistikas sagatavošanā ES.

5. EKONOMISKIE PĒTĪJUMI

ECB un visas Eurosistēmas ekonomisko pētījumu mērķis ir politikas veidošanas procesa stabilas konceptuālās un empīriskās bāzes nodrošināšana. Tādējādi Eurosistēmas veiktie pētījumi veltīti tam, lai paplašinātu zināšanas par euro zonas tautsaimniecības darbību un piedāvātu analītiskus materiālus, modeļus un citus instrumentus, kas svarīgi euro zonas monetārās politikas īstenošanai un citu Eurosistēmas uzdevumu veikšanai.

5.1. PĒTĪJUMU PROGRAMMA

2005. gada pētījumu programmu var iedalīt sešās galvenajās jomās – makroekonomika un monetārā ekonomika, starptautiskā ekonomika un finanses, finanšu stabilitāte, finanšu integrācija, makroekonomiskā modelēšana, prognozēšanas instrumenti un vispārīgie ekonomiskie un strukturālie jautājumi.

Makroekonomikas un monetārās ekonomikas jomā 2005. gadā pabeigtie projekti veltīti obligāciju ienesīguma riska prēmijas izskaidrojumam, izmantojot fundamentālos ekonomiskos faktoros, tādējādi iegūstot precīzākas, tirgus situācijā balstītas inflācijas gaidas, un Rikardo teorijai neatbilstošu (*non-Ricardian*) mājaisaimniecību un finanšu tirgus trūkumu (piemēram, kredītēšanas ierobežojumu un to nozīmes monetārās transmisijas mehānismā) analīzei. Citi aplūkotie temati skāra aktīvu cenu svārstību nozīmi monetārajā politikā, piemērotu politikas noteikumu izvēli, naudas nozīmi, centrālās bankas komunikācijas svarīgumu un ekonomiskās attīstības atšķirības euro zonā.

Starptautiskās ekonomikas un finanšu pētījumu galvenās tēmas bija valūtas kursa transmisija, šoku starptautiskā transmisija, riska sadale monetārā savienībā, globālo nelīdzsvarotību noteicošie faktori un ienesīguma liknes sniegtā informācija.

Finanšu stabilitātes pētījumi veltīti jaunu metožu izstrādei banku nestabilitātes riska novērtēšanai. Finanšu integrācijas jomā tika veikta nozīmīga euro zonas un jauno ES dalībvalstu finanšu

integrācijas indikatoru veidu un aprēķinu izpēte (sk. 10. ielikumu). Tika pabeigts pētījums arī par TARGET2 sabiedriskā labuma faktoru.

2005. gadā ievērojami panākumi tika gūti makroekonomiskajā modelēšanā, izstrādājot ECB jauno visas zonas modeli. Tas izveidots atbilstoši jaunākajām norisēm makroekonomiskās teorijas attīstībā. Salīdzinājumā ar agrāk izstrādātajiem modeļiem jaunās paaudzes dinamiski stohastiskie vispārējā līdzsvara (DSVL) modeļi daudz lielākā mērā pamatojas uz mikroekonomiku un ļauj sīkāk analizēt ekonomiskos traucējumus. Jaunā visas zonas modeļa tehniskās apstrādes rezultāti kopā ar cita DSVL modeļa (izmantoti monetārie un finanšu mainīgie lielumi) pirmajiem empīriskajiem rezultātiem tika prezentēti 2005. gada decembrī kopējā konferencē ar Federālo rezervju sistēmas Valdi un SVF.

Turpinās darbs, lai uzlabotu euro zonas inflācijas un IKP izaugsmes īstermiņa prognozēšanu. Tika analizēti transmisijas šoki visās valstīs, sektoros un tautsaimniecības nozarēs, novērtējot inflācijas "globālo" tendenču paredzēšanas spēju un pētot atbilstošu modeļu izvēles iespējas. Papildu pētījumos tika izzinātas summētu un atsevišķu laikrindu prognozēšanas salīdzinošās priekšrocības, kā arī pētīts bieži sastopamu datu informatīvais saturs.

Vispārējās tautsaimniecības un strukturālo jautājumu izpētes jomā 2005. gadā gūtas atziņas par darba tirgus institūciju ietekmi, darbaspēka piedāvājumu regulējošiem faktoriem un nacionālajām darbaspēka plūsmas dinamikas un reālās darba samaksas atšķirībām. Turpinājās fiskālās reformas ietekmes pētījumi, īpaši attiecībā uz jaunajām ES dalībvalstīm.

Lielākā daļa ECB vai sadarbībā ar to veiktā pētnieciskā darba rezultātu publicēta ECB pētījumu sērijā un – mazākā apjomā – ECB speciālo pētījumu sērijā, kā arī prezentēta dažādās konferencēs un darbsemināros. 2005. gadā publicēti 145 ECB pētījumi (2004. gadā – 126). No tiem 68 (2004. gadā – 72) tika izstrādāti ar ECB speciālistu līdzdalību,

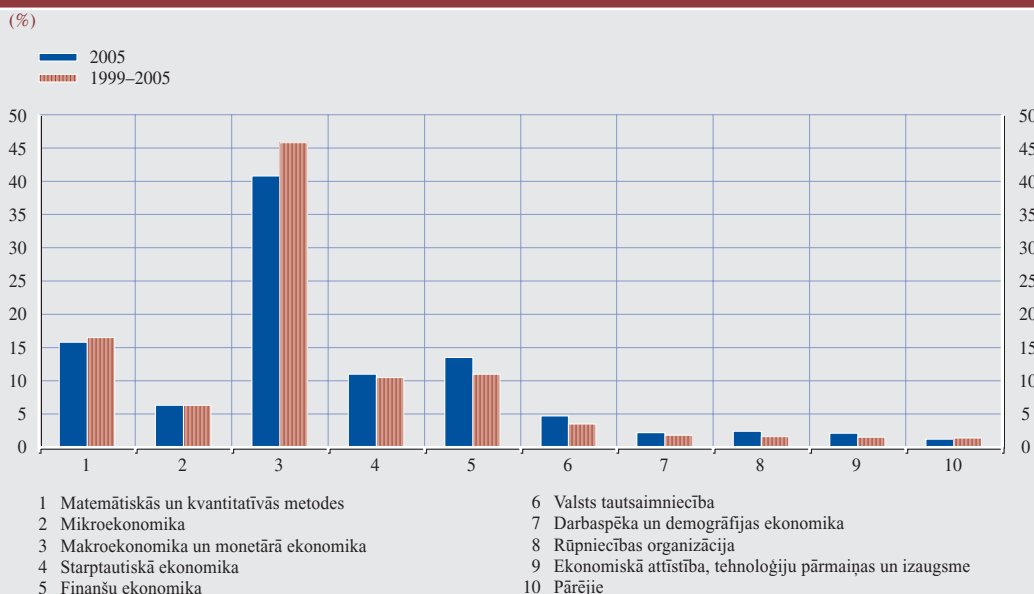
bet 77 darbu autori (2004. gadā – 54) nav ECB darbinieki un pētījumus veica zinātnieku apmaiņas programmu vai ECB organizēto konferenču ietvaros. Ievērojama ECB speciālistu veikto pētījumu daļa kopš šīs sērijas pirmsākumiem 1999. gadā jau ir vai tiks publicēta akadēmiskos žurnālos (123) vai grāmatās (22). Sakarā ar to, ka publicēšanu ievērojami aizkavē ilgais salīdzinošo pārbaūžu process, šis jau tā nozīmīgais skaits 2006. gadā palielināsies. 46. attēlā redzams, ka ECB pētījumi galvenokārt veltīti politikas veidošanas problēmām. ECB pētījumi tajā sakārtoti pa tēmām, izmantojot *Journal of Economic Literature* klasifikāciju. Makroekonomika un monetārā ekonomika ir pētījumos visplašāk aplūkotā joma, tai seko matemātiskās un kvantitatīvās metodes, finanšu ekonomika un starptautiskā ekonomika.

Gada laikā ECB rīkoja vairākas konferences un darbseminārus, piemēram, darbsemināru "Monetārās politikas īstenošana euro zonā: pagātnes mācības un nākotnes izaicinājumi", Starptautiskā Monetārās politikas pētījumu foruma trešo konferenci, konferenci "Kāda ir EMS ietekme euro zonā un tās

dalībvalstīs?", darbsemināru "Darba tirgus paplašinātā Eiropas Savienībā: kas var veicināt nodarbinātību?" sadarbībā ar Ekonomiskās politikas pētījumu centru (EPPC), kopīgu ECB un SNB darbsemināru "Procentu likmju termiņstrukturās makrofinanšu modelēšana", kopīgu EPPC un Eiropas Vasaras institūta devīto gadskārtējo konferenci "Strukturālās

46. attēls. ECB pētījumu sērija (*Journal of Economic Literature* klasifikācija)

Avots: ECB.

reformas un ekonomiskā izaugsme", ceturto centrālo banku zinātnisko konferenci "Riska novērtējums un sistēmiskais risks" sadarbībā ar Japānas Banku un Federālo rezervju sistēmas Valdi Globālās finanšu sistēmas komitejas vadībā (*Committee on the Global Financial System*) un ceturto prognozēšanas metodēm veltīto darbsemināru "Prognožu novērtējums un nosacītās prognozes".

5.2. PĒTNIEKISKĀ DARBA ORGANIZĀCIJA

ECB pētījumus bieži veic organizētu sistēmu ietvaros. Tās veido pētnieku grupas, kas kopīgi īsteno plašus, daudzfunkcionālus projektus, un tajās var darboties ECB, euro zonas NCB, citu centrālo banku un politikas veidošanā iesaistītu organizāciju ekonomisti, kā arī augstskolu mācībspēki. ECB pati vai sadarbībā ar citām institūcijām koordinē šo sistēmu darbību un sniedz tām organizatorisku atbalstu.

Eurosistēmas inflācijas noturības organizācija (*Eurosystem Inflation Persistence Network*), kas apvieno pētniekus no visām Eurosistēmas centrālajām bankām, izveidota 2003. gadā, lai analizētu inflācijas dinamiku euro zonā un valstu tautsaimniecībā. Šī organizācija beidza darbību 2005. gadā. Inflācijas noturības un cenu veidošanas pētījumos izmantoti bagātīgi dati, t.sk. atsevišķi un sektoru dati par patēriņa un ražotāju cenām un makroekonomisko inflāciju un pārskatu rezultāti. 2005. gadā 23 ar organizācijas darbību saistīti zinātniskie darbi tika publicēti ECB pētījumu sērijā. Akadēmisko aprindu atsauksmes tika apkopotas Amerikas Ekonomikas asociācijas gada kopsapulces un Eiropas Ekonomikas asociācijas gada kongresa prezentācijās (sīkāku informāciju sk. 4. ielikumā).

Euro zonas ekonomiskā cikla organizācija (*Euro Area Business-Cycle Network*), kas izveidota sadarbībā ar EPPC, ir euro zonas ekonomiskā cikla pētījumu diskusijas vieta. Tā pulcina pētniekus no akadēmiskajām aprindām, centrālajām bankām un citām politikas izstrādē iesaistītām institūcijām. 2005. gadā

organizācija sagatavoja trešo mācību kursu, kas bija veltīts lietojamo laikrindu un prognozēšanas jautājumiem un kura norisi organizēja *Banca d'Italia*. Notika arī divi darbsemināri. Vienu no tiem – par euro zonas reālā laika datubāzes nepieciešamību – rīkoja *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*, bet otrs bija veltīts produktivitātei un ekonomiskajam ciklam euro zonā un ASV, un to rīkoja *Suomen Pankki – Finlands Bank*. Organizācijas pētījumu rezultāti pieejami tiešsaistē zinātnisko darbu datubāzē (251 pētījums) un diskusiju pētījumu sērijā, kas iznāk sadarbībā ar EPPC.

ECB un Finanšu studiju centra (FSC) 2002. gadā izveidotās Eiropas Kapitāla tirgus un finansiālās integrācijas pētījumu organizācijas mērķis ir veicināt politikai nozīmīgus pētījumus par finanšu sistēmu integrāciju Eiropā un to starptautiskajām saiknēm. ECB un FSC pieņēma lēmumu turpināt organizācijas darbu līdz 2007. gadam, veicot pētījumus vēl trijās prioritārās jomās: 1) finanšu integrācijas un finanšu stabilitātes sakarības, 2) pievienošanās ES, finanšu attīstība un integrācija un 3) finanšu sistēmas modernizācija un ekonomiskā izaugsme Eiropā. Organizācijas ietvaros izveidotā *Lamfalussy Fellowship* pētījumu programma arī ietver šīs jomas. *Oesterreichische Nationalbank* 2005. gadā Vīnē rīkoja ECB un FSC pētījumu organizācijas konferenci par finanšu sistēmas attīstību, integrāciju un stabilitātes jautājumiem Centrālās Eiropas, Austrumeiropas un Dienvidaustrumu Eiropas valstīs (sīkāku informāciju sk. 10. ielikumā).

6. CITI UZDEVUMI UN AKTIVITĀTES

6.1. MONETĀRĀS FINANSĒŠANAS UN PRIVILEĢĒTĀS PIEKĻUVES AIZLIEGUMU IEVĒROŠANA

Saskaņā ar Līguma 237. panta d) punktu ECB uzticēts uzdevums uzraudzīt, kā ES25 NCB un ECB ievēro Līguma 101. un 102. pantā, kā arī Padomes Regulās (EK) Nr. 3603/93 un Nr. 3604/93 noteiktos aizliegumus. 101. pants aizliedz ECB un NCB nodrošināt konta pārtēriņu vai jebkāda cita veida kredītu iespējas valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām, kā arī tieši iegādāties no tām parāda instrumentus. 102. pants aizliedz jebkurus pasākumus, kuru pamatā nav piesardzības apsvērumu, kas nodrošina valdībām un Kopienas institūcijām vai struktūrām privileģētu piekļuvi finanšu institūcijām. Vienlaikus ar ECB minēto nosacījumu ievērošanu dalībvalstīs uzrauga arī Eiropas Komisija.

ECB uzrauga arī ES centrālo banku veiktās iekšzemes un citu dalībvalstu valsts sektora emitēto parāda instrumentu iegādes otrreizējā tirgū. Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 apsvērumu daļu valsts sektora parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū nedrīkst izmantot, lai apietu Līguma 101. pantā noteikto mērķi. Šādas iegādes nedrīkst kļūt par valsts sektora netiešās monetārās finansēšanas veidu.

2005. gadā Padome konstatēja divus minētā Līguma un ar to saistīto Padomes Regulu prasību neizpildes gadījumus. *Banca d'Italia* un *Oesterreichische Nationalbank* sniedza informāciju par Eiropas Investīciju bankas (EIB) emitēto parāda instrumentu iegādi sākotnējā tirgū. *Banca d'Italia* 2005. gada 13. oktobrī iegādājās ASV dolāros denominētos EIB vērtspapīrus 10 milj. ASV dolāru apjomā valūtas rezervju pārvaldīšanai. *Oesterreichische Nationalbank* 2005. gada 14. septembrī iegādājās euro denominētos EIB vērtspapīrus 200 milj. euro apjomā. Eiropas Investīciju banka ir Kopienas struktūra, tāpēc šādas iegādes saskaņā ar Līguma 101. pantu un Padomes Regulu (EK) Nr. 3603/93 ir monetārās finansēšanas aizlieguma pārkāpums. *Banca d'Italia* 2006. gada 8. martā pārdeva sākotnējā tirgū iegādātos EIB parāda

instrumentus. *Oesterreichische Nationalbank* 2005. gada oktobra beigās pārdeva sākotnējā tirgū iegādātos EIB parāda instrumentus. Turklāt abas bankas nekavējoties veica pasākumus, lai turpmāk tas vairs neatkārtotos.

2004. gadā⁹ Padome konstatēja vienu gadījumu, kad NCB neizpildīja minētā Līguma un ar to saistīto Padomes Regulu prasības. Sakarā ar nacionālo monētu spēcīgu plūsmu NCB pēc euro banknošu un monētu ieviešanas 2002. gada 1. janvārī *Suomen Pankki – Finlands Bank* no 2001. gada oktobra līdz 2004. gada februārim pārsniedza Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 6. pantā noteikto apgrozībā esošo monētu 10% limitu. 2004. gada martā šī situācija pilnībā tika noregulēta, un kopš šā datuma Līguma nosacījumi tiek ievēroti.

6.2. PADOMDEVĒJA FUNKCIJAS

Līguma 105. panta 4. punkts paredz, ka ar ECB jākonsultējas par ikvienu ierosināto Kopienas vai nacionālo tiesību aktu, kas ir ECB kompetencē.¹⁰ Visi ECB atzinumi pieejami ECB interneta lapā. Kopš 2005. gada janvāra atzinumi par valstu tiesību aktu projektiem parasti tiek publicēti tūlīt pēc to pieņemšanas un nosūtīšanas attiecīgajai konsultētajai iestādei saskaņā ar kārtību, kas ieviesta atzinumiem par ierosinātajiem ES tiesību aktiem. 2005. gada jūnijā ECB publicēja "Norādījumus attiecībā uz valstu iestāžu konsultācijām ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem", kas izstrādāti, lai valstu iestādēm nodrošinātu praktisku palīdzību un informāciju.

Salīdzinājumā ar 2004. gadā apstiprinātajiem 39 atzinumiem ECB 2005. gadā apstiprināja 61 atzinumu – 13 sakarā ar ES Padomes ierosinātajām konsultācijām un 48 sakarā ar valstu iestāžu ierosinātajām konsultācijām.

⁹ Šajā gada pārskatā sniegta atsauce uz 2004. gada norisēm, jo ECB pabeidza attiecīgo uzraudzības pasākumu pēc 2004. gada pārskatā iekļauto datu aktualizēšanas pēdējā termiņa.

¹⁰ Saskaņā ar Protokolu par atsevišķiem nosacījumiem Lielbritānijās un Ziemeļīrijas Apvienotajai Karalistei (pievienots Līgumam) pienākums konsultēties ar ECB neattiecas uz Lielbritāniju.

Kāpums saistīts ar lielāku skaitu konsultāciju, ko jaunās dalībvalstis lūgušas pirmajā pilnajā dalības ES gadā. Šā gada pārskata pielikumā pievienots 2005. gadā apstiprināto atzinumu saraksts.

Savos atzinumos par ES Padomes jaunajām regulām par pārraudzību un pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru, kas nosaka Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu,¹¹ ECB uzsvēra, ka stabila fiskālā politika ir EMS veiksmes pamatā un makroekonomiskās stabilitātes, izaugsmes un kohēzijas nodrošināšanas euro zonā priekšnoteikums. ECB turklāt uzskatīja, ka jānodrošina pārliecinoša pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, t.sk. stingrs laika grafiks (sk. arī 4. nodaļas 1.1. sadaļu). ECB tika lūgta konsultācija arī par Padomes regulu par euro ieviešanu jaunajās dalībvalstīs nākotnē.¹² ECB uzskatīja, ka maksimālais pārejas perioda ilgums no euro kā jauno dalībvalstu valūtas ieviešanas līdz euro banknošu un monētu ieviešanai nedrīkst pārsniegt trīs gadus un būtu jāveicina pat īsāki pārejas periodi. ECB arī uzsvēra, ka, ņemot vērā dažādu alfabētu lietojumu, svarīga ir prasība, lai vienotās valūtas nosaukums būtu vienāds visās oficiālajās ES valodās.¹³

Valstu iestādes joprojām lūdza ECB konsultācijas jautājumos par NCB kā ECBS dalībnieču neatkarību, t.sk. Itālija, Lietuva, Slovākija un Spānija,¹⁴ kā arī par grozījumiem Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Slovākijas un Zviedrijas centrālo banku likumos, kas veicami ECB 2004. gada konverģences ziņojuma kontekstā.¹⁵ Valstu iestādes lūdza ECB konsultācijas arī jautājumos par monetārās finansēšanas aizlieguma ievērošanu saskaņā ar Līguma 101. pantu, t.sk. likumprojektu, kas ļauj *Oesterreichische Nationalbank* veikt noguldījumu SVF īpašā kontā, kas paredzēts to valstu nabadzības samazināšanas un izaugsmes veicināšanai, kuras skārušas dabas katastrofas,¹⁶ un likumprojektu, kas *Banca d'Italia* ļauj pagarināt kredītlīniju Libānas Republikai.¹⁷ ECB secināja, ka Austrijas likumprojektā ievērots monetārās finansēšanas aizliegums, jo tas atbilst Kopienas tiesību aktu izņēmumu

apjomam attiecībā uz NCB finansētajām valsts sektora saistībām pret SVF.¹⁸ Tomēr par Itālijas likumprojektu ECB secināja, ka ierosinātā finansēšana radīs Līgumā aizliegto monetāro finansēšanu. Itālijas institūcijas šo likumprojektu pēc tam atsauc.

Valstu iestādes lūdza ECB konsultāciju par tiesību aktu priekšlikumiem saistībā ar finanšu uzraudzības principiem.¹⁹ Savā atzinumā par likumprojektu, ar kuru izveidota vienīgā finanšu uzraudzības institūcija Čehijas Republikā – *Česká národní banka* –, ECB puda viedokli, ka, saskaroties ar arvien lielāku tradicionālo robežu saplūšanu banku darbības, vērtspapīru un apdrošināšanas sektorā un no tās izrietošām problēmām uzraudzības un finanšu sistēmas stabilitātes jomā, NCB, kas ir kopumā atbildīga par finanšu tirgiem, iespējams, sasniegtu labākus rezultātus nekā vairāki uzraugi, kuriem konkrētā finanšu sektorā piešķirtas atsevišķas ierobežotas pilnvaras. Atsevišķā konsultācijā par Čehijas Republikas maksātnespējas likumprojektu²⁰ ECB bija gandarīta, ka likumprojektā atzīta *Česká národní banka* atbildība par finansiālās grūtībās nonākušo banku uzraudzību un lēmumu pieņemšanu par maksātnespējas procesa sākšanu pret šādām bankām.

11 2005. gada 3. jūnija CON/2005/18 un CON/2005/17.

12 CON/2005/51. Dažu jauno dalībvalstu, t.sk. Lietuvas un Slovēnijas, valsts iestādes arī konsultējās ar ECB par nacionālajiem tiesību aktiem, kas nākotnē veicinās euro ieviešanu šajās dalībvalstīs (sk. CON/2005/38 un CON/2005/57).

13 ECB lūgta arī konsultācija par citiem svarīgiem ES tiesību aktu projektiem, kas analizēti citur šajā gada pārskatā. Tie ietver priekšlikumu Kapitāla pietiekamības direktīvai (CON/2005/4) un priekšlikumu Padomes lēmumam par Hāgas konvencijas par starpnieku turējumā esošiem vērtspapīriem parakstīšanu (CON/2005/7). Detalizētāku informāciju sk. 3. nodaļas 2. sadaļā.

14 CON/2005/25; CON/2005/30; CON/2005/34; CON/2005/38; CON/2005/58.

15 CON/2005/20; CON/2005/26; CON/2005/38; CON/2005/54; CON/2005/59; CON/2005/60.

16 CON/2005/29.

17 CON/2005/1.

18 Padomes 1993. gada 13. decembra Regulas (EK) Nr. 3603/93 7. pantā, kurā sniegta definīcija Līguma 101. pantā minētā aizlieguma piemērošanai.

19 CON/2005/9; CON/2005/24; CON/2005/26; CON/2005/39.

20 CON/2005/36.

6.3. EIROPAS KOPIENAS AIZŅĒMUMU UN AIZDEVUMU OPERĀCIJU ADMINISTRĒŠANA

Saskaņā ar Līguma 123. panta 2. punktu un Padomes 2002. gada 18. februāra Regulu (EK) Nr. 332/2002 ECB Vidēja termiņa finansiālās palīdzības mehānisma ietvaros joprojām ir

atbildīga par Eiropas Kopienas aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšanu. 2005. gadā ECB neveica nekādus administrēšanas uzdevumus. 2004. gada beigās atlikumi neveidojās, un 2005. gadā jaunas operācijas netika uzsāktas.

9. Ielikums

EUROSISTĒMAS REZERVJU PĀRVALDĪŠANAS PAKALPOJUMI

2005. gada janvārī tika ieviesta jauna Eurosistēmas klientu euro denominēto rezervju aktīvu pārvaldīšanas sistēma. Tā pieejama centrālajām bankām, monetārajām iestādēm un valdības aģentūrām ārpus euro zonas, kā arī starptautiskajām organizācijām, un tā nodrošina plašu pakalpojumu klāstu, ko tiesīgie klienti var izmantot savu euro denominēto rezervju aktīvu efektīvai pārvaldīšanai. Klāstā iekļauti pakalpojumi no vērtspapīru kontu atvēršanas un ar tiem saistītajiem glabāšanas un darījumu norēķinu pakalpojumiem līdz skaidrās naudas un ieguldījumu pakalpojumiem. Pakalpojumus piedāvā atsevišķas Eurosistēmas centrālās bankas (Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas) ar saskaņotiem noteikumiem atbilstoši vispārātzītiem tirgus standartiem, šīm bankām darbojoties kā uzticamiem pakalpojumu nodrošinātājiem. Tiesīgie klienti var izmantot pilnu jaunās sistēmas piedāvāto pakalpojumu komplektu ar jebkura šo pakalpojumu sniedzēja starpniecību.

Pašlaik ir sešas Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas – *Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France*, *Banca d'Italia*, *Banque centrale du Luxembourg* un *De Nederlandsche Bank*. Pārējās Eurosistēmas centrālās bankas var piedāvāt dažus jaunajā sistēmā ietvertos pakalpojumus. Turklāt gan Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas, gan pārējās centrālās bankas var individuāli sniegt euro denominēto rezervju pārvaldīšanas papildu pakalpojumus. ECB veic vispārējo koordinēšanu, nodrošinot raitu sistēmas darbību.

Tiesīgie klienti labvēlīgi novērtēja jauno sistēmu. Pamatojoties uz ECB apkopoto informāciju, to klientu skaits, kuri izveidojuši sadarbības attiecības ar kādu no Eurosistēmas centrālajām bankām, šķiet, ir atbilstošs tiesīgo klientu skaitam, kuriem paredzēta jaunā sistēma. Runājot par pašiem pakalpojumiem, kopējie klientu naudas atlikumi un/vai vērtspapīru turējumi Eurosistēmas centrālajās bankās palielinājušies salīdzinājumā ar situāciju pirms jaunās sistēmas ieviešanas. Tas īpaši attiecas uz klientu turētājiem citu valdību vērtspapīriem, t.i., tādu valstu valdību emitētiem vērtspapīriem, kurās neatrodas centrālā banka, kurā noguldīti attiecīgie vērtspapīri. Klienti novērtē arī jaunās sistēmas piedāvāto automatisko noguldījumu uz nakti iespēju, kas ļauj tieši noguldīt līdzekļus attiecīgā pakalpojumu sniedzēja kontā un/vai ieguldīt tirgū par izdevīgām atlīdzības likmēm.

Atbilstoši daudzus gadus īstenotajai rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu praksei jaunā sistēma balstās uz galvenajiem principiem, kas raksturo oficiālo rezervju pārvaldīšanu, – finanšu un juridiskā drošība un, pats galvenais, konfidencialitāte. Rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi jaunajā sistēmā tiek piedāvāti tradicionālajiem centrālo banku klientiem, tādējādi tiek apmierinātas to institūciju īpašās vajadzības un intereses, kuras darbojas tajā pašā centrālo banku darbības jomā kā Eurosistēma.

Mākslinieks

Peps Aguts (*Pep Agut*)

Nosaukums

Nolasi savu balsi, 2000

Materiāls

Jaukta tehnika

Formāts

190 x 195 cm

© ECB un mākslinieks

3. NODAĻA

FINANŠU STABILITĀTE UN INTEGRĀCIJA

1. FINANŠU STABILITĀTE

Eurosistēma veicina raitu kompetento nacionālo iestāžu īstenotās ar kredītiestāžu uzraudzību un finanšu sistēmas stabilitāti saistītās politikas izpildi. Tā piedāvā šīm iestādēm un Eiropas Komisijai arī konsultācijas par Kopienas tiesību aktu kopumu un to ieviešanu attiecīgajās jomās.

1.1. FINANŠU STABILITĀTES UZRAUDZĪBA

Sadarbojoties ar ECBS Banku uzraudzības komiteju (BSC), ECB veic finanšu stabilitātes risku uzraudzību, lai novērtētu finanšu sistēmas šoku absorbēšanas spējas.¹ Vairāk uzmanības, veicot uzraudzību, tiek pievērsts bankām, jo tās joprojām ir galvenie starpnieki, kas nodrošina līdzekļu plūsmas starp noguldītājiem un aizņēmējiem euro zonā un tāpēc uzskatāmas par svarīgu kanālu, pa kuru riski varētu izplatīties tālāk finanšu sistēmā. Tomēr, tā kā pieaug citu finanšu institūciju un tirgu nozīme un to savstarpējās saiknes ar bankām, šo finanšu sistēmas komponentu ievainojamība var ietekmēt arī bankas. Tāpēc uzraudzība aptver arī norises šajos komponentos.

CIKLISKĀS NORISES

2005. gadā euro zonas finanšu sistēmas elastība palielinājās. Finanšu iestādes labvēlīgi ietekmēja pasaules ekonomiskās aktivitātes kāpums, kas saglabāja samērā stabilu tempu, lai gan naftas cenas joprojām pieauga, kā arī lielo euro zonas uzņēmumu bilanču rādītāju uzlabošanās. Šādos apstākļos euro zonas banku peļņaspēja turpināja augt un nostiprinājās apdrošināšanas sabiedrību bilanču rādītāji. Tomēr tālākā nākotnē finanšu iestādēm būs jāsakaras ar atsevišķiem riskiem, kurus rada, piemēram, pēkšņas globālās nesabalansētības rašanās iespēja, ievainojamība sakarā ar cenu korekciju (cenas pieaugušas nepārtrauktu lielākas peļņas meklējumu dēļ) atsevišķos fiksēta ienākuma instrumentu un kredītu tirgos un turpmāka naftas cenu kāpuma iespēja. Turklāt mājsaimniecību bilances vēl arvien ietekmē iespējamās mājokļu cenu korekcijas atsevišķās valstīs.

Euro zonas banku sektorā arī 2005. gadā turpinājās 2003. gadā sākusies lielo banku

peļņaspējas uzlabošanās, lai gan bankām, kuras 2005. gadā sāka izmantot Starptautiskos finanšu pārskatu standartus (SFPS), grūtāk salīdzināt jaunus datus ar agrākajiem peļņaspējas rādītājiem. Svarīgi, ka peļņaspējas uzlabošanās bija plaši vērojama, aptverot arī tos nacionālos banku sektorus, kuru sniegums 2003. gadā bija vājāks par vidējo. Galvenie peļņaspējas kāpuma avoti 2005. gadā bija uzkrājumu samazināšana, stabils mājsaimniecību sektoram (galvenokārt mājokļa iegādei) izsniegto aizdevumu pieaugums un uzņēmumu sektora kreditēšanas uzlabošanās sākums. Izmaksu samazināšana, kas veicināja banku peļņaspēju 2004. gadā, 2005. gadā bija mazāk vērojama.

Uzkrājumi sliktajiem kredītiem 2005. gadā turpināja sarukt. To noteica mazāks maksātspējas gadījumu skaits mājsaimniecību un uzņēmumu sektorā un tikai neliela banku aktīvu kvalitātes pasliktināšanās, kamēr iepriekšējo gadu kredītu parādu daļēja un pilnīga norakstīšana ievērojamos apmēros (vismaz dažās euro zonas valstīs) mazināja kredītriska ietekmi uz banku bilanču rādītājiem. Turklāt ir arī atsevišķas liecības, ka seguma rādītājs, t.i., uzkrājumu attiecība pret ienākumus nenesošajiem aktīviem, 2005. gadā saruka. Tomēr nevar noliegt, ka, tā kā plūsmas un atsevišķās valstīs arī atlikumu apjomi samazinājušies, negaidītas kredītcikla pasliktināšanās gadījumā uzkrājumi varētu izrādīties nepietiekami.

Ja turpināsies 2004. un 2005. gadā vērotais uzņēmumu aizņēmumu pieauguma tempa kāpums, tas varētu nodrošināt bankām vēlamu ienākumu avotu dažādību ārpus mājsaimniecību sektora. Tomēr, lai gan kreditēšanas apjoms palielinājās, tīrie procentu ienākumi, kas ir galvenā banku peļņaspējas komponente, 2005. gadā turpināja samazināties, jo saruka procentu likmju starpība. To noteica lēzenākas peļņas līknes, stabili zemās procentu likmes

¹ Kopš 2004. gada beigām ECB divas reizes gadā publicē ziņojumu par euro zonas finanšu sistēmas stabilitāti *Financial Stability Review*. 2005. gadā tā publicēja arī *EU banking sector stability* ceturto izdevumu, kurā aplūkoti galvenie BSC konstatējumi, veicot regulāru banku sektora stabilitātes uzraudzību. Šis publikācijas pieejams ECB interneta lapā.

un spēcīgā banku konkurence aizdevumu un noguldījumu jomā. Attiecībā uz tīrajiem neprocentu ienākumiem bankas pamatā uzrādīja gan komisijas maksu, gan tirdzniecības ienākumu kāpumu. Atsevišķos gadījumos šie ienākumi bija pietiekami lieli, lai ar uzviju kompensētu banku darbības pamatā esošās termiņu maiņas radīto ienākumu sarukumu.

Lai gan atsevišķās valstīs bija vērojami turpmāki uzlabojumi, euro zonas banku sektora galvenie reglamentētie maksātspējas rādītāji 2004. gadā (pēdējais gads, par kuru pieejami konsolidētie dati) kopumā nemainījās. Nekonsolidētie dati, kas pieejami par vairākām lielajām euro zonas bankām, liecina par nelielu maksātspējas rādītāju uzlabošanu 2005. gadā.

2005. gadā euro zonas apdrošināšanas sektora peļņitspēja un kapitāla bāze turpināja uzlaboties, lai gan ieguldījumu ienākumi, pastāvot zemām procentu likmēm, joprojām bija mēreni. Nedzīvības apdrošināšanas sektora bilanču rādītāju uzlabošanu noteica riska apdrošināšanas nozares peļņitspējas kāpums stingras cenu noteikšanas disciplīnas dēļ. Dzīvības apdrošināšanas sektorā peļņitspējas uzlabošanu veicināja zemāki uzkrājumu produktu garantētie ienākumi un izmaksu ietaupījumi. Turklāt notiekošās valsts pensiju shēmu reformas euro zonā galvenokārt atbalstīja privāto uzkrājumu ieguldīšanu dzīvības apdrošināšanas produktos. Pārāpdrošināšanas sektorā pārdoto polišu vērtības samazinājums veicināja peļņitspējas pasliktināšanu.

Globālo nodrošinājuma fondu un privāto kapitāla vērtspapīru fondu nozare 2005. gadā turpināja paplašināties. Ieplūdes nodrošinājuma fondos turpinājās visu 2005. gadu, nedaudz samazinoties 2. un 3. ceturksnī, jo bija zemāki sektora ienākumi. Īpaši negatīvi ietekmētas tika konkrētas kredītēšanas stratēģijas, kuras skāra 2005. gada pavasarī notikusī divu lielu ASV automobiļu ražotāju kredītreitinga samazināšana līdz zemākai kategorijai (*sub-investment grade*). Turklāt, ņemot vērā augošo nodrošinājuma fondu iesaistīšanu relatīvas vērtības instrumentu un kompleksi strukturētu kredītproduktu

tirgos, nevar izslēgt iespēju, ka, kredītu tirgu svārstīgumam saglabājoties, bankas varētu ciest turpmākus zaudējumus saistībā ar to darbībām nodrošinājuma fondos. Tomēr neseno ES banku ieguldījumu nodrošinājuma fondos apsekojumā² konstatēts, ka vairākumā valstu esošie tiešie riski parasti ir mēreni salīdzinājumā ar banku bilanču apmēriem un līdzīgu ASV banku attiecīgajiem ieguldījumiem. Tas atspoguļo faktu, ka pasaules visaugstākā reitinga brokeru pakalpojumu tirgū vēl arvien dominē galvenokārt ASV finanšu iestādes. Tomēr vēl arvien ir būtiski, lai bankas nodrošinātu atbilstošu ar nodrošinājuma fondiem saistīto risku vadību.

STRUKTURĀLĀS NORISES

Strukturālās pārmaiņas banku darbības nozarē var ietekmēt finanšu stabilitāti ilgākā termiņā, piemēram, mainoties konkurences apstākļiem vai palielinoties internacionalizācijai. Euro zonas banku sektorā turpinās svarīgas ar konsolidāciju, internacionalizāciju, finanšu starpniecību un finansējuma strukturām saistītas strukturālās pārmaiņas. Lai gan banku tirgus struktūras visā euro zonā vēl arvien ir atšķirīgas koncentrācijas, īpašumtiesību struktūras, ārvalstu līdzdalības un pakalpojumu sniegšanas kanālu apmēru un svarīguma ziņā, situācija var mainīties, pieaugot uzņēmumu apvienošanās

² *Large EU banks' exposures to hedge funds*, ECB, 2005. gada novembris.

un pārņemšanas aktivitātēm sektorā un citu strukturālo pārmaiņu rezultātā.³

Konsolidācijas temps gan valstu, gan pārrobežu līmenī pēdējos gados krities, par ko liecina nelielais uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas darījumu skaits un kredītiestāžu skaita samazināšanās palēninājums.⁴ Tomēr 2005. gadā notika vairāki lieli pārrobežu uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas darījumi, apstiprinot norādes, ka atjaunojusies interese par pārrobežu konsolidāciju, kas pirmo reizi bija vērojama 2004. gadā. Atsevišķās dalībvalstīs lielo banku iekšzemes konsolidācija, iespējams, pakāpeniski tuvojas noslēgumam, jo attiecīgo banku tirgu koncentrācijas pakāpe jau tagad ir ļoti augsta. Tāpēc, lai gan šķēršļi saglabājas, pārrobežu konsolidācija kļuvusi par galveno ekspansijas stratēģiju šajās dalībvalstīs, ja neņem vērā organisko izaugsmi.

Ir arī pazīmes, kas liecina par pakāpeniskām banku bilances struktūras pārmaiņām, kredīšanas kāpuma tempam pārsniedzot piesaistīto noguldījumu pieauguma tempu. Šī tendence, iespējams, atspoguļo noguldījumu pievilcības mazināšanos mājāsaimniecību izpratnē, ņemot vērā joprojām zemās procentu likmes un risku/atdeves savstarpējā samēra pārmaiņas, kā arī strukturālos faktorus (piemēram, mainīgos demogrāfiskos apstākļus), kas palielina privāto pensiju un apdrošināšanas produktu nozīmi. Tas arī norāda, ka bankas arvien vairāk izmanto starpbanku tirgu un uz kapitāla tirgu balstītu finanšu instrumentu finansējumu.

Šķiet arī, ka euro zonas bankas novirza vairāk risku uz citiem tautsaimniecības sektoriem, nevis tikai darbojas kā starpnieki starp aizdevējiem un aizņēmējiem, un dažas bankas attālinās no integrētas finanšu pakalpojumu sniegšanas. Tomēr banku finansējums euro zonā vēl arvien ir galvenais finanšu starpniecības veids.⁵

Visbeidzot, bankas arvien vairāk ievieš elastīgākus organizācijas veidus, vērtību ķēdes mazāk nozīmīgos posmos izmantojot ārpalpojumus un specializējoties konkrētu

pakalpojumu cikla posmu (uzsākšana, ražošana, izplatīšana vai norēķini) veikšanā.

Kopumā banku nozīme euro zonā pamazām pieaug. Arvien svarīgāka kļūst tiešā kapitāla tirgus finansēšana, un iespējams, ka netradicionālo finanšu pakalpojumu sniedzēji vēl vairāk nostiprināsies konkrētās banku darbības jomās, tādējādi paaugstinot euro zonas finanšu sistēmas efektivitāti un pārveidojot risku kopainu.

1.2. SADARBĪBA FINANŠU KRĪZES SITUĀCIJĀS

2005. gadā turpinājās ES sadarbības principu finanšu krīžu vadības jomā starp kompetentajām institūcijām sistēmas nostiprināšana.

Pirmkārt, maijā ES banku uzraudzības institūcijas, centrālās bankas un finanšu ministrijas vienojās par Saprašanās memorandu (SM) par sadarbību finanšu krīzes situācijās, kurš stājās spēkā 1. jūlijā. SM, ko pieņēma ar Ekonomikas un finanšu komitejas vadības atbalstu, attiecas uz krīzes situācijām, kurās ir pārrobežu un sistēmiska rakstura seku iespēja, kas skartu kredītiestādes, banku grupas vai finanšu grupu banku darbības komponentus, kā arī radītu citus sistēmiska rakstura traucējumus ar pārrobežu sekām finanšu tirgos, t.sk. tādām, kas ietekmē maksājumu sistēmas vai citas tirgus infrastruktūras. SM ietvertie principi un procedūras aplūko informācijas, viedokļu un novērtējumu apmaiņu starp iestādēm un sadarbību valstu un pārrobežu līmenī. Lai vēl vairāk veicinātu ciešāku sadarbību starp iestādēm, SM ietverta arī kārtība, kādā izstrādājami ārkārtas plāni krīzes situāciju vadībai, kā arī stresa testu un simulācijas uzdevumi. Pašu SM plānots testēt 2006. gadā, veicot krīzes simulāciju.

3 Detalizētāka ES un euro zonas banku sektora strukturālo norišu analīze aplūkojama BSC 2005. gada oktobra ziņojumā *EU banking structures* un ECB 2005. gada maija "Mēneša Biļetena" rakstā *Consolidation and diversification in the euro area banking sector*.

4 2004. gadā kredītiestāžu skaits saruka par 2.8%, bet 2005. gadā – par 2.3% (uz gadu attiecinātais rādītājs, izmantojot datus līdz 3. ceturksnim), kļūstot nedaudz mazāks par 6 300.

5 2005. gadā iekšzemes kredītu attiecība pret IKP sasniedza 115%, bet akciju tirgus kapitalizācijas attiecība pret IKP – 68%.

Otrkārt, BSC un Eiropas Banku uzraugu komiteja (CEBS) kopīgi apsprieda turpmākos krīzes vadības principu sistēmas uzlabojumus centrālo banku darbības un uzraudzības prakses jomā, risinot finanšu krīzes pārrobežu līmenī.

2. FINANŠU REGULĒŠANA UN UZRAUDZĪBA

2.1. VISPĀRĒJIE JAUTĀJUMI

2005. gada jūlijā Eiropas Komisija publicēja sabiedriskai apspriešanai *Green Paper on Financial Services Policy (2005–2010)*. Iesaistoties apspriešanā, Eurosistēma norādīja, ka ES finanšu uzraudzības principu sistēmas uzlabojumiem pēc iespējas vairāk jāizmanto Lamfalusi (*Lamfalussy*) principu sistēmas potenciāls.⁶ Eurosistēma arī norādīja, ka dod priekšroku turpmākai finanšu noteikumu racionalizācijai, izmantojot Lamfalusi principu sistēmas galvenos elementus. Iespējams skaidrāk nodalīt pamatprincipus (1. līmeņa tiesību akti) un tehniskas detaļas (2. līmeņa tiesību akti). To vajadzētu papildināt ar turpmāku uzraudzības prakses konverģenci, kas arī ir svarīgi konsekventas prakses piemērošanas nodrošināšanai dalībvalstīs. Eurosistēma arī atzīmēja, ka finanšu grupām, kas izvērsis aktīvu pārrobežu darbību, īpaši nozīmīga ir stabila un konsekventa piederības un mītnes valsts kompetento iestāžu sadarbība. Runājot par finanšu stabilitāti veicinošiem pasākumiem, Eurosistēma kā potenciālās uzlabojumu jomas minēja finanšu stabilitātes uzraudzību pārrobežu mērogā un starp finanšu sektoriem, finanšu stresu vadību un noguldījumu apdrošināšanu.

2.2. BANKU DARBĪBA

Pēc pārstrādātās *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards* principu sistēmas publicēšanas 2004. gada jūnijā, kas sabiedrībā pazīstama kā Bāzeles II principi, Bāzeles Banku uzraudzības komiteja (BCBS) pievērsās galvenajiem to ieviešanas jautājumiem. BCBS turpināja darbu arī vairākās tehniskās jomās.

Eiropas līmenī Bāzeles II principi iestrādāti ES tiesību aktos, veicot grozījumus Kodificētajā banku darbības direktīvā un Kapitāla pietiekamības direktīvā. Eiropas Parlaments un ES Padome pieņēma šo tiesību aktu galīgo redakciju attiecīgi 2005. gada septembrī un oktobrī. Dalībvalstīm būs jāveic nacionālo

tiesību aktu grozījumi, lai iestrādātu jaunus noteikumus, kas stāsies spēkā 2007. gadā. Turklāt 2005. gada beigās BCBS veica jauno kapitāla noteikumu piekto kvantitatīvās ietekmes pētījumu (pazīstamu kā "QIS5"). Rezultāti būs pieejami 2006. gada pavasarī, un tie var noteikt turpmākus kvantitatīvus principu sistēmas pielāgojumus. Pētījumā bija iesaistīta arī CEBS.

ECB turpina atbalstīt BCBS darbu un sniedz savu ieguldījumu tajā, piedaloties BCBS un tās galvenajās apakšstrukturās novērotāja statusā. Turklāt ECB sagatavoja atzinumu par jauno ES kapitāla principu sistēmu, kurā pamatā atbalstīja jauno noteikumu virzību.

Finanšu stabilitātes saglabāšanas kontekstā ECB analizēja arī iespējamās politiskās sekas, kādas varētu būt pārrobežu banku darbības paplašināšanai ES. Šī analīze, kas galvenokārt tika veikta ar BSC starpniecību, aptver finanšu uzraudzības, krīžu vadības un finanšu stabilitātes uzraudzības jomas un noguldījumu garantiju pasākumus. Pēdējā jomā iegūtie rezultāti izrādījušies noderīgi Eiropas Komisijas pašlaik veiktajā Noguldījumu garantiju shēmas direktīvas pārskatīšanā.⁷

2.3. VĒRTSPAPĪRI

2005. gadā vērtspapīru sektora darbība galvenokārt bija vērsta uz ES regulējošo principu sistēmas pabeigšanu, pieņemot ievērojamus 2. līmeņa ieviešanas pasākumus, kas saistīti ar Finanšu instrumentu tirgus direktīvu un Caurredzamības direktīvu. Ņemot vērā šo pasākumu nozīmi Eiropas finanšu tirgu integrācijā un finanšu stabilitātes stiprināšanā, ECB cieši sekojusi šajā jomā veiktajam darbam

⁶ *Final Report of the Committee of Wise Men on the Regulation of European Securities Markets*, 2001. gada 15. februāris. Šis ziņojums pieejams Eiropas Komisijas interneta lapā. Sk. arī ECB 2003. gada pārskatu, 111. lpp.

⁷ *Review of the Deposit Guarantee Schemes Directive (94/19/EC)*, Eiropas Komisija, 2005. gada 14. jūlijs. Šis konsultatīvais dokuments pieejams Eiropas Komisijas interneta lapā.

un sniegusi savu ieguldījumu, līdzdarbojoties Eiropas Vērtspapīru komitejā.

Eurosistēma piedalījās debatēs par Lamfalusi procesa pārskatīšanu, atbildot uz sabiedriskajai apspriešanai publicēto Eiropas Komisijas priekšnovērtējumu. Eurosistēma apstiprināja savu pozitīvo nostāju attiecībā uz Lamfalusi principu sistēmu. Tā īpaši uzsvēra, ka Lamfalusi process jāizmanto tā, lai nodrošinātu esošo regulatīvo prasību sakārtošanu un izstrādātu kopīgu saskaņotu tehnisko noteikumu kopumu, kas apmierinātu gan regulatoru, gan tirgus dalībnieku vajadzības. Šāds kopīgs saskaņotu tehnisko noteikumu kopums tirgus dalībniekiem, kas piedāvā pārrobežu pakalpojumus, būtu vienots tiesību un pienākumu avots attiecīgajā jomā.

Visbeidzot, Eurosistēma piedalījās debatēs par ES ieguldījumu fondiem domātās principu sistēmas uzlabošanu, ko aizsāka 2005. gada 12. jūlijā sabiedriskajai apspriešanai publicētais Eiropas Komisijas *Green Paper*. Eurosistēma pievērsa uzmanību faktam, ka turpmāki centieni novērst atlikušos regulatīvos un juridiskos šķēršļus varētu izraisīt lielāku Eiropas ieguldījumu fondu nozares konsolidāciju un piedāvāto produktu racionalizāciju, gala rezultātā nodrošinot labumu ieguldītājiem un ES finanšu tirgum. Attiecībā uz nodrošinājuma fondiem Eurosistēma atbalstīja līdzšinējo pieeju starptautiskajā līmenī, ka nodrošinājuma fondu izraisītās bažas par finanšu stabilitāti kļiedējamās, galvenokārt nodrošinot to sadarbību ar regulētiem uzņēmumiem, īpaši bankām.

2.4. GRĀMATVEDĪBA

2005. gada 1. janvārī stājās spēkā Padomes Regula (EK) Nr. 1606/2002, nosakot, ka visiem biržā kotētiem uzņēmumiem, t.sk. bankām, jāgatavo konsolidētie finanšu pārskati saskaņā ar SFPS. Ņemot vērā drošu grāmatvedības standartu nozīmi no finanšu stabilitātes viedokļa, ECB turpināja piedalīties ar jaunās grāmatvedības principu sistēmas ieviešanu ES saistītajā darbā.

2005. gada 1. pusgadā galvenā uzmanība tika pievērsta jaunas iespējas iestrādei 39. Starptautiskajā grāmatvedības standartā (39. SGS), pieļaujot patiesās vērtības⁸ izmantošanu visu veidu finanšu instrumentiem (patiesās vērtības iespēja). Tika panākts progress konstruktīvā dialogā starp ECB, BCBS un Starptautisko grāmatvedības standartu padomi (SGSP), kura kulminācija bija ECB prezidenta 2005. gada aprīļa vēstule SGSP, atbalstot ierosinātos 39. SGS grozījumus. Minētos grozījumus SGSP vēlāk, 2005. gada jūnijā, iestrādāja standartā.

Šajā kontekstā ECB, līdzdarbojoties novērotāja statusā BCBS Grāmatvedības speciālajā darba grupā, sniedza savu ieguldījumu arī šīs speciālās darba grupas veiktajā uzraudzības norādījumu izstrādē. 2005. gada jūlijā BCBS publicēja apspriešanai dokumentu ar nosaukumu *Supervisory guidance on the use of the fair value option by banks under International Financial Reporting Standards*, kas, raugoties no uzraudzības viedokļa, galvenokārt sasaista patiesās vērtības iespējas izmantošanu ar drošu riska vadības praksi.⁹

2005. gada aprīlī Starptautisko grāmatvedības standartu komitejas fonda (SGSKF) pilnvarnieki pabeidza pārskatīt fonda sastāvu. Reaģējot uz apspriešanas periodā saņemtajiem komentāriem, t.sk. no ECB, SGSKF nolēma izveidot jaunu, strukturāli pārveidotu Standartu konsultatīvo padomi (*Standards Advisory Council*), kas sniegtu plašas stratēģiskās konsultācijas, kā arī Pilnvarnieku iecelšanas konsultatīvo grupu (*Trustee Appointments Advisory Group*), ar kuru būtu jākonsultējas pirms pilnvarnieku iecelšanas. ECB pārstāvēta abās šajās struktūrās.

8 Patiesā vērtība ir summa, pret kuru aktīvu objektu varētu apmainīt vai saistības varētu nokārtot labi informētu, savstarpēji neieinteresētu un nesaistītu personu labprātīgā darījumā. Praksē patiesā vērtība bieži ir kotētā tirgus cena vai arī tiek noteikta, izmantojot vērtēšanas paņēmieni, kas diskontē nākotnes naudas plūsmas.

9 Uzraudzības norādījumu mērķis nav noteikt papildu prasības grāmatvedībai.

2005. gada 2. ceturksnī BSC uzsāka grāmatvedības un finanšu stabilitātes savstarpējo saikņu analīzi. Šis darbs galvenokārt aplūko SFPS ieviešanas ietekmi uz finanšu stabilitāti un cenšas noskaidrot, vai šie standarti efektīvi veicina turpmāko finanšu stabilitātes nostiprināšanos.

3. FINANŠU INTEGRĀCIJA

Ņemot vērā Eurosistēmas pamatuzdevumus, tā sevišķi ieinteresēta Eiropas, īpaši euro zonas, finanšu integrācijā. Pirmkārt, labi integrēta finanšu sistēma nodrošina raitu un efektīvu monetārās politikas impulsu izplatīšanu visā euro zonā. Otrkārt, finanšu integrācija skar Eurosistēmas uzdevumu nosargāt finanšu stabilitāti. Tā svarīga arī efektīvas maksājumu sistēmu un raitas norēķinu sistēmu darbības nodrošināšanā. Turklāt saskaņā ar Līguma 105. pantu, neierobežojot cenu stabilitātes mērķa sasniegšanu, Eurosistēma atbalsta Eiropas Kopienas vispārējo ekonomisko politiku. Finanšu integrācija kā viens no Kopienas prioritārajiem mērķiem var palīdzēt veicināt finanšu sistēmas attīstību, uzlabojot tautsaimniecības izaugsmes potenciālu.

Eurosistēma parasti izšķir četru veidu pasākumus, kurus īstenojot tā veicina finanšu integrācijas uzlabošanu: 1) izpratnes vairošana par Eiropas finanšu integrācijas uzlabošanas gaitu un tās uzraudzība, 2) privātā sektora darbības stimulēšana, veicinot kolektīvo rīcību, 3) konsultācijas par finanšu sistēmas juridiskās un regulējošās bāzes izveidi un 4) centrālo banku pakalpojumu nodrošināšana, kas arī veicina Eiropas finanšu integrāciju. 2005. gadā ECB turpināja īstenot iniciatīvas visās četrās jomās atbilstoši tālāk sniegtajam aprakstam. Plašākā nozīmē ECB turpināja arī pētījumus finanšu integrācijas jomā (sk. 10. ielikumu).

10. ielikums

EIROPAS KAPITĀLA TIRGU UN FINANŠU INTEGRĀCIJAS PĒTNIECĪBAS TĪKLS

ECB un Finanšu pētījumu centrs (FPC) Frankfurtē turpināja nodrošināt savā Eiropas kapitāla tirgu un finanšu integrācijas pētniecības tīkla darbību.¹ Pašreizējais, otrais, pētniecības darbību posms paplašināts, ietverot trīs prioritāšu jomas: 1) finanšu integrācijas un finanšu stabilitātes saistība, 2) pievienošanās ES, finanšu attīstība un finanšu integrācija un 3) finanšu sistēmas modernizācija un tautsaimniecības izaugsme Eiropā.

Pētījumu tīkla pasākumu otrā posma pirmo konferenci 2005. gada maijā Briselē rīkoja *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*, un tās organizēšanā piedalījās Ekonomiskās politikas pētījumu centrs (EPPC). Konferences nosaukums bija "Konkurence, stabilitāte un integrācija Eiropas banku darbībā" (*Competition, stability and integration in European banking*), un tā īpaši aplūkoja tīkla prioritātes attiecībā uz banku konkurenci un banku darbības ģeogrāfisko aptvērumu, kā arī finanšu integrāciju un finanšu stabilitāti.

Viens no galvenajiem konferencē apspriestajiem tematiem bija pārrobežu banku darbība Eiropā. Ārvalstu banku ienākšanas jaunajos tirgos analīze, kurā tika aplūkotas Centrālās Eiropas un Austrumeiropas valstis (Krievija un Ukraina), liecina, ka ārvalstīm piederošo banku izsniegtie aizdevumi šajās valstīs stimulē uzņēmumu tirdzniecības apjomu un aktīvu pieaugumu.² Tas attiecas pat uz mazākiem uzņēmumiem, lai gan tie vēl arvien zaudē savu tirgus daļu relatīvajā izteiksmē. Turklāt ārvalstu banku klātbūtne labvēlīgi ietekmē kredītu pieejamību, jo iekšzemes uzņēmumi var saņemt mazākas procentu likmes, palielināt sava parāda attiecību pret aktīviem un pagarināt termiņstruktūru saistību pusē. Visbeidzot, šķiet, ka ārvalstu banku ienākšana veicina nozares dinamiku jeb "radošo iznīcināšanu", jo palielinās tirgū ienākušo un to atstājušo uzņēmumu skaits.

1 Sīkāku informāciju par iepriekšējo darbību sk. ECB 2003. gada pārskata 10. ielikumā un ECB 2004. gada pārskata 12. ielikumā, kā arī tīkla interneta lapā www.eu-financial-system.org.

2 *ECB Working Paper No 498*, 2005. gada jūnijs.

Otrā posma otrās konferences organizēšanā piedalījās *Oesterreichische Nationalbank*, kas rīkoja arī konferenci Vīnē 2005. gada novembrī. Konferences galvenais temats bija "Finanšu attīstība, integrācija un stabilitāte Centrālajā, Austrumu un Dienvidaustrumu Eiropā" (*Financial development, integration and stability in central, eastern and south-eastern Europe*), un tā īpaši aplūkoja tīkla prioritātes pievienošanās ES, finanšu attīstības un finanšu integrācijas jomās. Rezultāti kopumā liecina, ka (vēl joprojām nelielie) Centrālās Eiropas un Austrumeiropas (CAE) lielāko valstu – Čehijas, Ungārijas un Polijas – akciju tirgi arvien vairāk integrējas euro zonas akciju tirgos. Ar mazāku CAE valstu akciju tirgiem situācija ir citāda. Ir samērā maz pierādījumu tam, ka CAE valstu valdības obligāciju tirgi būtu integrējušies attiecīgajos euro zonas tirgos.

2006. gadā tīkls turpinās darbību. Notiks *Deutsche Bundesbank* rīkota konference, kas aplūkos Eiropas finanšu sistēmas modernizācijas un tautsaimniecības izaugsmes prioritātes jomu, un *Banco de España* rīkota konference par finanšu integrāciju un finanšu stabilitāti.

FINANŠU INTEGRĀCIJAS UZRAUDZĪBA

2005. gada septembrī ECB publicēja pirmo ziņojumu par finanšu integrāciju un pirmo finanšu integrācijas rādītāju apkopojumu. Tie sniedz vispārēju novērtējumu par finanšu integrācijas pakāpi galvenajos euro zonas finanšu tirgus segmentos. Vērtējot finanšu integrāciju, tiek uzskatīts, ka attiecīgā finanšu instrumentu vai pakalpojumu sortimenta tirgus ir pilnībā integrēts, ja visi tautsaimniecības dalībnieki ar vienādām būtiskajām īpašībām, kuri darbojas attiecīgajā tirgū, pakļauti vienādiem noteikumiem, tiem ir vienlīdzīgas pieejas iespējas un pret tiem izturas vienādi. Tika aplūkotas divas plašas rādītāju kategorijas – rādītāji, kuru pamatā ir cenas, un kvantitatīvie rādītāji. Tie tika vai nu aprēķināti (standartnoviržu un attiecību gadījumā), vai arī modelēti (iegūti, izmantojot ekonometriskos modeļus). Rādītāju loks tiks paplašināts, īpaši pievienojot ar finanšu iestādēm un tirgus infrastruktūrām saistītus rādītājus.

Pieejamie pierādījumi liecina, ka dažādos tirgus segmentos integrācijas pakāpe ir ļoti atšķirīga. Beznodrošinājuma naudas tirgus pilnībā integrēts īsi pēc euro ieviešanas. Arī *repo* darījumu tirgus integrācijā skaidri redzams progress. Valdības obligāciju tirgu integrācijas pakāpe ievērojami augusi jau pirms monetārās savienības aizsākumiem, lai gan joprojām saglabājas atsevišķas peļņas likmju atšķirības, kas atspoguļo arī emitentu kredītreitingu un obligāciju likviditātes atšķirības. Arī uzņēmumu obligāciju tirgus integrācijas pakāpe ir augsta, un kapitāla vērtspapīru tirgus integrācijā panākts progress. Banku darbības tirgū, īpaši maza apjoma darījumu segmentā, integrācijas pakāpe parasti ir daudz mazāka. Kopumā euro zonā joprojām vērojamas atsevišķas banku kredītu un noguldījumu procentu likmju atšķirības dažādās valstīs (sk. 11. ielikumu).

11. ielikums

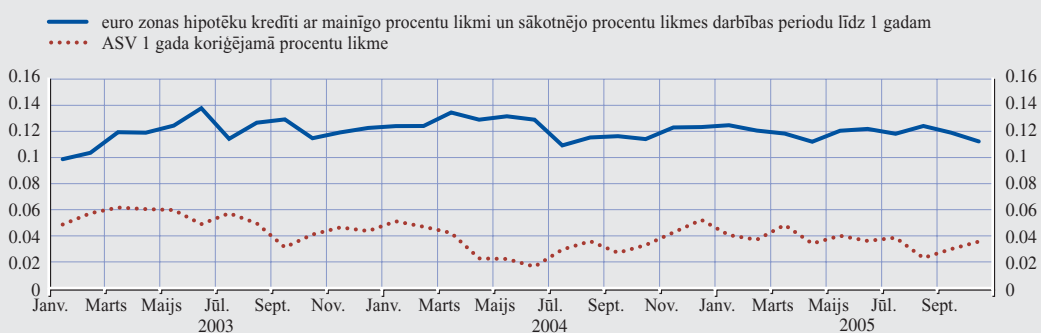
HIPOTĒKU KREDĪTU PROCENTU LIKMJU STARPREĢIONĀLAIS SALĪDZINĀJUMS EURO ZONĀ UN ASV

Šajā ielikumā analizēta mājāsaimniecībām mājokļa iegādei piešķirto aizdevumu procentu likmju atšķirības pakāpe euro zonas valstīs. Konstatējot, ka kopumā euro zonas hipotēku kredītu procentu likmju dispersija euro zonas valstīs ir lielāka nekā ASV procentu likmju dispersija dažādos reģionos, iespējams, var secināt, ka euro zonas hipotēku kredītu tirgus ir mazāk integrēts. Tomēr jāatzīmē, ka analizē izmantotie ASV dati neietver reģionu iekšējo dispersiju (t.i., starp štatiem).

Dažas mājokļa iegādei piešķirto aizdevumu procentu likmju atšķirības euro zonā varētu skaidrot ar hipotēku kredītu finansējuma struktūras atšķirībām, kas, visticamāk, ietekmē piedāvātā produkta veidu. Euro zonas hipotēku kredītu tirgus joprojām ir sadrumstalots finansēšanas prakses ziņā, kas ir atšķirīga gan noguldījumu finansējumam, gan arī hipotēku (nodrošinātajām) obligācijām un

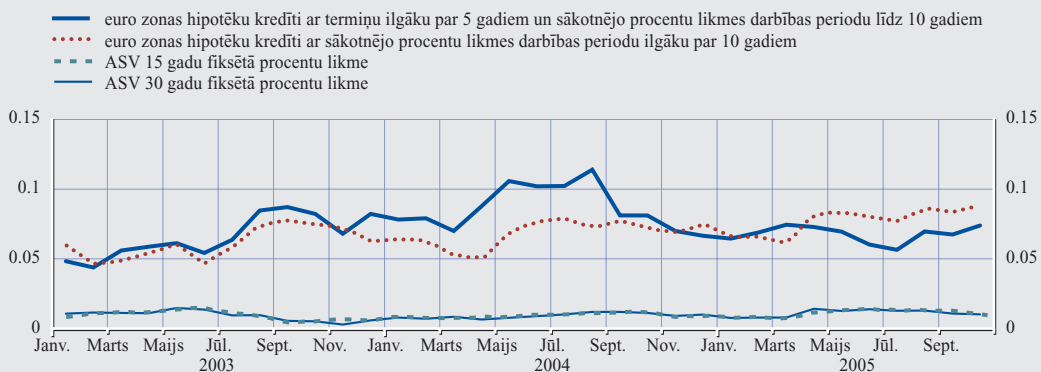
A attēls. Mājāsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu mainīgo un īstermiņa procentu likmju un atbilstošo tirgus procentu likmju dispersija attiecīgi ASV reģionos un euro zonas valstīs

(jauno darījumu procentu likmes; variācijas koeficients)

B attēls. Mājāsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto aizdevumu ilgtermiņa procentu likmju un atbilstošo tirgus procentu likmju dispersija attiecīgi ASV reģionos un euro zonas valstīs

(jauno darījumu procentu likmes; variācijas koeficients)

Avoti: Freddie Mac (Primary Mortgage Market Survey) un ECB.

Piezīmes. Lai izvairītos no nepatiesas likmju tendenču atspoguļošanas nelielu/svārstīgu apjomu dēļ, euro zonas dispersijas aprēķinos ietvertas tikai tās valstis, kurās apjoms ir nozīmīgs. ASV dati mēra dispersiju 5 ASV reģionos (Ziemeļaustrumu, Dienvidaustrumu, Ziemeļu centrālajā, Dienvidrietumu un Rietumu reģionā). Nevar izslēgt, ka reģionu iekšējās dispersijas atspoguļojums ir nepilnīgs (t.i., nav atspoguļota dispersija starp ASV štatiem), tāpēc ASV dispersijas rādītāji varētu būt nedaudz augstāki, ja tiktu ņemta vērā reģionu iekšējā dispersija. Turklāt dispersijas pakāpi var ietekmēt attiecīgā datu parauga lielums.

ar hipotēku nodrošinātajiem vērtspapīriem. Hipotēku kredītlikmes var atšķirties arī produktu dažādo īpašību, procentu likmju sākotnējā darbības perioda un klientu izvēles dēļ, par ko liecina, piemēram, dažādi aizdevumu termiņi un aizdevumu nodrošinājuma rādītāji, kā arī atšķirīgās valdības lomas un tirgus regulācijas dēļ.

Šādos apstākļos mājāsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto kredītu procentu likmju dispersija dažādās valstīs euro zonā bija ievērojami lielāka nekā starpreģionālā hipotēku kredītu procentu likmju dispersija ASV no 2003. gada janvāra līdz 2005. gada oktobrim (sk. A un B attēlu).

PRIVĀTĀ SEKTORA DARBĪBAS STIMULĒŠANA

Eiropas īstermiņa vērtspapīru (STEP) iniciatīva, ko uzsākusi un vada Finanšu tirgu asociācija (ACI), veicina Eiropas sadrumstalotajos īstermiņa vērtspapīru tirgos valdošo standartu un prakses konverģenci, panākot tirgus dalībnieku atbilstību STEP Tirgus konvencijas prasībām, kas aptver datu atspoguļošanu, dokumentēšanu, norēķinus un datu nodrošināšanu. Kopš 2005. gada maija Eiropas Banku federācija (FBE) sniegusi ACI atbalstu šīs iniciatīvas īstenošanā, un tā tieši piedalīsies STEP tirgus darbībā. Paredzēts, ka pirmā programma ar STEP apzīmējumu tiks uzsākta 2006. gada sākumā.

ECB atbalsta šo iniciatīvu, darbojoties kā katalizators, piemēram, nodrošinot diskusiju forumu un rīkojot ACI sabiedrisko apspriešanu savā interneta lapā. Eurosistēma sniegs arī atbalstu darbības nodrošināšanā. Padome 2004. gada jūlijā nolēma principiāli atbalstīt ar STEP apzīmējuma ieviešanu saistītās aktivitātes pirmos divus gadus pēc STEP uzsākšanas. STEP Sekretariāts, ko vada FBE, piešķirs STEP apzīmējumus, izmantojot vairāku euro zonas NCB palīdzību. Pēc datu vākšanas procesa efektivitātes pārbaudes Padome nolēma arī izpildīt lūgumu regulāri sagatavot un publicēt STEP ienesīguma likmju un apjoma statistiku.

2005. gadā ECB turpināja sniegt pastāvīgu atbalstu Vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) projektam, galvenokārt veicinot savlaicīgu pirmā SEPA atskaites punkta sasniegšanu, kas nozīmētu, ka līdz 2008. gada 1. janvārim euro zonas iedzīvotājiem līdztekus esošajiem nacionālajiem maksājumu instrumentiem

tiks nodrošināta iespēja izmantot SEPA maksājumu instrumentus kredītu pārvedumu, tiešā debeta un karšu darījumu veikšanai. Turklāt ECB sekoja līdzi banku darbības nozarē veiktajam, lai sasniegtu otro atskaites punktu – pilnvērtīgas SEPA infrastruktūras izveidi kredītu pārvedumiem, tiešajam debitam un karšu darījumiem līdz 2010. gada beigām. ECB aktīvi atbalstīja Eiropas Maksājumu padomi (EPC), un Euro maksājumu stratēģijas kontaktgrupas sanāsmēs notika jautājumu koordinēšana augstā līmenī starp Eurosistēmu un EPC. Lai nodrošinātu visu ieinteresēto pušu iesaistīšanu, Eurosistēma sarīkoja vairākas tikšanās ar SEPA galalietotājiem, t.sk. patērētāju organizācijām, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, mazumtirgotājiem un uzņēmumu finanšu direktoriem. Vēlāk Eurosistēma iesaistījās dialogā ar bankām par to, kā labāk nodrošināt šo grupu vēlmju un prasību iestrādi SEPA projektā. Par ievērojamu sasniegumu ECB atzina EPC ieguldījumu SEPA karšu, kredītu pārvedumu un tiešā debeta standartu un darbības noteikumu definēšanā, vienlaikus atzīmējot, ka vēl daudz jāpaveic nacionālo šķēršļu pārvarēšanā un atbilstības dažādu galalietotāju prasībām nodrošināšanā. Ievērojot nacionālo maksājumu pāreju ar 2008. gadu uz SEPA instrumentiem, ECB uzsāka augsta līmeņa dialogu starp Eurosistēmas centrālajām bankām un euro zonas lielākajām kredītiestādēm, lai nodrošinātu apņemšanos veikt ieguldījumus SEPA un īstenot projektu.

ECB veica euro zonas karšu maksājumu shēmās izmantoto savienojuma maksu juridisko un ekonomisko analīzi. Turklāt ECB ciešā sadarbībā ar NCB veica arī apsekojumu, ietverot vairāk

nekā 100 dažādu ES e-maksājumu shēmu, vācot informāciju par jaunievedumiem e-maksājumu jomā. Apsekojuma rezultāti būs pieejami 2006. gadā.

Vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā vērojama konkurence starp tirgus dalībniekiem, kuri piedāvā atšķirīgus integrācijas risinājumus. Lai gan Eurosistēma ievēro neitrālu nostāju attiecībā pret risinājumiem, tā nepārprotami atbalsta turpmāku integrāciju. Tāpēc divreiz gadā tika rīkotas tikšanās ar Euro vērtspapīru infrastruktūru kontaktgrupu, iesaistot euro zonas banku un vērtspapīru norēķinu nozaru pārstāvjus, lai apspriestu euro zonas vērtspapīru norēķinu nozares integrācijas jautājumus. Notika arī tikšanās ar nozares organizācijām. Turklāt ECB piedalījās Klīringa un norēķinu konsultatīvajā un pārraudzības ekspertu grupā un Juridiskās noteiktības grupā, ko Komisija izveidoja attiecīgi 2004. un 2005. gadā, lai veicinātu Džovanini (*Giovannini*) grupas noteikto 15 integrācijas šķēršļu novēršanu, kuri saistīti ar tehnisko vai tirgus praksi, nodokļu kārtību un juridiskajiem jautājumiem.

Eiropas Ģenerāllīgums (EMA) ir iniciatīva, lai nodrošinātu iespēju veikt pārrobežu tirdzniecību, pamatojoties uz juridisku ģenerāllīgumu. Tas ir daudzvalodu, multijurisdikciju, multiproduktu līgums, kas aptver tirdzniecību ar *repo* darījumiem, valūtas darījumiem, atvasinātajiem finanšu instrumentiem un vērtspapīru aizdevumiem. ECB, kas piedalījās EMA projekta izstrādē, to izmantojusi kopš 2001. gada sadarbībā ar visiem Eiropas ārējo rezervju vadības un pašu līdzekļu *repo* darījumu partneriem, bet kopš 2005. gada jūnija – tās veiktajos darījumos ar atvasinātajiem finanšu instrumentiem 15 Eiropas jurisdikcijās.

KONSULTĀCIJAS PAR FINANŠU SISTĒMAS REGULATĪVO UN JURIDISKO BĀZI

Eurosistēma piedalījās Eiropas Komisijas rīkotajā sabiedriskajā apspriešanā saistībā ar *Green Paper* par finanšu pakalpojumu politikas prioritātēm nākamajiem pieciem gadiem (sk. šīs nodaļas 2.1. sadaļu), ES ieguldījumu fondu principu sistēmas stīprināšanu (sk. šīs

nodaļas 2.3. sadaļu), hipotēku kredītiem ES un vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmām. ECB piedalījās arī Komisijas Jaunās maksājumu juridiskās bāzes izstrādē, kuras mērķis ir palielināt maksājumu efektivitāti un drošību, novēršot tehniskos un juridiskos šķēršļus un uzlabojot patērētāju aizsardzību.

2005. gada martā ECB pieņēma atzinumu saistībā ar priekšlikumu sagatavot Padomes lēmumu par Hāgas konvencijas par starpnieku turējumā esošiem vērtspapīriem (*the Hague Convention on securities held with an intermediary*) parakstīšanu. ECB atzīmēja, ka Hāgas konvencija piedāvā vienu no iespējamām pieejām attiecībā uz vērtspapīru atrašanās vietas noteikšanu dažādu jurisdikciju likumu konfliktsituācijās, un izteica atbalstu vispusīgam iepriekšējam novērtējumam par konvencijas parakstīšanas sekām ES. Šādam novērtējumam nevajadzētu ierobežot Kopienas iniciatīvas klīringa un norēķinu jomā vai nepieciešamību veikt būtisku dematerializēto vērtspapīru likuma reformu un saskaņošanu. ECB piedalījās arī Starptautiskā Privāttiesību unifikācijas institūta UNIDROIT (*International Institute for the Unification of Private Law*) darbā saistībā ar starptautiskās konvencijas projekta izstrādi par starpnieku turējumā esošo vērtspapīru noteikumu saskaņošanu.

FINANŠU INTEGRĀCIJU VEICINOŠU CENTRĀLĀS BANKAS PAKALPOJUMU SNIEGŠANA

2005. gadā turpinājās TARGET2, kas ir TARGET sistēmas nākamā paaudze (sk. 2. nodaļas 2.2. sadaļu), izstrāde. Eurosistēma veica arī pirmos pasākumus, lai pakāpeniski ieviestu vienotu Eurosistēmas nodrošinājuma principu sarakstu (sk. 2. nodaļas 1. sadaļu). Globālā līmenī ECB piedalījās ar pārrobežu nodrošinājuma vienošanos analīzi saistītā darbā. Šo darbu saskaņā ar G10 Maksājumu un norēķinu sistēmu komitejas (CPSS) pasūtījumu veica darba grupa.

4. TIRGU INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA

Viens no Statūtos Eurosistēmai noteiktajiem uzdevumiem ir maksājumu un klīringa sistēmu pārraudzība. Pārraudzības mērķis ir nodrošināt, lai tautsaimniecībā maksājumu plūsmu vispārējā organizācija būtu efektīva un droša. Eurosistēmu arī galvenokārt interesē vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas, jo saistību neizpilde norēķinā un nodrošinājuma glabāšanā var apdraudēt monetārās politikas īstenošanu un maksājumu sistēmu raitu darbību. ECB piedalījās divu CPSS pārraudzībai veltīto ziņojumu (publicēti 2005. gada maijā) starptautiskajā apspriešanās.¹⁰

4.1. LIELA APJOMA EURO MAKSĀJUMU SISTĒMU UN INFRASTRUKTŪRU PĀRRAUDZĪBA

Eurosistēmas pārraudzības funkcija aptver visas euro maksājumu sistēmas, t.sk. tās, kuras Eurosistēma pārvalda pati. Eurosistēma piemēro vienus un tos pašus pārraudzības standartus gan savām, gan privātā sektora sistēmām. Šie standarti ir "Sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu pamatprincipi", kurus Padome pieņēma 2001. gadā.

TARGET

Esošās TARGET sistēmas pārraudzības principi ir pilnībā ieviesti. Jaunās TARGET2 sistēmas pārraudzības jomā ir ieviesta vispārēja organizatoriskā struktūra. ECB vadīs un saskaņos TARGET2 pārraudzības darbības centrālajās bankās, kas piedalīsies TARGET2. NCB galvenais pienākums būs sistēmas vietējo funkciju pārraudzības darbību izpilde, kad vien šādas funkcijas būs būtiskas tikai iekšējai videi, un dalība centrālajās pārraudzības darbībās. TARGET2 sistēmas izstrādi kontrolē TARGET pārraugi, un TARGET2, tāpat kā jebkurai citai liela apjoma euro maksājumu sistēmai euro zonā, būs jāatbilst Eurosistēmas pārraudzības principiem. Pašlaik tiek veikts plašs sākotnējais TARGET2 pārraudzības novērtējums tās projektēšanas posmā.

2005. gada sākumā TARGET pārraugi veica *Narodowy Bank Polski* euro reālā laika bruto norēķinu sistēmas (RTGS) SORBNET-EURO pārraudzības novērtējumu, ņemot vērā tās

gaidāmo pieslēgšanu TARGET, izmantojot *Banca d'Italia* un tās BI-REL sistēmu. Paredzams, ka esošās TARGET sistēmas tālāka paplašināšana notiks EMS paplašināšanās kontekstā. RTGS sistēmām, kuras paredzēts pieslēgt pašreizējai TARGET sistēmai, un visām citām sistēmiski svarīgām euro infrastruktūrām attiecīgajās dalībvalstīs tiks piemēroti pārraudzības novērtējumi atbilstoši Eurosistēmas kopējai pārraudzības politikai.

EURO1

EURO1 ir neto norēķinu sistēma liela apjoma maksājumiem euro, kura pieder privātuzņēmumam *EBA Clearing Company*, kas to arī apkalpo. 2005. gadā EURO1 pārraudzībā īpaša uzmanība veltīta sistēmas juridiskajai stabilitātei. Lai sagatavotu EURO1 jauno ES dalībvalstu banku pieslēgšanai, sistēmas operators uzdeva sagatavot attiecīgajām jurisdikcijām atbilstošus juridiskos atzinumus, lai apstiprinātu to, ka EURO1 joprojām pildīs I pamatprincipu ("juridiskā stabilitāte"). ECB kā EURO1 pārraugu pārskatīja šos juridiskos atzinumus. Pārskatā norādīti daži attiecīgo valstu nacionālo tiesību aktu vispārējie trūkumi, kas tādējādi varētu ietekmēt arī citu maksājumu sistēmu stabilitāti šajās valstīs. ECB pārbaudījis šos jautājumus ciešā sadarbībā ar attiecīgajām NCB.

PASTĀVĪGA PIESLĒGUMA NORĒĶINU SISTĒMA

Pastāvīga pieslēguma norēķinu (CLS) sistēmā tiek veikti valūtas darījumi 15 valūtās, pamatojoties uz maksājumu pret maksājumu, tādējādi ļoti lielā mērā novēršot ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistīto risku.

2005. gada decembrī CLS vidēji dienā veica 194 000 darījumu, kuru vidējais dienas apjoms bija 2.6 trilj. ASV dolāru.¹¹ Euro ir nozīmīgākā norēķinu valūta pēc ASV dolāra. 2005. gada decembrī norēķini euro CLS vidēji dienā

¹⁰ Sk. SNB ziņojumus *Central bank oversight of payment and settlement systems* un *New developments in large-value payment systems*.

¹¹ Katrā valūtas maiņas darījumā ietverti divi darījumi – viens katrā attiecīgajā valūtā. Tādējādi 2005. gada decembrī CLS veica darījumus, kuru vidējais dienas apjoms bija 1.3 trilj. ASV dolāru (aptuveni 1.1 trilj. euro).

bija 429 mljrd. euro un apjoma ziņā veidoja 20% no kopējiem norēķiniem (norēķini ASV dolāros – 47%). Salīdzinājumā ar 2004. gada decembri euro daļa mazliet samazinājās sakarā ar lielāka skaita valūtu izmantošanu norēķinos CLS.

2006. gadā SNB sāks galveno ārvalstu valūtas tirgus dalībnieku pētījumu, lai identificētu riska mazināšanas metodes, kuras tie izmanto ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistītā riska mazināšanai. Pētījuma rezultāti būs pamatā centrālo banku veiktajam novērtējumam par G10 stratēģiju ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistītā riska mazināšanai, kas definēta 1996. gada SNB ziņojumā "Ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistītais risks". Kopš 1996. gada veiktos pasākumus novērtēs, lai noteiktu, vai tie uzskatāmi par veiksmīgiem vai nepieciešams veikt regulējošus pasākumus, lai nodrošinātu pieņemamu ar norēķiniem ārvalstu valūtā saistītā riska līmeni.

SWIFT

Vispasaules Starpbanku finanšu telekomunikāciju sabiedrība (SWIFT) ir kooperatīva sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kas nodrošina drošu ziņojumu pārraidi vairāk nekā 7 500 finanšu iestādēm.

2005. gadā centrālās bankas, kas sadarbojās SWIFT pārraudzības jomā, turpināja nostiprināt pārraudzības praktisko kārtību. Joprojām ir spēkā SWIFT pārraudzības sākotnējās struktūras divas pamatkonceptijas, t.i., uz sadarbību balstītas pārraudzības koncepcija (vadošais pārraugs – *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*) un morālas pārliecināšanas par pārmaiņu īstenošanu koncepcija. 2005. gada februārī šīs kārtības ietvaros ECB un *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* oficiāli vienojās par sadarbību SWIFT pārraudzībā.

DARBĪBAS NEPĀRTRAUKTĪBA

2005. gada 10. maijā ECB sabiedriskai apspriešanai publicēja dokumentu "Maksājumu sistēmu darbības nepārtrauktība" (ar galveno jautājumu izklāstu). Dokumentā ietvertas sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu darbības

nepārtrauktības īstenošanas pamatnostādnes, kas balstās uz VII pamatprincipu. Tajā aplūkoti darbības nepārtrauktības galvenie aspekti – stratēģija, plānošana, krīžu vadība un testēšana. Saņemtie komentāri tiks ņemti vērā, pabeidzot 2006. gadā plānoto dokumentu. Gaidāms, ka pabeigto dokumentu piemēros sistēmiski nozīmīgu maksājumu sistēmu darbības nepārtrauktības mehānismu sagatavošanai un darbībai un Eurosistēmas veiktajiem pārraudzības novērtējumiem.

4.2. NELIELA APJOMA MAKSĀJUMU PAKALPOJUMI

NELIELA APJOMA MAKSĀJUMU SISTĒMU PĀRRAUDZĪBA

2004. un 2005. gadā Eurosistēma saskaņā ar piemērojamiem Pamatprincipiem novērtēja 15 euro neliela apjoma maksājumu sistēmas, kas atzītas par sistēmiski nozīmīgām vai sistēmiski ievērojamām maksājumu sistēmām (pamatojoties uz Padomes 2003. gadā pieņemtajiem "Euro neliela apjoma maksājumu sistēmu pārraudzības principiem"). Divas sistēmiski nozīmīgas sistēmas un viena sistēmiski ievērojama sistēma atbilda visiem piemērojamiem Pamatprincipiem. Tika konstatēts, ka pārējām sistēmām ir trūkumi viena vai vairāku Pamatprincipu piemērošanā. Tomēr novērtējumi atspoguļo stāvokli 2004. gada jūnija beigās, un trūkumi, kas atšķiras pēc nozīmīguma, pašlaik tiek novērsti.¹²

¹² Sk. ECB ziņojumu *Assessment of euro area retail payment systems against the applicable Core Principles*, 2005. gada augusts.

4.3. VĒRTSPAPĪRU KLĪRINGA UN NORĒĶINU SISTĒMAS

Eurosistēmai ir īpaša interese par vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu raitu darbību un pārraudzību. Pirmkārt, tā novērtē euro zonas vērtspapīru norēķinu sistēmu (VNS) atbilstību "ES vērtspapīru norēķinu sistēmu izmantošanas ECBS kredītooperācijās standartiem" (*Standards for the use of EU securities settlement systems in ESCB credit operation*; t.s. Eurosistēmas lietotāja standarti)¹³, kā arī saiknes starp šīm VNS. Otrkārt, tā sadarbojas ar institūcijām, kas atbildīgas par vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu regulēšanu un pārraudzību ES līmenī.

VĒRTSPAPĪRU NORĒĶINU SISTĒMU NOVĒRTĒJUMS ATBILSTOŠI LIETOTĀJU STANDARTIEM

VNS regulāras novērtēšanas kontekstā Eurosistēma 2004. gadā ieteica ieviest jaunu starptautisko parāda vērtspapīru emisijas, glabāšanas un norēķinu veikšanas mehānismu. Šādi vērtspapīri, kurus kopīgi emitēja divi starptautiskie centrālie vērtspapīru depozitāriji (ICSD) *Euroclear Bank* (Beļģija) un *Clearstream Banking Luxembourg*, veido Eurosistēmas kredītooperācijām atbilstošu vērtspapīru nozīmīgu daļu. 2005. gadā ICSD un citi tirgus dalībnieki sāka gatavoties "Jaunas starptautiskās parādzīmes" (*New Global Note*; NGN) mehānisma ieviešanai. Jaunajā struktūrā vērtspapīru emisiju apliecinās NGN – jauna veida starptautiskā uzrādītāja apliecība. Saskaņā ar NGN nosacījumiem ICSD uzturēs juridiski atbilstošu emitenta parādu reģistru. Papildu informāciju par NGN mehānismu var saņemt, piemēram, ICSD interneta lapās. Jauno mehānismu plānots ieviest 2006. gada 30. jūnijā.

SADARBĪBA AR EIROPAS VĒRTSPAPĪRU REGULATORU KOMITEJU

2001. gadā Padome apstiprināja pamatnostādnes ECBS un CESR sadarbībai vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmu jomā. Tika izveidota darba grupa, tajā iekļaujot katras ECBS centrālās bankas un katra CESR vērtspapīru regulatora pārstāvi. Galvenokārt izmantojot Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas (IOSCO) un CPSS VNS rekomendācijas (t.s. CPSS-IOSCO rekomendācijas), darba grupa sagatavoja

konsultatīvu ziņojumu "Vērtspapīru klīringa un norēķinu standarti Eiropas Savienībā"¹⁴, kura publiskošanu sabiedriskai apspriešanai apstiprināja Padome un CESR 2004. gada oktobrī. Konsultatīvajā ziņojumā iekļauti 19 standarti¹⁵, kuru mērķis ir vērtspapīru klīringa un norēķinu drošības, stabilitātes un efektivitātes palielināšana ES. Salīdzinājumā ar CPSS-IOSCO rekomendācijām ECBS-CESR standarti vērsti uz dažās jomās izvirzīto prasību padziļināšanu un nostiprināšanu sakarā ar Eiropas tirgu īpašām iezīmēm. ECBS-CESR standartu kopējais mērķis ir veicināt tirgu infrastruktūru drošību un efektivitāti, sekmējot ES kapitāla tirgu integrāciju un konkurētspēju. Eiropas Komisijas šajā jomā veiktais darbs ir ņemts vērā.

Kopš 2004. gada oktobra darba grupa turpināja darbu šādās četrās jomās: 1) VNS standartu novērtējuma metodoloģijas izstrādāšana, 2) centrālo darījuma partneru novērtējuma metodoloģijas un nosacījumu izstrādāšana, 3) ar vērtspapīru kontu turētājiem bankām saistītu jautājumu analīze un 4) to tēmu analīze, kuras attiecas uz regulējošo, uzraudzības un pārraudzības institūciju sadarbību.

Darba grupa strādājusi ar atklātām un caurredzamām metodēm. 2005. gadā tai bija daudzas tikšanās ar banku un vērtspapīru klīringa un norēķinu nozaru pārstāvjiem, lai apspriestu konkrētus jautājumus un veicinātu labāku savstarpējo izpratni par nozares praksi un institūciju bažām par riskiem. Turklāt arvien paplašinās centrālo banku un vērtspapīru regulatoru (no vienas puses) un banku uzraudzības institūciju (no otras puses) sadarbība.

13 Tā kā ES pārraudzības standarti nav saskaņoti, Eurosistēmas lietotāja standartus uzskata par ES VNS *de facto* kopīgiem standartiem, tāpēc tie aplūkoti šajā nodaļā. Tomēr nav paredzēts, ka lietotāja standarti būs visaptverošs VNS uzraudzības vai pārraudzības standartu kopums.

14 Pieejami ECB interneta lapā.

15 Pieejami ECB interneta lapā.

Māksliniece

Marija Hēdlunda (*Maria Hedlund*)

Nosaukums

Zaudētais pamats, 2003

Materiāls

Alumīnijs, 4 krāsu apdrukas

Formāts

Katra 85 x 76 cm

© ECB un māksliniece

4. NODAĻA

EIROPAS UN STARPTAUTISKĀS ATTIECĪBAS

1. EIROPAS JAUTĀJUMI

2005. gadā ECB uzturēja regulārus sakarus ar ES institūcijām un organizācijām. ECB prezidents apmeklēja ECOFIN sanāksmes, kad tajās tika apspriesti ar ECBS uzdevumiem un mērķiem saistīti jautājumi. Eurogrupas prezidents un Eiropas Komisijas loceklis piedalījās Padomes sanāksmēs, kad uzskatīja to par nepieciešamu. ECB prezidents un viceprezidents arī piedalījās Eurogrupas sanāksmēs, kas joprojām ir ļoti svarīgs forums atklāta un neformāla dialoga veidošanai starp ECB, euro zonas valstu finanšu ministriem un Komisiju.

1.1. POLITIKAS JAUTĀJUMI

STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTS

2005. gadā 12 ES dalībvalstīm bija pārmērīgs budžeta deficīts (sk. arī 1. nodaļas 2.5. sadaļu). Euro zonā tika uzsākta vai turpināta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras piemērošana Vācijai, Grieķijai, Francijai, Itālijai un Portugālei, bet Nīderlandei šo procedūru atcēla. 2005. gada janvārī ECOFIN nolēma, ka, pamatojoties uz Eiropas Komisijas veikto analīzi, attiecībā pret Vāciju un Franciju, kurām tiek piemērota pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra, papildu pasākumi šajā posmā nav nepieciešami. ECOFIN 2005. gada februārī nosūtīja Grieķijai paziņojumu, kurā aicināja to pēc iespējas ātrāk (ne vēlāk kā līdz 2006. gadam) novērst pārmērīgo budžeta deficītu. 2005. gada jūlijā ECOFIN aicināja Itāliju novērst pārmērīgo budžeta deficītu, vēlākais, līdz 2007. gadam; termiņš tika pagarināts, ņemot vērā īpašus apstākļus. Arī Portugālei, ņemot vērā īpašus apstākļus, ECOFIN 2005. gada septembrī pagarināja pārmērīga budžeta deficīta novēršanas termiņu, vēlākais, līdz 2008. gadam. 2006. gada janvārī ECOFIN konstatēja pārmērīgu budžeta deficītu Lielbritānijai un aicināja to pēc iespējas ātrāk novērst (bet ne vēlāk kā līdz 2006./2007. finanšu gadam). No jaunajām dalībvalstīm Čehijas Republikai, Kiprai, Ungārijai, Maltai, Polijai un Slovēnijai arī tika piemērota pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Budžeta situācija Ungārijā gada laikā strauji pasliktinājās, un 8. novembrī ECOFIN paziņoja, ka Ungārijas

veiktie pasākumi nav pietiekami. Turpmākie pasākumi attiecībā uz dalībvalstu pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrām būs atkarīgi no 2005. gada budžeta rezultātiem, valstu konsolidācijas plāniem un darbībām salīdzinājumā ar to saistībām 2006. gadā un vēlāk.

2005. gadā tika pārveidotas Stabilitātes un izaugsmes paktā noteiktās procesuālās normas. Pēc tehniskajām diskusijām, kas risinājās kopš 2004. gada vidus, ECOFIN 2005. gada 20. martā panāca politisku vienošanos un publicēja ziņojumu Eiropadomei *Improving the implementation of the Stability and Growth Pact* ("Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas uzlabošana"). Pēc Eiropadomes politiskā apstiprinājuma ECOFIN pabeidza Pakta oficiālo pārskatīšanu un grozīja ar Stabilitātes un izaugsmes pakta saistītās Padomes Regulas.¹ 2005. gada oktobrī ECOFIN apstiprināja arī pārskatīto Ētikas kodeksu, kurā ietvertas procesuālās specifikācijas un vadlīnijas Pakta īstenošanai. Eiropas Komisija un attiecīgie ES forumi visu gadu turpināja darbu, izskatot procesuālos un metodoloģiskos jautājumus, kas saistīti ar pārveidoto Paktu.

Pakta grozījumi ietver valstij raksturīgo vidēja termiņa budžeta mērķu noteikšanu un to koriģēšanu, akcentējot konsolidācijas centienus ekonomiski labvēlīgā periodā. Tie ietilpst Pakta preventīvajā daļā. Grozījumi veikti arī pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru struktūrā, t.i., korektīvajā daļā. Būtiska ekonomiskā lejupslīde, kas atbrīvo valsti no pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanas, tagad definēta kā negatīvs gada reālā IKP pieauguma temps vai ilgstošs ražošanas apjoma samazinājuma kāpums periodā, kad ieildzis ļoti zems gada reālā IKP pieaugums salīdzinājumā ar potenciālo izaugsmi.

¹ 2005. gada 27. jūnijā tika pieņemtas divas jaunas Padomes Regulas: Padomes Regula (EK) Nr. 1055/2005, kas groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 par budžeta situācijas uzraudzības stiprināšanu un ekonomiskās politikas uzraudzību un saskaņošanu, un Padomes Regula (EK) Nr. 1056/2005, kas groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanas precizēšanu un paātrināšanu.

Turklāt, ja budžeta deficīts saglabājas tuvu 3% no IKP atsaucēs vērtībai un pārsniegums ir īslaicīgs, tad, izvērtējot, vai budžeta deficīts ir pārmērīgs, un nosakot tā sākotnējo novēršanas termiņu, var ņemt vērā citus būtiskus faktorus. Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas kārtība jānosaka saskaņā ar minimālā gada uzlabojuma etalonu valsts cikliski koriģētajā bilancē (0.5% no IKP), izņemot vienreizējos un pagaidu pasākumus. Termiņu var pārskatīt, ja, ņemot vērā neparedzētus negatīvus ekonomiskos notikumus ar ievērojamu nelabvēlīgu ietekmi uz budžetu situācijā, kad attiecīgās dalībvalsts darbība bijusi efektīva, atkārtoti publicēta Padomes rekomendācija vai ziņojums. Turklāt pagarināti arī vairāki procesuālie termiņi. Runājot par vadību, pārveidotais Pakts aicina dalībvalstis ciešāk sadarboties ar Eiropas Komisiju un ES Padomi un uzlabot savstarpējo atbalstu un savstarpējo disciplīnas veicināšanu. Tas aicina arī izstrādāt valstu budžeta likumus, nodrošināt budžeta mērķu nepārtrauktību valdības maiņas gadījumā, kā arī vairāk iesaistīt valstu parlamentus

vispārējā Eiropas fiskālajā struktūrā. Visbeidzot, Pakts uzsver, ka fiskālās struktūras ieviešana un tās uzticamība galvenokārt pamatojas uz reālistiskām makroekonomiskām prognozēm un ticamiem budžeta statistikas datiem (sk. arī 2. nodaļas 4.3. sadaļu).

ECB nav Stabilitātes un izaugsmes pakta parakstītāja, un tai nav oficiālas lomas Pakta procedūru definēšanā un ieviešanā. Tomēr ECB piedalījās diskusijās par reformu un konsekventi uzsvēra, ka EMS nepieciešama stabila fiskālās politikas struktūra, kas būtu vērsta uz fiskālo disciplīnu. ECB puda viedokli, ka Pakts savā sākotnējā veidā bija atbilstošs un nebija prātīgi mainīt Pakta korektīvās daļas juridiskos tekstus. ECB arī norādīja, ka varētu uzlabot Pakta preventīvo daļu. 2005. gada martā ECB Padome izplatīja paziņojumu par vienošanos par reformu un 2005. gada jūnijā sniedza atzinumus par Eiropas Komisijas tiesību aktu projektu priekšlikumiem (sk. 12. ielikumu).

12. ielikums

ECB PUBLISKIE PAZIŅOJUMI PAR STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTA REFORMU

Padomes 2005. gada 21. marta ziņojums

"ECB Padome ir nopietni noraizējusies par ierosinātajiem Stabilitātes un izaugsmes pakta grozījumiem. Jāizvērtē, no tā, ka grozījumi korektīvajā daļā mazina uzticamību Eiropas Savienības fiskālajai struktūrai un valsts finanšu stabilitātei euro zonas dalībvalstīs. Attiecībā uz Pakta preventīvo daļu Padome atzīmē arī dažus ierosinātos grozījumus, kas atbilst tās iespējamajiem uzlabojumiem. Ekonomikas un monetārās savienības veiksmes pamatā ir stabila fiskālā politika un uz cenu stabilitāti vērsta monetārā politika. Tās ir priekšnoteikumi makroekonomiskās stabilitātes, izaugsmes un kohēzijas nodrošināšanai euro zonā. Dalībvalstīm, Eiropas Komisijai un Eiropas Savienības Padomei obligāti jānodrošina pārstrādātās struktūras stingra un konsekventa ieviešana, kas veicinātu piesardzīgas fiskālās politikas īstenošanu. Pašreizējos apstākļos vairāk nekā jebkad ir būtiski, lai visas iesaistītās puses izpildītu savus pienākumus. Sabiedrība un tirgi var būt droši, ka Padome joprojām stingri apņēmusies īstenot savas cenu stabilitātes saglabāšanas pilnvaras."

ECB 2005. gada 3. jūnija atzinumu par grozītajām Padomes Regulām izraksts

"Ekonomiskās un monetārās savienības veiksmes pamatā ir stabila fiskālā politika. Tā ir priekšnoteikums makroekonomiskās stabilitātes, izaugsmes un kohēzijas nodrošināšanai euro

zonā. Fiskālā struktūra, kas nostiprināta Līgumā un Stabilitātes un izaugsmes paktā, ir EMS stūrakmens un tāpēc svarīga fiskālās disciplīnas gaidu nostiprināšanai. Šai struktūrai, kura pamatojas uz normatīvajiem aktiem un kuras mērķis ir nodrošināt stabilas valsts finanses, vienlaikus pieļaujot ražošanas apjoma svārstību izlīdzināšanu, darbojoties ar automatiskajiem stabilizatoriem, jābūt skaidrai, vienkāršai un īstenojamai. Atbilstība šiem principiem arī veicinās caurredzamību un vienādu attieksmi struktūras ieviešanā."

Stabilitātes un izaugsmes pakta reforma piedāvā iespēju atjaunot apņemšanos izstrādāt un īstenot stabilu fiskālo politiku atbilstoši īsā un ilgāka termiņa budžeta mērķiem. Tomēr būtiski, lai dalībvalstis, Eiropas Komisija un ES Padome nodrošinātu stingru un savlaicīgu pārskatītās struktūras ieviešanu, kas veicinātu stabilas fiskālās politikas īstenošanu.

LISABONAS STRATĒGIJA

Eiropadome 2005. gada martā noslēdza Lisabonas stratēģijas – plašas ES ekonomiskās, sociālās un vides reformas programmas – vidusposma pārskatu. Pārskata sagatavošanai izvēlētais laiks ir perioda vidū starp 2000. gadu, kad tika pieņemta stratēģija, un 2010. gadu – noteikto mērķa datumu, kad ES būtu jāpārveido par "visdinamiskāko un konkurētspējīgāko zināšanu ekonomiku pasaulē, kura spētu veicināt stabilu tautsaimniecības izaugsmi, nodrošinot lielāku skaitu labāku darba vietu un lielāku sociālo vienotību". Ņemot vērā šo grūti sasniedzamo mērķi un relatīvi zemo tā sasniegšanas rādītāju līdz 2005. gada pavasarim, Eiropadome nolēma pievērst lielāku uzmanību Lisabonas stratēģijas īstenošanai, par savām prioritātēm nosakot izaugsmi un nodarbinātību. Tā apstiprināja arī jaunu vadības struktūru ar mērķi uzlabot reformu īstenošanu.

Stratēģijas saturs lielākoties nemainījās. Tomēr, saglabājot stratēģijas ekonomiskos, sociālos un vides aspektus, valstu vai valdību vadītāji un Eiropas Komisijas prezidents noteica četras vispārējās politikas prioritātes reformu īstenošanas veicināšanai: zināšanu un jauninājumu stimulēšana, centieni padarīt ES pievilcīgu investīcijām un darbam, izaugsmes un nodarbinātības veicināšana, pamatojoties

uz sociālo vienotību, un stabilas izaugsmes sekmēšana.

Ņemot vērā, ka Lisabonas stratēģijas galvenais trūkums ir nepietiekama strukturālo reformu īstenošana, Eiropadome pievērsa lielāku uzmanību stratēģijas vadības struktūras uzlabošanai. Tāpēc tika grozīti noteikumi un procedūras, kas regulē stratēģijas formulēšanu un īstenošanu, lai racionalizētu politikas koordinēšanas procesus laikā, dažādās politikas jomās un starp ES un nacionālo līmeni. Šīs jaunās vadības struktūras mērķis ir arī nacionālo programmu atbilstības, datu sniegšanas un novērtēšanas uzlabošana.

Praktiski šie grozījumi nozīmē, ka Vispārējās tautsaimniecības politikas vadlīnijas un Nodarbinātības vadlīnijas tiks apvienotas vienā dokumentā *Integrated Guidelines for Growth and Jobs* ("Izaugsmes un nodarbinātības veicināšanas integrētās vadlīnijas"). Pirmā pakete tika pieņemta 2005. gada jūnijā, un kopumā tā būs spēkā trīs gadus (2005–2008). 2005. gada rudenī dalībvalstis pieņēma nacionālās reformu programmas, pamatojoties uz Integrētajām vadlīnijām, un iecēla nacionālos Lisabonas koordinatorus, augsta līmeņa vadības pārstāvjus, kuru uzdevums ir veicināt ar stratēģiju saistīto darbību iekšējo saskaņošanu. Programmas sniedz detalizētu dalībvalstu reformu politiku plānu līdz 2008. gadam, ņemot vērā to konkrētās vajadzības un situāciju. Tās ietver arī reformu īstenošanu, apvienojot vienā dokumentā agrākos nacionālos pārskatus par nodarbinātību un strukturālajām reformām preču un kapitāla tirgos ("Kārdifās pārskatus") un citus pārskatus. Turklāt 2005. gada jūlijā Eiropas Komisija pieņēma Kopienas Lisabonas programmu, kurā ietvertas visas ar Lisabonas stratēģiju saistītās darbības,

kas Kopienas līmenī jāveic turpmākajos trijos gados. Progress jāvērtē daudz integrētāk, t.i., Komisijas gada progresa ziņojumā. Pirmo šādu progresa ziņojumu Komisija pieņēma 2006. gada janvārī. Ziņojumā atzinīgi novērtētas nacionālās reformu programmas un izteikts aicinājums nodrošināt to stingru īstenošanu.

Jaunās vadības struktūras būtiskākā iezīme ir uzsvars uz valstu augošo atbildību par reformu ieviešanu. Tai ir svarīga nozīme stratēģijas īstenošanā, jo strukturālo reformu izstrādē un – vēl lielākā mērā – to ieviešana galvenokārt ir dalībvalstu prerogatīva. Tāpēc dalībvalstīm pilnībā jāaņem atbildība par to politiku, kuru tās apstiprinājušas nacionālajā un ES līmenī. Tām tāpat kā savu nacionālo reformu programmu gadījumā jākonsultējas ar šo politiku izstrādē un īstenošanā iesaistītajām pusēm valstu līmenī, piemēram, valstu parlamentiem un sociālajiem partneriem. Šai valstu līdzdalībai reformās savukārt būtu jāveicina dalībvalstu progress to īstenošanā.

ECB piešķir lielu nozīmi Lisabonas stratēģijas īstenošanai un to veicina, īstenojot uz stabilitāti orientētu monetāro politiku. ECB vienmēr uzsvērusi strukturālās reformas priekšrocības un atbalsta valdību un sociālo partneru centienus šajā jomā. Izstrādājot Lisabonas stratēģiju ar augstu atbildības izjūtu, dalībvalstis var īstenot veselumu reformu ciklu. Saskaņā ar stratēģiju labi izstrādātas strukturālās reformas preču, pakalpojumu, darba un kapitāla tirgos veicinās euro zonas tautsaimniecības elastību, vērstot to izturīgāku pret ekonomiskajiem šokiem. Tādējādi nostiprinātos stabils kāpuma temps ilgā termiņā un būtu augstāks nodarbinātības līmenis. Vidusposma pārskats bija nozīmīgs solis stratēģijas aktualizēšanā. Ņemot vērā valstu atšķirīgos rādītājus stratēģijas īstenošanā,

nepieciešami nopietnāki centieni noteikto mērķu sasniegšanā, lai risinātu globalizācijas, tehnoloģisko pārmaiņu un iedzīvotāju novecošanas problēmas.

1.2. INSTITUCIONĀLIE JAUTĀJUMI

EIROPAS KONSTITŪCIJA

Pēc tam kad valstu vai valdību vadītāji 2004. gada 29. oktobrī Romā bija parakstījuši Līgumu par Konstitūciju Eiropai (Eiropas Konstitūciju), dalībvalstis sāka ratifikācijas procedūru saskaņā ar katras valsts attiecīgajiem konstitucionālajiem nosacījumiem. Līdz šim 15 dalībvalstis, pārstāvēt vairāk nekā 50% no ES iedzīvotājiem, – Beļģija, Vācija, Igaunija, Grieķija, Spānija, Itālija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Malta, Austrija, Slovēnija un Slovākija – ratificējušas Eiropas Konstitūciju vai ir ļoti tuvu oficiālajam noslēgumam.

Francijā un Nīderlandē, kur Eiropas Konstitūcijas pieņemšanai tika rīkots referendums (saistošs referendums Francijā un nesaistošs – Nīderlandē), līdz vairākuma atbalstam pietrūka attiecīgi aptuveni 5 procentu punktu un aptuveni 12 procentu punktu. Pēc tam vairākas dalībvalstis uz laiku pārtrauca ratifikācijas procesu.

Ņemot vērā minētās norises, Eiropadome 2005. gada 16. un 17. jūnija sanāsmē apsprieda jautājumu par Konstitūcijas ratifikāciju. Sanāsmē valstu vai valdību vadītāji pieņēma deklarāciju, atgādinot, ka Konstitūcija tika "izstrādāta, lai nodrošinātu nepieciešamo atgriezenisko saiti paplašinātās Eiropas Savienības demokrātiskākas, caurredzamākas un efektīvākas darbības nodrošināšanai". Atzīmējot

referenduma rezultātus Francijā un Nīderlandē, Eiropadome neuzskatīja, ka tie apšaubītu Eiropas iedzīvotāju dalību Eiropas veidošanā. Vienlaikus bija jūtams, ka šie rezultāti atspoguļo iedzīvotāju bažas un sekos periods, kurā visās dalībvalstīs būtu jānotiek plašām diskusijām. Eiropas institūcijas tika aicinātas veicināt šādas diskusijas. Lai gan Eiropadome piekrita, ka nepieciešamības gadījumā ratifikācijas grafiku atsevišķās valstīs varētu mainīt, tā neuzskatīja, ka šīs norises mazinātu ratifikācijas procesa turpināšanas pamatotību. Eiropadome plāno atkārtoti izskatīt šo jautājumu 2006. gada pirmajā pusē, lai izteiktu skaidrākas nākotnes perspektīvas un vienotos par turpmāko rīcību.

ECB uzskata, ka Eiropas Konstitūcija precīzē ES juridisko un institucionālo struktūru un veicina Savienības spēju darboties gan Eiropas, gan starptautiskajā līmenī, vienlaikus apstiprinot esošo monetāro struktūru. Tāpēc ECB atbalsta Konstitūciju. Tomēr jāuzsver, ka Konstitūcijas ratifikācijas process neietekmēs monetārās savienības darbību un euro stabilitāti. ECB, darbojoties saskaņā ar pašreizējo Līgumu vai Eiropas Konstitūciju, turpinās nostiprināt euro vērtību un veidos makroekonomisko vidi bez inflācijas, lai veicinātu izaugsmi un nodarbinātību.

1.3. NORISES ES PIEVIENOŠANĀS VALSTĪS UN SARUNVALSTĪS UN ATTIECĪBAS AR TĀM

ECB galvenais uzdevums, sadarbojoties ar ES pievienošanās valstu un sarunvalstu centrālajām bankām, ir veicināt raitu monetārās integrācijas procesu saskaņā ar Līgumā noteikto kārtību. Tādējādi ECB un šo valstu centrālo banku attiecības, protams, vienlaikus veicina šo valstu vispārējo progresu ceļā uz dalību ES.

Kopš Bulgārija un Rumānija 2005. gada 25. aprīlī Luksemburgā parakstīja Pievienošanās līgumu, šo abu valstu centrālo banku vadītāji kā novērotāji apmeklēja ECB Padomes sanāksmes, bet to speciālisti novērotāju statusā piedalījās ECBS komiteju sanāksmēs (sk. 7. nodaļas 1.4. sadaļu).

ECB turpināja stiprināt divpusējās attiecības ar Bulgārijas un Rumānijas centrālajām bankām, lai pēc pievienošanās ES veicinātu raitu to integrāciju ECBS. Eurosistēma kopumā turpināja atbalstīt šo valstu gatavošanos ar tehniskās palīdzības projektiem ES finansētu mērķsadarbības shēmu (*twinning schemes*) veidā. Šo pasākumu uzmanības centrā galvenokārt bija statistika, juridiskie jautājumi, maksājumu sistēmas, monetārā politika un darba jautājumi, ietverot arī citas jomas, piemēram, finanšu stabilitāti un uzraudzību, banknotes, iekšējo auditu un informāciju tehnoloģijas.

Bulgārijas un Rumānijas pievienošanās ES noteiktais datums ir 2007. gada 1. janvāris, tomēr Pievienošanās līgumā ietverts "aizsargmehānisma nosacījums", saskaņā ar kuru pievienošanās atliekama uz vienu gadu, ja ir droši pierādījumi, ka progress ceļā uz dalību ES nav pietiekams. Eiropas Komisija 2005. gada oktobrī publicēja Kontroles ziņojumu, kurā norādīts, ka, lai gan sasniegts progress, joprojām ir vairākas nopietnas bažas izraisošas jomas. Tās ir cīņa pret korupciju un ar iekšējā tirgus funkcionēšanu un ES drošību saistīti jautājumi (piemēram, pārtikas preču aizsardzība un ārējo robežu kontrole). Eiropas Komisija turpināja aktīvu Bulgārijas un Rumānijas pārraudzību, un paredzams, ka 2006. gada pavasarī tā sagatavos noslēguma rekomendāciju. Pamatojoties uz šo rekomendāciju, Eiropadome pieņems lēmumu par datumu, kad šīs valstis pievienosies ES.

Saskaņā ar Eiropadomes 2004. gada decembra lēmumu pievienošanās sarunas ar Turciju tika uzsāktas 2005. gada 3. oktobrī pēc tam, kad ES Padome bija apstiprinājusi sarunu struktūru. ECB turpināja ieilgušo augsta līmeņa politisko dialogu ar Turcijas Republikas Centrālo banku, t.sk. gadskārtējās sanāksmes Valdes līmenī. Tāpēc viceprezidents 2005. gada jūlijā vadīja ECB delegāciju Turcijā. Diskusijās uzmanība tika pievērsta Turcijas makroekonomiskās stabilitātes un strukturālo reformu procesam, Turcijas Republikas Centrālās bankas monetārajai un valūtas kursa politikai, ekonomiskajai situācijai euro zonā un centrālo banku lomai finanšu stabilitātes nodrošināšanā.

2004. gada 13. decembrī ES Padome nolēma 2005. gada 17. martā sākt pievienošanās sarunas ar Horvātiju ar nosacījumu, ka valsts pilnībā sadarbosies ar Starptautisko Kriminālo tribunālu bijušajai Dienvidslāvijai (ICTY). Tā kā sadarbība tika uzskatīta par nepietiekamu, ES atlika šo sarunu sākumu. 2005. gada 3. oktobrī ES atzina, ka Horvātijas institūcijas pilnībā sadarbojas ar ICTY, un nolēma sākt pievienošanās sarunas. ECB turpināja stiprināt divpusējās attiecības ar Horvātijas Nacionālo banku, un 2005. gada martā tika organizēta pirmā oficiālā ECB vizīte Valdes līmenī. Divpusējās sanāksmes tiks organizētas katru gadu Frankfurtē līdz brīdim, kad Horvātija parakstīs Pievienošanās līgumu.

2. STARPTAUTISKIE JAUTĀJUMI

2.1. GALVENĀS NORISES STARPTAUTISKAJĀ MONETĀRAJĀ UN FINANŠU SISTĒMĀ

MAKROEKONOMISKĀS POLITIKAS PĀRRAUDZĪBA PASAULES TAUSAIMNIECĪBĀ

Ņemot vērā euro zonas ekonomisko un finanšu integrāciju pasaules tautsaimniecībā, Eurosistēma cieši uzrauga un analizē ārpus euro zonas esošo valstu makroekonomisko politiku un to pamatojošās norises. Tā piedalās arī starptautisko organizāciju veiktajā daudzpusējā uzraudzībā un forumos, kas galvenokārt norisinās SVF, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) un G7, G10 un G20 finanšu ministru un centrālo banku prezidentu sanāksmēs, kā arī SNB centrālo banku prezidentu sanāksmēs, kas notiek reizi divos mēnešos. Dažās institūcijās un forumos (piemēram, SVF) ECB piešķirts novērotājas statuss. ECB novērtē starptautiskās tautsaimniecības politikas norises, lai veicinātu stabilu makroekonomisko vidi un drošu makroekonomisko politiku.

2005. gadā starptautiskās politikas vidē dominēja tekošā konta globālās nelīdzsvarotības kāpums. 2005. gadā turpināja augt lielais ASV tekošā konta deficīts. Vienlaikus Āzijā joprojām saglabājās ievērojams tekošā konta pozitīvais saldo, kas sasniedza aptuveni 0.8% no pasaules IKP, būtiski pieaugot Ķīnas tekošā konta pozitīvajam saldo, kas kompensēja kritumu pārējās Āzijas jaunattīstības valstīs un Japānā. Globālās nelīdzsvarotības radīšanā arvien lielāka nozīme bija arī naftas eksportētājvalstīm, ievērojot naftas cenu spējo kāpumu. 2005. gadā šo valstu tekošā konta pozitīvais saldo (aptuveni 1% no pasaules IKP) bija lielāks nekā Āzijas valstu tekošā konta pozitīvais saldo. Āzijas valstis un naftas eksportētājvalstis turpināja arī veidot ievērojamus rezervju aktīvus. Īpaši lielas rezerves uzkrātas Ķīnā (aptuveni 200 mljrd. ASV dolāru jeb aptuveni 165 mljrd. euro).

Eurosistēma joprojām vairākkārt uzsvēra riskus un nenoteiktību, kas saistīta ar šādu nelīdzsvarotību turpināšanos, un pilnībā atbalstīja uz sadarbību balstītu pieeju šim jautājumam, kas paredzētu visu valstu līdzdalību esošo nelīdzsvarotību organizētā izlīdzināšanā.

Starptautiskās politikas darba kārtībā ietverta politika uzkrājumu palielināšanai valstīs ar budžeta deficītu, strukturālo reformu īstenošanai valstīs ar samērā zemu potenciālo izaugsmi un valūtas kursu elastības veicināšanai lielākajās valstīs un reģionos, kuros nav šādas elastības. Šajā ziņā ECB atbalstīja Ķīnas varas iestāžu lēmumu 2005. gada jūlijā pāriet uz jaunu kontrolējamu mainīga valūtas kursa režīmu. Tā uzskatīja, ka virzība uz lielāku elastību ir vēlama pasaules tautsaimniecības labākai funkcionēšanai, un cerēja, ka jaunais kontrolējams mainīgā valūtas kursa režīms veicinās pasaules finanšu stabilitāti.

Kapitāla plūsmas uz jaunajām tirgus ekonomikas valstīm, kuras ECB pastāvīgi kontrolē, ņemot vērā to nozīmi starptautiskās finanšu stabilitātes nodrošināšanā, 2005. gadā saglabāja stabilitāti, kas bija raksturīga arī šo valstu ekonomiskajai darbībai kopumā. Būtiski šo norišu ārējie faktori bija labvēlīgi ārējās finansēšanas nosacījumi, augstās eksporta preču starptautiskās cenas un spēcīgais reālā IKP kāpums ASV un Ķīnā. Spēcīgāka iekšpolitika, labvēlīgi finansēšanas nosacījumi un arvien lielāka starptautisko investoru interese ļāva dažiem jauno tirgu kredītņēmējiem izmantot starptautiskos obligāciju tirgus, pirmo reizi emitējot vērtspapīrus iekšzemes valūtās. Pēc īslaicīgas jauno tirgu obligāciju peļņas likmju starpības palielināšanās aprīlī, ko noteica arī bailes no inflācijas kāpuma ASV un augoša investoru izvairīšanās no riska, samazinoties atsevišķu ASV sabiedrību reitingam, tās vēlāk tajā pašā gadā atgriezās vēsturiski zemajā līmenī.

Visbeidzot, starptautiskā politikas pārraudzība tiek veikta arī pašā euro zonā. Papildus atsevišķu euro zonas valstu pārbaudēm gan SVF, gan OECD veica regulāras euro zonas monetārās, finanšu un ekonomiskās politikas pārbaudes. SVF Vienošanās līguma IV panta konsultācijas un OECD Ekonomikas un attīstības pārskatīšanas komitejas pārskats nodrošināja iespēju veidot rezultatīvu viedokļu apmaiņu starp šīm starptautiskajām organizācijām un ECB, Eurogrupas prezidentūru un Eiropas Komisiju. Pēc šīm diskusijām gan SVF, gan

OECD sagatavoja ziņojumu, kurā ietverts euro zonas politiku novērtējums.²

STARPTAUTISKĀ FINANŠU ARHITEKTŪRA

Pašlaik SVF veic stratēģijas pārskatīšanu, apspriežot to ne tikai pašā SVF, bet arī dažādos starptautiskos forumos (piemēram, G7 un G20). ECBS veic šo diskusiju pārraudzību un piedalās tajās. Stratēģijas pārskatīšanas mērķis ir noteikt SVF darba vidējā termiņa prioritātes. Pārskatīšana aptver tādas svarīgas jomas kā SVF uzraudzība, SVF nozīme jaunajās tirgus ekonomikas valstīs, viedoklis un pārstāvība.

SVF rīkotājdirektors īpaši uzsvēra, ka SVF jāpalīdz dalībvalstīm risināt globalizācijas radītās problēmas. Turpmākajās diskusijās par starptautisko politiku dalībnieki uzsvēra, ka SVF jāpievērš lielāka uzmanība valūtas kursu jautājumu divpusējai uzraudzībai un nacionālās politikas pasākumu starptautiskajai ietekmei. Pēdējā gada laikā daudz debatēts par adekvāta viedokļa paušanu un pārstāvību starptautiskajos forumos, īpaši SVF. Dažas SVF dalībvalstis, īpaši Āzijas valstis, uzskata, ka to kvotas pietiekami neatspoguļo to augošo nozīmi pasaules tautsaimniecībā. Par kvotu jautājumiem un viedokļa paušanu būs jārunā līdztekus citu stratēģijas pārskatīšanas aspektu apspriešanai, gatavojoties nākamajai SVF gada sanāksmei, kas notiks Singapūrā 2006. gada septembrī. SVF veic arī 13. vispārējo kvotu pārskatīšanu, kas ļauj novērtēt, kādā apjomā pašreizējais kvotu sadalījums starp SVF dalībniekiem atbilst noteiktajam dalībvalstu relatīvā ekonomiskā un

finanšu nozīmīguma novērtējumam. Pārskatīšana jāpabeidz līdz 2008. gada janvārim.

Starptautiskā sabiedrība vairākus gadus ļoti lielu uzmanību veltījusi pārdomātas krīžu vadības veicināšanai. ECBS turpināja apspriest ar krīžu vadību saistītus jautājumus, īpaši privātajam sektoram paredzēto lomu finanšu krīžu risināšanā. Lai gan veikti vairāki privāta sektora iesaistes principu sistēmas pilnveides pasākumi, joprojām sevišķi nopietnas grūtības rada tas, kā laikus noteikt visām iesaistītajām pusēm veicamās darbības. Lai novērtētu šīs problēmas, ECBS centrālās bankas sagatavojušas pārskatu par privāta sektora iesaisti, kurā aplūkota iepriekšējā pieredze un noteiktas krīžu risināšanas iespējamo uzlabojumu jomas. Pārskatā³ norādīts, ka krīžu risināšanas procesu prognozējamības pilnveide, vadot parādnieku, kreditoru un oficiālā sektora rīcību, var samazināt finanšu krīžu kopējās izmaksas un radīt tādu izmaksu sadalījumu, ko varētu uzskatīt par pieņemamāku no vispārējās labklājības viedokļa nekā to pašreizējo sadalījumu.

EURO STARPTAUTISKĀ NOZĪME

2005. gadā euro kā starptautiskas valūtas nozīme atsevišķos segmentos turpināja pakāpeniski augt. Īpaši pakāpeniski palielinājās euro izmantošana starptautiskajos parāda vērtspapīros, euro kā

² SVF. *Euro Area Policies: Staff Report*, 2005. gada augusts; OECD: *Economic Survey of the Euro Area*, 2005. gada jūlijs.

³ Sk. *Managing financial crises in emerging market economies – experience with the involvement of private sector creditors*, ECB speciālā publikācija Nr. 32, 2005. gada jūlijs.

piesaistes un intervences valūtas izmantošana un euro kā noguldījumu valūtas lietošana trešajās valstīs. Euro kā piesaistes un intervences valūtu arvien biežāk izmantoja galvenokārt jaunajās ES dalībvalstīs, ES pievienotajās valstīs un sarunvalstīs un citos ES kaimiņu reģionos. Pēc SVF 2005. gada decembra lēmuma paziņošanas euro īpatsvars Speciālajās aizņēmuma tiesībās (SDR) ar 2006. gada 1. janvāri tiks palielināts no 29% līdz 34%. SDR procentu likmes euro komponentam 3 mēnešu EURIBOR tika aizstāts ar 3 mēnešu EUREPO likmi.

Citos tirgos (piemēram, starptautisko aizdevumu un noguldījumu, valūtas un oficiālo rezervju tirgos), kā arī starptautiskajā tirdzniecībā euro izmantojums kopumā bija stabils.

ECB turpināja pilnveidot statistisko nodrošinājumu, kas nepieciešams euro starptautiskās nozīmes uzraudzības un analīzes veikšanai. Īpaši jauniegūtie dati par parāda vērtspapīru valūtu dalījumu euro zonas maksājumu bilancē un starptautisko investīciju bilancē veicināja uzraudzību pār euro starptautisko lietojumu kapitāla tirgos (sk. 2. nodaļas 4.2. sadaļu). ECB sāka arī pētīt ar euro izmantošanu starptautiskajos tirgos saistītos faktorus.

2.2. SADARBĪBA AR VALSTĪM ĀRPUS ES

Eurosistēma turpināja paplašināt kontaktus ar centrālajām bankām ārpus ES, galvenokārt organizējot seminārus un darbseminārus, kā arī sniedzot tehnisko palīdzību, kas kļuvusi par svarīgu instrumentu, lai atbalstītu institūciju stiprināšanu un veicinātu atbilstību Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Šādu kontaktu mērķis ir apkopot informāciju un apmainīties viedokļiem par ekonomiskajām un monetārajām norisēm dažādos pasaules reģionos, kas, iespējams, varētu ietekmēt globālo ekonomisko vidi un norises euro zonā. Eurosistēma turpināja piedāvāt sadarbību centrālajām bankām tās kaimiņu reģionos, un ECB izveidojusi nelielu pastāvīgu tehniskās palīdzības vienību.

2005. gada oktobrī Eurosistēma kopā ar Krievijas Federācijas Centrālo banku (Krievijas Banku) organizēja otro divpusējo augsta līmeņa semināru Sanktpēterburgā. Seminārā tika runāts par Krievijas monetāro un valūtas kursu politiku un banku sektora stabilitātes problēmām, ko rada arī straujais banku aizdevumu kāpums un pārrobežu aizņemšanās ekspansija. Tika apspriesti arī noguldījumu apdrošināšanas un banku sektora attīstības jautājumi. Līdzīgi pasākumi tiks regulāri organizēti arī turpmāk; nākamais Eurosistēmas seminārs, kas tiks organizēts sadarbībā ar *Deutsche Bundesbank*, notiks Drēzdenē 2006. gadā.

2005. gada 31. oktobrī tika pabeigts projekts "Centrālo banku mācības III" – Eurosistēmas tehniskās palīdzības projekts sadarbībā ar Krievijas Banku banku uzraudzības jomā. ES finansētais projekts tika sākts 2003. gada novembrī Tehniskās palīdzības programmas Neatkarīgo Valstu Savienībai (TACIS) ietvaros. Eurosistēmas projektu īstenoja ECB partnerībā ar deviņām euro zonas NCB un trijām ES uzraudzības institūcijām, kas nav centrālās bankas.⁴ Šā divu gadu mācību projekta mērķis bija palīdzēt Krievijas Bankai stiprināt tās nozīmi banku uzraudzībā, sniedzot zināšanas par labāko ES banku uzraudzības institūciju izmantoto praksi. Plašāks mērķis bija veicināt Krievijas banku sistēmas stabilitāti. Projekta īstenošana notika galvenokārt kursu un semināru veidā Krievijā, un tos apmeklēja 800 Krievijas Bankas banku uzraudzības speciālistu. Svarīga projekta daļa bija angļu un krievu valodā pieejamā publikācija *Banking supervision: European experience and Russian practice*⁵, jo ļauj izplatīt zinātību.

4 *Deutsche Bundesbank, Banco de España, Banque de France, Central Bank and Financial Services Authority of Ireland, Banca d'Italia, De Nederlandsche Bank, Oesterreichische Nationalbank, Banco de Portugal, Suomen Pankki – Finlands Bank, Rahoitustarkastus – Finansinspektionen* (Somijas finanšu uzraudzības institūcija), *Finansinspektionen* (Zviedrijas finanšu uzraudzības institūcija) un *Financial Services Authority* (Lielbritānijas finanšu uzraudzības institūcija).

5 Publikācija atrodama, ECB interneta lapā izmantojot saiti no 2005. gada 13. oktobra paziņojuma preseī *Completion of central banking training project in Russia*.

Otrais un trešais augsta līmeņa Eurosistēmas seminārs, kuros piedalījās ES euro zonas Vidusjūras reģiona partnervalstu centrālo banku prezidenti, notika attiecīgi Kannās 2005. gada 9. februārī un Nafplionā 2006. gada 25. janvārī. Diskusiju uzmanības centrā bija arī centrālās bankas neatkarība un strādājošo naudas pārvedumi (Kannās), kapitāla konta liberalizācijas process un monetārās politikas darbības pamatnostādņu modernizācijas norise (Nafplionā).

Eurosistēma arī uzņēmās atbildību par palīdzības sniegšanu Ēģiptes Centrālajai bankai tās banku uzraudzības sistēmas reformēšanā, ņemot vērā vispārējo valsts finanšu sektora reformu. ECB un četras euro zonas NCB (*Deutsche Bundesbank, Bank of Greece, Banque de France un Banca d'Italia*) iesaistījušās divu gadu tehniskās palīdzības programmā, ko finansē ES delegācija Ēģiptē Vidusjūras valstu palīdzības programmas (MEDA) ietvaros. Tehniskās palīdzības programma tika sākta 2005. gada 1. decembrī. Kopš 2005. gada oktobra ECB SVF vadībā paplašināja arī tehnisko palīdzību Ēģiptes Centrālajai bankai tās monetārās politikas darbības pamatnostādņu reformas jomā.

ECB turpināja paplašināt attiecības ar Rietumbalkānu valstīm, ņemot vērā, ka tās ir potenciālas ES kandidātvalstis (2005. gada decembrī Bijušajai Dienvidslāvijas Republikai Maķedonijai tika piešķirts kandidātvalsts statuss). 2005. gadā ECB pārstāvji apmeklēja Maķedonijas Republikas Nacionālo banku un Albānijas Banku. Pēc tam kad ES izvēlējās paralēlu komunikāciju attiecībā uz pievienošanās sarunām ar Serbiju un Melnkalni, ECB darbinieki apmeklēja arī Melnkalnes Centrālo banku.

Vidējos Austrumos ECB turpināja veidot attiecības ar Persijas līča valstu sadarbības padomes Ģenerālsekretariātu (GCC) un GCC dalībvalstu monetārajām iestādēm un centrālajām bankām, ņemot vērā to plānu līdz 2010. gadam GCC dalībvalstīs⁶ ieviest vienotu valūtu.

2005. gada 28. februārī ECB rīkoja reģionālu sanākumi ar Dienvidāfrikas Attīstības apvienības (SADC)⁷ Centrālo banku prezidentu komiteju, lai pārrunātu reģionālās un monetārās integrācijas procesu pieredzi.

ECB nostiprināja tiešos kontaktus ar Āzijas centrālajām bankām, kopīgi ar Indonēzijas Banku organizējot augsta līmeņa semināru, kurā tikās 11 prezidentu no Austrumāzijas un Klusā okeāna reģiona valstu centrālo banku vadītāju sanāksmes (EMEAP) un ECB Padomes locekļi. 2005. gada novembrī ECB notikušā semināra dalībnieki pārrunāja virzības veidus uz līdzsvarotāku globālo izaugsmi un apsprieda nesenās norises un ar tām saistītos politikas jautājumus euro zonā un Āzijas un Klusā okeāna reģionā. Tika novērtēta arī abu reģionu pieredze daudzpusējās makroekonomiskās un finanšu uzraudzības jomā, kā arī pārrobežu finanšu integrācijā globālā līmenī un gan Āzijas un Klusā okeāna reģionā, gan euro zonā.

Runājot par institucionālām attiecībām ar Latīņamerikas valstīm, ECB novērotājas statusā piedalījās Amerikas Attīstības bankas gadskārtējā sanāksmē Okinavā aprīļa sākumā. Kā Latīņamerikas monetāro pētījumu centra sadarbības partnere ECB turpināja piedalīties vairākos pasākumos, kuru rīkotājs vai līdzorganizētājs bija minētais centrs. To vidū bija divas reizes gadā notiekošās centrālo banku prezidentu sanāksmes Kartahenā un Vašingtonā (attiecīgi aprīlī un septembrī), kā arī oktobrī Mehiko notikušais seminārs par strādājošo naudas pārvedumiem Latīņamerikā. ECB turpināja stiprināt divpusējās attiecības ar Latīņamerikas reģiona monetārajām un citām oficiālajām iestādēm, t.sk. apmeklējot Meksiku, Brazīliju un Argentīnu. ECB arī Frankfurtē 2005. gadā uzņēma oficiālas delegācijas no vairākām Latīņamerikas valstīm.

6 Sešas GCC dalībvalstis ir Apvienotie Arābu Emirāti, Bahreina, Katara, Kuveita, Omāna un Saūda Arābija.

7 SADC ir reģionāls grupējums, kurā ietilpst šādas Dienvidāfrikas reģiona valstis: Angola, Botsvāna, Dienvidāfrika, Kongo Demokrātiskā Republika, Lesoto, Madagaskara, Malāvija, Maurīcija, Mozambika, Namībija, Svazilenda, Tanzānija, Zambija un Zimbabve.

Mākslinieks

Deivids Farels (*David Farrell*)

Nosaukums

Ballynultagh, 2000 (no sērijas "Nevainīgās ainavas")

Materialiāls

Fotogrāfija

Formāts

100 x 100 cm

© Mākslinieks

5. NODAĻA

ATBILDĪBA

1. ATBILDĪBA PRET SABIEDRĪBU UN EIROPAS PARLAMENTU

Pēdējos gadu desmitos centrālo banku neatkarība kļuvusi par tāda monetārā režīma nepieciešamu elementu, kura prioritāte ir cenu stabilitāte. Vienlaikus mūsdienu demokrātijas pamatprincips ir tas, ka jebkura neatkarīga institūcija, kas pilda sabiedriskas funkcijas, ir atbildīga par savām darbībām pret pilsoņiem un viņu demokrātiski ievēlētajiem pārstāvjiem. Neatkarīgas centrālās bankas atbildība ir pienākums izskaidrot savus lēmumus pilsoņiem un viņu ievēlētajiem pārstāvjiem, tā dodot viņiem iespēju prasīt atbildību no centrālās bankas par tās mērķu īstenošanu.

ECB kopš dibināšanas apzinājusies savas atbildības par politiskajiem lēmumiem būtisko nozīmi un uzturējusi regulāru dialogu ar ES pilsoņiem un Eiropas Parlamentu. Daudzās 2005. gada publikācijas un liels skaits Padomes locekļu gada laikā teikto runu uzskatāmi parāda šīs ECB saistības (sk. 6. nodaļas 2. sadaļu).

Līgumā ECB noteiktas precīzas pārskatu sniegšanas prasības, kas ietver ceturkšņa pārskatu, nedēļas finanšu pārskatu un gada pārskata publicēšanu. ECB faktiski pārsniedz Statūtos noteiktos pienākumus, piemēram, publicējot "Mēneša Biļetenu", nevis ceturkšņa pārskatu, katru mēnesi organizējot preses konferences un informējot par Padomes lēmumiem, kas pieņemti papildus lēmumiem par procentu likmēm.

Līgumā Eiropas Parlamentam institucionālā līmenī piešķirta ievērojama nozīme saistībā ar ECB atbildību. Saskaņā ar Līguma 113. panta nosacījumiem prezidents 2005. gadā iesniedza Eiropas Parlamenta plenārsēdei ECB 2004. gada pārskatu. Turklāt prezidents, katru ceturksni uzstājoties Ekonomikas un monetāro lietu parlamenta komitejā (ECON), turpināja regulāri sniegt pārskatus par ECB monetāro politiku un citiem tās uzdevumiem.

Arī citi valdes locekļi tika lūgti vairākkārt uzstāties Eiropas Parlamentā. 2005. gada aprīlī viceprezidents iesniedza ECB 2004. gada pārskatu ECON. Oktobrī Komiteja uzaicināja Lorenzo Bini Smagi (*Lorenzo Bini Smaghi*) uz

viedokļu apmaiņu par SVF stratēģisko pārskatu (sk. 4. nodaļas 2.1. sadaļu).

Saskaņā ar iedibināto praksi ECON locekļu delegācija apmeklēja ECB, lai ar Valdes locekļiem apmainītos viedokļiem par dažādiem jautājumiem. Turklāt notika neformālas diskusijas ar Eiropas Parlamenta locekļiem par jautājumiem, kas attiecas uz vērtspapīru klīringu un norēķiniem ES, kā arī euro komunikācijas jautājumiem, pievēršot īpašu uzmanību jaunajām ES dalībvalstīm, kuras plāno ieviest euro. ECB arī turpināja brīvprātīgi iedibināto praksi atbildēt uz Eiropas Parlamenta locekļu rakstiski iesniegtajiem jautājumiem, kas ir ECB kompetencē.

Visbeidzot, Līguma 112. pantā noteikts, ka Eiropas Parlaments sniedz savu atzinumu par Valdes locekļu amata kandidātiem pirms to iecelšanas amatā. Lai sagatavotu savu nostāju, Parlaments uzaicināja Lorenzo Bini Smagi uzstāties ECON, lai viņš paustu savu viedokli un atbildētu uz komitejas locekļu jautājumiem. Pēc šīs noklausīšanās Parlaments apstiprināja viņa iecelšanu.

2. ATSEVIŠĶI SANĀKSMĒS AR EIROPAS PARLAMENTU IZVIRZĪTIE JAUTĀJUMI

ECB un Eiropas Parlamenta daudzajās viedokļu apmaiņās tika risināti dažādi jautājumi, bet, prezidentam uzstājoties Eiropas Parlamentā, galvenā uzmanība tika pievērsta monetārajai politikai. Tālāk aprakstīti daži citi apspriestie jautājumi.

STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTA REFORMA

Ievērojama daļa Eiropas Parlamenta un ECB viedokļu apmaiņas bija veltīta valsts finanšu attīstībai un Stabilitātes un izaugsmes pakta reformai. 2005. gada februārī pieņemtajā lēmumā par valsts finansēm EMS Eiropas Parlaments brīdināja, ka "pārmērīgi valdības izdevumi apdraud cenu stabilitāti, zemās procentu likmes un valdības ieguldījumu līmeni un turklāt samazina spēju risināt demogrāfisko pārmaiņu radītās problēmas". Runājot par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu, Parlaments atzinīgi novērtēja Pakta preventīvās daļas nostiprināšanu un arvien lielākas uzmanības veltīšanu parāda līmenim un Lisabonas stratēģijas mērķiem. Vienlaikus tas pauda bažas par neskaidrību Pakta korektīvās daļas noteikumos un izteica nožēlu, ka nav izmantota iespēja stiprināt Eiropas Komisijas nozīmi.

ECB prezidents atzinīgi novērtēja abu institūciju viedokļu lielo saskaņotību šajā jautājumā. Uzstājoties Ekonomikas un monetāro lietu komitejā, prezidents uzsvēra, ka EMS veiksmes pamatā ir stabila fiskālā politika. Viņš norādīja, ka šādos apstākļos Pakta reforma radīja iespēju no jauna apņemties īstenot stabilu fiskālo politiku, ja pārstrādātā struktūra tiks stingri un konsekventi ieviesta (sk. 4. nodaļas 1.1. sadaļu).

LISABONAS STRATĒĢIJAS VIDUSPOSMA PĀRSKATS

Vēl viens jautājums, kuru ECB un Eiropas Parlaments regulāri apsprieda, bija Lisabonas stratēģijas vidusposma pārskats. Šajā jautājumā pieņemtajā lēmumā Parlaments atzinīgi novērtēja ES Padomes un Eiropas Komisijas apņemšanos piešķirt jaunu dinamismu Lisabonas stratēģijai un pauda atbalstu jaunās vadības struktūrai. Parlaments arī uzsvēra, ka "jānodrošina uz izaugsmi orientēti, ilgtspējīgi makroekonomiskie apstākļi, ja .. jāsasniedz ekonomiskie, sociālie un vides mērķi". Parlaments pauda nožēlu, ka

Eiropas Padome neapstiprināja augsta līmeņa grupas (priekšsēdētājs Vims Koks (*Wim Kok*)) priekšlikumu, ka Komisijai katru gadu būtu jā sagatavo tabulas, kas atspoguļo dalībvalstu panākto progresu Lisabonas mērķu sasniegšanā.

ECB prezidents norādīja, ka pārskatītā Lisabonas stratēģija nodrošina atbilstošu plānu Eiropas izaugsmes un nodarbinātības potenciāla paaugstināšanai. Viņš turklāt piekrita Parlamenta viedoklim, ka stabila makroekonomiskā vide ir izaugsmes un nodarbinātības kāpuma priekšnosacījums. Viņš arī uzsvēra nepieciešamību Eiropas līmenī "noteikt etalonu" un sniegt savstarpējo atbalstu, lai uzlabotu strukturālo reformu īstenošanu (sk. 4. nodaļas 1.1. sadaļu).

EURO UN EMS KOMUNIKĀCIJA

2005. gadā Eiropas Parlaments arī ļoti detalizēti izskatīja euro un EMS komunikācijas politiku attiecībā pret esošo un nākamo euro zonas valstu pilsoņiem. Martā Eiropas Parlamenta preses sekretārs apmeklēja ECB, lai apmainītos viedokļiem par šo jautājumu ar Valdes locekli Hosē Manuelu Gonsalesu-Paramo (*José Manuel González-Páramo*) un vairākiem ECB ekspertiem. Parlaments savā rezolūcijā par euro un EMS informācijas un komunikācijas stratēģijas ieviešanu atzinīgi novērtēja EMS priekšrocības un nodēvēja euro par, "iespējams, visveiksmīgāko jebkad uzsāktu Eiropas projektu". Lai atbalstītu vienoto valūtu un sagatavotu nākamās euro zonas dalībvalstis raitai valūtas maiņai, Parlaments aicināja īstenot loģisku, vērienīgu un ilglaicīgu euro un EMS komunikācijas stratēģiju. Viens no Eiropas Parlamenta ieteiktajiem pasākumiem bija šāds – ECB reizi gadā būtu jāveic to priekšrocību kvantitatīvā analīze, kuras vienotā valūta radījusi pilsoņiem.

Uzstājoties Eiropas Parlamenta plenārsēdē, prezidents uzsvēra, ka ECB ņem vērā visus atbilstošos līdzekļus, lai veicinātu komunikāciju par vienotās valūtas priekšrocībām. Prezidents paskaidroja, ka plaša kvantitatīvā euro priekšrocību analīze varētu būt saistīta ar metodoloģiskām problēmām un datu

ierobežojumiem. Vēstulē Parlamentam arī norādīts, ka šādā analizē būtu jāietver jautājumi, kas pārsniedz centrālo banku darbības jomu.

FINANŠU INTEGRĀCIJA UN REGULĒŠANA

ECB un Eiropas Parlamenta viedokļu apmaiņā atkal īpaši tika uzsvērti jautājumi par finanšu integrāciju un regulēšanu. Parlaments pievērsa lielu uzmanību ECBS un Eiropas Vērtspapīru regulatoru komitejas (CESR) darbībai vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā. 2005. gada jūlijā par šo jautājumu pieņemtajā rezolūcijā Parlaments ziņoja, ka ECBS-CESR standarti (sk. 3. nodaļas 4.3. sadaļu) nedrīkst iepriekš ietekmēt ES tiesību aktus, un uzsvēra nepieciešamību pēc plašām un atklātām konsultācijām ar iesaistītajām pusēm šajā jautājumā.

Prezidents uzsvēra, ka standarti ir svarīgs ieguldījums drošas un integrētas infrastruktūras izveidē vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā un ka ECBS un CESR pieņēma lēmumus atklātā un caurredzamā veidā pēc plašām konsultācijām ar tirgus dalībniekiem. Prezidents arī teica, ka ECBS un CESR standarti neapsteidz vai neizslēdz nākamās tiesību aktus šajā jomā.

EURO MONĒTAS UN BANKNOTES

2005. gadā apspriesta arī iespējamā ļoti mazas nominālvērtības euro banknošu emisija. Papildus tam, ka prezidentam par šo tēmu tika iesniegti rakstiski jautājumi, Eiropas Parlaments pieņēma deklarāciju, kas aicināja Eiropas Komisiju, ES Padomi un ECB atzīt nepieciešamību izlaist 1 un 2 euro banknotes.

2004. gadā Padome nolēma neieviešāt ļoti mazas nominālvērtības euro banknotes, ņemot vērā, ka vairāk argumentu bija pret šādu ieviešanu nekā tai par labu. Padomes lēmumu noteica nepietiekamais pieprasījums pēc ļoti mazas nominālvērtības banknotēm, to ieviešanas izraisītās praktiskās problēmas trešajām pusēm un lielās iespēšanas un apstrādes izmaksas. Prezidents paskaidroja, ka nav iegūti jauni pierādījumi tam, lai mainītu Padomes lēmumu.

Māksliniece

Natividad Bermejo (*Natividad Bermejo*)

Nosaukums

Guļošais bērns, 2000

Materiāls

Papīrs, grafika

Formāts

145 x 212 cm

© ECB un māksliniece

6. NODAĻA

ĀRĒJĀ KOMUNIKĀCIJA

1. KOMUNIKĀCIJAS POLITIKA

Komunikācija ir ECB monetārās politikas un citu tās uzdevumu izpildes neatņemama sastāvdaļa. ECB komunikācijas darbības nosaka divas pamatnostādnes – atklātība un caurredzamība. Abas pamatnostādnes veicina ECB monetārās politikas efektivitāti, optimālu darbību un ticamību. Tās arī palīdz ECB centienos sniegt pilnīgu pārskatu par savu darbību, kā sīkāk skaidrots 5. nodaļā.

1999. gadā ieviestā reālā laika, regulārās un detalizētās ECB monetārās politikas vērtējumu un lēmumu skaidrošanas koncepcija ir unikāli atklāta un caurredzama pieeja centrālās bankas komunikācijai. Monetārās politikas lēmumi tiek skaidroti preses konferencē tūlīt pēc tam, kad Padome tos pieņēmusi. Prezidents nolasa detalizētu ievadpaziņojumu un kopā ar viceprezidentu atbild uz plašsaziņas līdzekļu pārstāvju jautājumiem. Kopš 2004. gada decembra arī tie Padomes pieņemtie lēmumi, kuri neattiecas uz procentu likmju noteikšanu, katru mēnesi tiek publicēti Eurosistēmas centrālo banku interneta lapās.

ECB tiesību akti, tāpat kā Eurosistēmas konsolidētie finanšu pārskati, pieejami visās 20 oficiālajās ES valodās. Pārējās Statūtos noteiktās publikācijas – Gada pārskats, "Mēneša Biļetena" ceturkšņa versija un Konverģences ziņojums – pieejami 19 oficiālajās ES valodās no 20.¹ Lai nodrošinātu pārskata sniegšanu un caurredzamību Eiropas iedzīvotājiem un viņu vēlētajiem pārstāvjiem, ECB publicē arī citus dokumentus visās oficiālajās valodās, īpaši paziņojumus presei par monetārās politikas lēmumiem, speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses un politikas skaidrojumus, kas skar plašu sabiedrību. ECB galveno publikāciju sagatavošana un publicēšana nacionālajās valodās un izplatīšana notiek ciešā sadarbībā ar NCB.

1 Uz maltiešu valodu attiecas pagaidu izņēmums.

2. KOMUNIKĀCIJAS PASĀKUMI

ECB jāuzrunā dažādas auditorijas ar atšķirīgu finanšu un ekonomikas zināšanu līmeni, piemēram, finanšu eksperti, plašsaziņas līdzekļu pārstāvji, valdības, parlamenti un sabiedrība. Tāpēc tās pilnvaras un politikas lēmumi skaidroti, izmantojot dažādus saziņas līdzekļus un pasākumus, kas pastāvīgi tiek uzlaboti, lai padarītu tos efektīvākus.

ECB publicē vairākus pētījumus un ziņojumus. Gada pārskats ir visaptverošs ECB iepriekšējā gada aktivitāšu apskats un tādējādi palīdz uzturēt ECB atbildību par tās darbību. "Mēneša Biļetens" sniedz pastāvīgi aktualizētu informāciju par ECB ekonomisko un monetāro norišu vērtējumu un detalizētu tās lēmumu pamatojumu. ECB veicina arī pētniecisko atklājumu izplatīšanu, publicējot vispārīgus un speciālus pētījumus un organizējot akadēmiskas konferences, seminārus un darbseminārus.

2005. gadā ECB sadarbībā ar euro zonas NCB piedāvāja izglītojošu materiālu kopumu pusaudžiem un viņu skolotājiem. Tā mērķis ir nodrošināt visaptverošu un skaidru pārskatu par iemesliem, kāpēc cenu stabilitātei ir svarīga nozīme ilgtermiņa labklājības nodrošināšanā, un skaidrojumu, kā ECB monetārā politika vērsta uz šā mērķa sasniegšanu. Informācija, kas sagatavota euro zonas valstu valodās un izplatīta aptuveni 50 000 tās vidusskolām, ietver astoņas minūtes ilgu filmu, brošūras skolēniem un bukletu skolotājiem. Šo informāciju iespējams lejupielādēt arī no ECB interneta lapas, kur tā pieejama visās oficiālajās ES valstu valodās.

ECB arī uzlabojusi metodes, kā informēt finanšu tirgus par monetārās politikas lēmumiem un kā savus paziņojumus darīt zināmus sabiedrībai. Mēneša preses konferenci kopš 2005. gada februāra var noskatīties tiešraidē ECB interneta lapā. Turklāt neilgi pēc konferences sabiedrībai pieejami ar to saistītie video un audio faili.

Kopā ar SNB un G10 valstu centrālajām bankām ECB sāka izdot jaunu izdevumu *International Journal of Central Banking*, kura pirmais ceturkšņa izdevums tika publicēts 2005. gada 19. maijā. Tajā lasāmi politiski nozīmīgi raksti

par centrālo banku darbības teoriju un praksi, īpaši uzsverot ar monetāro politiku un finanšu stabilitāti saistītus pētījumus.

Visi Padomes locekļi tieši piedalās sabiedrības zināšanu un izpratnes par Eurosistēmas uzdevumiem un politiku veicināšanā, sniedzot komentārus Eiropas Parlamentā un nacionālajos parlamentos, uzstājoties ar publiskām runām un ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību. 2005. gadā Valdes locekļi aptuveni 220 reizi uzstājās ar runu un sniedza dažādas intervijas, kā arī publicēja rakstus žurnālos un laikrakstos.

Nozīmīga loma, nodrošinot informācijas par euro un Eurosistēmas darbību izplatīšanu nacionālajā līmenī plašai sabiedrībai un ieinteresētajām pusēm, ir arī euro zonas NCB. Tās uzrunā dažādas reģionālās un nacionālās auditorijas to dzimtajā valodā un vidē.

ECB arī uzņem apmeklētāju grupas savās telpās Frankfurtē. 2005. gadā aptuveni 8 000 apmeklētāju saņēma informāciju no pirmavota ECB darbinieku sagatavoto lekciju un prezentāciju veidā. Lielākā daļa apmeklētāju bija universitātes studenti un finanšu sektora profesionāļi.

Visi ECB publicētie dokumenti un informācija par dažādiem tās veiktajiem pasākumiem sniegta ECB interneta lapā. 2005. gadā pa dažādiem kanāliem tika saņemts un apstrādāts aptuveni 65 000 jautājumu.

ECB veido ikgadējo kultūras dienu programmu ar mērķi iepazīstināt sabiedrību un savus darbiniekus ar ES dalībvalstu kultūras atšķirībām un aktivitātēm. Katru gadu šajā pasākumā uzmanība tiek pievērsta kādas valsts kultūras bagātībām, tādējādi veicinot labāku izpratni par ES tautām. 2005. gadā kultūras dienu programma bija veltīta Ungārijai (2003. gadā – Portugālei, 2004. gadā – Polijai). Pasākumu programma tika organizēta ciešā sadarbībā ar *Magyar Nemzeti Bank* un īstenota no 2. novembra līdz 28. novembrim.

Mākslinieks

Pedro Proença (*Pedro Proença*)

Nosaukums

Alla turca (dažas muzikālas anotācijas), 2001

Materiāls

Audekls, akrils

Formāts

200 x 150 cm

© ECB un mākslinieks

7. NODAĻA

**INSTITUCIONĀLĀ
STRUKTŪRA,
ORGANIZĀCIJA UN
FINANŠU PĀRSKATI**

1. ECB LĒMĒJINSTITŪCIJAS UN KORPORATĪVĀ VADĪBA

1.1. EUROSISTĒMA UN EIROPAS CENTRĀLO BANKU SISTĒMA

Eurosistēma ir euro zonas centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst ECB un to 12 dalībvalstu NCB, kuru valūta ir euro. Padome pieņēma terminu "Eurosistēma", lai veicinātu izpratni par euro zonas centrālo banku darbības struktūru. Termins uzsver visu tās dalībnieku kopīgo identitāti, komandas darbu un sadarbību. 2005. gada janvārī ECB un euro zonas NCB savās interneta lapās publicēja Eurosistēmas misijas paziņojumu kopā ar stratēģiskajiem nodomiem un organizatoriskajiem principiem, kas paredzēti, lai visi Eurosistēmas dalībnieki nodrošinātu Eurosistēmas funkciju izpildi.

ECBS ietilpst ECB un visu ES dalībvalstu NCB (pašlaik – 25), t.i., ieskaitot to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro. Kamēr vien būs dalībvalstis, kuras vēl nav ieviesušas

euro, būs nepieciešams nošķirt Eurosistēmu un ECBS.

Saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām ECB ir juridiskā persona. Tā dibināta kā Eurosistēmas un ECBS kodols un nodrošina šo organizāciju attiecīgo uzdevumu izpildi vai nu pašas ECB darbības rezultātā, vai ar NCB palīdzību.

Visas NCB ir juridiskās personas saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem. Euro zonas NCB, kas veido neatņemamu Eurosistēmas daļu, veic Eurosistēmai uzticētos uzdevumus saskaņā ar ECB lēmēj institūciju izstrādātajiem noteikumiem. NCB sniedz savu ieguldījumu arī Eurosistēmas un ECBS darbā, piedaloties Eurosistēmas/ECBS komitejās (sk. šīs nodaļas

1.5. sadaļu). Tās pēc pašu ierosmes var veikt ar Eurosistēmu nesaistītas funkcijas, ja vien Padome neuzskata, ka šādas funkcijas traucē Eurosistēmas mērķiem un uzdevumiem.

Eurosistēmu un ECBS vada ECB lēmējinstītūcijas – Padome un Valde. Ģenerālpadome izveidota kā trešā ECB lēmējinstītūcija, kas pastāvēs, kamēr būs ES dalībvalstis, kuras vēl nav ieviesušas euro. Lēmējinstītūciju darbību nosaka Līgums, ECBS Statūti un attiecīgais reglaments.¹ Eurosistēmā un ECBS lēmumu pieņemšana notiek centralizēti. Tomēr gan stratēģijas izstrādē, gan darbībā ECB un euro zonas NCB vienoti veicina kopējo mērķu sasniegšanu, ievērojot decentralizācijas principu saskaņā ar ECBS Statūtiem.

1.2. PADOME

Padomi veido visi ECB Valdes locekļi un euro ieviesušo dalībvalstu NCB vadītāji. Saskaņā ar Līgumu tās galvenie pienākumi ir:

- apstiprināt pamatnostādnes un pieņemt lēmumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu Eurosistēmai uzticēto uzdevumu izpildi;
- formulēt euro zonas monetāro politiku, iekļaujot lēmumus, kas attiecas uz Eurosistēmas vidēja termiņa monetārajiem mērķiem, galvenajām procentu likmēm, rezervju nodrošinājumu un šo lēmumu īstenošanai nepieciešamo pamatnostādņu izstrādi.

Padome parasti tiekas reizi divos mēnešos ECB Frankfurtē pie Mainas, Vācijā. Tā veic padziļinātu monetāro un ekonomisko norišu novērtējumu un mēneša pirmajā sēdē pieņem attiecīgus lēmumus, savukārt otrajā sēdē parasti tiek izskatīti jautājumi, kas attiecas uz citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem un pienākumiem. 2005. gadā divas sēdes nenotika Frankfurtē – vienu reizi Padome viesojās *Deutsche Bundesbank* Berlīnē, bet otru – *Bank of Greece* Atēnās.

Pieņemot lēmumus par monetāro politiku un citiem ECB un Eurosistēmas uzdevumiem, Padomes locekļi nepārstāv savu valsti, bet darbojas kā pilnīgi neatkarīgas personas. To atspoguļo Padomē piemērotais princips "viens loceklis – viena balss".

¹ Par ECB reglamentiem sk. 2004. gada 19. februāra Lēmumu ECB/2004/2, ar kuru pieņemts Eiropas Centrālās bankas Reglaments, OJ L 80, 18.03.2004., 33. lpp.; 2004. gada 17. jūnija Lēmumu ECB/2004/12, ar kuru pieņemts ECB Padomes Reglaments, OJ L 230, 30.06.2004., 61. lpp.; un 1999. gada 12. oktobra Lēmumu ECB/1999/7 par ECB Valdes Reglamentu, OJ L 314, 08.12.1999., 34. lpp. Šie reglamenti pieejami arī ECB interneta lapā.

PADOME

Pedējā rindā (no kreisās uz labo):
Lorenzo Bini Smagi,
Klauss Lībšers, Aksels A. Vēbers,
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo,
Otmars Isings

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):
Haime Karuana, Vitors Konstansiu,
Erki Līkanens, Antonio Facio,
Džons Hērlijs, Gijs Kveidens

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):
Nikolass C. Gargans, Īvs Meršs,
Ģertrūde Tumpela-Gugerela,
Lukass D. Papademoss,
Žans Klods Trišē, Nouts Velinks,
Kristiāns Nojē

Žans Klods Trišē

ECB prezidents

Lukass D. Papademoss

ECB viceprezidents

Lorenzo Bini Smagi (no 2005. gada 1. jūnija)

ECB Valdes loceklis

Haime Karuana

Banco de España prezidents

Vitors Konstansiu

Banco de Portugal prezidents

Vinčenco Desario

(no 2005. gada 20. decembra līdz

2006. gada 15. janvārim)

Banca d'Italia prezidenta v.i.

Mario Dragi (no 2006. gada 16. janvāra)

Banca d'Italia prezidents

Antonio Facio (līdz 2005. gada 19. decembrim)

Banca d'Italia prezidents

Nikolass C. Gargans

Bank of Greece prezidents

Hosē Manuels Gonsaless-Paramo

ECB Valdes loceklis

Džons Hērlijs

Central Bank and Financial Services

Authority of Ireland prezidents

Otmars Isings

ECB Valdes loceklis

Klauss Lībšers

Oesterreichische Nationalbank prezidents

Erki Līkanens

Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents

Īvs Meršs

Banque centrale du Luxembourg prezidents

Kristiāns Nojē

Banque de France prezidents

Tomazo Padoa-Šiopa

(līdz 2005. gada 31. maijam)

ECB Valdes loceklis

Gijs Kveidens

Nationale Bank van België/Banque

Nationale de Belgique prezidents

Ģertrūde Tumpela-Gugerela

ECB Valdes locekle

Aksels A. Vēbers

Deutsche Bundesbank prezidents

Nouts Velinks

De Nederlandsche Bank prezidents

1.3. VALDE

Valdi veido ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ euro ieviešu dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties. Valdes sēdes parasti notiek reizi nedēļā. Valdes galvenie pienākumi ir:

- sagatavot Padomes sēdes;
- īstenot euro zonas monetāro politiku saskaņā ar Padomes apstiprinātajām

pamatnostādnēm un lēmumiem un, to darot, sniegt nepieciešamās norādes euro zonas NCB;

- vadīt ECB ikdienas darbu;
- īstenot konkrētas pilnvaras, ko tai deleģējusi Padome. Dažas pilnvaras ir reglamentējošas.

Vadības komiteja, kuras priekšsēdētājs ir kāds no Valdes locekļiem, konsultē un palīdz Valdei ECB vadības, darbības plānošanas un gada budžeta sagatavošanas procesā.

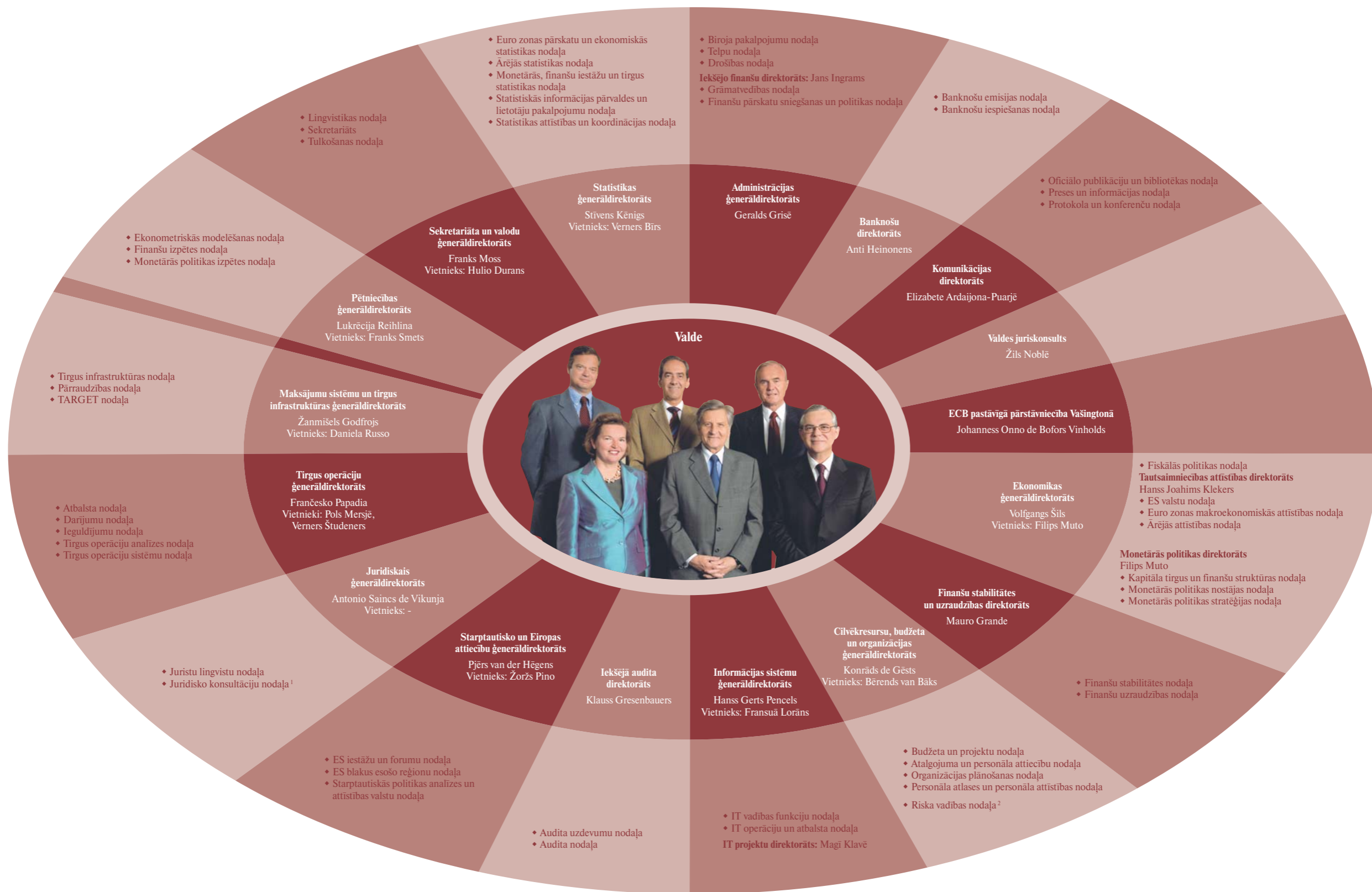
Otrajā rindā (no kreisās uz labo):
Lorenzo Bini Smagi,
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo,
Otmars Isings

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):
Ģertrūde Tumpela-Gugerela,
Žans Klods Trišē (prezidents),
Lukass D. Papademoss
(viceprezidents)

Žans Klods Trišē
ECB prezidents
Lukass D. Papademoss
ECB viceprezidents
Lorenzo Bini Smagi (no 2005. gada 1. jūnija)
ECB Valdes loceklis
Hosē Manuels Gonsaless-Paramo
ECB Valdes loceklis

Otmars Isings
ECB Valdes loceklis
Tomazo Padoa-Šiopa
(līdz 2005. gada 31. maijam)
ECB Valdes loceklis
Ģertrūde Tumpela-Gugerela
ECB Valdes locekle

Valde

Otrā rinda (no kreisās uz labo):
Pirmā rinda (no kreisās uz labo):

Lorenzo Bini Smagi (*Lorenzo Bini Smaghi*), Hosē Manuels Gonsalēss Paramo (*José Manuel González-Páramo*), Otmars Isings (*Otmar Issing*)
Ģertrūde Tumpela-Gugerela (*Gertrude Tumpel-Gugerell*), Žans Klods Trišē (*Jean-Claude Trichet*) (prezidents), Lukass D. Papademos (*Lucas D. Papademos*) (viceprezidents)

¹ Ietver datu aizsardzības funkciju.
² Zipo tieši Valdei.

1.4. ĢENERĀLPADOME

Ģenerālpadomi veido ECB prezidents, viceprezidents un visu ES dalībvalstu NCB vadītāji. Tā galvenokārt īsteno no EMI pārņemtos uzdevumus, kas ECB joprojām jāveic tāpēc, ka visas ES dalībvalstis vēl nav ieviešušas euro. 2005. gadā notika četras Ģenerālpadomes sēdes. 2005. gada martā Ģenerālpadome pieņēma lēmumu aicināt Bulgārijas un Rumānijas centrālo banku prezidentus pēc

Pievienšanās līguma parakstīšanas piedalīties Ģenerālpadomes sēdēs kā novērotājiem. Šis lēmums tika pieņemts saskaņā ar toreizējo desmit pievienotās valstu centrālajām bankām (PVCB) 2003. gadā piemēroto pieeju, paredzot sadarbības veicināšanu ar PVCB, tām gatavojoties pievienoties ECBS. 2005. gada 16. jūnijā Bulgārijas un Rumānijas centrālo banku prezidenti pirmo reizi piedalījās Ģenerālpadomes sēdē kā novērotāji.

Pēdējā rindā (no kreisās uz labo):
Andress Lipstoks, Erki Līkanens,
Ilmārs Rimšēvičs, Larss Heikenstens,
Zdeneks Tūma, Aksels A. Vēbers,
Reinoldijs Šarkins, Mitja Gaspari

Vidējā rindā (no kreisās uz labo):
Nikolass C. Gargans,
Haime Karuana, Lešeks Balcerovičs,
Vitōrs Konstansiu, Klauss Lībšers,
Antonio Facio, Džons Hērlisjs,
Žigmonds Jarojs

Pirmajā rindā (no kreisās uz labo):
Īvs Meršs, Bodila Nībū Andersena,
Hristoduloss Hristodulss,
Lukass D. Papademoss,
Žans Klods Trišē,
Maikls S. Bonello, Nouts Velinks,
Kristiāns Nojē, Gijs Kveidens

Piezīme: Mērvins Kings un
Ivans Šramko nevarēja piedalīties
sanāksmē, kad tika uzņemta
ši fotogrāfija.

Žans Klods Trišē ECB prezidents
Lukass D. Papademoss ECB viceprezidents
Bodila Nībū Andersena (līdz 2005. gada 31. oktobrim)
Danmarks Nationalbank prezidente
Lešeks Balcerovičs
Narodowy Bank Polski prezidents
Nils Bernšteins (no 2005. gada 1. novembra)
Danmarks Nationalbank prezidents
Maikls S. Bonello
Central Bank of Malta prezidents
Haime Karuana *Banco de España* prezidents
Hristoduloss Hristodulss
Central Bank of Cyprus prezidents
Vitōrs Konstansiu *Banco de Portugal* prezidents
Vinčenco Desario
(no 2005. gada 20. decembra līdz 2006. gada
15. janvārim) *Banca d'Italia* prezidenta v.i.
Mario Dragi (no 2006. gada 16. janvāra)
Banca d'Italia prezidents
Antonio Facio (līdz 2005. gada 19. decembrim)
Banca d'Italia prezidents
Nikolass C. Gargans *Bank of Greece* prezidents
Mitja Gaspari *Banka Slovenije* prezidents
Larss Heikenstens
(līdz 2005. gada 31. decembrim)
Sveriges Riksbank prezidents
Džons Hērlisjs
*Central Bank and Financial Services
Authority of Ireland* prezidents

Stefans Ingves (no 2006. gada 1. janvāra)
Sveriges Riksbank prezidents
Žigmonds Jarojs
Magyar Nemzeti Bank prezidents
Mērvins Kings *Bank of England* prezidents
Vahurs Krafts (līdz 2005. gada 6. jūnijam)
Eesti Pank prezidents
Klauss Lībšers
Oesterreichische Nationalbank prezidents
Erki Līkanens
Suomen Pankki – Finlands Bank prezidents
Andress Lipstoks (no 2005. gada 7. jūnija)
Eesti Pank prezidents
Īvs Meršs
Banque centrale du Luxembourg prezidents
Kristiāns Nojē *Banque de France* prezidents
Gijs Kveidens *Nationale Bank van België/Banque
Nationale de Belgique* prezidents
Ilmārs Rimšēvičs Latvijas Bankas prezidents
Reinoldijs Šarkins
Lietuvos bankas valdes priekšsēdētājs
Ivans Šramko
Národná banka Slovenska prezidents
Zdeneks Tūma *Česká národní banka* prezidents
Aksels A. Vēbers *Deutsche Bundesbank* prezidents
Nouts Velinks
De Nederlandsche Bank prezidents

1.5. EUROSISTĒMAS/ECBS KOMITEJAS, BUDŽETA KOMITEJA UN CILVĒKRESURSU KONFERENCE

Eurosistēmas/ECBS komitejas turpināja sniegt nozīmīgu palīdzību ECB lēmējinstīcijām to uzdevumu īstenošanā. Pēc Padomes un Valdes lūguma komitejas nodrošināja ekspertu palīdzību savas kompetences jomās un veicināja lēmumu pieņemšanas procesu. Komiteju sastāvā parasti ir tikai Eurosistēmas centrālo banku darbinieki. Taču to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro, piedalās kādas komitejas sēdēs, ja tajās tiek izskatīti Ģenerālpadomes kompetencē esošie jautājumi. Ja nepieciešams, var tikt pieaicinātas citas kompetentas institūcijas, piemēram, nacionālās uzraudzības institūcijas – uz Banku uzraudzības komiteju. Kopš Pievienošanās līguma parakstīšanas 2005. gada aprīlī un saskaņā ar lēmumu aicināt PVCB prezidentus piedalīties Ģenerālpadomes sēdēs Bulgārijas un Rumānijas centrālo banku eksperti tiek aicināti piedalīties ECBS komiteju sēdēs novērotāju statusā, kad tās risina Ģenerālpadomes kompetencē esošus jautājumus. Pašlaik darbojas 12 Eurosistēmas/

ECBS komitejas; tās visas izveidotas saskaņā ar ECB Reglamenta 9. pantu.

Budžeta komiteja, kas tika izveidota saskaņā ar ECB Reglamenta 15. pantu, palīdz Padomei ar ECB budžetu saistītos jautājumos.

2005. gada novembrī Padome saskaņā ar ECB Reglamenta 9.a pantu izveidoja Cilvēkresursu konferenci (sk. šīs nodaļas 2. sadaļu).

1.6. KORPORATĪVĀ VADĪBA

ECB korporatīvā vadība bez lēmēj institūcijām ietver arī vairākus iekšējās un ārējās kontroles līmeņus, kā arī noteikumus par ECB dokumentu publisko pieejamību.

ĀRĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECBS Statūtos paredzēti divi ārējās kontroles līmeņi, t.i., ārējais auditors², kas tiek iecelts ECB gada pārskatu revīzijas veikšanai (ECBS Statūtu 27.1. pants), un Eiropas Revīzijas palāta, kas pārbauda ECB vadības darbības efektivitāti (27.2. pants). Eiropas Revīzijas palātas gada ziņojums kopā ar ECB atbildi publicēts ECB interneta lapā un Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

Lai sabiedrībai būtu pilnīga pārliecība par ECB ārējā auditora neatkarību, 2002. gada augustā Padome pieņēma lēmumu par auditorsabiedrību rotācijas principa piemērošanu. Šis lēmums tika īstenots kā ECB ārējā auditora iecelšanas procedūras daļa.

IEKŠĒJĀS KONTROLES LĪMEŅI

ECB iekšējās kontroles sistēmas pamatā ir funkcionāla pieeja. Katra organizācijas struktūrvienība (daļa, nodaļa, pārvalde, direktorāts vai ģenerāldirektorāts) ir atbildīga par savu iekšējo kontroli un efektivitāti. Lai to nodrošinātu, katra struktūrvienība īsteno darbības kontroles procedūras jomā, par kuru tā ir atbildīga, un nosaka pieņemamo riska līmeni. Piemēram, ieviests noteikums un procedūru kopums, t.s. Ķīnas mūris, ar kura palīdzību iekšējai informācijai, kas radīta struktūrvienībās, kuras atbild par monetāro politiku, neļauj nonākt struktūrvienībās, kuras atbild par ECB ārējo rezervju un pašu kapitāla portfeļa pārvaldīšanu. Papildus šiem kontroles mehānismiem, ko īsteno katra struktūrvienība, dažādas Cilvēkresursu, budžeta un organizācijas ģenerāldirektorāta nodaļas seko kontroles procesam un izstrādā priekšlikumus, lai ECB kopumā uzlabotu riska identificēšanas, novērtēšanas un mazināšanas efektivitāti.

Neatkarīgi no ECB kontroles struktūras un riska uzraudzības Iekšējā audita direktorāts veic revīzijas, un par to atbild Valde. Saskaņā ar ECB Revīzijas hartā³ noteiktajām pilnvarām ECB iekšējās revīzijās pēc nepieciešamības tiek novērtēta ECB iekšējās kontroles sistēmas piemērotība un efektivitāte, kā arī ECB darbība, veicot uzticētos pienākumus. ECB iekšējie auditori stingri ievēro Iekšējo auditoru institūta izstrādātos "Starptautiskos iekšējā audita profesionālās prakses standartus".

Iekšējā audita komiteja, kura ir viena no Eurosistēmas/ECBS komitejām un kuru veido ECB un NCB iekšējā audita vadītāji, ir atbildīga par Eurosistēmas/ECBS kopīgo projektu un operacionālo sistēmu revīzijas nodrošināšanas koordināciju.

ECB ir pieņemti divi Ētikas kodeksi. Pirmais domāts Padomes locekļiem un atspoguļo viņu pienākumu sargāt Eurosistēmas integritāti un reputāciju un nodrošināt tās darbības efektivitāti.⁴ Tas sniedz norādījumus Padomes locekļiem un viņu vietniekiem un nosaka ētiskos standartus, pildot Padomes locekļu funkcijas. Padome ir arī iecēlusi padomnieku, kura uzdevums ir tās locekļiem sniegt norādījumus par atsevišķiem profesionālās ētikas aspektiem. Otrs ir ECB Ētikas kodekss, kas sniedz norādījumus ECB darbiniekiem un Valdes locekļiem un nosaka standartus – veicot darba pienākumus, no katra tiek gaidīta atbilstība augstiem profesionālās ētikas standartiem.⁵ Saskaņā ar Ētikas kodeksa iekšējās informācijas neizmantošanas noteikumiem ECB darbiniekiem un Valdes locekļiem aizliegts savtīgos nolūkos izmantot iekšējo informāciju, veicot privātas finanšu darbības ar savu pašu risku un savā labā vai

2 2002. gadā pēc konkursa *KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft AG Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* tika iecelts par ECB ārējo auditoru uz pieciem gadiem – no 2003. finanšu gada līdz 2007. finanšu gadam.

3 Harta publicēta ECB interneta lapā, lai veicinātu ECB ieviesto audita procedūru caurredzamību.

4 Sk. Padomes locekļu Ētikas kodeksu OJ C 123, 24.05.2002., 9. lpp. un ECB interneta lapā.

5 Sk. Eiropas Centrālās bankas Ētikas kodeksu saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas Reglamenta 11.3. pantu OJ C 76, 08.03.2001., 12. lpp. un ECB interneta lapā.

arī ar kādas trešās personas risku vai tās labā.⁶ Valdes iecelts ētikas padomnieks nodrošina šo noteikumu konsekventu interpretāciju.

KRĀPŠANAS APKAROŠANAS PASĀKUMI

1999. gadā Eiropas Parlaments un ES Padome pieņēma Regulu⁷, lai pastiprinātu cīņu pret krāpšanu, korupciju un visām citām nelikumīgām darbībām, kas kaitē Kopienas finanšu interesēm. Šī Regula paredz, ka Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF) veic iekšējo izmeklēšanu Kopienas iestādēs, institūcijās, birojos un aģentūrās, ja radušās aizdomas par krāpšanu.

OLAF Regula paredz, ka visām minētajām institūcijām jāpieņem lēmumi, lai OLAF katrā no tām varētu veikt izmeklēšanu. 2004. gada jūnijā Padome pieņēma lēmumu⁸ par OLAF izmeklēšanas noteikumiem ECB, kas stājās spēkā 2004. gada 1. jūlijā.

ECB DOKUMENTU PUBLISKA PIEEJAMĪBA

2004. gada martā pieņemtais ECB lēmums par ECB dokumentu publisku pieejamību⁹ atbilst citu Kopienas iestāžu un institūciju piemērotajiem mērķiem un standartiem attiecībā uz to dokumentu publisku pieejamību. Tas veicina caurredzamību, vienlaikus ņemot vērā ECB un NCB neatkarību un nodrošinot konkrētu ar ECB uzdevumiem saistītu jautājumu konfidencialitāti.

Arī 2005. gadā bija maz pieprasījumu nodrošināt publisku pieejamību.

6 Sk. ECB Personāla reglamenta 1. daļas 2. sadaļu, kurā ietverti profesionālās ētikas un profesionālās konfidencialitātes noteikumi, OJ C 92, 16.04.2004., 31. lpp. un ECB interneta lapā.

7 Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Regula (EK) Nr. 1073/1999 par izmeklēšanu, ko veic Eiropas Krāpšanas apkarošanas birojs (OLAF), OJ L 136, 31.05.1999., 1. lpp.

8 Lēmums ECB/2004/11 par Eiropas Krāpšanas apkarošanas biroja izmeklēšanas nosacījumiem Eiropas Centrālajā bankā saistībā ar krāpšanas, korupcijas un visu citu nelikumīgu darbību, kas kaitē Kopienas finanšu interesēm, apkarošanu un par grozījumiem Eiropas Centrālās bankas personāla nodarbinātības noteikumos, OJ L 230, 30.06.2004., 56. lpp. Šis lēmums tika pieņemts pēc Eiropas Kopienu Tiesas 2003. gada 10. jūlija sprieduma lietā C-11/00 "Komisija pret Eiropas Centrālo banku", ECR I-7147.

9 OJ L 80, 18.03.2004., 42. lpp.

2. ORGANIZĀCIJAS AKTUALITĀTES

2.1. CILVĒKRESURSI

DARBINIEKI

2005. gada budžetā paredzētais amata vietu kopskaits atbilda 1 369.5 pilna darba laika ekvivalenta (FTE) amata vietām. Tas atbilst 1 362.5 FTE amata vietām 2004. gadā. 2005. gada beigās ECB bija 1 360 darbinieku ar pastāvīgiem vai fiksēta termiņa (uz laiku ilgāku par 12 mēnešiem) darba līgumiem, kas atbilst 1 351 FTE amata vietai.¹⁰ Pēc 2005. gada 15. maija ECB sāka pieņemt pieteikumus no abu pievienošanās valstu – Bulgārijas un Rumānijas – pilsoņiem. Visi jaunie darbinieki pastāvīgās amata vietās tika pieņemti darbā ar fiksēta termiņa darba līgumiem – uz pieciem gadiem vadītājiem un konsultantiem un uz trijiem gadiem visiem pārējiem darbiniekiem.

2005. gadā ECB noslēdza 106 īstermiņa līgumus uz laiku īsāku par 1 gadu, lai nodrošinātu darbiniekus darbam uz laiku (darbinieku aizstāšanai dzemdību, bērna kopšanas un bezalgas atvaļinājumu laikā utt.; 2004. gadā – 123).

Turklāt saskaņā ar vienu no Eurosistēmas organizatoriskajiem principiem – "visiem Eurosistēmas dalībniekiem jāveicina darbinieku, zinātības un pieredzes savstarpējā apmaiņa" – ECB īslaicīgi (no 3 līdz 11 mēnešiem) strādāja 80 speciālistu no ECBS NCB, kā arī no *Bulgarian National Bank* un *Banca Națională a României*. Šie īstermiņa norīkojumi sniedza ļoti vērtīgu iespēju gan ECB, gan NCB darbiniekiem savstarpēji gūt pieredzi, tādējādi stiprinot ECBS komandas garu. Tie palīdzēja arī sagatavoties tālākai ES paplašināšanai un paredzētajai *Bulgarian National Bank* un *Banca Națională a României* integrācijai ECBS.

2005. gadā ECB piedāvāja stažēšanās programmas 158 studentiem un augstskolu absolventiem (ar ekonomisko, statistikas, uzņēmējdarbības vadības, juridisko un tulka izglītību). No 158 stažieru programmām 10 programmu tika piedāvāts Absolventu zinātniski pētnieciskās programmas ietvaros,

kas paredzēta īpaši apdāvinātiem studentiem doktorantūras studiju beigu posmā.

Vieszinātnieku pētnieciskās programmas ietvaros, kas paredzēta specifiskiem augsta līmeņa pētnieciskiem projektiem monetārās politikas jomā, 2005. gadā tika uzaicināts 19 vieszinātnieku (2004. gadā – 18).

2005. gadā tika izveidota ECB augstskolu absolventu programma nesen augstskolu beigušiem absolventiem ar daudzpusīgu izglītību un izsludināta pieteikšanās. Paredzēts, ka pirmie dalībnieki tiks uzņemti 2006. gadā.

IEKŠĒJĀ MOBILITĀTE

Iekšējā mobilitāte ir darbinieku iespēja paplašināt profesionālās zināšanas un veids, kā palielināt darbības jomu sinerģiju. Tāpēc personāla iekšējās atlases politika, vairāk nekā agrāk uzsverot plašāku kompetenci, paredz arī turpmāku darbinieku iekšējās mobilitātes veicināšanu. Arī citas iniciatīvas, piemēram, darbinieku apmaiņa un īslaicīga norīkošana jaunu funkciju izpildei organizācijas ietvaros, aizstājot kolēģus viņu prombūtnes laikā, veicina iekšējo mobilitāti. 2005. gadā vairāk nekā 100 darbinieku organizācijas ietvaros tika pārcelts citā amatā.

ĀRĒJĀ MOBILITĀTE

Turpinājās ECB darbinieku nosūtīšana komandējumā uz NCB un citām attiecīgām starptautiskajām un Eiropas institūcijām (piemēram, Eiropas Komisiju un SVF) uz laiku no 2 līdz 12 mēnešiem. 2005. gadā ārējās darba pieredzes programmā piedalījās 15 darbinieku. Turklāt ECB piešķīra bezalgas atvaļinājumu uz laiku līdz trijiem gadiem darbiniekiem, kas vēlējas sākt darbu kādā NCB vai citā saistītā finanšu organizācijā. 2005. gadā šo iespēju izmantoja 14 darbinieku.

¹⁰ Salīdzinājumam – 2004. gada beigās bija 1 314 darbinieku (ar pastāvīgiem vai fiksēta termiņa darba līgumiem), kas atbilst 1 309 FTE amata vietām.

CILVĒKRESURU NOSTIPRINĀŠANA

2005. gadā turpinājās jaunās, 2004. gadā izstrādātās cilvēkresursu stratēģijas ieviešana. Papildu mobilitātes (t.sk. vadības rotācijas) veicināšanai cilvēkresursu stratēģijā paredzēta arī ECB vadības attīstība. Turpinājās organizatorisko un vadības prasmju nostiprināšana, izmantojot mācības, individuālo sagatavošanu un novērtējuma saņemšanu no vairākiem avotiem. Šā gadskārtējā visiem vadītājiem obligātā pasākuma ietvaros tiek saņemts vērtējums no attiecīgajiem darbiniekiem un iekļauts ECB vadītāju gadskārtējā darbības novērtējumā. Turklāt Vadības mācības programma tika paplašināta, lai ietvertu darbinieku veikuma un organizācijas pārmaiņu vadību.

Cilvēkresursu politikā tika pakāpeniski iestrādātas arī 2004. gadā noteiktās ECB sešas pamatvērtības (kompetence, efektivitāte un optimāla darbība, integritāte, komandas gars, caurredzamība un atbildība un darbs Eiropas labā). Pirmie pasākumi, ieviešot šīs vērtības ikdienas rīcībā un darbinieku darbībā, ietvēra iniciatīvu veicināšanu izveidot tās par konkrētiem uzvedības standartiem un darbībām un šo vērtību iekļaušanu darbinieku darbības novērtējumā.

Nemitīga prasmju un iemaņu apgūšana un attīstība ir viens no svarīgākajiem ECB cilvēkresursu stratēģijas aspektiem. Par pamatprincipu tiek pieņemts, ka mācīšanās un attīstība ir kopīga atbildība. ECB nodrošina budžeta līdzekļus un mācību sistēmu, vadītāji nosaka mācību vajadzības, lai garantētu darbiniekiem iespējas saglabāt augstu profesionālo zināšanu un prasmju līmeni, kāds nepieciešams viņu pašreizējā amatā, bet darbinieku galvenā atbildība ir mācīšanās un izaugsme. Papildus vairākām iespējām celt kvalifikāciju darbavietā darbinieki un vadītāji var izmantot mācību iespējas ārpus darba, lai atsevišķos specifiskos gadījumos apmierinātu "tehniskāku" mācību nepieciešamību. Var izmantot tādu mācību iespējas, ko organizē kā kopīgas ECBS programmas vai ko piedāvā NCB.

Turklāt saskaņā ar Papildizglītības politiku ECB piedāvāja atbalstīt 19 darbiniekus tādas kvalifikācijas iegūšanā, kas paaugstina viņu profesionālo kompetenci papildus viņu pašreizējā amata prasībām.

CILVĒKRESURU KONFERENCE UN EUROSISTĒMAS MISIJAS PAZIŅOJUMA PAPILDINĀJUMS

Lai arī turpmāk veicinātu sadarbību un komandas garu starp Eurosistēmas/ECBS centrālajām bankām personāla vadības jomā, Padome izveidoja Cilvēkresursu konferenci (HRC), tādējādi oficiāli noformējot ilgstošo ES centrālo banku personāla vadītāju sadarbību. Neierobežojot NCB un ECB ekskluzīvo kompetenci cilvēkresursu jomā, Padome piešķīrusi HRC pilnvaras pieredzes, profesionālo zināšanu un informācijas apmaiņai attiecīgajos cilvēkresursu politikas un prakses jautājumos. HRC arī palīdzēs noteikt kopīgu mācību iespējas un izstrādāt pasākumus darbinieku apmaiņas veicināšanai. Turklāt tā koordinēs kopējo interešu pasākumus cilvēkresursu jomā.

2005. gada 1. septembrī Padome pieņēma lēmumu par vairākiem konkrētiem pasākumiem, lai popularizētu 2005. gada janvārī publicēto Eurosistēmas misijas paziņojumu. Pēc tam HRC un Eurosistēmas/ECBS komunikācijas komitejai tika piešķirtas pilnvaras ieviest apstiprinātos pasākumus. Konkrēta satura piešķiršana misijas paziņojumam būs nepārtraukts process Eurosistēmas darbinieku ikdienas darbā.

DAŽĀDĪBAS VADĪBA

Dažādības vadība cenšas izmantot darbinieku atšķirības, lai radītu produktīvu un cieņas pilnu darba vidi, kurā tiek pilnībā izmantoti talanti un sasniegti organizatoriskie mērķi. Dažādības vadība ECB ir nozīmīga kā institūcijai, kurā strādā darbinieki no 25 ES dalībvalstīm un divām pievienotajām valstīm. Tādējādi ECB integrējusi dažādības vadību savā ikdienas darbā

tā, lai darbinieku individuālās prasmes un spējas tiktu atzītas un pilnībā izmantotas, lai ECB spētu darboties augstā līmenī, kas nepieciešams tās uzdevumu veikšanai. 2005. gadā turpinājās vispārējās dažādības politikas, politikas principu attiecībā uz cieņu darbā un dažādības jautājumu kontroles priekšlikuma izstrādāšana.

2.2. ECB EFEKTIVITĀTES UN OPTIMĀLAS DARBĪBAS ANALĪZE

Kā publiska institūcija ECB apņēmusies sniegt pakalpojumus visaugstākajā līmenī ar vizemākajām izmaksām. Papildus esošajiem iekšējās un ārējās kontroles mehānismiem, kas pastāvīgi uzrauga, kā ECB pilda šo apņemšanos, ECB nolēma izanalizēt savu efektivitāti un optimālo darbību, veicot nulles budžeta novērtējumu (*zero-based budgeting*; ZBB), kurā aktīvi tika iesaistīti darbinieki un vadība. ZBB bija pilnīgi no jauna izstrādāta visu ECB darbības jomu efektivitātes un optimālas darbības analīze, ko veica ar visu ECB darbinieku un vadības aktivitāšu un rezultātu apsekojuma palīdzību.

Pamatojoties uz ZBB rezultātiem, Valde pieņēma lēmumu, ka amata vietu skaits ievērojami samazināms, neatlaižot darbiniekus. 2005. gadā uz dažiem mēnešiem tika noteikts īslaicīgs pārtraukums darbinieku pieņemšanai darbā, kamēr tika izvērtēta dažu darbinieku iespējamā pārcelšana citā amatā iestādes ietvaros. Valde apstiprināja vairākus citus pasākumus, kas aptvēra plašāku organizatorisko jautājumu loku gan dažādās ECB darbības jomās, gan visās jomās kopumā. Minētie pasākumi ietvēra Centrālā iepirkumu biroja izveidošanu Administrācijas ģenerāldirektorātā, Plānošanas un kontroles ģenerāldirektorāta apvienošanu ar Cilvēkresursu direktorātu, izveidojot jaunu Cilvēkresursu, budžeta un organizācijas ģenerāldirektorātu, atbildības sadalījuma precizēšanu starp Informācijas sistēmu ģenerāldirektorātu un citām ECB IT lietojuma darbības jomām, statistikas darba koncentrēšanu Statistikas ģenerāldirektorātā un darbības riska vadības funkcijas nostiprināšanu.

2.3. ECB JAUNĀS TELPAS

Padome 2005. gada 13. janvārī pieņēma lēmumu par ECB nākotnes mītnes projektu. Pēc rūpīgas izvērtēšanas un plašas apspriešanas, pamatojoties uz konkursa atlases kritērijiem, Padome nolēma, ka arhitektu biroja COOP HIMMELB(L)AU, kas bija uzvarējis starptautiskajā pilsētplānošanas un arhitektūras projektu konkursā, pārstrādātā projekta koncepcija ir visatbilstošākā. Vienlaikus Padome uzsāka t.s. optimizācijas kārtu, kuras laikā tiktu pārskatītas funkcionālās, telpu un tehniskās prasības, lai līdz minimumam samazinātu izmaksas un nodrošinātu optimālu resursu izlietojumu.

2005. gada 15. decembrī Padome apstiprināja arhitektu biroja COOP HIMMELB(L)AU optimizēto ECB jaunās mītnes projekta koncepciju. Jaunā koncepcija vislabāk atbilda ECB prasībām. Būvniecības izmaksu aplēses bija paredzētajās izmaksu robežās (500 milj. euro). Jaunās ēkas būvniecības izmaksas ietver būvniecību, tehnisko infrastruktūru un ainavas veidošanu, kā arī noteiktas nepieciešamās iezīmes un lietotājiem specifiskas prasības, kas nodrošinās atbilstošu ECB – modernas centrālās bankas – funkcionēšanu. Kopējās ieguldījumu izmaksas ietver ne tikai būvniecības izmaksas, bet arī visas citas projekta pabeigšanai nepieciešamās izmaksas. Citas izmaksas sedz konkrēti zemes gabala, uz kura atrodas Turgus halle, iegādes izdevumus, tālāku vietas sagatavošanu un attīstību, visas plānošanas maksas un citus izdevumus, kas ietver būvatļauju, aprīkojuma un informācijas tehnoloģijas nodrošinājumu. Tiek lēsts, ka kopējais izmaksu apjoms būs 350 milj. euro, t.sk. aptuveni 80 milj. euro jau ieguldīti pirkumā, vietas sagatavošanā un attīstībā, kā arī projektu konkursā. Saskaņā ar aplēsēm kopējās ieguldījumu izmaksas (būvniecības izmaksas un visas citas izmaksas) būs 850 milj. euro. Izmaksu aplēsēs ņemta vērā šāda veida projektam izmantotā metodika, pamatojoties uz nemainīgu 2005. gada cenu līmeni.

Optimizācijas kārtas rezultātā projekta piedāvājumā veiktas vairākas pārmaiņas.

Pirmkārt, izstrādāts projekts jaunai ēkas daļai, kas būs perpendikulāra Tirgus hallei, savienojot halli ar torņiem un nodrošinot atsevišķu ieeju ECB jaunajās telpās no ziemeļu puses. Otrkārt, Tirgus halles izmantošana tika intensificēta, bet skats uz halli no dienvidu puses – uzlabots. Optimizētajā projekta piedāvājumā nemainījās torņu arhitektoniskie aspekti un to funkcija – galvenokārt nodrošināt telpas birojiem.

2005. gada 15. decembrī Padome arī nolēma 2006. gada martā sākt plānošanas kārtu. Būvniecību paredzēts sākt 2007. gada beigās un pabeigt 2011. gada beigās.

2006. gada 16. februārī Padome apstiprināja jauno ECB telpu projekta plānošanas kārtas vadības, organizācijas, kontroles un audita koncepcijas principus, t.sk. iepirkuma un darbības riska vadību.

Tiks būvēts arī memoriāls un informācijas telpa, pieminot Tirgus halles nozīmi ebreju tautības iedzīvotāju deportācijā. Memoriāla un informācijas telpas starptautisko projektu konkursa sagatavošanai izveidota Frankfurtes

pilsētas, Frankfurtes Ebreju kopienas un ECB pārstāvju darba grupa. Konkursu plānots organizēt 2006. gada 1. pusgadā.

3. ECBS SOCIĀLAIS DIALOGS

ECBS Sociālais dialogs ir konsultatīvs forums, kurā iesaistīta ECB un darbinieku pārstāvji no visām ECBS centrālajām bankām un Eiropas arodbiedrību federācijām. Tā mērķis ir sniegt informāciju un apspriest jautājumus, kuri varētu būtiski ietekmēt nodarbinātību ECBS centrālajās bankās.

2005. gadā notika trīs ECBS Sociālā dialoga sanāksmes. Diskusijās tika runāts ne vien par jautājumiem saistībā ar banknošu izgatavošanu un laišanu apgrozībā, maksājumu sistēmām (TARGET2) un finanšu uzraudzību, kas regulāri tiek apspriesti Sociālajā dialogā, bet arī par Eurosistēmas misijas paziņojumu, stratēģiskajiem nodomiem un organizatoriskajiem principiem un to nozīmi Eurosistēmas darbinieku ikdienas darbā.

Padome atzina darbinieku pārstāvju vēlēšanos tikt iesaistītiem diskusijās par to, kā Eurosistēmas misijas paziņojums turpmāk ietekmēs darbiniekus, un pirms lēmuma pieņemšanas konsultējās ar viņiem par vairākiem sākotnējiem misijas paziņojuma ieviešanas pasākumiem. Pirmkārt, 2005. gada maijā euro zonas NCB tika iesniegts priekšlikums tajās veikt decentralizētu konsultāciju ar darbinieku pārstāvjiem. Otrkārt, pamatojoties uz minēto iniciatīvu, tika veiktas konsultācijas ar darbinieku pārstāvjiem sakarā ar Sociālā dialoga 2005. gada jūlija sanāksmi. Šajā sanāksmē Eiropas arodbiedrību federācijas pieņēma kopīgu deklarāciju, kurā sniegts viņu redzējums, kādam jābūt Eurosistēmas misijas paziņojumam, stratēģiskajiem nodomiem un organizatoriskajiem principiem.

Sanāksmju starplaikā ECB turpināja publicēt informatīvu izdevumu, lai darbinieku pārstāvji saņemtu informāciju par jaunākajām norisēm minētajos jautājumos. 2005. gada sanāksmēs tika panākta vienošanās arī par citiem ceļiem, kā tālāk veicināt ECBS Sociālo dialogu un palielināt 10 jauno dalībvalstu NCB darbinieku pārstāvju un arodbiedrību iesaistīšanos tajā.

4. ECB FINANŠU PĀRSKATI

VADĪBAS ZIŅOJUMS PAR 2005. GADU

1. PAMATDARBĪBA

ECB darbība 2005. gadā detalizēti aprakstīta attiecīgajās gada pārskata nodaļās.

2. FINANŠU PĀRSKATI

Saskaņā ar ECBS Statūtu 26.2. pantu ECB finanšu pārskatus sagatavo Valde atbilstoši Padomes noteiktajiem principiem. Finanšu pārskatus apstiprina Padome, un pēc tam tie tiek publicēti.

3. UZKRĀJUMS VALŪTAS KURSA, PROCENTU LIKMJU UN ZELTA CENAS RISKIEM

Lielākā daļa ECB aktīvu un saistību periodiski tiek pārvērtēta pēc pašreizējiem valūtas tirgus kursiem un vērtspapīru cenām, tāpēc ECB pelnītspēju būtiski ietekmē valūtas kursu svārstības un mazāk – procentu likmju riski. Šie riski galvenokārt rodas saistībā ar tās lielajiem ārējo rezervju aktīvu turējumiem ASV dolāros, Japānas jenās un zeltā, kas galvenokārt ieguldīti procentus pelnošos instrumentos.

Ņemot vērā ECB lielo pakļautību minētajiem riskiem un tās pārvērtēšanas kontu pašreizējo apjomu, Padome pieņēma lēmumu izveidot uzkrājumu valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem. 2005. gada 31. decembrī šajā uzkrājumā uzrādīja 992 milj. euro, tādējādi gada tīrā peļņa samazinājās precīzi līdz nullei.

Šis uzkrājums tiks izmantots, lai segtu realizētos un nerealizētos zaudējumus, īpaši novērtēšanas zaudējumus, kurus nesedz pārvērtēšanas konti. Tā apjomu katru gadu pārskatīs.

4. FINANŠU REZULTĀTI

Ja netiktu izveidots uzkrājums valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem, ECB tīrā peļņa 2005. gadā būtu 992 milj. euro. ECB tīrie zaudējumi 2004. gadā bija 1 636 milj. euro.

Zaudējumu galvenais iemesls 2004. gadā bija euro kursa kāpums. Tāpēc saruka ECB ASV dolāros turēto aktīvu vērtība euro. Šis samazinājums tika ietverts peļņas un zaudējumu aprēķinā. ECB uzskaitē esošo aktīvu un saistību ASV dolāros vidējā vērtība arī tika koriģēta atbilstoši gada beigu valūtas kursam.

Euro kursa kritums attiecībā pret ASV dolāru un zeltu 2005. gadā izraisīja būtisku pieaugumu atbilstošajos pārvērtēšanas kontos, bet vienlaikus neietekmēja peļņas un zaudējumu aprēķinu. ECB un Eurosistēmas vienotā grāmatvedības politika, kas aprakstīta finanšu pārskatu skaidrojumos, galvenokārt pamatota uz piesardzības principu. Jo īpaši tās mērķis ir nodrošināt, lai nerealizētie guvumi no aktīvu un saistību pārvērtēšanas netiktu atzīti par ienākumiem un tādējādi nebūtu sadalāmi kā peļņa. Un pretēji – lai nerealizētie zaudējumi no pārvērtēšanas gada beigās tiktu ietverti peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Tīro procentu ienākumu pieaugumu 2005. gadā galvenokārt radīja ASV dolāra procentu likmju kāpums pēc vēsturiski zemajām iekšzemes un ārvalstu procentu likmēm 2004. gadā. Tīrie procentu ienākumi ietver 868 milj. euro peļņu no apgrozībā esošo euro banknošu ECB daļas.

ECB kopējās administratīvās izmaksas, t.sk. pamatlīdzekļu nolietojums, samazinājās par 7% (no 374 milj. euro 2004. gadā līdz 348 milj. euro 2005. gadā). Personāla izmaksas galvenokārt samazinājās sakarā ar pārmaiņām grāmatvedības metodē, kas izmantota neto aktuāro guvumu/zaudējumu atzīšanā saistībā ar ECB pensiju plānu un citiem pēcnodarbinātības pabalstiem. Pensiju saistības 2004. gadā bija ievērojami lielākas, jo 23.7 milj. euro tika pilnā apjomā atzīti par neto aktuārajiem zaudējumiem to rašanās gadā. Sākot ar 2005. gadu, neto aktuāros guvumus un zaudējumus, kas pārsniedz noteikto limitu, amortizē iesaistīto darbinieku paredzamā vidējā atlikušā darba stāža laikā.

Taču šo personāla izmaksu samazinājumu daļēji kompensēja darbinieku skaita pieauguma ietekme uz kopējo algu.

Saruka arī citi administratīvie izdevumi, galvenokārt samazinoties konsultantu un profesionālo pakalpojumu maksai.

ECB Valdes atalgojums 2005. gadā kopumā bija 2.1 milj. euro (2004. gadā – 2.1 milj. euro).

5. IEGULDĪJUMU DARBĪBAS UN RISKĀ PĀRVALDĪBA

ECB ārējo rezervju portfeli veido Eurosistēmas NCB ārējo rezervju aktīvi, kas nodoti ECB saskaņā ar ECBS Statūtu 30. panta noteikumiem, un ienākumi no tiem. Šie aktīvi tiek izmantoti, lai finansētu ECB darbības valūtas tirgū Līgumā noteiktajiem mērķiem.

ECB pašu kapitāla portfelis atspoguļo tās apmaksātā kapitāla ieguldījumus, vispārējo rezervju fondu un šā portfeļa iepriekš uzkrātos ienākumus. Tā mērķis ir nodrošināt ECB ar rezervēm iespējamo zaudējumu segšanai.

ECB ieguldījumu darbības un tās veiktā saistīto risku pārvaldīšana sīkāk raksturota 2. nodaļā.

6. ECB PĀRVALDĪBA

Informācija, kas saistīta ar ECB pārvaldību, izklāstīta 7. nodaļā.

7. DARBINIEKI

ECB darbinieku vidējais skaits pieauga no 1 261 darbinieka 2004. gadā līdz 1 331 darbiniekam 2005. gadā. Sīkāka informācija atrodama peļņas un zaudējuma aprēķina skaidrojumos un 7. nodaļas 2. sadaļā, kurā aprakstīta arī ECB cilvēkresursu stratēģija.

BILANCE 2005. GADA 31. DECEMBRĪ

AKTĪVI	SKAIDRO- JUMI	2005 (EURO)	2004 (EURO)
Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	1	10 064 527 857	7 928 308 842
Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	2		
SVF debitoru parādi		170 162 349	163 794 845
Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi		31 062 557 242	26 938 993 980
		31 232 719 591	27 102 788 825
Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	2	2 908 815 389	2 552 016 565
Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	3		
Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi		13 416 711	87 660 507
Pārējās prasības euro pret euro zonas kredītiestādēm	4	25 000	25 000
Eurosistēmas iekšējās prasības	5		
Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā		45 216 783 810	40 100 852 165
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)		5 147 038 409	3 410 918 324
		50 363 822 219	43 511 770 489
Pārējie aktīvi	6		
Pamatlīdzekļi		175 237 902	187 318 304
Pārējie finanšu aktīvi		6 888 490 580	6 308 075 905
Uzkrājumi un nākamo periodu izdevumi		1 091 945 157	770 894 480
Dažādi		4 397 807	6 933 022
		8 160 071 446	7 273 221 711
Gada zaudējumi		0	1 636 028 702
Kopā aktīvi		102 743 398 213	90 091 820 641

PASĪVI	SKAIDRO- JUMI	2005 (EURO)	2004 (EURO)
Banknotes apgrozībā	7	45 216 783 810	40 100 852 165
Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	8	1 050 000 000	1 050 000 000
Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	9	649 304 896	137 462 706
Saistības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	10	0	4 967 080
Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības	10	855 933 000	1 254 905 957
Eurosistēmas iekšējās saistības Saistības par nodotajām ārējām rezervēm	11	39 782 265 622	39 782 265 622
Pārējās saistības	12		
Uzkrājumi un nākamo periodu ienākumi		1 331 685 870	1 136 708 542
Dažādi		632 012 224	265 799 279
		1 963 698 094	1 402 507 821
Uzkrājumi	13	1 027 507 143	52 396 126
Pārvērtēšanas konti	14	8 108 628 098	1 921 117 190
Kapitāls un rezerves	15		
Kapitāls		4 089 277 550	4 089 277 550
Rezerves		0	296 068 424
		4 089 277 550	4 385 345 974
Kopā pasīvi		102 743 398 213	90 091 820 641

2005. GADA PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINS

	SKAIDRO- JUMI	2005 (EURO)	2004 (EURO)
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem		889 408 789	422 418 698
Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā		868 451 848	733 134 472
Pārējie procentu ienākumi		1 794 267 421	1 456 650 188
<i>Procentu ienākumi</i>		<i>3 552 128 058</i>	<i>2 612 203 358</i>
Atlīdzība par NCB prasībām par nodotajām ārējām rezervēm		(710 160 404)	(693 060 433)
Pārējie procentu izdevumi		(1 572 338 709)	(1 229 369 015)
<i>Procentu izdevumi</i>		<i>(2 282 499 113)</i>	<i>(1 922 429 448)</i>
Tīrie procentu ienākumi	18	1 269 628 945	689 773 910
Realizētie finanšu operāciju guvumi/zaudējumi	19	149 369 135	136 045 810
Finanšu aktīvu un pozīciju norakstīšana	20	(97 494 081)	(2 093 285 109)
Pārvedumi uz/no uzkrājumiem valūtas kursa un cenas riskam		(992 043 443)	0
Finanšu operāciju, vērtības norakstīšanas un riska uzkrājumu neto rezultāts		(940 168 389)	(1 957 239 299)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	21	(182 373)	(261 517)
Pārējie ienākumi	22	18 281 961	5 956 577
Kopā tīrie ienākumi		347 560 144	(1 261 770 329)
Personāla izmaksas	23	(153 048 314)	(161 192 939)
Administratīvie izdevumi	24	(158 457 219)	(176 287 651)
Pamatlīdzekļu nolietojums		(31 888 637)	(33 655 824)
Banknošu ražošanas pakalpojumi	25	(4 165 974)	(3 121 959)
Gada peļņa/(zaudējumi)		0	(1 636 028 702)

Frankfurtē pie Mainas 2006. gada 7. martā

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Žans Klods Trišē (*Jean-Claude Trichet*)
Prezidents

GRĀMATVEDĪBAS POLITIKA¹

FINANŠU PĀRSKATU FORMA UN SNIEGŠANA

Eiropas Centrālās bankas (ECB) finanšu pārskati sagatavoti, lai patiesi atspoguļotu ECB finansiālo stāvokli un darbības rezultātus. Tie sagatavoti saskaņā ar šādu grāmatvedības politiku², ko Padome uzskata par atbilstošu centrālās bankas darbības būtībai.

GRĀMATVEDĪBAS PRINCIPI

Ievēroti šādi grāmatvedības principi: saimnieciskā realitāte un caurredzamība, piesardzība, notikumu pēc bilances datuma atzīšana, būtiskums, uzkrāšanas princips, darbības turpināšanas pieņēmums, konsekvence un salīdzināmība.

UZSKAITES PAMATS

Šie pārskati sagatavoti saskaņā ar sākotnējo izmaksu principu, kas atbilstoši pielāgots, lai iekļautu tirgojamo vērtspapīru, zelta un visu pārējo bilances un ārpusbilances aktīvu un saistību ārvalstu valūtās novērtējumu tirgus vērtībā. Darījumi ar finanšu aktīviem un saistībām pārskatos atspoguļoti, piemērojot uzskaiti pēc norēķinu datuma.

ZELTS UN ĀRVALSTU VALŪTU AKTĪVI UN SAISTĪBAS

Aktīvi un saistības ārvalstu valūtā izteikti euro pēc valūtas kursa bilances datumā. Ienākumi un izdevumi izteikti pēc valūtas kursa darījuma brīdī. Ārvalstu valūtu aktīvu un saistību pārvērtēšanu veic katrai valūtai atsevišķi, iekļaujot gan bilances, gan ārpusbilances instrumentus.

Aktīvu un saistību ārvalstu valūtās pārvērtēšanu pēc tirgus cenām veic atsevišķi no pārvērtēšanas pēc valūtas kursa.

Zeltu novērtē pēc tirgus cenas gada beigās. Zelta gadījumā cenas pārvērtēšana netiek nodalīta no valūtas pārvērtēšanas. Tā vietā uzrāda vienu zelta vērtību, pamatojoties uz zelta cenu euro par vienu Trojas unci, ko gadam, kas beidzās 2005. gada 31. decembrī, aprēķināja pēc euro kursa attiecībā pret ASV dolāru 2005. gada 30. decembrī.

VĒRTSPAPĪRI

Visus tirgojamos vērtspapīrus un līdzīgus aktīvus novērtē pēc vidējās tirgus cenas bilances datumā. Katru vērtspapīru novērtē atsevišķi. Gadam, kas beidzās 2005. gada 31. decembrī, tika izmantotas vidējās tirgus cenas 2005. gada 30. decembrī. Netirgojamos vērtspapīrus novērtē pēc izmaksām.

IENĀKUMU ATZĪŠANA

Ienākumi un izdevumi atzīti periodā, kurā tie nopelnīti vai radušies. Ārvalstu valūtas, zelta un vērtspapīru pārdošanas realizētos guvumus un zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā. Šādus realizētos guvumus un zaudējumus aprēķina atbilstoši attiecīgā aktīva vidējām izmaksām.

Nerealizētos guvumus neatzīst kā ienākumus, bet pārnes tieši uz pārvērtēšanas kontu.

Nerealizētos zaudējumus uzrāda peļņas un zaudējumu aprēķinā, ja tie pārsniedz iepriekšējos pārvērtēšanas guvumus, kas uzrādīti atbilstošajā pārvērtēšanas kontā. Nerealizētos zaudējumus no kāda vērtspapīra, valūtas vai zelta un nerealizētos guvumus no cita vērtspapīra, valūtas vai zelta savstarpēji neieskaita. Ja gada beigās ir nerealizēti zaudējumi no kāda posteņa, šā posteņa vidējās izmaksas samazina līdz valūtas kursam un/vai tirgus cenai gada beigās.

Iegādāto vērtspapīru prēmijas vai diskonta summas aprēķinātas un uzrādītas kā daļa no procentu ienākumiem un tiek amortizētas šo aktīvu atlikušajā termiņā.

REVERSIE DARĪJUMI

Reversie darījumi ir operācijas, kurās ECB pārka vai pārdod aktīvus saskaņā ar *repo* līgumu vai veic kredītooperācijas pret nodrošinājumu.

Repo darījumos vērtspapīri tiek pārdoti par skaidru naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to

1 ECB grāmatvedības politika detalizēti izklāstīta ECB Padomes 2002. gada 5. decembra Lēmumā (ECB/2002/11) (OJ L 58, 03.03.2004., 38.–59. lpp.).

2 Šī politika atbilst ECBS Statūtu 26.4. panta noteikumiem. Tie paredz saskaņotu pieeju noteikumiem, kas regulē Eurosistēmas operāciju uzskaiti un finanšu pārskatu sniegšanu.

atpirkšanu no darījuma partnera par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. *Repo* darījumi uzskaitīti kā nodrošināti ieplūstošie ieguldījumi bilances saistību pusē un arī rada procentu izdevumus peļņas un zaudējumu aprēķinā. Vērtspapīri, kas pārdoti šāda līguma ietvaros, paliek ECB bilancē.

Reverse repo darījumos vērtspapīri tiek pirkti par skaidru naudu, vienlaikus slēdzot līgumu par to atpārdošanu darījuma partnerim par noteiktu cenu konkrētā nākotnes datumā. *Reverse repo* darījumi uzrādīti kā nodrošināti aizņēmumi bilances aktīvu pusē, bet netiek iekļauti ECB vērtspapīru turējumā. Tie rada procentu ienākumus peļņas un zaudējumu aprēķinā.

Reversos darījumus (t.sk. vērtspapīru aizdevumu darījumus), ko veic automatizētās vērtspapīru aizdevumu programmas ietvaros, uzrāda bilancē tikai gadījumos, kad ECB saņem nodrošinājumu skaidrās naudas veidā uz darījuma termiņa laiku. 2005. gadā ECB nesaņēma nodrošinājumu skaidrās naudas veidā uz šādu darījuma termiņa laiku.

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTI

Valūtas instrumenti, t.i., biržā netirgotie valūtas maiņas nākotnes darījumi, ārvalstu valūtas mijmaiņas darījumu nākotnes puse un citi valūtas instrumenti, kas ietver vienas valūtas apmaiņu pret citu kādā nākotnes datumā, iekļauti ārvalstu valūtas tīrajā pozīcijā ārvalstu valūtas maiņas guvumu un zaudējumu aprēķināšanai. Katru procentu likmju instrumentu pārvērtē atsevišķi. Biržā tirgoto procentu likmju nākotnes līgumu pozīciju atlikumi uzrādīti ārpusbilances kontos. Mainīgās rezerves ikdienas pārmaiņas uzrādītas peļņas un zaudējumu aprēķinā.

NOTIKUMI PĒC BILANCES DATUMA

Aktīvi un pasīvi koriģēti, atspoguļojot notikumus laikā no gada beigu bilances datuma līdz datumam, kad finanšu pārskatus apstiprina Padome, ja šādi notikumi būtiski ietekmē aktīvu un pasīvu stāvokli bilances datumā.

ECBS IEKŠĒJIE ATLIKUMI/EUROSISTĒMAS IEKŠĒJIE ATLIKUMI

ECBS iekšējie darījumi ir pārrobežu darījumi starp divām ES centrālajām bankām. Šos darījumus apstrādā galvenokārt TARGET sistēmā (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*; sk. 2. nodaļu). Šo darījumu rezultātā veidojas divpusēji atlikumi šo TARGET pieslēgto ES centrālo banku kontos. Šie divpusējie atlikumi katru dienu tiek nodoti ECB, un katrai NCB paliek tikai viena divpusējā tīrā pozīcija attiecībā pret ECB. ECB uzskaitē šī pozīcija atspoguļo katras NCB neto prasības vai saistības pret pārējo ECBS.

ECBS iekšējie atlikumi, kas ir euro zonas valstu NCB atlikumi ECB (izņemot ECB kapitālu un pozīcijas, kas veidojas, nododot ECB ārējo rezervju aktīvus), atspoguļoti kā Eurosistēmas iekšējās prasības vai saistības un ECB bilancē uzrādīti kā viena neto aktīvu vai saistību pozīcija.

Eurosistēmas iekšējie atlikumi, kas saistīti ar euro banknošu sadali Eurosistēmā, uzrādīti kā viens neto aktīvs postenī "Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojums).

ECBS iekšējie atlikumi, kas ir ārpus euro zonas esošo valstu NCB (*Danmarks Nationalbank*, *Sveriges Riksbank* un *Bank of England*) atlikumi ECB, atspoguļoti postenī "Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem".

PAMATLĪDZEKĻI

Pamatlīdzekļi, izņemot zemi, tiek novērtēti pēc izmaksām, atņemot nolietojumu. Zemi novērtē pēc izmaksām. Nolietojumu aprēķina pēc lineārās metodes, sākot ar ceturksni pēc pamatlīdzekļa iegādes un turpinot visu aktīva paredzamo saimnieciskās izmantošanas laiku, kas ir šāds.

Datori, ar tiem saistītā datoraparātūra un programmatūra, transportlīdzekļi	4 gadi
Aprīkojums, mēbeles un iekārtas telpās	10 gadu
Kapitalizētie būvniecības un remonta izdevumi	25 gadi
Pamatlīdzekļi, kuru cena mazāka par 10 000 euro	Noraksta iegādes gadā

Nolietojuma periods kapitalizētajiem būvniecības un remonta izdevumiem, kas saistīti ar ECB pašreizējām telpām, saīsināts, lai nodrošinātu šo aktīvu pilnīgu norakstīšanu pirms ECB pārcelšanās uz jaunajām telpām.

ECB PENSĪJU PLĀNS UN CITI PĒCNODARBINĀTĪBAS PABALSTI

ECB nodrošina saviem darbiniekiem noteiktu pabalstu shēmu. To finansē, izmantojot aktīvus, kas tiek turēti darbinieku ilgtermiņa pabalstu fondā. ECB mainījusi savu grāmatvedības politiku (šīs pārmaiņas spēkā ar 2005. gada 1. janvāri). Tai ir šāda ietekme uz finanšu pārskatiem.

Bilance

Saistības, kuras tagad bilancē tiek atzītas attiecībā uz noteikto pabalstu plāniem, veido noteikto pabalstu pienākuma pašreizējā vērtība bilances datumā, no kuras *atņemta* šā pienākuma finansēšanai izmantoto plāna aktīvu patiesā vērtība, kas koriģēta, ņemot vērā neatzītus aktuāros guvumus vai zaudējumus.

Noteikto pabalstu pienākumu katru gadu aprēķina neatkarīgi aktuāri, izmantojot plānotās vienības kredīmetodi. Noteikto pabalstu pienākuma pašreizējo vērtību nosaka ar aplēsto nākotnes naudas plūsmu diskontēšanu, izmantojot procentu likmes, kādas ir augstas kvalitātes uzņēmumu obligācijām euro ar tādu termiņu, kas atbilst attiecīgo pensiju saistību termiņam.

Aktuārie guvumi un zaudējumi var rasties uz pieredzi pamatoto korekciju rezultātā (kur faktiskie rezultāti atšķiras no iepriekšējiem aktuāra pieņēmumiem) un no pārmaiņām aktuāra pieņēmumos.

Līdz 2005. gadam ECB šo noteikto pabalstu pienākumu un plāna aktīvu patieso vērtību atspoguļoja atsevišķi (uzrādīšana pēc bruto principa). Turklāt visi aktuārie guvumi un zaudējumi tika atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā to rašanās gadā. Tāpēc visi salīdzināmie

lielumi par 2004. gadu ir pārkvalificēti, lai panāktu to atbilstību pārskatītajai grāmatvedības politikai. Tā kā visus aktuāros guvumus un zaudējumus iepriekš pilnā apjomā atzina to rašanās gadā, peļņas un zaudējumu aprēķinā šajā sakarā nebija jāveic nekādas korekcijas attiecībā uz iepriekšējo gadu.

Peļņas un zaudējumu aprēķins

Tagad peļņas un zaudējumu aprēķinā iekļauj neto summu, kas ietver:

- a) kārtējās darba izmaksas pabalstiem, kas uzkrājas gada laikā;
- b) procentus pēc diskonta likmes no noteikto pabalstu pienākuma;
- c) plāna aktīvu paredzamo atdevi;
- d) jebkurus aktuāros guvumus un zaudējumus, kuri atzīti peļņas un zaudējumu aprēķinā, izmantojot "10% koridora" pieeju.

"10% koridora" pieeja

Tiros kumulatīvos neatzītus aktuāros guvumus un zaudējumus, kuri pārsniedz lielāko no a) 10% no noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības vai b) 10% no plāna aktīvu patiesās vērtības, amortizē plānā iesaistīto darbinieku paredzamā vidējā atlikušā darba stāža laikā.

Valdes locekļu pensijas un pārējie pēcnodarbinātības pienākumi

Ir nefondētas vienošanās par Valdes locekļu pensijām un uzkrājumiem darbinieku invaliditātes pabalstiem. Šo pabalstu paredzamās izmaksas tiek uzkrātas Valdes locekļu/darbinieku pilnvaru termiņa vai nodarbinātības laikā, lietojot līdzīgu grāmatvedības metodi kā noteikto pabalstu pensiju plāniem. Aktuārie guvumi un zaudējumi tiek atzīti, kā norādīts iepriekš.

Lai noteiktu atbilstošās saistības finanšu pārskatos, šos pienākumus katru gadu vērtē neatkarīgi aktuāri.

BANKNOTES APGROZĪBĀ

ECB un 12 euro zonas valstu NCB, kas kopā veido Eurosistēmu, emitē euro banknotes.³ Apgrozībā esošo banknošu kopējā vērtība katra mēneša pēdējā darbadienā saskaņā ar banknošu pārdales atslēgu⁴ tiek sadalīta starp Eurosistēmas centrālajām bankām.

ECB piešķirtā daļa ir 8% no apgrozībā esošo banknošu kopējās vērtības, ko atspoguļo bilances pasīvu postenī "Banknotes apgrozībā". ECB daļa kopējā euro banknošu emisijā nodrošināta ar prasībām pret NCB. Šīs prasības, par kurām tiek maksāti procenti⁵, uzrādītas apakšpostenī "Eurosistēmas iekšējās prasības: prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā" (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumā). Procentu ienākumi no šīm prasībām ietverti postenī "Tīrie procentu ienākumi". Padome 2002. gadā nolēma šos ienākumus pēc katra ceturkšņa beigām atsevišķi sadalīt starp NCB starpperioda sadales veidā.⁶ Tos sadala pilnībā, izņemot gadījumus, kad ECB tīrā peļņa attiecīgajā gadā ir mazāka par tās ienākumiem no euro banknotēm apgrozībā, kā arī ja Padome pieņem lēmumu pārskaitīt līdzekļus uzkrājumiem valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem un ja Padome pieņem lēmumu atņemt no šiem ienākumiem izmaksas, kas radušās ECB saistībā ar euro banknošu emisiju un apstrādi.

CITI JAUTĀJUMI

Ņemot vērā ECB kā centrālās bankas lomu, Valde uzskata, ka naudas plūsmas pārskata publicēšana nesniegtu finanšu pārskatu lasītājiem nekādu svarīgu papildu informāciju.

Saskaņā ar ECBS Statūtu 27. pantu un pamatojoties uz Padomes rekomendāciju, ES Padome uz pieciem gadiem – līdz 2007. finanšu gada beigām – apstiprinājusi *KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* par ECB ārējiem auditoriem.

3 ECB 2001. gada 6. decembra Lēmums par euro banknošu emisiju (ECB/2001/15) (OJ L 337, 20.12.2001., 52.–54. lpp.; ar grozījumiem).

4 "Banknošu pārdales atslēga" ir procentuālās daļas, ko iegūst, ņemot vērā ECB daļu kopējā euro banknošu emisijā un piemērojot kapitāla atslēgu NCB daļai no šā kopuma.

5 ECB 2001. gada 6. decembra Lēmums par iesaistīto dalībvalstu nacionālo centrālo banku monetāro ienākumu sadali, sākot ar 2002. finanšu gadu (ECB/2001/16) (OJ L 337, 20.12.2001., 55.–61. lpp.; ar grozījumiem).

6 ECB 2002. gada 21. novembra Lēmums par Eiropas Centrālās bankas ienākumu no euro banknotēm apgrozībā sadali starp iesaistīto dalībvalstu nacionālajām centrālajām bankām (ECB/2002/9) (OJ L 323, 28.11.2002., 49. un 50. lpp.). Šo lēmumu atcēla ar Lēmumu ECB/2005/11 (OJ L 311, 26.11.2005., 41. lpp.), kas stājās spēkā 2005. gada 18. novembrī. Sākot ar 2006. gadu, šī ienākumu sadale notiks tikai gada beigās.

BILANCES SKAIDROJUMI

1. ZELTS UN ZELTĀ IZTEIKTIE DEBITORU PARĀDI

ECB 2005. gada 31. decembrī piederēja 23.1 milj. unču tīra zelta (2004. gadā – 24.7 milj. unču). Samazinājuma iemesls bija zelta pārdošana saskaņā ar 2004. gada 27. septembra Centrālo banku nolīgumu par zeltu, kuru parakstījusi ECB. Salīdzinājumā ar 2004. gada beigām kopējā turējuma vērtība pieauga, ko izraisīja būtisks zelta cenas kāpums 2005. gadā (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

<i>Prasības pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem</i>	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	5 149 756 962	2 682 171 017	2 467 585 945
Naudas tirgus noguldījumi	1 182 580 317	848 227 002	334 353 315
<i>Reverse repo</i> darījumi	1 306 216 228	2 408 046 989	(1 101 830 761)
Ieguldījumi vērtspapīros	23 424 003 735	21 000 548 972	2 423 454 763
Kopā	31 062 557 242	26 938 993 980	4 123 563 262

2. PRASĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU UN EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

SVF debitoru parādi

Šis aktīvs atspoguļo Speciālās aizņēmuma tiesības (SDR) ECB turējumā 2005. gada 31. decembrī. Tas saistīts ar divvirzienu vienošanos ar Starptautisko Valūtas fondu (SVF) par SDR pirkšanu un pārdošanu, saskaņā ar kuru SVF ir pilnvarots ECB vārdā organizēt SDR pirkšanu vai pārdošanu par euro minimālā un maksimālā turējumu apjoma robežās. SDR definē kā valūtu grozu. Tā vērtību nosaka kā četru galveno valūtu (euro, Japānas jenas, Lielbritānijas sterliņu mārciņas un ASV dolāra) valūtas kursu svērto summu. Grāmatvedības vajadzībām SDR uzskata par ārvalstu valūtu (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi

Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem

Šīs prasības veido atlikumi bankās, aizdevumi ārvalstu valūtās un ieguldījumi ASV dolāros un Japānas jenās denominētos vērtspapīros, kā redzams tabulā.

<i>Prasības pret euro zonas valstu rezidentiem</i>	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Pieprasījuma noguldījumu konti	25 019	26 506	(1 487)
Naudas tirgus noguldījumi	2 908 790 370	2 547 022 979	361 767 391
<i>Reverse repo</i> darījumi	0	4 967 080	(4 967 080)
Kopā	2 908 815 389	2 552 016 565	356 798 824

Šo pozīciju pieaugums 2005. gadā galvenokārt skaidrojams ar ECB aktīvu ASV dolāros gada beigu pārvērtēšanu (sk. "Zelts un ārvalstu valūtu aktīvi un saistības" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

3. PRASĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

2005. gada 31. decembrī šīs prasības veidoja noguldījumi ārpus euro zonas esošo valstu bankās.

4. PĀRĒJĀS PRASĪBAS EURO PRET EURO ZONAS KREDĪTIESTĀDĒM

2005. gada 31. decembrī šīs prasības veidoja noguldījums euro zonas valsts bankā.

5. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS PRASĪBAS

Prasības saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā

Šo posteni veido ECB prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar euro banknošu sadali Eurosistēmā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumus).

Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)

Šo posteni veido euro zonas valstu NCB TARGET atlikumi attiecībā pret ECB un summas, kas maksājamas saistībā ar ECB ienākumu no banknotēm starpperioda sadali. 2005. gada 31. decembrī euro zonas valstu NCB bija jāmaksā 634 milj. euro (2004. gadā – 536 milj. euro) saistībā ar ECB ienākumu no banknotēm starpperioda sadali. Tie ir ienākumi, kas gada pirmajos trijos ceturkšņos tika sadalīti euro zonas NCB. Šīs starpperioda sadales pēc tam tika atsauktas (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumus un 18. skaidrojumu "Tīrie procentu ienākumi").

	2005 (euro)	2004 (euro)
Prasības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET	75 906 443 905	64 024 554 579
Saistības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar TARGET	(71 393 877 603)	(61 149 859 140)
TARGET neto pozīcija	4 512 566 302	2 874 695 439
Prasības/(saistības) pret euro zonas valstu NCB saistībā ar ECB ienākumu no banknotēm starpperioda sadali	634 472 107	536 222 885
Pārējās prasības Eurosistēmā (neto)	5 147 038 409	3 410 918 324

6. PĀRĒJIE AKTĪVI

Pamatlīdzekļi

Šo aktīvu sadalījums 2005. gada 31. decembrī bija šāds.

	Neto bilances vērtība 2005. gada 31. decembrī (euro)	Neto bilances vērtība 2004. gada 31. decembrī (euro)	Pārmaiņas (euro)
Zeme un ēkas	128 986 932	135 997 016	(7 010 084)
Datortehnika un programmatūra	30 751 165	43 089 388	(12 338 223)
Aprīkojums, mēbeles, iekārtas telpās un transportlīdzekļi	2 929 688	3 809 292	(879 604)
Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā	11 576 491	3 215 050	8 361 441
Pārējie pamatlīdzekļi	993 626	1 207 558	(213 932)
Kopā	175 237 902	187 318 304	(12 080 402)

Samazinājums šajā postenī galvenokārt saistīts ar to, ka atšķirībā no 2004. gada 2005. gadā netika veiktas ne lielas zemes un ēku, ne datortehnikas un programmatūras iegādes.

Pieaugums kategorijā "Pamatlīdzekļi būvniecības stadijā" galvenokārt saistīts ar jaunajām ECB telpām. Pārvedumi no šīs kategorijas uz attiecīgajiem pamatlīdzekļu posteņiem tiek veikti pēc šo aktīvu lietošanas uzsākšanas.

Pārējie finanšu aktīvi

Šā posteņa galvenie komponenti ir šādi.

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Euro denominētie vērtspapīri	5 710 256 343	5 399 222 333	311 034 010
Reverse repo darījumi euro	1 136 043 600	869 977 933	266 065 667
Pārējie finanšu aktīvi	42 190 637	38 875 639	3 314 998
Kopā	6 888 490 580	6 308 075 905	580 414 675

a) Euro denominētie vērtspapīri un *reverse repo* darījumi euro veido ECB pašu līdzekļu ieguldījumu (sk. arī 12. skaidrojumu "Pārējās saistības").

b) Šajā postenī 2004. gada beigās tika uzrādīti ar ECB pensiju plānu saistīto ieguldījumu

portfeļi 120.2 milj. euro vērtībā. Tagad tie pārklasificēti kā pensiju shēmas neto saistību daļa postenī "Pārējās saistības" (sk. "ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

- c) ECB 2005. gadā iegādājās vēl 211 Starptautisko norēķinu bankas (SNB) akcijas. Tā rezultātā ECB turējuma kopapjoms ir 3 211 akciju, kas uzskaitītas pēc to iegādes izmaksām (41.8 milj. euro).

Uzkrājumi un nākamo periodu izdevumi

2005. gadā šī pozīcija ietvēra uzkrātos saņemamos procentus no ECB prasībām par euro banknošu sadali Eurosistēmā pēdējā ceturksnī (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

Šajā postenī ietilpst arī uzkrātie procenti no vērtspapīriem un citiem finanšu aktīviem.

Dažādi

Šajā postenī iekļauta prasība pret Vācijas Federālo finanšu ministriju saistībā ar pievienotās vērtības un citu samaksāto netiešo nodokļu atmaksu. Šādi nodokļi atmaksājami saskaņā ar Protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās 3. panta noteikumiem, kas attiecas uz ECB atbilstoši ECBS Statūtu 40. pantam.

7. BANKNOTES APGROZĪBĀ

Šis postenis ietver ECB daļu no kopējā euro banknošu apjoma apgrozībā (sk. "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

8. SAISTĪBAS EURO PRET CITIEM EURO ZONAS VALSTU REZIDENTIEM

Šis postenis ietver Euro banku asociācijas (EBA) locekļu noguldījumus, ko ECB izmanto kā nodrošinājumu EBA maksājumiem, kas tiek veikti TARGET sistēmā.

9. SAISTĪBAS EURO PRET ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

Šīs saistības pamatā ir ārpus euro zonas esošo valstu NCB atlikumi ECB saistībā ar darījumiem, ko apstrādā TARGET sistēmā (sk. "ECBS iekšējie atlikumi/Eurosistēmas iekšējie atlikumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

10. SAISTĪBAS ĀRVALSTU VALŪTĀ PRET EURO ZONAS VALSTU UN ĀRPUS EURO ZONAS ESOŠO VALSTU REZIDENTIEM

Saistības, kas attiecas uz *repo* darījumiem ar euro zonas valstu un ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem saistībā ar ECB valūtas rezervju pārvaldību, ir šādas.

<i>Saistības pret euro zonas valstu rezidentiem</i>	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
<i>Repo darījumi</i>	0	4 967 080	(4 967 080)

<i>Saistības pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem</i>	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
<i>Repo darījumi</i>	855 933 000	1 254 905 957	(398 972 957)

11. EUROSISTĒMAS IEKŠĒJĀS SAISTĪBAS

Tās ir saistības pret euro zonas valstu NCB saistībā ar ārējo rezervju aktīvu nodošanu ECB, tām pievienojoties Eurosistēmai. Šajos atlikumos 2004. gadā tika veiktas divas korekcijas, lai atspoguļotu: a) reizi piecos gados veicamo procentuālās daļas ECB kapitāla atslēgā korekciju, kas notika 2004. gada 1. janvārī; b) desmit jaunu dalībvalstu pievienošanas 2004. gada 1. maijā, kas arī mainīja procentuālo sadalījumu ECB kapitāla atslēgā. Kopumā šo divu korekciju rezultātā šo saistību apjoms samazinājās no 40.5 mljrd. euro līdz 39.8 mljrd. euro. Nekādas citas korekcijas 2005. gadā netika veiktas.

Šīs saistības tiek atlīdzinātas pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju likmes, kas koriģēta, lai atspoguļotu to, ka no zelta peļņa netiek gūta (sk. 18. skaidrojumu "Tīrie procentu ienākumi").

	Kapitāla atslēga (%)	(euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	2.5502	1 419 101 951
<i>Deutsche Bundesbank</i>	21.1364	11 761 707 508
<i>Bank of Greece</i>	1.8974	1 055 840 343
<i>Banco de España</i>	7.7758	4 326 975 513
<i>Banque de France</i>	14.8712	8 275 330 931
<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i>	0.9219	513 006 858
<i>Banca d'Italia</i>	13.0516	7 262 783 715
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0.1568	87 254 014
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3.9955	2 223 363 598
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	2.0800	1 157 451 203
<i>Banco de Portugal</i>	1.7653	982 331 062
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1.2887	717 118 926
Kopā	71.4908	39 782 265 622

12. PĀRĒJĀS SAISTĪBAS

Šo posteni veido galvenokārt NCB maksājami procenti, kas attiecas uz to prasībām saistībā ar nodotajiem ārējo rezervju aktīviem (sk. 11. skaidrojumu "Eurosistēmas iekšējās saistības"). Šajā atlikumā ietverti arī: a) citi uzkrājumi un saistība ar ECB pašu līdzekļu pārvaldību veikto repo darījumu atlikums 556 milj. euro apjomā (sk. 6. skaidrojumu "Pārējie aktīvi"); b) neto saistības, kas attiecas uz ECB pensiju pienākumiem.

ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti

Bilancē atzītās summas saistībā ar ECB pensiju pienākumiem (sk. "ECB pensiju plāns un citi pēcnodarbinātības pabalsti" grāmatvedības politikas skaidrojumus) ir šādas.

	2005 (milj. euro)	2004 (milj. euro)
Pienākumu pašreizējā vērtība	223.5	178.5
Plāna aktīvu patiesā vērtība	(161.2)	(120.2)
Neatzītie aktuārie guvumi/ (zaudējumi)	6.5	0
Bilancē atzītās saistības	68.8	58.3

Pienākumu pašreizējā vērtībā ietverti nefondēti pienākumi saistībā ar Valdes locekļu pensijām un uzkrājumiem darbinieku darbības zaudējuma gadījumiem 30.4 milj. euro apjomā (2004. gadā – 23.0 milj. euro).

Summas, kuras 2005. gadā atzītas peļņas un zaudējumu aprēķinā, un summas, kuras būtu atzītas 2004. gadā saistībā ar kategorijām "Kārtējās darba izmaksas", "Procenti no pienākumiem" un "Plāna aktīvu paredzamā atdeve", ir šādas.

	2005 (milj. euro)	2004 (milj. euro)
Kārtējās darba izmaksas	24.6	17.6
Procenti no pienākumiem	6.2	4.8
Plāna aktīvu paredzamā atdeve	(5.2)	(4.2)
Gadā atzītie neto aktuārie (guvumi)/zaudējumi	0	23.7
Kopā kategorijā "Personāla izmaksas"	25.6	41.9

Noteikto pabalstu pienākuma pašreizējās vērtības pārmaiņas ir šādas.

	2005 (milj. euro)	2004 (milj. euro)
Noteikto pabalstu sākuma pienākums	178.5	123.4
Darba izmaksas	24.6	17.6
Procentu izmaksas	6.2	4.8
Plāna dalībnieku iemaksas	9.3	8.4
Pārējās neto pārmaiņas saistībās, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas	6.1	1.8
Samaksātie pabalsti	(2.2)	(1.0)
Aktuārie (guvumi)/zaudējumi	1.0	23.5
Noteikto pabalstu beigu pienākums	223.5	178.5

Plāna aktīvu patiesās vērtības pārmaiņas ir šādas.

	2005 (milj. euro)	2004 (milj. euro)
Plāna aktīvu sākuma patiesā vērtība	120.2	91.8
Paredzamā atdeve	5.2	4.2
Aktuārie guvumi/(zaudējumi)	7.5	(0.2)
Darba devēja iemaksas	14.7	14.6
Plāna dalībnieku iemaksas	9.3	8.4
Samaksātie pabalsti	(1.8)	(0.4)
Pārējās neto pārmaiņas aktīvos, kas atspoguļo plāna dalībnieku iemaksas	6.1	1.8
Plāna aktīvu beigu patiesā vērtība	161.2	120.2

Gatavojot šajā skaidrojumā minētos novērtējumus, aktuāri izmantojuši pieņēmumus, kurus uzskaites un informācijas atklāšanas nolūkiem akceptējusi Valde.

Lai aprēķinātu personāla shēmas saistības, izmantoti šādi galvenie pieņēmumi. Peļņas un zaudējumu aprēķinā uzrādāmās gada summas aprēķināšanai aktuāri izmantoja plāna aktīvu paredzamās atdeves likmi.

	2005 (%)	2004 (%)
Diskonta likme	4.10	4.50
Plāna aktīvu paredzamā atdeve	6.00	6.00
Algu palielinājums nākotnē	2.00	3.75
Pensiju palielinājums nākotnē	2.00	2.25

13. UZKRĀJUMI

Ņemot vērā ECB lielo pakļautību valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskam un tās pārvērtēšanas kontu pašreizējo apjomu, Padome uzskatīja par pareizu izveidot šiem riskiem paredzētu uzkrājumu. 2005. gada 31. decembrī šī uzkrājuma summa bija 992 milj. euro, kā rezultātā tīrā peļņa samazinājās līdz nullei.

Šis uzkrājums tiks izmantots, lai finansētu nākotnes realizētos un nerealizētos zaudējumus, īpaši pārvērtēšanas zaudējumus, kurus nesedz pārvērtēšanas konti. Šā uzkrājuma apjomu un turpmāko nepieciešamību katru gadu pārskatīs, pamatojoties uz ECB novērtējumu par tās pakļautību valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskam nākotnē. Šis novērtējums pamatojas uz vispārpieņemtām finanšu risku novērtējuma metodēm.

Šajā postenī ietilpst atbilstošs uzkrājums saistībā ar ECB līgumsaistībām atjaunot pašreizējās ECB telpas to sākotnējā stāvoklī tad, kad ECB tās atbrīvos un pārcelsies uz pastāvīgajām telpām, un citi uzkrājumi.

14. PĀRVĒRTĒŠANAS KONTI

Šie konti ietver pārvērtēšanas rezerves, kas rodas saistībā ar nerealizētajiem guvumiem no aktīviem un saistībām.

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Zelts	4 362 459 301	1 853 957 106	2 508 502 195
Ārvalstu valūtas	3 737 934 137	0	3 737 934 137
Vērtspapīri	8 234 660	67 160 084	(58 925 424)
Kopā	8 108 628 098	1 921 117 190	6 187 510 908

Gada beigu pārvērtēšanā izmantotie valūtu kursi bija šādi.

Valūtu kursi	2005	2004
ASV dolāri par euro	1.1797	1.3621
Japānas jenas par euro	138.90	139.65
Euro par SDR	1.2099	1.1396
Euro par Trojas unci zelta	434.856	321.562

15. KAPITĀLS UN REZERVES

Kapitāls

ECB parakstītā kapitāla apjoms ir 5.565 mljrd. euro. Apmaksātā kapitāla apjoms ir 4.089 mljrd. euro. Euro zonas valstu NCB pilnībā apmaksājušas savu kapitāla daļu – 3.978 mljrd. euro (2005. gadā nav notikušas nekādas pārmaiņas), kā redzams tabulā ⁷.

	Kapitāla atslēga (%)	(euro)
<i>Nationale Bank van België/ Banque Nationale de Belgique</i>	2.5502	141 910 195
<i>Deutsche Bundesbank</i>	21.1364	1 176 170 751
<i>Bank of Greece</i>	1.8974	105 584 034
<i>Banco de España</i>	7.7758	432 697 551
<i>Banque de France</i>	14.8712	827 533 093
<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i>	0.9219	51 300 686
<i>Banca d'Italia</i>	13.0516	726 278 371
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0.1568	8 725 401
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3.9955	222 336 360
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	2.0800	115 745 120
<i>Banco de Portugal</i>	1.7653	98 233 106
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1.2887	71 711 893
Kopā	71.4908	3 978 226 562

⁷ Atsevišķās summas noapaļotas līdz tuvākajam euro. Skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa šīs sadaļas tabulās var atšķirties no kopsummas.

13 ārpus euro zonas esošo valstu NCB jāapmaksā minimālā procentuālā daļa no to parakstītā kapitāla, piedaloties ECB darbības izmaksu segšanā. 2004. gadā šī procentuālā daļa tika palielināta no 5% līdz 7%. Ieskaitot desmit jauno ārpus euro zonas esošo dalībvalstu NCB maksājumus, šīs iemaksas kopējais apjoms 2004. gada beigās bija 111 050 988 euro. Nekādas pārmaiņas 2005. gadā nenotika. Atšķirībā no euro zonas valstu NCB ārpus euro zonas esošo valstu NCB nav tiesīgas saņemt daļu no ECB sadalāmās peļņas, t.sk. ienākumus, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā, un tās neuzņemas arī nekādas saistības finansēt ECB zaudējumus.

Ārpus euro zonas esošo valstu NCB samaksājušās šādas summas.

	Kapitāla atslēga (%)	(euro)
<i>Česká národní banka</i>	1.4584	5 680 860
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1.5663	6 101 159
<i>Eesti Pank</i>	0.1784	694 916
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0.1300	506 385
<i>Latvijas Banka</i>	0.2978	1 160 011
<i>Lietuvos bankas</i>	0.4425	1 723 656
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1.3884	5 408 191
<i>Central Bank of Malta</i>	0.0647	252 024
<i>Narodowy Bank Polski</i>	5.1380	20 013 889
<i>Banka Slovenije</i>	0.3345	1 302 967
<i>Národná banka Slovenska</i>	0.7147	2 783 948
<i>Sveriges Riksbank</i>	2.4133	9 400 451
<i>Bank of England</i>	14.3822	56 022 530
Kopā	28.5092	111 050 988

0.9 mljrd. euro (2004. gadā – 1 mljrd. euro; sk. "Reversie darījumi" grāmatvedības politikas skaidrojumos).

17. BIRŽĀ TIRGOTIE PROCENTU LIKMJU NĀKOTNES LĪGUMI

2005. gadā ECB ārējo rezervju pārvaldības ietvaros tika izmantoti biržā tirgotie ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumi. Noslēgto darījumu atlikumi 2005. gada 31. decembrī bija šādi.

Biržā tirgotie ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumi	Līguma vērtība (euro)
Pirkšanas līgumi	5 021 586 677
Pārdošanas līgumi	100 873 103

ĀRPUSBILANCES INSTRUMENTI

16. AUTOMATIZĒTĀ VĒRTSPAPĪRU AIZDEVUMU PROGRAMMA

ECB pašu līdzekļu pārvaldības ietvaros ECB noslēgusi automatisko vērtspapīru aizdevumu līgumu. Saskaņā ar to iecelts pārstāvis ECB vārdā veic vērtspapīru aizdevumu darījumus ar vairākiem darījuma partneriem, ko ECB norādījusi kā atbilstošus darījuma partnerus. Šā līguma ietvaros 2005. gada 31. decembrī reverso darījumu atlikums bija

PEĻNAS UN ZAUDĒJUMU APRĒĶINA SKAIDROJUMI

18. TĪRIE PROCENTU IENĀKUMI

Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem

Šo posteni veido šādi procentu ienākumi (atņemot procentu izdevumus), kas saistīti ar aktīviem un saistībām ārvalstu valūtā.

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Procenti no pieprasījuma noguldījumu kontiem	7 519 063	3 744 188	3 774 875
Procenti no naudas tirgus noguldījumiem	124 214 410	49 854 512	74 359 898
Reverse repo darījumi	153 568 329	63 759 141	89 809 188
Tīrie ienākumi no vērtspapīriem	641 956 243	317 073 827	324 882 416
Kopā procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem	927 258 045	434 431 668	492 826 377
Procentu izdevumi par pieprasījuma noguldījumu kontiem	(221 697)	(32 020)	(189 677)
Repo darījumi	(37 562 595)	(11 947 990)	(25 614 605)
Pārējie procentu izdevumi (neto)	(64 964)	(32 960)	(32 004)
Procentu ienākumi no ārējo rezervju aktīviem (neto)	889 408 789	422 418 698	466 990 091

Procentu ienākumi 2005. gadā būtiski pieauga, kas skaidrojams ar procentu likmju kāpumu aktīviem ASV dolāros.

Procentu ienākumi, kas gūti no euro banknošu sadales Eurosistēmā

Šo posteni veido procentu ienākumi saistībā ar ECB daļu no kopējās euro banknošu emisijas (8%). Procentu ienākumi no ECB prasībām saistībā ar tās banknošu daļu tiek aprēķināti pēc pēdējās pieejamās Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju likmes. Šie ienākumi tiek sadalīti starp NCB, kā aprakstīts sadaļā "Banknotes apgrozībā" grāmatvedības politikas skaidrojumos.

Pamatojoties uz aplēsēm par ECB finanšu rezultātiem 2005. gadā, Padome 2005. gada decembrī nolēma:

- atsaukt sadalītos ienākumus, kas gada laikā notikušajās trijās ceturkšņu starpperioda sadalēs jau izmaksāti NCB (kopumā 634 milj. euro);
- ieturēt pēdējā ceturkšņa starpperioda sadali (234 milj. euro).

NCB prasību atlīdzība par nodotajām ārējām rezervēm

Šajā postenī uzrādīta atlīdzība, ko izmaksā euro zonas NCB par to prasībām pret ECB saistībā ar ārējo rezervju aktīviem, kas nodoti saskaņā ar ECBS Statūtu 30.1. pantu.

Pārējie procentu ienākumi un Pārējie procentu izdevumi

Šajos posteņos ietverti procentu ienākumi (1.6 mljrd. euro; 2004. gadā – 1.2 mljrd. euro) un procentu izdevumi (1.5 mljrd. euro; 2004. gadā – 1.1 mljrd. euro) par atlikumiem saistībā ar TARGET. Šeit uzrādīti arī procentu ienākumi un izdevumi saistībā ar citiem euro denominētiem aktīviem un saistībām.

19. REALIZĒTIE FINANŠU OPERĀCIJU GUVUMI/ ZAUDĒJUMI

Neto realizēto guvumu no finanšu operācijām sadalījums 2005. gadā bija šāds.

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Neto realizētie guvumi no vērtspapīru cenas	14 854 774	94 643 135	(79 788 361)
Neto realizētie guvumi/ (zaudējumi) no zelta cenas un valūtas kursiem	134 514 361	41 402 675	93 111 686
Realizētie finanšu operāciju guvumi	149 369 135	136 045 810	13 323 325

20. FINANŠU AKTĪVU UN POZĪCIJU NORAKSTĪŠANA

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Nerealizētie zaudējumi no vērtspapīru cenas	(97 487 772)	(28 485 006)	(69 002 766)
Nerealizētie zaudējumi no valūtas kursiem	(6 309)	(2 064 800 103)	2 064 793 794
Kopā	(97 494 081)	(2 093 285 109)	1 995 791 028

Šie izdevumi galvenokārt radušies, norakstot ECB vērtspapīru turējuma ASV dolāros vidējās iegādes izmaksas atbilstoši to gada beigu cenai.

21. TĪRIE KOMISIJAS MAKSAS IZDEVUMI

	2005 (euro)	2004 (euro)	Pārmaiņas (euro)
Ienākumi no komisijas maksas	473 432	297 964	175 468
Izdevumi saistībā ar komisijas maksu	(655 805)	(559 481)	(96 324)
Tīrie komisijas maksas izdevumi	(182 373)	(261 517)	79 144

Šajā kategorijā ienākumi galvenokārt radās no soda naudām, kas kredītiestādēm tika uzliktas sakarā ar obligāto rezervju prasību neizpildi. Izdevumi galvenokārt saistīti ar maksu par pieprasījuma noguldījumu kontiem un maksājumiem saistībā ar biržā tirgto ārvalstu valūtu procentu likmju nākotnes līgumu izpildi (sk. 17. skaidrojumu "Biržā tirgotie procentu likmju nākotnes līgumi").

22. PĀRĒJIE IENĀKUMI

Dažādi pārējie ienākumi gada laikā saistīti galvenokārt ar neizmanto to uzkrājumu administratīvām vajadzībām pārvešanu uz peļņas un zaudējumu aprēķinu. Šis postenis īpaši palielinājās tāpēc, ka pēc pārmaiņām ECB nomas līgumos uzkrājumi saistībā ar ECB līgumsaistībām atjaunot pašreizējās ECB telpas to sākotnējā stāvoklī tad, kad ECB tās atbrīvos, tika atkārtoti novērtēti un pēc tam samazināti.

23. PERSONĀLA IZMAKSAS

Šajā kategorijā ietvertas algas, pabalsti un darbinieku apdrošināšanas izmaksas (126.9 milj. euro; 2004. gadā – 120.0 milj. euro). Valdes atalgojums kopumā bija 2.1 milj. euro (2004. gadā – 2.1 milj. euro). Pārejas laika maksājumi locekļiem, kuri aizgāja no Valdes, un pensijas bijušajiem Valdes locekļiem vai viņu apgādājamiem 2005. gadā kopumā bija 0.4 milj. euro (2004. gadā – 0.5 milj. euro).

Algas un pabalsti, t.sk. augstākās vadības atalgojums, pamatā veidoti atbilstoši Eiropas Kopienų atalgojuma shēmai un ir ar to salīdzināmi.

Šajā postenī iekļauti arī 25.6 milj. euro (2004. gadā – 41.9 milj. euro), kas atzīti saistībā ar ECB pensiju plānu un citiem pēcnodarbinātības pabalstiem (sk. 12. skaidrojumu "Pārējās saistības").

Posteņa "Personāla izmaksas" samazinājums galvenokārt saistīts ar pārmaiņām grāmatvedības metodē, kuru izmantoja neto aktuāro guvumu/zaudējumu atzīšanā saistībā ar ECB pensiju plānu un citiem pēcnodarbinātības pabalstiem. Pensiju saistības 2004. gadā bija būtiski lielākas, jo 23.7 milj. euro tika pilnā apjomā atzīti par neto aktuārajiem zaudējumiem to rašanās gadā. Sakarā ar 10% koridora pieejas piemērošanu 2005. gadā aktuārie guvumi/zaudējumi peļņas un zaudējumu aprēķinā netika atzīti (sk. 12. skaidrojumu "Pārējās saistības").

2005. gada beigās ECB bija 1 351 darbinieks, no kuriem 131 ieņēma vadošu posteni. 2005. gadā notika šādas darbinieku skaita pārmaiņas.

	2005	2004
1. janvārī	1 309	1 213
Jaunie darbinieki	82	137
Aizgājušie darbinieki	40	41
31. decembrī	1 351	1 309
Vidējais darbinieku skaits	1 331	1 261

24. ADMINISTRATĪVIE IZDEVUMI

Tie ietver visus pārējos kārtējos izdevumus saistībā ar telpu īri un uzturēšanu, precēm un aprīkojumu, kas nav kapitālieguldījumi, profesionālajiem pakalpojumiem un pārējiem pakalpojumiem un piegādēm, kā arī izdevumus, kas saistīti ar personālu, t.sk. darbinieku pieņemšanu, pārcelšanos, iekārtošanos, apmācību un pārvietošanu.

25. BANKNOŠU RAŽOŠANAS PAKALPOJUMI

Šie izdevumi saistīti ar euro banknošu pārrobežu pārvadājumiem starp NCB, reaģējot uz negaidītām pieprasījuma svārstībām. Šīs izmaksas centralizēti sedz ECB.

PEĻŅAS UN ZAUDĒJUMU SADALES SKAIDROJUMS

Šis skaidrojums nav ECB 2005. gada finanšu pārskatu sastāvdaļa.

Tāpēc darbības ar ECB 2004. un 2005. gada tīro peļņu/zaudējumiem var apkopot šādi.

IEŅĀKUMI, KAS SAISTĪTI AR ECB DAĻU NO KOPĒJĀ APGROZĪBĀ ESOŠO BANKNOŠU APJOMA

2004. gadā saskaņā ar Padomes lēmumu ienākumus 733 milj. euro apmērā no ECB kopējā apgrozībā esošo banknošu apjoma daļas paturēja, lai nodrošinātu, ka gada kopējā peļņas sadale nepārsniedz gada tīro peļņu. Līdzīgi 2005. gadā paturēja 868 milj. euro. Abas summas bija visi ienākumi no ECB kopējā apgrozībā esošo banknošu apjoma daļas attiecīgajos gados.

	2005 (euro)	2004 (euro)
Gada tīrā peļņa/(zaudējumi)	0	(1 636 028 702)
Izņemts no vispārējo rezervju fonda	0	296 068 424
Pārskaitīts no apvienotajiem monetārajiem ienākumiem	0	1 339 960 278
Kopā	0	0

PEĻŅAS SADALE/ZAUDĒJUMU SEGŠANA

Saskaņā ar ECBS Statūtu 33. pantu ECB tīrā peļņa jāpārskaita šādi:

- ECB Padomes noteiktu summu, kas nepārsniedz 20% no tīrās peļņas, pārskaita vispārējo rezervju fondā, kas nepārsniedz 100% no kapitāla;
- pārējā tīrā peļņa jāsadala ECB akcionāriem proporcionāli to iemaksātajām daļām.

Ja ECB radušies zaudējumi, tos var kompensēt no ECB vispārējo rezervju fonda un, ja nepieciešams, saskaņā ar Padomes lēmumu – no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli un nepārsniedzot apjomu, kādā tas sadalīts starp NCB saskaņā ar Statūtu 32.5. pantu.¹

2005. gadā izveidotais uzkrājums valūtas kursa, procentu likmju un zelta cenas riskiem 992 milj. euro apmērā samazināja tīro peļņu precīzi līdz nullei. Tāpēc netika veikti pārskaitījumi vispārējo rezervju fondā un nenotika peļņas sadale ECB akcionāriem. Nebija arī nepieciešamības kompensēt zaudējumus.

¹ Saskaņā ar ECBS Statūtu 32.5. pantu NCB monetāro ienākumu summa jāsadala NCB proporcionāli to daļām ECB apmaksātajā kapitālā.

Auditor's report

President and Governing Council
of the European Central Bank

Frankfurt am Main

We have audited the accompanying balance sheet of the European Central Bank as of 31 December 2005 and the related profit and loss account for the year then ended as well as the notes. These annual accounts are the responsibility of the European Central Bank's Executive Board. Our responsibility is to express an opinion on these annual accounts based on our audit.

We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those Standards require that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the annual accounts are free of material misstatement. An audit includes examining, on a test basis, evidence supporting the amounts and disclosures in the annual accounts. An audit also includes assessing the accounting principles used and significant estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the annual accounts. We believe that our audit provides a reasonable basis for our opinion.

In our opinion, the annual accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as of 31 December 2005 and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the accounting policies as described in the first part of the notes.

Frankfurt am Main, 7 March 2006

KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Dr. Wohlmannstetter
Wirtschaftsprüfer

Dr. Lemnitzer
Wirtschaftsprüfer

**Šo ECB ārējā auditora ziņojuma neoficiālo tulkojumu nodrošinājusi ECB.
Neatbilstības gadījumā noteicošais ir teksts angļu valodā ar KPMG parakstu.**

Auditora ziņojums

Eiropas Centrālās bankas
prezidentam un Padomei

Frankfurtē pie Mainas

Mēs esam veikuši pievienotās Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 31. decembra bilances, kā arī ar to saistītā peļņas un zaudējumu aprēķina par gadu, kas noslēdzās 2005. gada 31. decembrī, un attiecīgo skaidrojumu revīziju. Eiropas Centrālās bankas Valde ir atbildīga par šiem finanšu pārskatiem. Mēs esam atbildīgi par atzinumu, ko izsakām par šiem finanšu pārskatiem, pamatojoties uz mūsu veikto revīziju.

Mēs veicām revīziju saskaņā ar Starptautiskajiem revīzijas standartiem. Šie standarti nosaka, ka mums jāplāno un jāveic revīzija tā, lai iegūtu pietiekamu pārliecību par to, ka finanšu pārskatos nav būtisku neatbilstību. Revīzija ietver finanšu pārskatos norādīto summu un citas finanšu pārskatos ietvertās informācijas pamatojuma pārbaudi izlases veidā. Revīzija ietver arī lietoto grāmatvedības principu un nozīmīgu vadības izdarīto aplēšu, kā arī vispārēju finanšu pārskatu satura izvērtējumu. Mēs uzskatām, ka mūsu veiktā revīzija dod pietiekamu pamatojumu mūsu atzinumam.

Mūsaprāt, finanšu pārskati sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par Eiropas Centrālās bankas finansiālo stāvokli 2005. gada 31. decembrī un tās darbības rezultātiem gadā, kas noslēdzās 2005. gada 31. decembrī, saskaņā ar skaidrojumu pirmajā daļā aprakstīto grāmatvedības politiku.

Frankfurtē pie Mainas 2006. gada 7. martā

KPMG Deutsche Treuhand-Gesellschaft
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

(Wohlmannstetter)
Wirtschaftsprüfer

(Dr. Lemnitzer)
Wirtschaftsprüfer

5. EUROSISTĒMAS KONSOLIDĒTĀ BILANCE 2005. GADA 31. DECEMBRĪ

(MILJ. EURO)

AKTĪVI	2005. GADA 31. DECEMBRĪ	2004. GADA 31. DECEMBRĪ
1. Zelts un zeltā izteiktie debitoru parādi	163 881	125 730
2. Prasības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	154 140	153 856
2.1. SVF debitoru parādi	16 391	23 948
2.2. Atlikumi bankās un ieguldījumi vērtspapīros, ārējie aizdevumi un citi ārējie aktīvi	137 749	129 908
3. Prasības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	23 693	16 974
4. Prasības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	9 185	6 849
4.1. Atlikumi bankās, ieguldījumi vērtspapīros un aizdevumi	9 185	6 849
4.2. Kredīta iespēju prasības VKM II ietvaros	0	0
5. Aizdevumi, kas izsniegti euro euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	405 966	345 112
5.1. Galvenās refinansēšanas operācijas	315 000	270 000
5.2. Ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas	90 017	75 000
5.3. Precizējošās reversās operācijas	0	0
5.4. Strukturālās reversās operācijas	0	0
5.5. Aizdevumu iespēja uz nakti	949	109
5.6. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu kredīti	0	3
6. Pārējās prasības euro pret euro zonas kredītiestādēm	3 636	3 763
7. Euro zonas rezidentu euro denominētie vērtspapīri	92 367	70 244
8. Valdības parāds euro	40 113	41 317
9. Pārējie aktīvi	145 635	120 479
Kopā aktīvi	1 038 616	884 324

Dažos gadījumos skaitļu noapaļošanas rezultātā komponentu summa var atšķirties no kopsummas.

PASĪVI	2005. GADA 31. DECEBRĪ	2004. GADA 31. DECEBRĪ
1. Banknotes apgrozībā	565 216	501 256
2. Saistības euro pret euro zonas valstu kredītiestādēm monetārās politikas operāciju rezultātā	155 535	138 735
2.1. Pieprasījuma noguldījumu konti (ietverot obligāto rezervju sistēmu)	155 283	138 624
2.2. Noguldījumu iespēja	252	106
2.3. Termiņnoguldījumi	0	0
2.4. Precizējošās reversās operācijas	0	0
2.5. Papildu nodrošinājuma pieprasījumu noguldījumi	0	5
3. Pārējās saistības euro pret euro zonas kredītiestādēm	207	126
4. Emitētie parāda vērtspapīri	0	0
5. Saistības euro pret citiem euro zonas valstu rezidentiem	41 762	42 187
5.1. Saistības pret valdību	34 189	35 968
5.2. Pārējās saistības	7 573	6 219
6. Saistības euro pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	13 224	10 912
7. Saistības ārvalstu valūtā pret euro zonas valstu rezidentiem	366	247
8. Saistības ārvalstu valūtā pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem	8 405	10 679
8.1. Noguldījumi, kontu atlikumi un citas saistības	8 405	10 679
8.2. Kredīta iespēju saistības VKM II ietvaros	0	0
9. Saistības pret SVF Speciālo aizņēmuma tiesību ietvaros	5 920	5 573
10. Pārējās saistības	67 325	51 791
11. Pārvērtēšanas konti	119 094	64 581
12. Kapitāls un rezerves	61 562	58 237
Kopā pasīvi	1 038 616	884 324

PIELIKUMI

ECB APSTIPRINĀTIE JURIDISKIE INSTRUMENTI

Tabulā sniegts to juridisko instrumentu saraksts, kurus ECB apstiprinājusi 2005. gadā un 2006. gada sākumā un publicējusi Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī. Oficiālo Vēstnesi var saņemt Eiropas Kopienų Oficiālo publikāciju birojā. Visu ECB kopš tās dibināšanas apstiprināto un Oficiālajā Vēstnesī publicēto juridisko instrumentu sarakstu sk. ECB interneta lapā sadaļā "Tiesiskais regulējums".

Nr.	Nosaukums	OV atsauce
ECB/2005/1	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 21. janvāra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2001/3 par Eiropas Vienoto automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu (TARGET)	OV L 30, 03.02.2005., 21. lpp.
ECB/2005/2	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 3. februāra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2000/7 par Eurosistēmas monetārās politikas instrumentiem un procedūrām	OV L 111, 02.05.2005., 1. lpp.
ECB/2005/3	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 11. februāra ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Banco de Portugal</i> ārējiem revidentiem	OV C 50, 26.02.2005., 6. lpp.
ECB/2005/4	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 15. februāra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2003/2 par konkrētām Eiropas Centrālās bankas statistikas pārskatu sniegšanas prasībām un nacionālo centrālo banku statistiskās informācijas sniegšanas procedūrām naudas un banku statistikas jomā	OV L 109, 29.04.2005., 6. lpp.
ECB/2005/5	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 17. februāra Pamatnostādne par Eiropas Centrālās bankas statistikas pārskatu sniegšanas prasībām un statistiskās informācijas apmaiņas procedūrām Eiropas Centrālo banku sistēmā valdības finanšu statistikas jomā	OV L 109, 29.04.2005., 81. lpp.
ECB/2005/6	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 11. marta Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2000/1 par Eiropas Centrālās bankas ārējo rezervju aktīvu pārvaldīšanu, ko veic nacionālās centrālās bankas, un par to operāciju juridisko dokumentāciju, kurās iesaistīti Eiropas Centrālās bankas ārējo rezervju aktīvi	OV L 109, 29.04.2005., 107. lpp.
ECB/2005/7	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 7. aprīļa ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Bank of Greece</i> ārējiem revidentiem	OV C 91, 15.04.2005., 4. lpp.
ECB/2005/8	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 7. aprīļa ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique</i> ārējiem revidentiem	OV C 91, 15.04.2005., 5. lpp.
ECB/2005/9	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 20. maija ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>De Nederlandsche Bank</i> ārējo revidentu	OV C 151, 22.06.2005., 29. lpp.

Nr.	Nosaukums	OV atsauce
ECB/2005/10	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 26. oktobra ieteikums Eiropas Savienības Padomei par <i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i> ārējiem revidentiem	OV C 277, 10.11.2005., 30. lpp.
ECB/2005/11	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 17. novembra lēmums par Eiropas Centrālās bankas ienākumu no euro banknotēm apgrozībā sadali starp iesaistīto dalībvalstu nacionālajām centrālajām bankām	OV L 311, 26.11.2005., 41. lpp.
ECB/2005/12	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 17. novembra lēmums, ar kuru groza lēmumu ECB/2002/11 par Eiropas Centrālās bankas finanšu pārskatiem	OV L 311, 26.11.2005., 43. lpp.
ECB/2005/13	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 17. novembra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2002/7 par Eiropas Centrālās bankas statistikas pārskatu sniegšanas prasībām ceturkšņa finanšu kontu jomā	OV L 30, 02.02.2006., 1. lpp.
ECB/2005/14	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 9. decembra lēmums par 2006. gadā emitējamo monētu daudzuma apstiprināšanu	OV L 333, 20.12.2005., 55. lpp.
ECB/2005/15	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 15. decembra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2000/1 par Eiropas Centrālās bankas ārējo rezervju aktīvu pārvaldīšanu, ko veic nacionālās centrālās bankas, un par to operāciju juridisko dokumentāciju, kurās iesaistīti Eiropas Centrālās bankas ārējo rezervju aktīvi	OV L 345, 28.12.2005., 33. lpp.
ECB/2005/16	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 30. decembra Pamatnostādne par Eiropas Vienoto automatizēto reālā laika bruto norēķinu sistēmu (TARGET)	OV L 18, 23.01.2006., 1. lpp.
ECB/2005/17	Eiropas Centrālās bankas 2005. gada 30. decembra Pamatnostādne, ar kuru groza Pamatnostādni ECB/2000/7 par Eurosistēmas monetārās politikas instrumentiem un procedūrām	OV L 30, 02.02.2006., 26. lpp.

ECB APSTIPRINĀTIE ATZINUMI

Tabulā sniegts to atzinumu saraksts, kurus ECB apstiprinājusi 2005. gadā saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu un ECBS Statūtu 4. pantu, kā arī ar Līguma 112. panta 2. punkta

b) apakšpunktu un Statūtu 11.2. pantu. Visu ECB kopš tās dibināšanas apstiprināto atzinumu sarakstu sk. ECB interneta lapā.

a) ECB atzinumi pēc dalībvalsts pieprasījuma¹

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2005/1	Itālija	<i>Banca d'Italia</i> Libānai piešķirto kredītlīniju pagarināšana
CON/2005/3	Ungārija	Skaidrās naudas apstrāde un izplatīšana
CON/2005/5	Malta	<i>Central Bank of Malta</i> statistikas pārskatu sniegšanas prasības kredītiestādēm
CON/2005/8	Lietuva	Obligāto rezervju prasības krājaizdevu sabiedrībām (<i>kredito unija</i>)
CON/2005/9	Beļģija	Vērtspapīru norēķinu institūciju un tām pielīdzināto institūciju uzraudzības noteikumi
CON/2005/10	Ungārija	<i>Magyar Nemzeti Bank</i> statistikas pārskatu sniegšanas prasības maksājumu darījumu kodiem
CON/2005/12	Luksemburga	Finanšu nodrošinājuma līgumi
CON/2005/13	Kipra	Monetāro finanšu iestāžu mēneša bilances pārskatu sniegšana
CON/2005/14	Ungārija	Obligāto rezervju prasības
CON/2005/15	Dānija	Debetkaršu sistēmas darbības izmaksu sadale starp bankām, patērētājiem un mazumtirgotājiem
CON/2005/19	Ungārija	Tehniskie uzdevumi un citi pienākumi saistībā ar likumīgo maksāšanas līdzekļu aizsardzību pret viltošanu
CON/2005/20	Latvija	Likuma "Par Latvijas Banku" grozījumi
CON/2005/21	Lietuva	Euro ieviešanas tiesiskais regulējums
CON/2005/23	Austrija	Pārrobežu pakalpojumu datu sniegšana maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikā
CON/2005/24	Čehijas Republika	Finanšu tirgus uzraudzības reorganizācija un maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmu pārraudzība
CON/2005/25	Slovākija	Lobēšanas (t.sk. saistībā ar <i>Národná banka Slovenska</i>) noteikumi
CON/2005/26	Slovākija	<i>Národná banka Slovenska</i> uzdevums saistībā ar visa finanšu tirgus integrētu uzraudzību un tās likuma grozījumi

¹ 2004. gada decembrī Padome nolēma, ka ECB atzinumi, kas sniegti pēc nacionālo institūciju pieprasījuma, vienmēr jāpublicē uzreiz pēc to apstiprināšanas un nosūtīšanas institūcijai, kura lūgusi konsultāciju.

² Pieprasījumi numurēti tādā secībā, kādā Padome tos apstiprinājusi.

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2005/27	Nīderlande	<i>De Nederlandsche Bank</i> un <i>Centraal Bureau voor de Statistiek</i> sadarbība saistībā ar ECB statistikas pārskatu sniegšanas prasībām
CON/2005/28	Kipra	Grozījumi likumā, saskaņā ar kuru īsteno Direktīvu 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās (Norēķinu galīguma direktīva)
CON/2005/29	Austrija	<i>Oesterreichische Nationalbank</i> Austrijas ieguldījuma finansēšana SVF ieguldījumu fondā valstīm ar zemiem ienākumiem, kuras skārušas dabas katastrofas
CON/2005/30	Spānija	<i>Banco de España</i> peļņas maksājumu Valsts kasei noteikumi
CON/2005/31	Beļģija	Tiešas pārskatu sniegšanas sistēmas izveide maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistikā
CON/2005/32	Lietuva	<i>Lietuvos bankas</i> statistikas pārskatu sniegšanas prasības maksājumu instrumentiem
CON/2005/34	Itālija	<i>Banca d'Italia</i> struktūras un iekšējās vadības pārmaiņas saskaņā ar likumu par noguldījumu aizsardzību
CON/2005/35	Kipra	<i>Central Bank of Cyprus</i> obligāto rezervju režīma grozījumi
CON/2005/36	Čehijas Republika	Maksātspējas procedūras modernizācija, ieviešot jaunus maksātspējas situācijas atrisināšanas paņēmienus un nostiprinot kreditoru tiesības
CON/2005/37	Vācija	Pārrobežu maksājumu pārskatu sniegšanas prasību grozījumi
CON/2005/38	Lietuva	<i>Lietuvos bankas</i> tiesības emitēt banknotes un monētas pēc euro ieviešanas un tās prezidenta personiskā neatkarība
CON/2005/39	Čehijas Republika	Pārstrādāts priekšlikums par finanšu tirgus uzraudzības pilnīgu nodošanu <i>Česká národní banka</i> kā vienīgajai uzraudzības iestādei
CON/2005/40	Francija	Noteikumu par finanšu instrumentu īpašumtiesību nodošanu ieviešana
CON/2005/41	Itālija	Neliela apjoma maksājumu sistēmu pārraudzība
CON/2005/42	Ungārija	Klīringa darījumu saturiskās, tehniskās, drošības un darbības nepārtrauktības prasības
CON/2005/43	Beļģija	Uzrādītāja vērtspapīru atcelšana un korporatīvo vērtspapīru tiesiskā regulējuma modernizācija
CON/2005/44	Polija	Valūtas maiņas tiesiskā regulējuma grozījumi
CON/2005/45	Čehijas Republika	Statistikas pārskatu sniegšanas prasības dažām finanšu iestādēm, t.sk. apdrošināšanas sabiedrībām un pensiju fondiem

Nr. ²	Iniciators	Tēma
CON/2005/46	Čehijas Republika	Statistisko datu apmaiņa starp <i>Česká národní banka</i> un <i>Český statistický úřad</i> (Statistikas biroju)
CON/2005/47	Slovākija	Juridisko personu kriminālatbildības neattiecināšana uz <i>Národná banka Slovenska</i>
CON/2005/48	Zviedrija	<i>Sveriges Riksbank</i> procentu maksājumi uzņēmumiem, kas šķiro un glabā skaidro naudu
CON/2005/49	Čehijas Republika	Statistikas pārskatu sniegšanas prasības bankām un ārvalstu banku filiālēm
CON/2005/50	Slovākija	Komercbanku gada iemaksu samazināšanās Noguldījumu aizsardzības fondā un monetārās finansēšanas aizliegums
CON/2005/52	Ungārija	Centrālās bankas informācijas sistēmai iesniedzamās informācijas apjoms un datu iesniegšanas metode un termiņi
CON/2005/54	Zviedrija	" <i>Sveriges Riksbank</i> likuma" grozījumi
CON/2005/55	Slovākija	Valsts kases sistēmas pārmaiņas
CON/2005/57	Slovēnija	Akciju sabiedrību un sabiedrību ar ierobežotu atbildību kapitāla denominācijas maiņa un akciju un kapitāldaļu bez nominālvērtības ieviešana sakarā ar euro ieviešanu
CON/2005/58	Itālija	Pārstrādāts priekšlikums par pārmaiņām <i>Banca d'Italia</i> struktūrā un vadībā saskaņā ar likumu par noguldījumu aizsardzību
CON/2005/59	Igaunija	" <i>Eesti Pank</i> likuma" grozījumi, gatavojoties euro ieviešanai
CON/2005/60	Lietuva	" <i>Lietuvos bankas</i> likuma" grozījumi, gatavojoties euro ieviešanai
CON/2005/61	Slovākija	<i>Národná banka Slovenska</i> izmantojamie grāmatvedības un finanšu pārskatu standarti

b) ECB atzinumi pēc Eiropas institūcijas pieprasījuma³

Nr.⁴	Iniciators	Tēma	OJ atsauce
CON/2005/2	Padome	Finanšu sistēmas izmantošanas nepieļaušana nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai un teroristu finansēšanai	OJ C 40, 17.02.2005., 9. lpp.
CON/2005/4	Padome	Kapitāla pietiekamības regulējums kredītiestādēm un ieguldījumu sabiedrībām	OJ C 52, 02.03.2005., 37. lpp.
CON/2005/6	Padome	ECB Valdes locekļa iecelšana	OJ C 75, 24.03.2005., 14. lpp.
CON/2005/7	Padome	Hāgas Konvencija par starpnieku turētiem vērtspapīriem	OJ C 81, 02.04.2005., 10. lpp.
CON/2005/11	Padome	Statistisko datu kvalitāte pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras kontekstā	OJ C 116, 18.05.2005., 11. lpp.
CON/2005/16	Padome	Kopienas statistika par ārvalstu saistīto uzņēmumu struktūru un darbību	OJ C 144, 14.06.2005., 14. lpp.
CON/2005/17	Padome	Kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, lai atspoguļotu Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas pārmaiņas	OJ C 144, 14.06.2005., 16. lpp.
CON/2005/18	Padome	Budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšana, lai atspoguļotu Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas pārmaiņas	OJ C 144, 14.06.2005., 17. lpp.
CON/2005/22	Padome	Apmaiņas, atbalsta un mācību programmas euro aizsardzībai pret viltošanu ("Perikla" programmas) pagarināšana	OJ C 161, 01.07.2005., 11. lpp.
CON/2005/33	Komisija	Kopējais indeksa atsauces periods saskaņotajam patēriņa cenu indeksam (SPCI)	OJ C 254, 14.10.2005., 4. lpp.
CON/2005/51	Padome	Euro ieviešanas režīms dalībvalstīs, kuras euro vēl nav ieviesušas	OJ C 316, 13.12.2005., 25. lpp.

³ Pieejami arī ECB interneta lapā.

⁴ Pieprasījumi numurēti tādā secībā, kādā Padome tos apstiprinājusi.

Nr. ⁴	Iniciators	Tēma	OJ atsauce
CON/2005/53	Padome	Termiņu pagarināšana Direktīvas 2004/39/EK par finanšu instrumentu tirgiem transpozīcijai un piemērošanai	OJ C 323, 09.12.2005., 31. lpp.
CON/2005/56	Padome	Naudas pārvedumiem pievienotā informācija par maksātāju	OJ C 336, 31.12.2005., 109. lpp.

EUROSISTĒMAS MONETĀRĀS POLITIKAS PASĀKUMU HRONOLOĢIJA

2005. GADA 13. JANVĀRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.0%, 3.0% un 1.0%).

2005. GADA 14. JANVĀRIS

ECB Padome nolemj 2005. gadā katrā ilgāka termiņa refinansēšanas operācijā piedāvāto apjomu palielināt no 25 mljrd. euro līdz 30 mljrd. euro. Nosakot lielāku apjomu, ņemtas vērā 2005. gadā gaidāmās euro zonas valstu banku sistēmas likviditātes nodrošināšanas augošās vajadzības. Tomēr Eurosistēma turpinās nodrošināt likviditātes lielāko daļu, veicot galvenās refinansēšanas operācijas. Padome var nolemt 2006. gada sākumā atkal koriģēt piedāvāto apjomu.

2005. GADA 3. FEBRUĀRIS, 3. MARTS, 7. APRĪLIS, 4. MAIJS, 2. JŪNIJS, 7. JŪLIJS, 4. AUGUSTS, 1. SEPTEMBRIS, 6. OKTOBRIS UN 3. NOVEMBRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.0%, 3.0% un 1.0%).

2005. GADA 1. DECEMBRIS

ECB Padome nolemj palielināt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi par 0.25 procentu punktiem (līdz 2.25%), sākot ar operāciju, par kuru veicami norēķini 2005. gada 6. decembrī. Turklāt tā nolemj palielināt gan aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi, gan noguldījumu iespējas procentu likmi par 0.25 procentu punktiem (attiecīgi līdz 3.25% un 1.25%; spēkā ar 2005. gada 6. decembri).

2005. GADA 16. DECEMBRIS

ECB Padome nolemj 2006. gadā katrā ilgāka termiņa refinansēšanas operācijā piedāvāto apjomu palielināt no 30 mljrd. euro līdz 40 mljrd. euro. Nosakot šo kāpumu, ņemti vērā divi aspekti. Pirmkārt, 2006. gadā gaidāms euro zonas valstu banku sistēmas likviditātes nodrošināšanas vajadzību turpmāks pieaugums. Otrkārt, Eurosistēma nolēmusi nedaudz palielināt likviditātes vajadzības, kas tiek nodrošinātas, veicot ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas. Tomēr Eurosistēma turpinās nodrošināt likviditātes lielāko daļu, veicot galvenās refinansēšanas operācijas. Padome var nolemt 2007. gada sākumā atkal koriģēt piedāvāto apjomu.

2006. GADA 12. JANVĀRIS UN 2. FEBRUĀRIS

ECB Padome nolemj nemainīt galveno refinansēšanas operāciju minimālo pieteikuma procentu likmi, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likmi un noguldījumu iespējas procentu likmi (attiecīgi 2.25%, 3.25% un 1.25%).

1 Eurosistēmas monetārās politikas pasākumu 1999.–2004. gada hronoloģija sniegta attiecīgi ECB 1999. gada pārskata 176.–180. lpp., ECB 2000. gada pārskata 205.–208. lpp., ECB 2001. gada pārskata 219. un 220. lpp., ECB 2002. gada pārskata 234. un 235. lpp., ECB 2003. gada pārskata 217. un 218. lpp. un ECB 2004. gada pārskata (latviešu val.) 208. lpp.

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS PUBLICĒTIE DOKUMENTI (SĀKOT AR 2005. GADA JANVĀRI)

Saraksts paredzēts lasītāju informēšanai par Eiropas Centrālās bankas atsevišķiem dokumentiem, kas publicēti, sākot ar 2005. gada janvāri. Pētījumu sarakstā iekļauti tikai tie izdevumi, kuri publicēti 2005. gada decembrī–2006. gada februārī. Publikācijas interesentiem pieejamas Preses un informācijas daļā bez maksas. Rakstiskus pieteikumus lūdzam sūtīt uz titullapas otrā pusē norādīto pasta adresi.

Eiropas Centrālās bankas un Eiropas Monetārā institūta publicēto dokumentu pilns saraksts pieejams ECB interneta lapā (<http://www.ecb.int>).

GADA PĀRSKATS

"Annual Report 2004", April 2005.

MĒNEŠA BIĻETENOS PUBLICĒTIE RAKSTI

"The new Basel Capital Accord: main features and implications", January 2005.

"Financial flows to emerging market economies: changing patterns and recent developments", January 2005.

"Bank market discipline", February 2005.

"Initial experience with the changes to the Eurosystem's operational framework for monetary policy implementation", February 2005.

"Euro area balance of payments and international investment position vis-à-vis main counterparts", February 2005.

"Asset price bubbles and monetary policy", April 2005.

"Comparability of statistics for the euro area, the United States and Japan", April 2005.

"The ESCB-CESR standards for securities clearing and settlement in the European Union", April 2005.

"Monetary policy and inflation differentials in a heterogeneous currency area", May 2005.

"Consolidation and diversification in the euro area banking sector", May 2005.

"The evolving framework for corporate governance", May 2005.

"The Harmonised Index of Consumer Prices: concept, properties and experience to date", July 2005.

"The Lisbon strategy – five years on", July 2005.

"The use of harmonised MFI interest rate statistics", July 2005.

"The reform of the Stability and Growth Pact", August 2005.

"The role of 'Emerging Asia' in the global economy", August 2005.

"The euro banknotes: developments and future challenges", August 2005.

"Money demand and uncertainty", October 2005.

"Assessing the performance of financial systems", October 2005.

"Price-setting behaviour in the euro area", November 2005.

"Developments in corporate finance in the euro area", November 2005.

"Economic and financial relations between the euro area and Russia", November 2005.

"The predictability of the ECB's monetary policy", January 2006.

"Hedge funds: developments and policy implications", January 2006.

"Assessing house price developments in the euro area", February 2006.

"Fiscal policies and financial markets", February 2006.

STATISTIKAS KABATGRĀMATA

Izdod katru mēnesi, sākot ar 2003. gada augustu.

JURIDISKIE PĒTĪJUMI

- 1 "The developing EU legal framework for clearing and settlement of financial instruments" by K. M. Löber, February 2006.

SPECIĀLĀS PUBLIKĀCIJAS

- 22 "Assessing potential output growth in the euro area – a growth accounting perspective" by A. Musso and T. Westermann, January 2005.
- 23 "The bank lending survey for the euro area" by J. Berg, A. Van Rixtel, A. Ferrando, G. de Bondt and S. Scopel, February 2005.
- 24 "Wage diversity in the euro area – an overview of labour cost differentials across industries" by V. Genre, D. Momferatou and G. Mourre, February 2005.
- 25 "Government debt management in the euro area: recent theoretical developments and changes in practices" by G. Wolswijk and J. de Haan, March 2005.
- 26 "Analysing banking sector conditions: how to use macro-prudential indicators" by L. Mörttinen, P. Poloni, P. Sandars and J. Vesala, April 2005.
- 27 "The EU budget: how much scope for institutional reform?" by H. Enderlein, J. Lindner, O. Calvo-Gonzalez and R. Ritter, April 2005.
- 28 "Regulatory reforms in selected EU network industries" by R. Martin, M. Roma and I. Vansteenkiste, April 2005.
- 29 "Wealth and asset price effects on economic activity" by F. Altissimo, E. Georgiou, T. Sastre, M. T. Valderrama, G. Sterne, M. Stocker, M. Weth, K. Whelan and A. Willman, June 2005.
- 30 "Competitiveness and the export performance of the euro area" by a task force of the Monetary Policy Committee of the European System of Central Banks, June 2005.
- 31 "Regional monetary integration in the member states of the Gulf Cooperation Council" by M. Sturm and N. Siegfried, June 2005.
- 32 "Managing financial crises in emerging market economies – experience with the involvement of private sector creditors" by an International Relations Committee Task Force, June 2005.
- 33 "Integration of securities market infrastructures in the euro area" by H. Schmiedel and A. Schönenberger, July 2005.
- 34 "Hedge funds and their implications for financial stability" by T. Garbaravicius and F. Dierick, August 2005.
- 35 "The institutional framework for financial market policy in the USA seen from an EU perspective" by R. Petschnigg, September 2005.
- 36 "Economic and monetary integration of the new Member States: helping to chart the route" by I. Angeloni, M. Flad and F. P. Mongelli, September 2005.
- 37 "Financing conditions in the euro area" by L. Bê Duc, G. de Bondt, A. Calza, D. Marqués Ibáñez, A. van Rixtel and S. Scopel, October 2005.
- 38 "Economic reactions to public finance consolidation: a survey of the literature" by M. G. Briotti, October 2005.
- 39 "Labour productivity in the Nordic EU countries: a comparative overview and explanatory factors 1980–2004" by A. Annenkov and C. Madaschi, October 2005.
- 40 "What does European institutional integration tell us about trade integration?" by F. P. Mongelli, E. Dorrucchi and I. Agur, December 2005.

- 41 "Trends and patterns in working time across euro area countries 1970–2004: causes and consequences" by N. Leiner-Killinger, C. Madaschi and M. Ward-Warmedinger, December 2005.
- 42 "The New Basel Capital Framework and its implementation in the European Union" by F. Dierick, F. Pires, M. Scheicher and K. G. Spitzer, December 2005.
- 43 "The accumulation of foreign reserves" by an International Relations Committee Task Force, February 2006.

PĒTĪJUMI

- 559 "When did unsystematic monetary policy have an effect on inflation?" by B. Mojon, December 2005.
- 560 "The determinants of 'domestic' original sin in emerging market economies" by A. Mehl and J. Reynaud, December 2005.
- 561 "Price setting in German manufacturing: new evidence from new survey data" by H. Stahl, December 2005.
- 562 "The price-setting behaviour of Portuguese firms: evidence from survey data" by F. Martins, December 2005.
- 563 "Sticky prices in the euro area: a summary of new micro evidence" by L. J. Álvarez, E. Dhyne, M. M. Hoeberichts, C. Kwapil, H. Le Bihan, P. Lünemann, F. Martins, R. Sabbatini, H. Stahl, P. Vermeulen and J. Vilminen, December 2005.
- 564 "Forecasting the central bank's inflation objective is a good rule of thumb" by M. Diron and B. Mojon, December 2005.
- 565 "The timing of central bank communication" by M. Ehrmann and M. Fratzscher, December 2005.
- 566 "Real versus financial frictions to capital investment" by N. Bayraktar, P. Sakellaris and P. Vermeulen, December 2005.
- 567 "Is the time ripe for a currency union in emerging East Asia? The role of monetary stabilisation" by M. Sánchez, December 2005.
- 568 "Exploring the international linkages of the euro area: a global VAR analysis" by S. Déés, F. di Mauro, M. H. Pesaran and L. V. Smith, December 2005.
- 569 "Towards European monetary integration: the evolution of currency risk premium as a measure for monetary convergence prior to the implementation of currency unions" by F. González and S. Launonen, December 2005.
- 570 "Household debt sustainability: what explains household non-performing loans? An empirical analysis" by L. Rinaldi and A. Sanchis-Arellano, January 2006.
- 571 "Are emerging market currency crises predictable? A test" by T. A. Peltonen, January 2006.
- 572 "Information, habits and consumption behaviour: evidence from micro-data" by M. Kuismanen and L. Pistaferri, January 2006.
- 573 "Credit chains and the propagation of financial distress" by F. Boissay, January 2006.
- 574 "Inflation convergence and divergence within the European Monetary Union" by F. Busetti, L. Forni, A. Harvey and F. Venditti, January 2006.
- 575 "Growth in euro area labour quality" by G. Schwerdt and J. Turunen, January 2006.
- 576 "Debt-stabilising fiscal rules" by P. Michel, L. von Thadden and J.-P. Vidal, January 2006.
- 577 "Distortionary taxation, debt and the price level" by A. Schabert and L. von Thadden, January 2006.
- 578 "Forecasting ECB monetary policy: accuracy is (still) a matter of geography" by H. Berger, M. Ehrmann and M. Fratzscher, January 2006.

- 579 "A disaggregated framework for the analysis of structural developments in public finances" by J. Kremer, C. Rodrigues Braz, T. Brosens, G. Langenus, S. Momigliano and M. Spolander, January 2006.
- 580 "Bank interest rate pass-through in the euro area: a cross-country comparison" by C. K. Sørensen and T. Werner, January 2006.
- 581 "Public sector efficiency for new EU Member States and emerging markets" by A. Afonso, L. Schuknecht and V. Tanzi, January 2006.
- 582 "What accounts for the changes in US fiscal policy transmission?" by F. O. Bilbiie, A. Meier and G. J. Müller, January 2006.
- 583 "Back to square one: identification issues in DSGE models" by F. Canova and L. Sala, January 2006.
- 584 "A new theory of forecasting" by S. Manganelli, January 2006.
- 585 "Are specific skills an obstacle to labour market adjustment? Theory and an application to the EU enlargement" by A. Lamo, J. Messina and E. Wasmer, February 2006.
- 586 "A method to generate structural impulse responses for measuring the effects of shocks in structural macro models" by A. Beyer and R. E. A. Farmer, February 2006.
- 587 "Determinants of business cycle synchronisation across euro area countries" by U. Böwer and C. Guillemineau, February 2006.
- 588 "Rational inattention, inflation developments and perceptions after the euro cash changeover" by M. Ehrmann, February 2006.
- 589 "Forecasting economic aggregates by disaggregates" by D. F. Hendry and K. Hubrich, February 2006.
- 590 "The pecking order of cross-border investment" by C. Daude and M. Fratzscher, February 2006.
- 591 "Cointegration in panel data with breaks and cross-section dependence" by A. Banerjee and J. L. Carrion-i-Silvestre, February 2006.
- 592 "Non-linear dynamics in the euro area demand for M1" by A. Calza and A. Zaghini, February 2006.
- 593 "Robustifying learnability" by R. J. Tetlow and P. von zur Muehlen, February 2006.

CITAS PUBLIKĀCIJAS

- "Recycling of euro banknotes: framework for the detection of counterfeits and fitness sorting by credit institutions and other professional cash handlers", January 2005.
- "Review of the international role of the euro", January 2005.
- "Euro area balance of payments and international investment position statistics – Annual quality report", January 2005.
- "Banking structures in the new EU Member States", January 2005.
- "Progress report on TARGET2", February 2005.
- "The implementation of monetary policy in the euro area: General documentation on Eurosystem monetary policy instruments and procedures", February 2005.
- "Review of the application of the Lamfalussy framework to EU securities markets legislation", February 2005.
- "Payment and securities settlement systems in the accession countries – Addendum incorporating 2003 figures" ("Blue Book"), February 2005.
- "Statistics and their use for monetary and economic policy-making", March 2005.
- "Letter from the ECB President to the Chairman of the International Accounting Standards Board of 13 April 2005: in support of the current proposal to amend IAS 39 – The fair value option", April 2005.

"Euro money market study 2004", May 2005.

"Correspondent central banking model (CCBM) – procedure for Eurosystem counterparties", May 2005.

"Regional economic integration in a global framework – proceedings of the G20 Workshop held in Beijing, 22–23 September 2004", May 2005.

"TARGET Annual Report 2004", May 2005.

"The new EU Member States: convergence and stability", May 2005.

"Financial Stability Review", June 2005.

"Letter from the ECB President to Mr Nikolaos Vakalis, Member of the European Parliament", June 2005.

"Guide to consultation of the European Central Bank by national authorities regarding draft legislative provisions", June 2005.

"Assessment of SORBNET-EURO and BIREL against the Core Principles: connection of SORBNET-EURO to TARGET via the Banca d'Italia and its national RTGS system BIREL", June 2005.

"Information guide for credit institutions using TARGET", June 2005.

"Statistical classification of financial markets instruments", July 2005.

"Reply of the ECB to the public consultation by the CEBS on the consolidated financial reporting framework for credit institutions", July 2005.

"Payment and securities settlement systems in the European Union – Addendum incorporating 2003 figures" ("Blue Book"), August 2005.

"Eurosystem contribution to the public consultation by the European Commission on the Green Paper on Financial Services Policy (2005–2010)", August 2005.

"Central banks' provision of retail payment services in euro to credit institutions – policy statement", August 2005.

"ECB statistics: a brief overview", August 2005.

"Assessment of euro retail payment systems against the applicable Core Principles", August 2005.

"Indicators of financial integration in the euro area", September 2005.

"EU banking structures", October 2005.

"EU banking sector stability", October 2005.

"Second progress report on TARGET2", October 2005.

"Legal aspects of the European System of Central Banks", October 2005.

"European Union balance of payments/international investment position statistical methods" ("B.o.p. Book"), November 2005.

"Large EU banks' exposures to hedge funds", November 2005.

"Green paper on the enhancement of the EU framework for investment funds. Eurosystem contribution to the Commission's public consultation", November 2005.

"The European Commission's Green Paper on mortgage credit in the EU – Eurosystem contribution to the public consultation", December 2005.

"Financial Stability Review", December 2005.

"Review of the international role of the euro", December 2005.

"The Eurosystem, the Union and beyond", December 2005.

"Bond markets and long-term interest rates in non-euro area Member States of the European Union and in acceding countries – Statistical tables", January 2006.

"Data collection from credit institutions and other professional cash handlers under the Framework for banknote recycling", January 2006.

"Euro money market survey 2005", January 2006.

"Euro area balance of payments and international investment position statistics – Annual quality report", February 2006.

"Towards a Single Euro Payments Area – objectives and deadlines (fourth progress report)",
February 2006.

INFORMATĪVĀS BROŠŪRAS

"The current TARGET system", August 2005.

"TARGET2 – innovation and transformation", August 2005.

"The euro area at a glance", August 2005.

TERMINU SKAIDROJUMS

Šajā terminu skaidrojumā ietverti atsevišķi ECB gada pārskatā atrodamie termini. Pilnīgāku un detalizētāku terminu skaidrojumu sk. ECB interneta lapā.

Aizdevumu iespēja uz nakti (*marginal lending facility*) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru **darījuma partneri** var izmantot, lai saņemtu no NCB kredītu uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi pret atbilstošajiem aktīviem (sk. arī **ECB galvenās procentu likmes (*key ECB interest rates*)**).

Atklātā tirgus operācija (*open market operation*) – operācija, ko finanšu tirgū veic pēc centrālās bankas iniciatīvas. Atkarībā no mērķiem, regularitātes un procedūrām **Eurosistēmas** atklātā tirgus operācijas var iedalīt četrās kategorijās: **galvenās refinansēšanas operācijas, ilgāka termiņa refinansēšanas operācijas, precizējošās operācijas** un strukturālās operācijas. Attiecībā uz izmantotajiem instrumentiem Eurosistēmas galvenie atklātā tirgus instrumenti ir **reversie darījumi**, un tos var izmantot visās četrās operāciju kategorijās. Turklāt strukturālajām operācijām pieejamas parāda vērtspapīru emisijas un tiešie darījumi, savukārt precizējošo operāciju veikšanai pieejami tiešie darījumi, **valūtas mijmaiņas darījumi** un noguldījumu ar noteiktu termiņu piesaiste.

Atpirkšanas līgums (*repurchase agreement*) – vienošanās, saskaņā ar kuru aktīvs tiek pārdots un pārdevējs vienlaikus iegūst tiesības un saistības kādā nākotnes datumā vai pēc pieprasījuma atpirkt to par konkrētu cenu. Šāda vienošanās ir līdzīga aizņēmumam ar nodrošinājumu, bet atšķirība ir tā, ka pārdevējs nepatur vērtspapīru īpašumtiesības.

Bruto darbības ieņēmumi (*gross operating surplus*) – pārpalikums (vai deficīts), kas rodas, atskaitot no saražoto galaproduktu vērtības starppatēriņa izmaksas, nodarbināto atlīdzību un nodokļu izmaksas mīnus ražošanas subsīdijas, bet neņemot vērā ar finanšu un neražoto aktīvu aizņemšanos/īrēšanu vai ar īpašumu saistītos maksājumus un saņemtos ienākumus.

Centrālā valdība (*central government*) – valdība saskaņā ar **Eiropas Kontu sistēmas (EKS 95)** definīciju, kurā neietilpst reģionālā un vietējā līmeņa valdība (sk. arī **valdība (*general government*)**).

Centrālais darījuma partneris (*central counterparty*) – **darījuma partneris**, kas darījumos darbojas kā starpnieks, t.i., pircējs attiecībā pret visiem pārdevējiem un pārdevējs attiecībā pret visiem pircējiem.

Centrālais vērtspapīru depozitārijs (CVD) (*central securities depository (CSD)*) – iestāde vērtspapīru glabāšanai un pārvaldīšanai un vērtspapīru darījumu apstrādes nodrošināšanai dematerializētā veidā. Vērtspapīrus var turēt materializētā (bet imobilizētā) veidā vai dematerializētā (t.i., tikai elektronisku ierakstu) veidā. CVD var pildīt ne tikai vērtspapīru glabāšanas un pārvaldīšanas funkcijas, bet arī klīringa un norēķinu funkcijas.

Cenu stabilitāte (*price stability*) – cenu stabilitātes saglabāšana ir **Eurosistēmas** galvenais mērķis. **Padome** definējusi cenu stabilitāti kā **euro zonas saskaņotā patēriņa cenu indeksa** pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu mazāku par 2%. Padome arī darījusi zināmu, ka, lai nodrošinātu cenu stabilitāti, tā cenšas saglabāt inflāciju zemāku par 2%, bet tuvu 2% vidējā termiņā.

Cits finanšu starpnieks (CFS) (*other financial intermediary (OFI)*) – sabiedrība vai kvazisabiedrība (izņemot apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondus), kas galvenokārt nodarbojas ar finanšu starpniecību, uzņemoties saistības veidos, kas nav nauda, noguldījumi un/vai tuvi noguldījumu aizstājēji, pret institucionālām struktūrām, kas nav MFI, īpaši tādām, kas galvenokārt nodarbojas ar ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanu (piemēram, sabiedrības, kas nodarbojas ar finanšu

līzings pakalpojumiem, finanšu instrumentsabiedrības, kas izveidotas vērtspapīros pārvērstu aktīvu turēšanai, finanšu holdingsabiedrības, vērtspapīru un atvasināto finanšu instrumentu dileri, ja tie darbojas savā vārdā, riska kapitālsabiedrības un attīstības kapitālsabiedrības).

Darījuma partneris (counterparty) – finanšu darījuma (piemēram, jebkura darījuma ar centrālo banku) otra puse.

ECB galvenās procentu likmes (key ECB interest rates) – Padomes noteiktās procentu likmes, kas atspoguļo Eiropas Centrālās bankas monetāro politiku. Tās ir galveno refinansēšanas operāciju minimālā pieteikuma procentu likme, aizdevumu iespējas uz nakti procentu likme un noguldījumu iespējas procentu likme.

ECOFIN (ECOFIN Council) – ES Padomes sanāksme, kurā piedalās ekonomikas un finanšu ministri.

Eiropas Centrālā banka (ECB) (European Central Bank (ECB)) – ECB ir Eurosistēmas un Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) centrs, un saskaņā ar Līgumu (107. panta 2. punkts) tā ir juridiskā persona. Saskaņā ar ECBS Statūtiem tā nodrošina Eurosistēmai un ECBS uzticēto uzdevumu veikšanu, izvēršot savu darbību vai arī ar NCB starpniecību. ECB pārvalda Padome, Valde un – kā trešā lēmējinstītūcija – Ģenerālpadome.

Eiropas Centrālo banku sistēma (ECBS) (European System of Central Banks (ESCB)) – sistēmā ietilpst Eiropas Centrālā banka (ECB) un visu 25 ES dalībvalstu NCB, t.i., tajā ietilpst ne tikai Eurosistēmas dalībvalstis, bet arī to dalībvalstu NCB, kuras vēl nav ieviesušas euro. ECBS pārvalda ECB Padome, Valde un – kā ECB trešā lēmējinstītūcija – Ģenerālpadome.

Eiropas Kontu sistēma (EKS 95) (European System of Accounts 1995 (ESA 95)) – visaptveroša un integrēta makroekonomikas kontu sistēma, kuras pamatā ir starptautiski saskaņotu statistikas koncepciju, definīciju un uzskaites noteikumu kopums un kuras mērķis ir nodrošināt saskaņotu ES dalībvalstu tautsaimniecību kvantitatīvo aprakstu. EKS 95 ir Kopienas versija par pasaules Nacionālo kontu sistēmu 1993 (NKS 93).

Eiropas Monetārais institūts (EMI) (European Monetary Institute (EMI)) – pagaidu institūts, kas tika izveidots 1994. gada 1. janvārī, uzsākot Ekonomikas un monetārās savienības otro posmu. Pēc Eiropas Centrālās bankas nodibināšanas 1998. gada 1. jūnijā tas tika likvidēts.

Ekonomikas un finanšu komiteja (EFK) (Economic and Financial Committee (EFC)) – konsultatīva Kopienas struktūra, kas piedalās ECOFIN darba sagatavošanā. Tā veic tādus uzdevumus kā dalībvalstu un Kopienas ekonomiskā un finanšu stāvokļa vērtēšana un budžeta pārraudzība.

Ekonomikas un monetārā savienība (EMS) (Economic and Monetary Union (EMU)) – process, kura rezultātā ieviesta vienotā valūta – euro – un euro zonas vienotā monetārā politika, kā arī veikta ES dalībvalstu ekonomiskās politikas koordinācija. Šis Līgumā aprakstītais process notika trijos posmos. Pēdējais, trešais, posms sākās 1999. gada 1. janvārī, kad pilnvaras monetārajā jomā tika nodotas Eiropas Centrālajai bankai un tika ieviests euro. EMS izveides procesu noslēdza euro ieviešana skaidrās naudas aprītē 2002. gada 1. janvārī.

EONIA (euro uz nakti izsniegto kredītu vidējais procentu likmju indekss) (EONIA (euro overnight index average)) – efektīvās procentu likmes rādītājs, kas dominē euro starpbanku darījumu uz nakti tirgū. To aprēķina kā euro denominēto aizdevumu darījumu uz nakti bez nodrošinājuma procentu likmju vidējo svērto rādītāju saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem.

Etalonportfelis (benchmark portfolio) – attiecībā uz ieguldījumiem – atsauces portfelis vai indekss, ko iegūst, izmantojot šo ieguldījumu likviditātes un riska, kā arī to atdeves mērķrādītājus. Izmantojot etalonportfeli, tiek salīdzināts faktiskā portfeļa sniegums.

EURIBOR (euro starpbanku kredītu procentu likmju indekss) (EURIBOR (euro interbank offered rate)) – likme, ar kādu saskaņā ar sarakstā iekļauto banku sniegtajiem datiem visaugstākā reitinga banka vēlas aizdot naudas līdzekļus citai visaugstākā reitinga bankai un ko katru dienu aprēķina starpbanku noguldījumiem ar dažādiem termiņiem līdz 12 mēnešiem.

Euro efektīvie kursi (EEK, nominālie/reālie) (effective exchange rates (EERs) of the euro (nominal/real)) – vidējie svērtie divpusējie euro kursi attiecībā pret **euro zonas** nozīmīgāko tirdzniecības partnervalstu valūtām. **Eiropas Centrālā banka** publicē nominālā EEK indeksus attiecībā pret divām tirdzniecības partnervalstu grupām: EEK-23 (ietilpst 13 ārpus euro zonas esošās ES dalībvalstis un 10 nozīmīgākās tirdzniecības partnervalstis ārpus ES) un EEK-42 (ietilpst EEK-23 un 19 papildu valstis). Izmantotie svāri atspoguļo katras partnervalsts daļu euro zonas tirdzniecībā, ņemot vērā konkurenci trešo valstu tirgos. Reālie EEK ir nominālie EEK, kas deflēti ar ārvalstu un iekšzemes cenu vai izmaksu attiecības vidējo svērto vērtību. Tādējādi tie ir cenu un izmaksu konkurētspējas rādītāji.

Euro zona (euro area) – zona, kurā ietilpst tās ES dalībvalstis, kuras saskaņā ar **Līgumu** ieviesušas euro kā vienoto valūtu un kurās tiek īstenota vienotā monetārā politika, par ko atbild **Eiropas Centrālās bankas Padome**. Euro zonā pašlaik ietilpst Beļģija, Vācija, Grieķija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Austrija, Portugāle un Somija.

Eurosistēma (Eurosystem) – euro zonas centrālo banku sistēma. Tajā ietilpst **Eiropas Centrālā banka** un to dalībvalstu NCB, kuras **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā ieviesušas euro.

Galvenā refinansēšanas operācija (main refinancing operation) – regulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Šādas operācijas veic katru nedēļu ar standartizsoļu palīdzību, un to termiņš parasti ir 1 nedēļa.

Ģenerālpadome (General Council) – viena no **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcijām. Tajā ietilpst ECB prezidents un viceprezidents un visu **Eiropas Centrālo banku sistēmas** NCB vadītāji.

Iespējas līgums (option) – finanšu instruments, kas tā īpašniekam dod tiesības, tomēr neuzliek saistības pirkt vai pārdot noteiktus aktīvus (piemēram, obligācijas vai akcijas) par iepriekš noteiktu cenu (iespējas līguma izmantošanas cena (*strike* vai *exercise price*)) vai nu noteiktā datumā, vai līdz noteiktam datumam (iespējas līguma izmantošanas datums (*exercise* vai *maturity date*)).

Iespēju aplēses (projections) – četrreiz gadā veikta pasākuma rezultāti, kura mērķis ir prognozēt iespējamās nākotnes makroekonomiskās norises **euro zonā**. **Eurosistēmas** speciālistu iespēju aplēses tiek publicētas jūnijā un decembrī, bet **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** speciālistu iespēju

aplēses – martā un septembrī. Tās ietilpst ECB monetārās politikas stratēģijas **tautsaimniecības analīzes** pilārā un tādējādi ir viens no vairākiem ieguldījumiem **Padomes** veiktajā **cenu stabilitātes** risku novērtējumā.

Ilgāka termiņa refinansēšanas operācija (*longer-term refinancing operation*) – regulāra **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic **reverso darījumu** veidā. Šādas operācijas veic katru mēnesi ar standartizsoļu palīdzību, un to termiņš parasti ir 3 mēneši.

Implicētais svārstīgums (*implied volatility*) – gaidāmais aktīva (piemēram, akcijas vai obligācijas) cenas pārmaiņu tempa svārstīgums (t.i., standartnovirze). To var iegūt no aktīva cenas, termiņa beigu datuma un attiecīgo iespēju līgumu izmantošanas cenas, kā arī no bezriskā ienesīguma likmes, izmantojot iespēju līgumu cenu noteikšanas modeli (piemēram, Bleka–Šoulza (*Black-Scholes*) modeli).

Izpildes periods (*maintenance period*) – periods, uz kādu aprēķina **kreditēstāžu** atbilstību **rezervju prasībām**. Izpildes periods sākas dienā, kad veicams norēķins par pirmo **galveno refinansēšanas operāciju**, kas tiek veikta pēc ECB **Padomes** sēdes, kurā paredzēts sniegt monetārās politikas kārtējā mēneša novērtējumu. Vismaz 3 mēnešus pirms katra gada sākuma **Eiropas Centrālā banka** publicē rezervju prasību izpildes periodu kalendāru.

Kapitāla vērtspapīri (*equities*) – vērtspapīri, kas atspoguļo īpašumtiesības uz akciju sabiedrības daļu. Tie ietver biržās tirgotas akcijas (kotētās akcijas), nekotētās akcijas un citus kapitāla vērtspapīru veidus. Kapitāla vērtspapīri parasti nodrošina ienākumus dividenžu veidā.

Kapitāla vērtspapīru tirgus (*equity market*) – tirgus, kurā emitē un tirgo **kapitāla vērtspapīrus**.

Korporatīvā vadība (*corporate governance*) – noteikumi, procedūras un procesi, saskaņā ar kuriem organizācija tiek vadīta un kontrolēta. Korporatīvās vadības uzbūve nosaka dažādu organizācijas dalībnieku (piemēram, valde, vadītāji, akcionāri un citas iesaistītās puses) tiesību un savstarpējo pienākumu sadalījumu, kā arī lēmumu pieņemšanas noteikumus un kārtību.

Kreditēstāde (*credit institution*) – 1) uzņēmums, kas nodarbojas ar noguldījumu vai citu atmaksājamu līdzekļu pieņemšanu no sabiedrības un kredītu piešķiršanu savā vārdā, vai 2) uzņēmums vai jebkura cita juridiskā persona, kas atšķiras no 1. punktā minētajām un emitē maksāšanas līdzekļus elektroniskās naudas veidā.

Kreditrisks (*credit risk*) – risks, ka **darījuma partneris** pilnā apjomā nenokārtos savas saistības, vai nu pienākot termiņam, vai arī jebkurā laikā pēc tam. Kreditrisks ietver aizstāšanas izmaksu risku un galveno risku, kā arī risku, ka norēķinu neveiks norēķinu veicošā banka.

Līgums (*Treaty*) – Eiropas Kopienas dibināšanas līgums ("Romas līgums"). Līgums vairākkārt grozīts, īpaši, kad tika pieņemts Eiropas Savienības līgums ("Māstrihtas līgums"), kurš izveidoja **Ekonomikas un monetārās savienības** pamatus un kurā ietilpa **ECBS** Statūti.

Likviditātes risks (*liquidity risk*) – risks, ka **darījuma partneris** pilnā apjomā nokārtos savas saistības nevis termiņā, bet gan nenoteiktā datumā pēc tam.

Lisabonas stratēģija (*Lisbon strategy*) – visaptveroša strukturālo reformu programma, kuras mērķis ir pārveidot ES par "visdinamiskāko un konkurētspējīgāko uz zināšanām balstīto tautsaimniecību pasaulē" un kuru 2000. gadā uzsāka Lisabonas Eiropadome.

M1 – šaurās naudas rādītājs, kas ietver skaidro naudu apgrozībā un noguldījumus uz nakti **MFI** un **centrālajā valdībā** (piemēram, pastā vai Valsts kasē).

M2 – vidējās naudas rādītājs, kas ietver **M1**, noguldījumus ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu līdz 3 mēnešiem ieskaitot (t.i., īstermiņa krājnoguldījumus) un noguldījumus ar noteikto termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot (t.i., īstermiņa noguldījumus) **MFI** un **centrālajā valdībā**.

M3 – plašās naudas rādītājs, kas ietver **M2** un tirgojamus instrumentus, īpaši **atpirkšanas līgumus**, **naudas tirgus** fondu akcijas un daļas, kā arī **MFI** emitētus **parāda vērtspapirus** ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot.

M3 pieauguma atsaucēs vērtība (*reference value for M3 growth*) – **M3** gada kāpuma temps vidējā termiņā atbilstoši **cenū stabilitātes** saglabāšanas mērķim. Pašlaik **M3** gada pieauguma atsaucēs vērtība ir 4.5%.

Maksājumu apstrādes automatizācija (STP) (*straight-through processing (STP)*) – pilnībā automatizēta darījumu/maksājumu pārvedumu apstrāde, t.sk. automatizēta rīkojumu ģenerēšana, apstiprināšana, klīringa (tīrvērtes) un norēķina veikšana.

Maksājumu bilance (*balance of payments (b.o.p.)*) – statistikas pārskats, kas konkrētam periodam apkopo kādas valsts saimnieciskos darījumus ar pārējām valstīm. Šeit ietilpst darījumi, kas saistīti ar precēm, pakalpojumiem un ienākumiem, tādi darījumi, kas saistīti ar finanšu prasībām un saistībām pret pārējām valstīm, un darījumi (piemēram, valstu parāda atlaišana), kas klasificējami kā pārvedumi.

MFI (monetārās finanšu iestādes) (*MFIs (monetary financial institutions)*) – finanšu iestādes, kas veido **euro zonas** naudas emisijas sektoru. Šeit ietilpst **Eurosistēma**, rezidentu **kredītiestādes** saskaņā ar Kopienas tiesību aktu definīciju un visas pārējās rezidentu finanšu iestādes, kas nodarbojas ar noguldījumu un/vai tiem tuvu aizstājēju piesaisti no ne-MFI, kā arī kredītu izsniegšanu un/vai ieguldījumu veikšanu vērtspapīros savā vārdā (vismaz ekonomiskā nozīmē). Pēdējā grupā galvenokārt ietilpst **naudas tirgus** fondi.

MFI ilgāka termiņa finanšu saistības (*MFI longer-term financial liabilities*) – noguldījumi ar noteikto termiņu ilgāku par 2 gadiem, noguldījumi ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu ilgāku par 3 mēnešiem, **euro zonas MFI** emitētie **parāda vērtspapīri** ar sākotnējo dzēšanas termiņu ilgāku par 2 gadiem un euro zonas MFI sektora kapitāls un rezerves.

MFI kredīts euro zonas rezidentiem (*MFI credit to euro area residents*) – **MFI** izsniegtie aizdevumi ne-MFI, kas ir **euro zonas** valstu rezidenti (t.sk. **valdībai** un privātajam sektoram), un MFI euro zonas rezidentu ne-MFI emitēto vērtspapīru turējumi (akcijas, citi kapitāla vērtspapīri un **parāda vērtspapīri**).

MFI procentu likmes (*MFI interest rates*) – procentu likmes, kuras rezidentu **kredītiestādes** un citas **MFI**, izņemot centrālās bankas un **naudas tirgus** fondus, piemēro euro denominētajiem **euro**

zonas rezidentu mājsaimniecību un nefinanšu sabiedrību noguldījumiem un tām izsniegtajiem kredītiem.

MFI sektora konsolidētā bilance (*consolidated balance sheet of the MFI sector*) – bilance, kas sagatavota, MFI kopsavilkuma bilancē ietverot **MFI** savstarpējo darījumu neto pozīcijas (piemēram, MFI savstarpējos aizdevumus un noguldījumus). Tā sniedz statistisko informāciju par MFI sektora aktīviem un saistībām pret šim sektoram nepiederošiem **euro zonas** rezidentiem (t.i., **valdību** un pārējiem euro zonas rezidentiem) un pret ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem. Tā ir galvenais statistisko datu avots monetāro rādītāju aprēķināšanai un nodrošina pamatu regulārai **M3** atbilstošo bilances posteņu analīzei.

MFI tīrie ārējie aktīvi (*MFI net external assets*) – **MFI** sektora ārējie aktīvi (piemēram, zelts, ārvalstu valūtas banknotes un monētas, ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu emitēti vērtspapīri un ārpus euro zonas esošo valstu rezidentiem izsniegti aizdevumi), no kā atskaitītas euro zonas MFI sektora ārējās saistības (piemēram, ārpus euro zonas esošo valstu rezidentu noguldījumi un **atpirkšanas līgumi**, kā arī to **naudas tirgus** fondu akciju un daļu un MFI emitēto **parāda vērtspapīru** ar termiņu līdz 2 gadiem ieskaitot turējumi).

Minimālā pieteikuma procentu likme (*minimum bid rate*) – zemākā procentu likme, ar kuru **darījuma partneri** var iesniegt pieteikumus **galveno refinansēšanas operāciju** mainīgas procentu likmes izsolēs. Tā ir viena no **ECB galvenajām procentu likmēm**, kas atspoguļo monetārās politikas nostāju.

Monetārā analīze (*monetary analysis*) – viens no **Eiropas Centrālās bankas** principu sistēmas pilāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes** monetārās politikas lēmumu pamats. Monetārā analīze palīdz novērtēt vidējā termiņa un ilgtermiņa inflācijas tendences, ņemot vērā ciešo saistību starp naudu un cenām ilgākos periodos. Monetārajā analīzē tiek ievērotas norises plašā monetāro rādītāju spektrā, t.sk. **M3**, tā sastāvdaļās un atbilstošajos bilances posteņos, īpaši kredītos, un dažādos likviditātes pārpalikuma rādītājos (sk. arī **tautsaimniecības analīze** (*economic analysis*)).

Monetārie ienākumi (*monetary income*) – **Eurosistēmas** monetārās politikas funkcijas veikšanas procesā uzkrātie NCB ienākumi, ko iegūst no saskaņā ar **Padomes** vadlīnijām iezīmētiem aktīviem, ko tur apmaiņā pret apgrozībā esošām banknotēm un noguldījumu saistībām pret **kredītiestādēm**.

Naudas tirgus (*money market*) – tirgus, kurā tiek piesaistīti, ieguldīti un tirgoti īstermiņa līdzekļi, izmantojot instrumentus, kuru sākotnējais termiņš parasti nepārsniedz 1 gadu.

Nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma izmaksas (reālās) (*cost of the external financing of non-financial corporations (real)*) – nefinanšu sabiedrību izmaksas, kas rodas, piesaistot jaunus ārējos līdzekļus. **Euro zonas** nefinanšu sabiedrībām tās tiek aprēķinātas kā vidējās svērtās banku aizdevumu izmaksas, **parāda vērtspapīru** izmaksas un kapitāla vērtspapīru izmaksas, pamatojoties uz atlikuma un apgrozībā esošā apjoma summām, kas koriģētas atbilstoši pārvērtēšanas ietekmei, un deflējot tās ar inflācijas gaidām.

Nodrošinājums (*collateral*) – aktīvu ķīla (piemēram, **kredītiestādes** ķīla, kas sniegta centrālajai bankai), kas garantē aizdevuma atmaksu, kā arī aktīvi, kas tiek pārdoti (piemēram, aktīvi, ko kredītiestādes pārdod centrālajām bankām) saskaņā ar **atpirkšanas līgumu**.

Noguldījumu iespēja (*deposit facility*) – Eurosistēmas pastāvīgā iespēja, kuru darījuma partneri var izmantot, lai NCB veiktu noguldījumus uz nakti ar iepriekš noteiktu procentu likmi (sk. arī **ECB galvenās procentu likmes (*key ECB interest rates*)**).

Norēķinu risks (*settlement risk*) – vispārējs termins, ar ko apzīmē risku, ka norēķins pārvedumu sistēmā nenotiks tā, kā plānots. Šis risks var ietvert gan **kredītrisku**, gan **likviditātes risku**.

Obligāciju tirgus (*bond market*) – tirgus, kurā emitē un tirgo ilgāka termiņa **parāda vērtspapīrus**.

Padome (*Governing Council*) – augstākā **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcija. Padomi veido visi ECB **Valdes** locekļi un euro ieviešušo dalībvalstu NCB vadītāji.

Parāda vērtspapīrs (*debt security*) – emitenta (t.i., aizņēmēja) apņemšanās veikt vienu vai vairākus maksājumus vērtspapīru turētājam (aizdevējam) noteiktā datumā vai datumos nākotnē. Šādiem vērtspapīriem parasti ir noteikta procentu likme (kupons), un/vai tie tiek pārdoti ar diskontu no summas, kas tiks atmaksāta noteiktajā dzēšanas termiņā. Parāda vērtspapīri, kas emitēti ar sākotnējo termiņu ilgāku par 1 gadu, klasificēti kā ilgtermiņa parāda vērtspapīri.

Pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra (*excessive deficit procedure*) – **Līguma** 104. pantā un 20. protokolā izklāstītā pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras norma prasa ES dalībvalstīm nodrošināt budžeta disciplīnu, definē kritērijus, saskaņā ar kuriem kāds budžeta stāvoklis uzskatāms par pārmērīgu budžeta deficītu, un nosaka, kādi pasākumi jāveic pēc tam, kad konstatēta budžeta deficīta vai valsts parāda prasību neizpilde. 104. pantu papildina Padomes 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ievieša Padomes 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005), kas ir viens no **Stabilitātes un izaugsmes pakta** elementiem.

Pastāvīgā iespēja (*standing facility*) – centrālās bankas nodrošināta iespēja, kas pieejama **darījuma partneriem** pēc pašu iniciatīvas. **Eurosistēma** piedāvā divas pastāvīgās iespējas uz nakti: **aizdevumu iespēju uz nakti** un **noguldījumu iespēju**.

Pievienšanās valstis (*acceding countries*) – valstis, kuras parakstījušas Pievienšanās līgumu. Bulgārija un Rumānija to izdarīja 2005. gada 25. aprīlī.

Portfeļieguldījumi (*portfolio investment*) – **euro zonas** rezidentu tādu vērtspapīru tīrie darījumi un/vai pozīcijas, kuru emitenti ir euro zonas nerezidenti ("aktīvi"), un tādu euro zonas nerezidentu vērtspapīru tīrie darījumi un/vai pozīcijas, kuru emitenti ir euro zonas rezidenti ("saistības"). Tiek ietverti kapitāla vērtspapīri un **parāda vērtspapīri** (obligācijas un parādzīmes un **naudas tirgus instrumenti**), izņemot **tiešajās investīcijās** vai rezerves aktīvos uzrādītās summas.

Precizējošā operācija (*fine-tuning operation*) – **atklātā tirgus operācija**, ko **Eurosistēma** veic, lai novērstu neparedzētas likviditātes svārstības tirgū. Precizējošo operāciju biežums un termiņi nav standartizēti.

Reālā laika bruto norēķinu (RTGS) sistēma (*real-time gross settlement (RTGS) system*) – norēķinu sistēma, kurā maksājumu apstrāde un norēķins notiek, pamatojoties uz katru atsevišķu maksājuma dokumentu (neizmantojot mijieskaitu) reālajā laikā (nepārtraukti) (sk. arī **TARGET**).

Reversais darījums (*reverse transaction*) – operācija, kurā centrālā banka pērk vai pārdod aktīvus saskaņā ar **atpirkšanas līgumu** vai veic kredītooperācijas pret **nodrošinājumu**.

Rezervju bāze (*reserve base*) – to bilances posteņu (īpaši saistību) summa, kuri veido **kreditēstādes rezervju prasību** aprēķināšanas bāzi.

Rezervju norma (*reserve ratio*) – centrālās bankas noteikta norma katrai **rezervju bāzē** iekļauto atbilstošo bilances posteņu kategorijai. Normas izmanto **rezervju prasību** aprēķināšanai.

Rezervju prasības (*reserve requirement*) – minimālais rezervju apjoms, kas **kreditēstādei** jāglabā **Eurosistēmā**. Izpilde tiek noteikta, pamatojoties uz dienas atlikumu vidējo rādītāju **izpildes periodā**.

Sākotnējā bilance (*primary balance*) – valdības tīrie aizņēmumi vai tīrie aizdevumi, izņemot procentu maksājumus par valdības konsolidētajām saistībām.

Sarunvalstis (*accession countries*) – valstis, ar kurām uzsāktas sarunas par pievienošanu ES. Ar Horvātiju un Turciju sarunas uzsāktas 2005. gada 3. oktobrī.

Saskaņotais patēriņa cenu indekss (SPCI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – Eurostat aprēķināts patēriņa cenu rādītājs, kas saskaņots visām ES dalībvalstīm.

Sistēmiskais risks (*systemic risk*) – risks, ka, vienai institūcijai nespējot laikā nokārtot savas saistības, arī citas institūcijas nespēs laikā nokārtot savas saistības. Šāda nespēja var radīt ievērojamas likviditātes vai kredīta problēmas un tādējādi apdraudēt tirgu stabilitāti vai konfidenci tajos.

Stabilitātes un izaugsmes pakts (*Stability and Growth Pact*) – Stabilitātes un izaugsmes pakta mērķis ir **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā nodrošināt stabilas valdības finanses, lai stiprinātu **cenu stabilitātes** un spēcīgas, ilgtspējīgas, nodarbinātību veicinošas izaugsmes nosacījumus. Lai sasniegtu šo mērķi, pakts paredz, ka dalībvalstīm jānosaka vidēja termiņa budžeta mērķi. Tas ietver arī **pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras** konkrētas specifikācijas. Pakta ietilpst Amsterdamas Eiropadomes 1997. gada 17. jūnija Rezolūcija par Stabilitātes un izaugsmes paktu un divas Padomes Regulas: 1) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1466/97 par budžeta stāvokļa pārraudzības un ekonomiskās politikas pārraudzības un koordinācijas stiprināšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1055/2005), un 2) 1997. gada 7. jūlija Regula (EK) Nr. 1467/97 par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieviešanas paātrināšanu un precizēšanu (ar grozījumiem, kurus ieviesa 2005. gada 27. jūnija Regula (EK) Nr. 1056/2005). Stabilitātes un izaugsmes pakta papildina ECOFIN ziņojums "Stabilitātes un izaugsmes pakta ieviešanas uzlabošana", kuru apstiprināja Briseles Eiropadome 2005. gada 22. un 23. martā. To papildina arī jaunais Rīcības kodekss "Stabilitātes un izaugsmes pakta īstenošanas specifikācijas un vadlīnijas par stabilitātes un konverģences programmu formu un saturu", ko 2005. gada 11. oktobrī apstiprināja ECOFIN.

Starptautisko investīciju bilance (s.i.b.) (*international investment position (i.i.p.)*) – kādas valsts tīro finanšu prasību (vai finanšu saistību) pret pārējām valstīm atlikumu vērtība un sastāvs.

TARGET (Eiropas Vienotā automatizētā reālā laika bruto norēķinu) sistēma (*TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer) system*) – reālā laika bruto norēķinu sistēma

(RTGS) euro. Tā ir decentralizēta sistēma, ko veido 16 nacionālās RTGS sistēmas, ECB maksājumu mehānisms (EMM) un starpsavienojumu mehānisms.

TARGET2 – jauna **TARGET** sistēmas paaudze, kurā pašreizējo decentralizēto tehnisko struktūru aizstās vienota platforma, kas nodrošinās saskaņotu pakalpojumu sniegšanu un vienotu cenu noteikšanas shēmu.

Tautsaimniecības analīze (economic analysis) – viens no **Eiropas Centrālās bankas** principu sistēmas pilāriem visaptverošas **cenu stabilitātes** risku analīzes veikšanai, kas ir **Padomes** monetārās politikas lēmumu pamats. Ekonomiskā analīze galvenokārt tiek veikta pašreizējo ekonomisko un finanšu norišu un implicēto īstermiņa līdz vidējā termiņa cenu stabilitātes risku novērtējumam preču, pakalpojumu un faktoru tirgu piedāvājuma un pieprasījuma mijiedarbības skatījumā minētajos termiņos. Šajā ziņā vajadzīgā uzmanība tiek pievērsta nepieciešamībai noteikt tautsaimniecību ietekmējošo satricinājumu raksturu, to ietekmi uz izmaksu un cenu noteikšanas pārmaiņām un to īstermiņa līdz vidējā termiņa izplatīšanās perspektīvas tautsaimniecībā (sk. arī **monetārā analīze (monetary analysis)**).

Tiešās investīcijas (direct investment) – pārrobežu investīcijas, ko veic, lai iegūtu ilgstošu līdzdalību kādā uzņēmumā, kas ir rezidents citā valstī (parasti, lai nodrošinātu īpašumtiesības, kas atbilst vismaz 10% no parastajām akcijām vai balsstiesībām).

Uzņēmumu pelnītspēja (corporate profitability) – uzņēmumu peļņas rādītāju mērs, kas galvenokārt saistīts ar to apgrozījumu, aktīviem vai pašu kapitālu. Ir vairāki atšķirīgi uzņēmumu pelnītspējas rādītāji, kuru pamatā ir uzņēmumu finanšu pārskatu dati, piemēram, pamatdarbības ieņēmumu (apgrozījums mīnus pamatdarbības izdevumi) attiecība pret apgrozījumu, neto ieņēmumu (pamatdarbības un ar pamatdarbību nesaistītie ieņēmumi pēc nodokļu, amortizācijas un ārkārtas posteņu atskaitīšanas) attiecība pret apgrozījumu, aktīvu peļņa (saistīto tīro ieņēmumu attiecība pret kopējiem aktīviem) un pašu kapitāla atdeve (saistīto tīro ieņēmumu attiecība pret akcionāru līdzekļiem). Makroekonomikas līmenī, pamatojoties uz nacionālo kontu datiem, par pelnītspējas rādītāju bieži vien izmanto **bruto darbības ieņēmumus**, piemēram, saistībā ar IKP vai pievienoto vērtību.

Valde (Executive Board) – viena no **Eiropas Centrālās bankas (ECB)** lēmēj institūcijām. Valdē ir ECB prezidents, viceprezidents un vēl četri locekļi, kurus ieceļ euro ieviešušo dalībvalstu vai to valdību vadītāji, savstarpēji vienojoties.

Valdība (general government) – **Eiropas Kontu sistēmā (EKS 95)** definēts sektors, kurā ietilpst rezidentu iestādes, kas galvenokārt nodarbojas ar privātam un kolektīvam patēriņam paredzētu netirgus preču un pakalpojumu ražošanu un/vai nacionālo ienākumu un līdzekļu pārdali. Šeit ietilpst centrālās, reģionālās un vietējās valdības iestādes, kā arī sociālās nodrošināšanas fondi. Šeit neietilpst valsts īpašumā esošas iestādes, kas veic komercdarbību (piemēram, valsts uzņēmumi).

Valūtas mijmaiņas darījums (foreign exchange swap) – vienas valūtas maiņa pret otru, vienlaikus veicot darījumu pēc darījuma sākumkursa un darījumu pēc darījuma beigu kursa.

Vērtspapīru norēķinu sistēma (VNS) (securities settlement system (SSS)) – sistēma, kas ļauj turēt un pārvest vērtspapīrus bez samaksas, pret samaksu (piegāde pret samaksu) vai apmaiņā pret citu aktīvu (piegāde pret piegādi). Tajā ietilpst visas institucionālās un tehniskās procedūras, kas nepieciešamas norēķinu veikšanai vērtspapīru darījumos un vērtspapīru uzglabāšanai. Šāda sistēma var darboties

kā reālā laika bruto norēķinu sistēma, bruto norēķinu sistēma vai neto norēķinu sistēma. Norēķinu sistēma ļauj veikt dalībnieku saistību aprēķinu (klīringu).

VKM II (Valūtas kursa mehānisms II) (ERM II (exchange rate mechanism II)) – valūtas kursa režīms, kas nodrošina pamatprincipus sadarbībai valūtas kursa politikas jomā starp **euro zonas** valstīm un ES dalībvalstīm, kuras nepiedalās **Ekonomikas un monetārās savienības** trešajā posmā.

ISSN 1830290-4

9 771830 290008